

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SØNDERJYDSKE ÅRBØGER

2det HÅLBIND

Forsikringsforeningens
Dokument

1914

UDGIVNE AF

H.P. HANSSSEN-NORREMOLLE

AABENRAA

Sønderjydske Aarbøger

1914.

Udgivet

af

H. P. Hanssen-Nørremølle.

I Hovedkommission hos **Gyldendalske Boghandel Nordisk Forlag**
Kjøbenhavn,
for Danmark, Norge og Sverige.

Trykt i „Hejmdal“s Trykkeri, Aabenrød.

Indhold.

Kr. Refslund Thomsen: Økonomiske Organisationer	Side	1—47
M. Refslund Poulsen: Nybyggerforenin- gen for det vestlige Slesvig.....	-	46—64
H. P. Hanssen-Nørremølle: De danske Sønderjyder.....	-	65—71
Nikolaj Andersen: De prøjsiske Land- dagsvalg i Nordslesvig	-	72 - 96
Alexandra Johannsen: Gustav Johann- sens Barndom (Fortsættelse af Gustav Johannsens Slægt)	-	99—158
Nikolaj Andersen: De prøjsiske Land- dagsvalg i Nordslesvig 1867—1913 ...	-	159 301
Aarsmødet 1914.....	-	302—323
Fortegnelse over Indholdet af Sønderjydske Aarbøger 1889—1914	-	324—333

Til Læserne!

Ved Verdenskrigens Udbrud i August 1914 var første Halvbind af »Sønderjydske Aarbøger« Aargang 1914 udsendt og 6 Ark af andet Halvbind trykt. Men med Militærcensurens Indførelse maatte Arbejdet afbrydes, og det var umuligt at fortsætte det under Krigen.

I Krigsaarene døde mine mangeaarige Medudgivere P. Skau, Bukshave, og N. Andersen, Aabenraa. Dette i Forbindelse med andre Forhold, som jeg ikke var Herre over, gjorde, at der hengik rum Tid, inden Arbejdet kunde genoptages. Da Vanskelighederne omsider var overvundne og andet Halvbind 1914 færdigtrykt, gik hele Oplaget, inden Tidsskriftet kunde udsendes, desværre op i Luer under en Ildløs i Kommissionslageret.

Det lykkedes dog at redde et Par Eksemplarer, og da Forsikringsspørgsmaalet var bleven ordnet, blev et nyt Oplag givet i Trykken. Før det var færdigt, opstod der imidlertid Ildløs i Trykkeriet, og for anden Gang blev Tidsskriftet ødelagt. Omsider er nu ogsaa de dermed opstaaede Vanskeligheder overvundet, og andet Halvbind 1914 kan nu udsendes, samtidig med at Tidsskriftet paany udkommer regelmæssigt.

Med dette Halvbind afsluttes en Række af 23 Aargange, som spænder over Aarene 1889—1914. Aargangene 1896, 1898 og 1911 forefindes ikke. I 1895 blev Tidsskriftet beslaglagt, og jeg blev som Redaktør af det af Nævningeretten idømt en Pengebøde for »Grober Unfug«, øvet ved at bruge Ordene »sønderjydsk« og »Sønderjylland« i Tidsskriftet. Dermed maatte Udgivelsen standses, indtil Landsretten Aaret efter havde ophævet Dommen, frikendt mig og hævet Beslaglæggelsen. I 1898 begyndte Köllerpolitiken, og forskellige i Forbindelse dermed staaende Forhold medførte, at Aargangen 1898 heller ikke kunde udkomme. Endelig bortfaldt senere ogsaa Aargangen 1911 paa Grund af Forhold, som Udgiverne ikke var Herre over.

For at lette Læserne Brugen af Tidsskriftets første Række er der i dette Halvbind optaget en Fortegnelse over Indholdet af »Sønderjydske Aarbøger« fra 1898—1914. Ved at lade Blikket løbe hen over denne Indholdsfortegnelse, vil man finde, at Tidsskriftet i Aarenes Løb har haft mange fremragende Medarbejdere og bragt mange vægtige Bidrag til Sønderjyllands Historie baade i ældre og i nyere Tid.

Med Oprettelsen af »Historisk Samfund for Sønderjylland« er Tidsskriftets Fortsættelse sikret. Samtidig med at dette Halvbind udsendes, og første Række af Aarbøgerne dermed afsluttes, udsendes første Halvbind af »Sønderjydske Aarbøger« 1923, udgivet af »Historisk Samfund for Sønderjylland« under Redaktion af H. P. Hanssen, Thade Petersen

og Dr. Lausten Thomsen. Jeg haaber, at Tidsskriftet ogsaa i Fremtiden maa kunne samle mange fremragende Medarbejdere, at det vedvarende maa kunne bringe værdifulde Bidrag til vor Historie i videste Forstand, og at det maa kunne samle en Læsekreds, som er talrig nok til at sikre dets fortsatte Bestaaen.

H. P. H a n s s e n.

Gustav Johannsens Barndom.

(Fortsættelse af „Gustav Johannsens Slægt“).

Af Alexandra Johannsen.

I.

I Gundeby.

(1830—41.)

Den lille Landsby Gundeby, der blev Burchard og Catharina Johannsens første Hjem, ligger ikke langt fra det Sted, hvor nu Jernbanebroen paa Kiel-Flensborg Banen fører over Slien, omtrent midtvejs mellem de nuværende Dampskibsstationer Ulvsnæs og Lindaa-næs. Skolen ligger temmelig højt, med Udsigt til Slien, som her danner nogle smaa Vige, og til det lige overfor liggende Svansen, der har fuldstændig det samme Præg som Angel, frodige Marker og Enge, gennemvævede af levende Hegn og hist og her afbrudt af smaa Lunde.

I Udkanten af en af disse Lunde paa Svansen-siden ligger Stubbe Vandmølle, hvor Burchard Johannsens Søster, gift med Møller Heinrich Dessler, boede. De to Søsken kom ret hyppig sammen paa den Tid, da det var nemt med en Robaad at komme over Slien. Men der var heller ikke langt til deres Fædrenehjem i Skæggerød, hvor Moderen levede hos den næstældste Søn Jakob. Ogsaa der aflagde Burchard Johannsen af og til et Besøg med sin Hustru, og denne blev snart ret fortrolig med sin Svigermoder. Derimod har de unge Folk, saavidt vides, ikke sluttet nærmere Venskab med nogen i selve Gundeby, som

senere i Sylvested, om de end sandsynligvis er kommen godt ud af det med Beboerne og har været glade ved at være der. De var lykkelige ved hinanden og kunde ikke være andet, saa godt passede de sammen. Begges Interesse gik ud over det daglige Livs Smaating, og saa selvstændige de begge var, mødtes de dog, kommende fra forskellige Sider, i Enighed paa alle afgørende Punkter. Derimod var de meget forskellige Naturer. Han var for det meste rolig, besindig og overlegen, hun var livlig, ilter og opbrusende, og da hun var den mest talende, kunde det se ud til, som om hun ogsaa var den raadende. Hun var det vel nok i mange Smaating, som han havde liden Interesse for, men hun fandt det for det meste selvfølgeligt at rette sig efter ham i alle vigtige Sager, og var de virkelig en Gang uenige, blev det hende, der maatte give efter, ogsaa i Smaating. Saaledes havde *han* den Opfattelse, at Vinduerne, som jo den Gang kun var smaa, var til for at lade saa meget Lys og Sol ind som muligt, medens *hun* fandt det pynteligt og hyggeligt med Gardiner og Potteplanter. Disse sidste maatte hun helt opgive og nøjes med at have Blomster i Haven, Gardinerne kunde hun ikke godt skille sig fra, men hun maatte da finde sig i, at han, naar et Gardin var ham i Vejen, uden videre tog og hængte det op paa et Søm paa Væggen.

Paa et meget vigtigt Punkt var hun dog — rigtig nok efter Samtale — den raadende. De havde ikke været længe i Gundeby, før det gik op for ham, at han ikke kunde faa de ikke alt for store Indtægter til at slaa til. Om det nu var, fordi den venstre Haand ikke vidste, hvad den højre gjorde, eller hvad Grunden

kunde være, det vidste han ikke selv, men Sagen voldte ham megen Bekymring. De havde da en alvorlig Samtale, der endte med, at *hun* paatog sig at holde Orden i Pengesagerne. Han fik, hvad han ganske nødvendig maatte bruge til Klæder og Lommepege, og Resten forvaltede hun. Særlig sparsommelig anlagt var hun rigtignok heller ikke, men hun var meget energisk og kunde, hvad hun skulde, ogsaa spare, og herefter gik det godt. Hun har senere endogsaa flere Gange i længere Tid haft forældreløse Børn i Huset uden at faa noget derfor, ene og alene af Menneskekærlighed, og der blev altid nok til alle. Selvfølgelig var Kosten kun tarvelig, om end sund og kraftig, men der var aldrig Utilfredshed. Hendes Mand var overordentlig let at tilfredsstille med Hensyn til Maden og alt, hvad der hørte til det daglige Liv. Naar han om Eftermiddagen var færdig med sin Skole, der altid optog ham meget og mangen Gang trak længere ud end den fastsatte Tid, kom han ind i Dagligstuen, fik sig en Pibe Tobak og gik op og ned paa Gulvet, nynnende — syngte kunde han ikke —, i Spøg, for *saa* højt satte han i Virkeligheden dog ikke Tobakken:

»Ueber die Beschwerden dieses Lebens
Macht so mancher dummen Schnack;
Mich doch drücken sie vergebens,
Hab ich nur mein Pfeifchen Rauchtak!«

Den 4. August 1831 fødtes deres første Barn, en Datter, som de kaldte Maria Margaretha efter begge Bedstemødre. Barnet døde dog allerede den 27. Oktober samme Aar, og Moderen var ganske utrøstelig. Hun, der senere hen i Livet viste sig stærk til at bære Byrder og hjælpe andre, sank helt sammen under det

første Slag, der ramte hende personlig, saa hendes Mand havde Moje med at trøste hende.

Et Aar derefter, den 30. August 1832, fik de Erstatning for det lidte Tab i en Son, som de gav Navnene Thomas Friedrich efter begge hans Bedstefædre, medens de for at glæde den levende af dem kaldte ham *Thomas*. Og endnu et andet Hensyn tog de til Morfaderen. Han havde jo ingen andre Sønner end den svagelige Hans, der ikke var gift, saa Familienavnet maatte uddø med hans Born, og derfor gav Datteren og Svigersønnen deres lille Son ogsaa sin Moders Familienavn, saa han kom til at hedde *Thomas Friedrich Jøns Johannsen*.

Det samme gentoges ved de to yngre Sønners Fødsel. Den næste fødtes den 14. April 1835 og blev kaldt *Johannes Peter Jøns Johannsen*; Johannes efter sin Farbroder Johann, hvis Navn kun blev forandret lidt for at blive bibelsk, og Peter efter sin Moders Farbroder Peter Jøns.

Den yngste Son fødtes Søndagen den 2. August 1840. Det var en straalende varm Sommerdag, en saadan Dag, da der er skönt ved Gundeby. Kornmarkerne har mange forskellige Farvetoner, fra den hvidgule Rug til den grønne Havre, Lundene og de høje Hegn kaster Skygge over Landskabet, men nede ved Slien skinner Engene lysegrønne, bagved dem blinker Vandet, og Lærker, Svaler og Guldspurve kvidrer. Saaledes var det den 2. August 1840, og tilmed Søndagsstilhed og Fred over det hele. Men tre Uger efter, da Barnet skulde døbes, saa det anderledes ud. Det regnede og stormede saa stærkt, at den ene af Fadderne,

Heinrich Dessler fra Stubbe, nær var kommen for sent, da det var vanskeligt at komme frem med Baa-den over de oprørte Vande.

Heinrich Dessler var altsaa en af Fadderne, men Moderen syntes ikke, at Navnet Heinrich var godt nok til hendes Sondagsbarn. Der var heller ingen anden i Familien, som hun ønskede at opkalde ham efter, og idet hun søgte efter et Navn, standsede hendes Tanker ved en Helt, som hun altid havde beundret, nemlig Gustav Adolf. Faderen havde ikke noget imod hendes Forslag, og saaledes kom Barnet til at hedde *Gustav* Heinrich Jons Johannsen. Mange Aar derefter, da hun som Enke levede i denne sin elskede Sons Hus, spurgte hendes Bornebørn hende en Gang: Bedstemoder, hvor kunde det dog være, at Fader skulde hedde Gustav? Der var dog ingen i Familien, der hed saaledes. Hun svarede: »Men det Navn er dog ogsaa for blevet baaret af saadanne, der har kæmpet for Sandhed og Ret«. Og hun sagde det med et Smil, der tydeligt viste, at hendes Forhaabninger med Hensyn til Sonnen var gaaede i Opfyldelse.

Om hun den Gang i Gundeby havde en Anelse om, paa hvilket Omraade hendes Son skulde komme til at kæmpe for »Sandhed og Ret«, er ikke godt at sige. Der var jo begyndt at komme Uro i Sindene, endogsaa ude paa Landet, og i Byen Slesvig var der sket et fuldstændigt Omslag i Stemningen siden den Gang, da hendes Mand netop i denne By først rigtig lærte at elske Konge og Fædreland. Allerede mens han var i Lille-Rheide og i sine Svigerforældres Hus endmere befæstede i disse Følelser ved at komme ind under de hi-

historiske Minders Magt. begyndte man i Slesvig at skue ud efter et andet Fædreland end det, man hidtil havde prist i Tale og Sang. Og faa Maaneder efter at det unge Par var draget ind i Skolen i Gundebj, skete det, der af Historikere betegnes som Vendepunktet: Uwe Jens Lornsen udgav sit lille Skrift: »Ueber das Verfassungswerk in Schleswig-Holstein«. Den Virkning, dette Skrift havde paa de enkelte, var meget forskellig. Der var dem, men vel kun faa, der saa deres egne Tanker og Ønsker udtalte deri, flere, og vel netop en Del i Byen Slesvig, hos hvem de først vakttes eller klaredes, og andre, der ikke saa andet, end at der blev rettet et Angreb paa det bestaaende. Der var ogsaa dem, der satte sig derimod, enten fordi de var »danksindede«, som Uwe Jens Lornsen selv sagde om »den nordligste Halvdel af Slesvig og Flensborg med sine Købmænd«, eller fordi de ifølge deres religiøse Overbevisning var kongetro. Til disse sidste hørte Pastor Thiess, der udgav en Prædiken, han havde holdt, under Titelen: »Arzenei wider das Revolutions-Fieber«. Burchard Johannsen og hans Hustru var baade dansksindede og kongetro, og var de end noget urolige ved det Røre, der var vakt, saa troede ogsaa de den Gang sikkert endnu, at der maatte kunne findes Lægedom mod Fieberen. I de følgende Aar saa det ogsaa næsten ud, som om der igen var kommen Ro i Sindene, og først efter Stænderforsamlingernes Aabning viste det sig efterhaanden, at den Sæd, der var saaet i 1830, dog havde baaret Frugt, men tillige, at der endnu var »danksindede«, der vilde gøre Modstand.

Burchard Johannsen havde altid søgt at følge med

Tiden og at vide Besked med Verdens Gang. Han havde derfor holdt Aviser, hyad der den Gang endnu var noget ualmindeligt. Han var ogsaa til Stede ved den første slesvigske Stænderforsamlings Aabning den 11. April 1836 og deltog i den højtidelige Gudstjeneste i Domkirken, der gik forud. Indtil da havde han holdt »Altonaer Mercur«, nu holdt han ogsaa Stænder-tidenden.

Tidenden for den første slesvigske Stænderforsamling var trykt paa Tysk og Dansk, saaledes at hver Side havde to Spalter, hvoraf den ene var tysk, den anden dansk. Dette har sikkert været den første danske Læsning, der nogensinde er kommen i hans Hus, ja maaske det første Dansk, han har set paa Tryk. Men, ivrig efter at udvide sine Kundskaber, som han var, har han sikkert benyttet denne udmærkede Løjlighed — den tyske Tekst lige ved Siden af med Hjælp til at forstaa de af Skriftsprogets Udtryk, som han ikke kendte fra daglig Tale — til at lære sig at læse Dansk. Senere naaede han, stadig uden nogensomhelst Hjælp, saa vidt, at han kunde undervise i dette Sprog.

Anderledes var det med hans Hustru. Hun havde aldrig, før hun blev gift, hørt Dansk, og i Gundelby horte hun det ikke heller. Vel er det sandsynligt, at det den Gang endnu ikke var uddød der; men da hun ikke forstod det, har man sikkert overalt mødt hende med Plattysk, der jo ogsaa var det herskende Sprog. Det var vel et andet Plattysk end hendes, men man forstod dog hinanden, og ved højtidelige Løjligheder var man fælles om Højtysk. Det var først senere, at hun lærte at forstaa Dansk og at læse det, hvad hun i

sin Alderdom gjorde med megen Iver; men til at tale det lod hun sig ikke bevæge. Saaledes gik det til, at der i flere Aar i Gustav Johannsens Hus ved Siden af Dansk for hendes Skyld ogsaa taltes noget Tysk. Der er bleven skumlet derover fra dansk Side, men vil man gaa dybere til Bunds i Sagen, da viser det sig, at det er en Kendsgerning, som Danskerne kun kan tage sig til Indtægt. Hendes Mand, hendes Børn og hendes yngste Søns Hustru var fødte og opvoksede i de sydligste Egne af de sprogblandede Distrikter, hvor det Danske var mere eller mindre tilbagetrængt, men dog laa paa Bunden og var let at fremkalde. Derfor blev det for dem som deres Modersmaal, skønt ogsaa de i deres Barndom havde talt Plattysk, medens det for hende var og blev et fremmed Sprog. En saadan Forskel var der endnu i Midten af forrige Aarhundrede paa Sproget lige nord for Slien og Sproget lige syd for Dannevirke!*)

---

*) Det kunde maaske her være paa sin Plads at anføre et lille Træk, der viser, hvorledes Sproget endnu i vore Dage er i det sydlige Angel. En yngre intelligent Mand, der er født og opvokset i Nærheden af Gundeby, blev en Gang spurgt, hvorledes det var gaaet til, at han kunde høre Dansk. Han svarede først kun: »Jeg er Angelbørn», som om det var Forklaring nok, og da han efter en kort Betænkning dog vel fandt, at om end Forklaringen var tilstrækkelig for ham selv, saa var den det maaske ikke for Spørgeren, tilføjede han: »Det Danske ligner vort Plattysk saa meget». Det var jo at stille Sagen paa Hovedet; hvis han havde kendt Historien ret, burde han have sagt: »Vort Plattysk ligner det Danske saa meget». Nu viste derimod hans Svar, at han ene og alene gik ud fra Forholdene, som de nu faktisk er, og havde derfor maaske endnu større Betydning, ja hans Uheldighed aldeles klart fremgaar deraf.

Ogsaa Catharina Johannsen læste Stændertiden- den med Iver, om hun end foreløbig holdt sig til den tyske Del. Hun var fra Begyndelsen af, ligesom hendes Mand, meget politisk interesseret og meget lydhør for alt, hvad der var imod Konge og Fædreland, saavel som for alle Bestræbelser, der gik ud paa at fjerne Slesvig fra Danmark og forene det med Holsten. Derimod kunde hun selvfølgelig ikke have den rette Forstaaelse af Nordslesvigernes Sprogkamp, der efterhaanden kom til at indtage en større og større Plads i Forhandlingerne og tilsidst stod helt i Forgrunden. Hendes Mand kunde vel næppe heller fra Begyndelsen af ret værdsætte den, men han kom efterhaanden dertil, og han, Angelboen, der fra Barn af havde talt tre Sprog, fik ogsaa, da han først havde sin Opmærksomhed henvendt derpaa, Øret opladt for hvert Sprogs Ejendommelighed. Saa langt var man dog ikke naaet i 1840, Politikken beherskede endnu ikke Livet, saaledes som senere. Der vides heller ikke noget om, at der blandt Bønderne i Gundeby var nogen, der var politisk interesseret. Alt var endnu i sin Vorden, og man vidste ikke, hvor det bar hen.

Aaret efter Gustav Johannsens Fødsel søgte hans Fader det bedre Embede i Sylvested. Han fik det, og Familien drog derhen i August 1841.

II.

De første Aar i Sylvested.

(1841—48.)

Sylvested, der paa Tysk har faaet det fine Navn Silberstedt, er en stor Landsby omtrent midtvejs mellem Slesvig og Husum. Dens Jorder gennemstrømmes af flere Aar, der alle flyder vestpaa til Treenen.

Ved Aaerne findes vidtstrakte Enge, og det er dem, Byen kan takke for sin Velstand, da Agerjorden er temmelig mager. Noget af det, man først lægger Mærke til, naar man om Sommeren kommer ind i Byen, er de mange Storke, for hvilke der jo er rigelig Næring i Engene; der er en Storkerede omtrent paa hver Gaard, paa enkelte endog to eller tre. Lige vest for Byen, mellem den og Treia, er der et Stykke Skov. I Modsætning til de øvrige sparsomme Skovpartier paa denne Egn findes her mange høje og tætte Træer, og Skoven er meget mørk, saa det blev anset for uhyggeligt og farligt at færdes der om Aftenen.

Da Burchard Johannsen i 1841 kom til Sylvested, horte Byen i kirkelig Henseende til det store og vidtstrakte St. Michaelis Landsogn i Slesvig, og Beboerne havde en Kirkevej paa over halvanden Mil. Dette foltes tidt som en Ulempe, og Tanker og Ønsker gik til Treia Kirke, der kun var en halv Mils Vej borte. Da der i 1845 var Vakance i Michaelis Sogn, samlede Burchard Johannsen Underskrifter paa en Ansøgning til Regeringen om at komme til Treia Sogn. Der var meget, der talte for en saadan Forandring, blandt andet ogsaa dette, at Treia Sogn kun var lille, ikke meget større end Sylvested med den lille Naboby Rosager, hvorfra Bornene søgte samme Skole. Omlægningen skete da i 1846 til stor Glæde for Sylvestederne, der ikke kunde ane, at den faa Aar efter skulde faa en skæbnesvanger Betydning for dem.

At det blev Læreren og ingen anden, der maatte samle Underskrifter og sætte Sagen i Gang, var noget helt selvfølgelig efter den Stilling, han var kommen til

at indtage i Sylvested. Man havde snart mærket i mere end en Henseende, at han var en Personlighed, flittig, dygtig og energisk, og at den Sag, der betroedes ham, var i gode Hænder. Først og fremmest var han jo Lærer, og hvad der end ellers interesserede og optog ham, saa var og blev Skolen altid det første. Han havde som sagt Børnene fra Sylvested og Rosager i sin Skole; der plejede at være fra 70 til 90, og han havde ingen Hjælpe lærer. Men han kunde ikke let faa for meget Arbejde, og han satte sit Maal højt. Det vigtigste for ham var Religionsundervisningen, dernæst vel Undervisningen i Tysk. Det var selvfølgelig ikke let at bringe disse Børn, der talte Plattysk og næsten aldrig hørte andet, til Færdighed i Højtysk, men han arbejdede ivrigt med dem og opnaaede ogsaa, at de fleste kunde udtrykke sig ret korrekt baade mundtlig og skriftlig. Dernæst var det vel Regning og Fædrelandets — Danmarks — Historie og Geografi, han lagde mest Vægt paa. En Ting var der, han ikke kunde lære Børnene, nemlig at synge, da han ikke kunde det selv, og det voldte saavel ham som dem en Del Bekymring, navnlig efter at Sylvested var kommen til at høre til Treia. Naar der var Kirkevisitation, og som altid Børnene fra Treia stod overst og Sylvestederne nederst og disse sidste da satte en Ære i at faa Præsten »raabt ned«, fordi de var meget flinkere til at svare end de andre, saa han blev nødt til fortrinsvis at beskæftige sig med dem, da var det dem en Sorg, at de maatte staa tilbage, saasnart der blev sunget. Men efterhaanden som Burchard Johannsens Souner voksede til, fik han Hjælp. De havde nemlig alle tre efter

Moderen arvet baade Øre og Stemme, og da de hver Søndag maatte med i Kirke, lærte de snart de mest brugelige Melodier og kunde lede Sangen i Skolen. saa Sylvestederne efterhaanden kom ret godt med ogsaa i dette Stykke.

Burchard Johannsen havde selvfølgelig Trang til at udtale sig for andre om det, der optog ham saa meget, og var derfor, kun faa Maaneder efter at han var kommen til Sylvested, med til at stifte en Lærerforening. Til at begynde med var der kun fire Medlemmer, nemlig foruden ham Børensens i Hollingsted, Marth i Dorpsted, Hollingsted Sogn, og Thomsen i Treia. De samledes første Gang den 2. Oktober 1841 hos Børensens, der blev Formand, medens Johannsen blev Protokollfører. Formaalet var efter Vedtægterne at tilstræbe en fuldkommere Uddannelse og deraf følgende mere frugtbringende Virksomhed i Skolen. I dette Øjemed skulde Medlemmerne samles seks Gange om Aaret skiftevis hos en af dem. Værten maatte holde en Katekisation over et forud bestemt Emne med Børnene i sin Skole, derefter blev Udførelsen drøftet af de andre, og enhver var forpligtet til at sige sin Mening, fremhæve det rosværdige og pege paa Fejlene, men stedse »paa en broderlig, kærlig og ikke krænkende Maade«. Derefter forhandlede om andre Ting vedrørende Skolen. Lærere, der ikke var Medlemmer, kunde indføres, og undertiden var ogsaa Stedets Præst tilstede. Efterhaanden voksede Foreningen, og Moderne blev holdte ret regelmæssigt lige op til 1848. I dette Aar fandt kun tre Møder Sted, i 1849 kun to, og saa kommer der en længere Pavse.

Men om end Skolen, og hvad dertil hørte, optog Burchard Johannsen saa meget, saa fandt han dog ogsaa Tid til at gøre sig nyttig paa anden Maade. Medens Sylvested endnu hørte til Michaelis Landsogno, var han Hovedmanden for Oprettelsen af en Læseforening, som omfattede hele Sognets otte Skoledistrikter. Medlemsbidraget blev sat saa lavt som muligt, Bøgerne var gode Fortællinger, smaa Rejsebeskrivelser o. l. og næsten alle Familiefædre blev Medlemmer.

Sylvestederne begyndte ogsaa snart at henvende sig til deres Lærer, naar der skulde udfærdiges Skriftstykker som Købekontrakter, Testamenter o. l. og da de mærkede, hvor villig han var til at hjælpe og hvor godt han gjorde Arbejdet, førte dette efterhaanden til, at der aldrig blev skrevet noget af den Slags, uden at det var ham, der gjorde det. Treianerne, hvis Degn ikke gav sig af med den Slags Ting, kaldte ham spottende: »Den Sylvesteder Advokat«.

Ogsaa i Sygdomstilfælde søgte man undertiden hans Hjælp. Naar man skulde have en Læge, maatte han hentes i Slesvig, og naar Tilfældet saa ud til at være mindre alvorligt, saa man mente maaske at kunne slippe for at lade Lægen komme, bad man Læreren om at skrive en Sygeberetning. Denne blev saa bragt til Lægen, som derefter kunde bestemme, hvad der skulde gøres, eller om det var nødvendigt, at han kom. Lægen var altid tilfreds med disse Beretninger, og saaledes sparede Sylvestederne ofte Tid og Penge.

Burchard Johannsen lod sig aldrig betale for noget af det, han gjorde for dem, men de mere velhavende forærede ham da ved Lejlighed en Steg, et

Stykke Flæsk, en Hare eller lignende. Og da han senere en Gang tænkte paa at søge et større Embede, bad alle ham meget om at blive og tilbød ham, som Anerkendelse af hans Virksomhed, en Mark til personlig Afbenyttelse, saa længe han var deres Lærer. Alle var med Glæde gaaet ind paa at tilbyde ham dette, han havde vist sig lige hjælpsom mod alle og var lige agtet og afholdt af alle, — og alligevel var der en Ting, der bragte ham i et nærmere Forhold til nogle af Bønderne og efterhaanden fjernede ham fra andre. Det var Politikken!

Man var kommen ind i den Tid, da de slesvigholstenske Ideer trængte ud til Folket ved ihærdig Virksomhed af deres Tilhængere, der jo oprindeligt navnlig fandtes blandt de dannede og Embedsmændene. De savnede rigtignok et klart Program, hvad der ikke var saa underligt, da der indenfor Partiet fandtes de mest forskellige Retninger, der hver fastholdt sit endelige Maal og kun foreløbig gik sammen med de andre imod Danmark. Der var den reaktionære Hertug af Augustenborg, det aristokratiske slesvigholstenske Ridderskab, de rigtige gamle liberale Slesvig-Holstenere, der holdt paa, at Slesvig og Holsten var udelelige, og stræbte efter en fælles fri Forfatning for dem begge, og saa Nyholstenerne, der bebrejdede disse sidste deres Uklarhed, stræbte efter en fri Forfatning for Holsten som en Del af det tyske Forbund og var tilbøjelige til at lade Slesvig sejle sin egen Sø. Og saa var der selvfølgelig mange Overgangsformer og Afskygninger. Hvorledes kunde der vel af alt dette laves et Program, som Folket kunde forstaa?

Der kom heller ikke andet ud deraf end nogle uforstaaede Slagord, som »vor Hertug«, »vore Rettigheder« o. l., der ikke en Gang blandt dem, der forstod dem, betød det samme for alle. Men uforstaaede Slagord har jo lige siden Apostelen Paulus' Dage, da Folket i Efesus i to Timer skreg: »Stor er de Efesers Diana«, uden at vide hvorfor, været et virksomt Agitationsmiddel, og det gik ogsaa her tit saaledes, at de, der raabte højest, næppe vidste hvorfor. Og kom man alligevel en Gang i en Situation, hvor man maatte give en forklarlig Grund for Fjendskabet mod Danmark, da kunde der jo nok findes et Paaskud, bl. a. dette meget virkningsfulde, at Danmark var et fattigt Land, der udsugede Slesvig og Holsten. Da man nærmede sig 1848, og Bølgerne stedse gik højere, opstod der ogsaa en Mængde Smædeviser mod Danmark, hvori det danske Folk, dets Sprog og Skikke latterliggjordes, og for alt slikt findes der jo stedse Modtagelighed hos mange Mennesker.

Saa langt var man endnu ikke naaet, da Burchard Johannsen kom til Sylvested; det hændte dog allerede den Gang, at Folk af og til hørte eller læste noget om »Slesvig-Holsten« og mod Danmark, som de ikke rigtig forstod, og da kunde det ske, at Sylvestederne, der hurtig havde vænnet sig til i enhver Forlegenhed at henvende sig til deres Lærer, ogsaa i denne Sag kom til ham for at faa en Forklaring. Han havde gennem Aviser og navnlig gennem Stændertidenden fulgt ret godt med Tiden. Han kendte vel ikke alle de forskellige Strømninger indenfor Slesvig-Holstenernes Parti, men han saa, at deres Program var uklart, saavel som

at mange af Forerne, for ikke at fordærve det med nogen af Parterne, var meget vaklende, og Uklarhed og Ubestandighed var hans Natur saa meget imod, at det forekom ham som Usandfærdighed og Uoprigtighed. Hans eget Program var klart og bestemt: Kærlighed til det tusindaarige Fædreland og Troskab mod Kongen, og ud fra dette Standpunkt bedømte han hele Bevægelsen. Dem, der spurgte ham, gav han Svar, og han kendte Bønderne saa nøje og kunde saa godt gaa ind paa deres Tankegang, at de fandt hans Forklaringer indlysende og kom til at se paa Sagen paa samme Maade som han. Da efterhaanden flere kom og spurgte om hans Mening, førte dette til, at han om Aftenen samlede dem i Skolestuen, læste Stændertidenden for dem og gav sine Forklaringer dertil. Allerede i November 1842, da Peter Hjort Lorenzen i Stændersforsamlingen talte Dansk, havde disse Bønder sat sig saaledes ind i Sagen, at de skønt selv tysktalende, havde Forstaaelse af det berettigede i hans Optræden og beundrede hans Mod.

Det var dog ikke hele Sylvested, der fulgte Læren. Dem, der ikke kom til ham, opsøgte han ikke og mødarbejdede heller ikke hos dem den Paavirkning i slesvigholstensk Retning, som enhver var udsat for. Naar han senere, i Krigsaarene, blev beskyldt for at være en dansk Agitator, var det for saa vidt med Urette, som han aldrig havde gjort andet end givet Svar paa Spørgsmaal eller Forklaring til dem, der ønskede den, — men paa den anden Side kunde det vel nok siges, at der uden ham ikke vilde have været noget dansk Parti i Sylvested.

Den mest fremtrædende Mand indenfor dette Parti var Bondefogeden Ratje Ratje. Overhovedet for en talrig, velhavende Slægt af samme Navn. Han sluttede et varmt Venskab med Burchard Johannsen, deres Hustruer blev Veninder, og Børnene, der var jævnaldrende, blev Legekammerater og holdt sammen. Ratje Ratje hørte dog ikke til den Kreds, der samledes om Aftenen i Skolestuen. Han førte fortrolige Samtaler med Burchard Johannsen, men han læste selv sine Aviser.

Da Burchard Johannsens Virksomhed var saa omfattende, levede den ham ikke megen Tid til at give sig af med Dyrkingen af sin Have eller sin Jordlod. At ordne den Slags Ting overlod han for det meste til sin Hustru. Der hørte til Skolen saa megen Engjord, at der kunde holdes seks Køer, og siden kom jo endnu den ovenfor omtalte Mark til. Bønderne maatte lade Jorden bearbejde, men alligevel var der saa meget at gøre, at der maatte holdes en dygtig Tjenestepige. Da nu efterhaanden Børnene voksede til, og Moderen ikke mere var saa bunden, fik hun Tid til at give sig af med andre Ting end sin Husholdning. Hvorsomhelst i Landsbyen der var Sygdom, Nød og Trang, var hun rede til at hjælpe med Raad og Daad, med Opmuntring og Trøst, ja det faldt endog lettere for hende end for hendes Mand at finde de rette Ord lige overfor syge og døende. Ved alle glædelige Begivenheder var hun selvfølgelig ogsaa til Stede, og efterhaanden fik hun en temmelig stor Omgangskreds, hvor hun ogsaa uden særlig Anledning aflagde smaa Besøg paa en Times Tid eller to. Hun var saa livlig

og kunde fortælle saa interessant, at hun altid var velkommen. »Hun bedaarer alle med sit Snakketoje, sagde hendes Mand om hende, i Spøg, men dog ogsaa med en vis Stolthed. Ved disse Lejligheder drøftedes der foruden de sædvanlige Emner som Bynyt o. l. ogsaa Politik, og hun var maaske mere Agitator end hendes Mand.

Da Familien flyttede til Sylvested, var den ældste Son, Thomas, næsten 9 Aar gammel, Johannes var 6 og Gustav et Aar gammel. Thomas havde mange klare Minder fra Gundeby, Johannes havde vel nogle faa mindre klare, men for Gustavs Bevidsthed maatte jo Sylvested Skole staa som det eneste Barndomshjem.

Skolen ligger midt i Byen, paa Sydsiden af Hovedlandevejen, der, saa langt som den fører gennem Byen, er brolagt som en Gade. Bagved Skolen ligger Haven, som navnlig i de sidste Aar af Johannsens Ophold der udmærkede sig ved sine mange Roser, der var plantede af Johannes. Lige ved Skolen støder en Sidevej til Hovedvejen, og der dannes en fri Plads, næsten som et lille Torv. Hvor Hjulsporene fra Sidevejen forte ud til Gaden og delte sig til begge Sider, saa der mellem dem og Gaden opstod en Trekant, laa den Gang en stor Stenhob. Saaledes var Skolens nærmeste Omgivelser den selvsikrede Legeplads for lille Gustav, der var meget alene, da hans to Brødre allerede gik i Skole. Han følte sig ikke altid helt tilfredsstillet her og vovede sig undertiden længere ud, hvorved det ikke saa sjældent skete, at han blev borte, saa Forældre eller Søskende maatte ud at opsøge ham, eller han blev bragt hjem af andre.

Første Gang, det skete, var allerede Morgenen efter at de var flyttet ind. Han var først for nogle Uger siden fyldt et Aar, men havde dog allerede i nogle Maaneder kunet gaa alene. Da Moderen var optaget af at ordne mange Ting og ikke hele Tiden kunde have sin Opmærksomhed henvendt paa ham, fandt han Vejen ud paa Gaden og havnede paa en større Gaard et Stykke derfra, hvor han gennem den aabne Port var kommen ind i Løen. Folkene kunde regne ud, at det vel maatte være den ny Skolelærers Barn, og bragte ham hjem.

Da Gustav var noget større og en Gang var gaaet udenfor Byen, mødte han en Sigøjnerbande, og da nogle af Medlemmerne talte til ham, sluttede han sig tillidsfuldt til dem og travede af Sted med en af dem ved Haanden. De var allerede kommen halvvejs til Slesvig, da de mødte en Bonde fra Sylvested, der kom kørende og med Forundring saa Gustav blandt Sigøjnerne. »Hvor skal du hen, Gustav?« spurgte han, og Gustav svarede: »Jeg skal kun lidt med disse Folk, de er saa rare og vil give mig meget smukt Legetøj.« — »Vil du ikke hellere køre lidt med mig?« spurgte Bonden. Jo, komme op at køre vilde Gustav dog hellere end gaa med Sigøjnerne, og saaledes fik Bonden ham med hjem.

Broderen Thomas elskede den lille Gustav overordentlig højt. Han har senere sagt, at han var det dejligste Barn, han nogensinde havde set. Han havde en frisk Farve, røde Kinder, klare brune Øjne og *lysegule*, silkebløde Krøller, dertil et frejdigt, tillidsfuldt og vindende Væsen. Blev han ikke forkælet af

sine Forældre, hvad der slet ikke laa for nogen af dem. saa blev han det af sin store Broder. Det kom undertiden til at gaa ud over Johannes, der stod midt imellem de to og ikke var gammel nok til altid at kunne beundre og føje den lille. Et Træk, som Thomas og Moderen har fortalt, er ret betegnende: Johannes havde fanget en Spurveunge og viste den til Gustav. Denne var ikke tilfreds med at se, men vilde have den, og da Johannes ikke vilde give ham den, begyndte han at græde. Derover kom Thomas til og forlangte af Johannes, at han skulde udlevere Spurven. Det vilde han ikke og løb sin Vej med sin Skat, men Gustav løb grædende og Thomas skændende bagefter. I sin Iver for at holde fast paa Spurveungen klemte Johannes den ihjel, og saaledes var Stridens Genstand bragt ud af Verden.

Men hvad end Forældrene og Brødrene vidste at fortælle fra Gustavs tidlige Barndom, saa huskede han selv ikke det ringeste deraf. Naar han senere hørte andre fortælle, hvor langt tilbage de kunde huske, forekom det ham helt underligt, at han selv ikke kunde huske længere tilbage end til sit *ottende* Aar. Forklaringen søgte han deri, at alle Minder fra den tidlige Barndom var bleven udslettede af Minderne fra *Krigen*, der var saa stærke og levende, at de fortrængte alt andet.

III.

Krigen.

Det var Lørdagen den 25. Marts 1848. Der var Dommarked i Slesvig, d. v. s. et Krammarked, der efter gammel Skik eller rettere Uskik afholdtes hvert Aar i

Begyndelsen at Fastetiden i »Svalen«, en Buegang, der slutter sig til den nordre Mur af Domkirken og paa tre Sider omgiver en firkantet Gaard, medens Kirkemuren danner den fjerde Side. Gangen har før været aaben indadtil, nu er den tilmuret, men har alle Vinduerne paa den indre Side. I dette Aar, da Paasken faldt saa ualmindelig sent som den 23. April, var ogsaa Dommarkedet senere end sædvanligt og har maaske strakt sig over nogle smilende Foraarsdage, men for det meste fandt det jo Sted i en saa barsk Aarstid, at det vilde have været uheldigt, om det skulde have været holdt under aaben Himmel. »Svalen« gav Læ mod Sne og Storm og ydede desuden en fortrinlig Plads for Markedet. Boderne stod rejste op imod den ydre Mur, Lyset kom fra Vinduerne lige over for, og der var Plads nok i Gangen til købe- og skuelystne Folk. At de traadte paa Stene med Gravskrifter over afdøde, som laa nedenunder, tænkte de ikke paa. Markedet varede i fjorten Dage til tre Uger og var meget yndet baade af Slesvigere og Landboer, og navnlig om Lørdagen, da der tillige, som hele Aaret rundt, var Torvedag, kom disse sidste i store Skarer ind til Byen.

Paa en saadan Dag kunde Catharina Johannsen i Sylvested nemt faa Lejlighed til at komme kørende ind med Naboer eller Bekendte, og paa denne 25. Marts benyttede hun sig deraf sammen med sine to yngste Sønner, den trettenaarige Johannes og Gustav, der gik i sit ottende Aar. Drengene skulde have Lov til at se paa Herlighederne, og Moderen vilde gøre nogle Indkøb o. l. Men tillige havde hun vel et andet Maal, nemlig at faa Klarhed over, hvad der egentlig

var sket Dagen i Forvejen. Og efterhaanden fik hun og hendes Rejsefæller vel at vide, at »den provisoriske Regering« var bleven indsat i Kiel tidlig om Morgenen den 24., at den samme Dag havde bemægtiget sig Rensborg, og at Borgerne i Slesvig havde sluttet sig til den, medens Garnisonen endnu ikke havde gjort det. Senere hen paa Dagen gik ogsaa største Delen af Garnisonen over til Oprorerne, og nogle Afdelinger, der allerede var draget nordpaa for at slutte sig til den danske Hær, vendte tilbage. Da blev der Jubel i Slesvig, men om Morgenen, da Syvestederne kom til Byen, var det jo endnu ikke sket. Man svævede i Uvished, og maaske var man derfor mere irriteret, end man ellers vilde have været. Ærgrelsen skulde have Luft, og det kunde let komme til at gaa ud over ganske sagesløse.

Allevegne, selv paa Markedet, var Stemningen meget krigersk. Catharina Johannsen mærkede det nok, men Drengene forstod endnu intet af dette. De saa beundrende paa de i Boderne udstillede Sager, og Johannes følte sig navnlig draget hen til et bestemt Telt. Han skulde nemlig have et Par nye Seler, som han selv maatte søge ud paa Markedet, og her hang netop nogle smukke, straalende røde og hvide! Teltet tilhørte en Kone fra Flensborg, der altid havde sin bestemte Plads paa Markedet og nød en velfortjent Agtelse. Paa denne Dag mærkede man dog ikke noget dertil. Naar nogen blev staaende ved hendes Telt, var der straks andre, der raabte: »Koopt nich vun dat ol' Wiw, dat hett dänsche Farm un hett ock en dänsche Hart!« (»Køb ikke af den gamle Kælling, hun har

danske Farver og har ogsaa et dansk Hjerte!.) Og da Johannes bad sin Moder om at maatte faa de røde og hvide Seler, turde hun ikke opfylde hans Bøn, men købte ham et Par andre, hvori der tillige var en grøn Stribe, og skyndte sig saa med Drengene bort fra Bøden og bort fra Markedet.

Ikke længe efter stod de i Butikken hos en Farver, hvor hun skulde have noget Tøj farvet, da pludselig alles Opmærksomhed vakttes af en voldsom Støj paa Gaden, og da de saa ud, opdagede de netop den samme Kone, forfulgt af en stor Skare, der hujede og skrøg og kastede med Sten efter hende. De havde begyndt at forulempe hende paa Markedet, saa hun tilsidst ikke vidste andet Raad end at flygte, og medens nogle, der blev tilbage, odelagde hendes Ejendele, forfulgte de andre hende. Inde hos Farverens var der to voksne Døtre, af hvilke den ene græd af Medlidenhed med Konen, medens den anden lo og klappede i Hænderne: saaledes skulde Danskerne have det! Deres Moder rystede paa Hovedet og sagde: »Se dog, hvor de to Søstre er forskellige!« Lidt længere oppe i Gaden boede der en Købmand, der havde Mod til at tage den forfulgte Kone ind, men saa sloges hans Vinduesruder ind, indtil en Officer, der boede i samme Hus, sørgede for at faa Skaren spredt.

Denne Dag fra »Rejsningens« Begyndelse var den første, om hvilken Gustav Johannsen bevarede et levende Mind. Denne Scene, hvis Betydning han endnu ikke forstod, var uudslettelig præget i hans Erindring. Senere hørte han fortælle, at Konen var ble-

ven syg af Skræk og kort efter var død, og den Afsky, hvormed hans Moder omtalte Begivenheden, svarede til det, han selv uklart følte. Maaske har dette *virket med* til, at han aldrig kunde forsones sig med Slesvigholsteinismen og aldrig, som mange andre Danske, kunde faa Øje paa den ideale Side af Sagen eller finde noget som helst anerkendelsesværdigt eller blot »formildende Omstændigheder« hos Slesvigholstenerne.

Og saa begyndte Krigen. I Sylvested mærkede man første Gang noget dertil Mandagen den 10. April om Morgenen, da en Afdeling Friskaremænd, mest Kieler Studenter, paa Flugten efter Slaget ved Bøv drog sydpaa gennem Byen. Den næste Dag kom de danske Tropper samme Vej, Artilleri, Kavalleri og Infanteri, og en Del blev tilbage som Indkvartering. I de følgende Dage, indtil Slaget ved Slesvig Paaskedag den 23. April, drog der mange Tropper gennem Sylvested, og tillige var der hele Tiden nogle indkvarterede. En Bondegaard havde gennemsnitlig 12—15 Mand eller flere. I nogle Dage boede Major Schepelern hos Bondefogeden Ratje Ratje, der viste sin Glæde over at huse de danske Soldater paa en hjertelig Maade og gjorde alt, hvad han kunde, for at gøre det behageligt for dem, saa Schepelern altid med Glæde tænkte tilbage paa Opholdet i Sylvested. Indkvarteringen var dog ret skiftende, og de straalende Uniformer, som den Gang endnu var i Brug, var meget skikkede til at gøre Indtryk paa Drengene. Infanteriet og Dragonerne med deres røde Trojer og lyseblaa Benklæder var fremherskende, men omkring den 16. April, Palmesøndag, laa der ogsaa et Regiment Jægere i lysegrønne Uniformer.

Sylvested var den Gang et af de vestligste Punkter, der var besat af danske Tropper. Kirkebyen Treia laa udenfor deres Omraade. Og da der paa denne Dag var Konfirmation, fik Konfirmanderne kun Lov til at gaa i Kirke under Bedækning af Jægerne. Vejen førte gennem Sylvested Skov, Terrænet skulde afsøges, efterhaanden som Skaren kom frem, saa det gik kun langsomt, og Konfirmanderne naaede først Kirken Kl. 12 i Stedet for Kl. 10. Præsten havde ventet længe, men havde omsider begyndt Konfirmationshandlingen med Børnene fra Treia. Mange Soldater gik med ind i Kirken, andre blev udenfor, til Børnene igen skulde følges hjem.

Man kan tænke sig, at en saadan Konfirmations-søndag maatte gøre et ejendommeligt Indtryk paa alle og mest paa de Familier, der havde Børn i Kirken. Til disse hørte Johannsens, da den ældste Søn Thomas blev konfirmeret paa denne Dag. Hvor vigtig en Begivenhed det ældste Barns Konfirmation end plejer at være, navnlig naar som her Forældre og Børn i Konfirmationen ser en højtidelig og hellig Handling, saa kunde det dog ikke være andet, end at Uroen, Spændingen, Uvisheden om, hvad Underhandlingerne med Preussen, som endnu ikke var helt til Ende, vilde føre til, maatte bemægtige sig Sind og Tanker mere end alt andet. Og saaledes trængte Krigsbegivenhederne sig ind i alle Livets Forhold, om end ikke altid saa iøjnefaldende som her. De stod i Forgrunden i Forældrenes Tanker og Børnenes Fantasi, ogsaa da, naar man kun *hørte* om dem og ikke, som her, selv var med paa Skuepladsen.

Otte Dage efter Konfirmaationsdagen stod Slaget ved Slesvig, det Slag, hvis Udgang ikke kunde skildres skønnere og mere træffende, end Carl Ploug gjorde det med de faa Ord:

»Vegen er for Overmagt liden Flok tilsidst,
Men af Danmarks Ære den haver intet mist.

Og naar han saa fortsatte med Omkvædet:
»Slutter Kreds og staar fast, alle danske Mænd!
Gud han raader, naar vi fange Sejer igen!.

da var disse Ord, som den Gang vel ikke naaede saa langt som til Sylvested, dog netop det allermest passende Udtryk for det, der rorte sig i Burchard og Catharina Johannsens saavel som i deres Venners Hjerter.

Men lang og tung blev Tiden, for den forventede endelige Sejr kom. I over to Aar kom der ingen danske Tropper saa langt sydpaa som til Sylvested, og i disse Aar maatte de kendte dansksindede Familier døje meget. Vel kunde det ikke nægtes, at Landet, saa længe der ingen Fred var sluttet og ingen Afstaaelse var sket, i Virkeligheden stod under dansk Overhøjhed, men Slesvigholstenerne opførte sig alligevel, som om de var Herrer, dannede Regering, gav Love o. s. v., og deres Forbundsfaelle Preussen hindrede dem ikke deri. Mange slesvigholstensksindede, der hidtil havde holdt tilbage med deres Mening, kom nu frem, andre, der før ikke havde brudt sig om Politik, blev revne med, navnlig i de sydligere Egne, hvor ikke *Sproget* dannede en naturlig Modvægt. I Sylvested var dette jo ikke Tilfældet, og Burchard Johannsen fandt nu Modstandere blandt dem, der før havde været ligegyldige.

Han følte det sikkert ogsaa smerteligt, at han blev skilt fra hidtilværende Venner, navnlig i Lærerforeningen, hvoraf de fleste var tysksindede. Man havde for ikke talt om Politik, den fælles Interesse for Skolen og alt, hvad dertil hørte, havde givet tilstrækkeligt Stof, men nu stod Politikken saaledes i Forgrunden, at man ikke kunde komme udenom den. Og næsten alle hans Foresatte var ligeledes paa Slesvigholstenernes Side. Han vidste saaledes, at han fra alle Sider blev betragtet med Mistillid, Uvenskab, ja Had, thi nu som for kunde Slesvig-Holstenerne kun enes i dette: Had mod Danmark og alt, hvad der var dansk. Hadet var blandet med Frygt, men blev derfor ikke mindre, og kunde undertiden hos den jævne Befolkning ytre sig paa en ret naiv Maade, som naar f. Eks. en Kone i Treia sagde: »De Dänen möt *all* wech, denn sönst köt se jo to enander schriwen«. («Danskerne maa *alle* væk, for ellers kan de jo skrive til hinanden.»)

Ogsaa Bornene maatte føle Hadet. Der var f. Eks. flere unge Bondekarle, der, naar de gik forbi Skolen og saa en af Drengene, pegede paa Stenhoben paa Gaden og sagde, at der var Stene nok til at stene Danskerne. En anden var der, som blot raabte det ene Ord: »Dän«, naar han saa en af dem, men han gjorde det, som Thomas Johannsen siger i nogle efterladte Optegnelser, »med al den Haan, som Slesvig-Holstenerne havde lært sig til at lægge i dette ene Ord.« Og Drengene maatte jo føle dette som fuldstændig uforstyldt, saa det nok kunde gøre dem bitre.

Saaledes gik de to Aar, indtil Preussen trak sig ud af Krigen og sluttede Fred med Danmark den 2.

Juli 1850. Dets Hjælp havde gjort Slesvig-Holsternerne overmodige lige overfor Danmark, dets Svigten gjorde, at de nu ogsaa sang Smædeviser mod Preussen, medens de samtidig forbitrede og med de sidste fortvivlede Anstrengelser vendte sig mod Danmark. For ved egne Kræfter at stille en Hær paa Benene, der kunde tage Kampen op med den danske, maatte de sætte Aldersgrænsen for Indkaldelsen langt ned. »Slesvigholsternernes Soldater var smukke«, sagde Gustav Johannsen siden med Vemod, naar han tænkte tilbage paa dem, »der var saa mange ganske unge iblandt dem«. Han mindedes dem netop fra denne Tid, da der laa mange indkvarterede i Sylvested. De var dog ikke alle unge. Aldersgrænsen gik ogsaa langt opad. Og som der var dem, der var med, fordi de ikke kunde slippe, var der andre, der med fuld Bevidsthed i Danskerne saa Fjenden. Disse sidste gik ud paa at fortrædige de dansksindede Beboere, hvor de kunde, og Lærerfamilien i Sylvested maatte doje meget af dem. Burchard Johannsen, der jo nok hørte, hvorledes det gik til andre Steder, mente, at der kunde være Fare for en Arrestation. Han talte med sin Illustrerom, og efter at have overvejet Sagen fandt de begge, at det, hvis han virkelig vilde flygte, var heldigst at gaa sydpaa, f. Eks. til hendes Forældre i Lille-Rheide, da man sandsynligvis ikke vilde søge ham der, men antage, at han var gaaet nordpaa. Dog traf de ingen bestemt Aftale derom, da han foreløbig ikke kunde bestemme sig til at flygte.

Men da skete der noget, der viste ham, at det var nødvendigt. Blandt de indkvarterede Soldater var der

en menig Dragon, hjemmehørende i Hollingsted, som dristede sig til paa egen Haand at komme for at arrestere ham. Han forlangte imidlertid at se Arrestordren, for han fulgte med, og da Dragonen, som ingen Ordre havde, vilde tvinge ham til at gaa med alligevel, stødte han ham ud af Døren og laasede af efter ham. Men nu kunde han jo ikke tvivle paa, at Dragonen nok skulde sørge for at faa den manglende Arrestordre. Han sagde derfor Farvel til sin Familie, uden at udtale sig om, hvorhen han gik, for at hans Hustru siden med Sandhed kunde sige, at hun ikke vidste det.

Om Morgenen den 20. Juli kom der en Rytterpatrouille paa 7—8 Mand og en Vagtmester for at arrestere ham og føre ham til Rendsborg. Hans Hustru var frejdlig og rolig og bad dem søge, hvor de vilde. Da de ikke fandt ham, og hun sagde, at hun ikke vidste, hvor han var, blev de vrede og forulempede hende paa mange Maader. Hun blev skældt ud, knubset, trukken i Haaret, ja spyttet paa. Drengene saa det, og det gjorde et saadant Indtryk paa Gustav, at han siden aldrig holdt af at omtale det uden ganske i Fortrolighed. I de følgende Dage, da Familien levede i Angst for Faderen, hørte han ofte, hvorledes hans Moder blev skældt ud, ogsaa af tysksindede Naboer. »Dänisches Weib!« — »Verfluchtes Weib!« var de Ord, der oftest lød og særlig gjorde Indtryk paa ham. Dog var der ogsaa Naboer, der kom til hende for at trøste og berolige hende.*)

*) Den efterfølgende Beretning om Slaget ved Isted grunder sig for største Delen paa en Artikel i »Nationaltidende« fra Juli 1900, skreven af Daniel Bruun efter Gustav Johannsens egne Meddelelser.

Men Soldaterne var draget nordpaa, og hvem der, som hun, havde aabne Øjne, kunde paa alting mærke, at en Afgørelse stod for Døren. Hun talte derom med Drengene, og de ventede alle i største Spænding derpaa. De hørte, at Slesvigholstenerne havde forskanset sig ved Isted og Solbro, og at Broen paa sidstnævnte Sted var afbrudt. Den 24. Juli hørte de Kanontorden i Retning af Solbro, der ligger ved Trenen en god halv Mil nordvest for Sylvested. Det var Schepelern, som angreb, men den Dag endnu ikke gik over Trenen. Catharina Johannsen følte, at det var Begyndelsen til det afgørende Slag, og med det samme fik hun den faste Overbevisning, at Danskerne maatte sejre. Hun sendte den ældste af de to Sønner, hun havde hjemme, Johannes, til Lille Rheide, hvor hun jo nok antog, hendes Mand maatte være, for at hente ham hjem. Der er et Par Timers Vej fra Sylvested til Lille Rheide. Johannes gik derhen, kom til sin Fader og bragte ham Moderens Besked. Faderen troede ikke, som hun, paa Indskydelser, men han kom ad anden Vej til det samme Resultat, at han nu godt kunde vende hjem. Han sagde til sig selv, at hvis de Danske sejrede, som jo ogsaa han haabede, vilde de snart besætte Sylvested, og sejrede Slesvigholstenerne, vilde de gaa nordpaa, saa Sylvested blev fri for dem, og han ogsaa i dette Tilfælde var sikker. Og da han længtes efter at komme hjem for sammen med sine kære at tage imod, hvad der maatte komme, gik han tilbage med Johannes. De kom ubemærket til Sylvested ud paa Natten. Gustav var i Seng, men blev vaagen ved at høre Fade-

ren sige: »God Aften«. Han saa da, at Moderen var oppe. Hun havde jo ventet paa sin Mand.

I den tidligste Morgenstund, da det endnu næppe var lyst, hørtes igen en svar Kanontorden og Skydning i Retning af Solbro. Saa holdt den op. Man kunde ikke tænke sig, hvad det betød, og gik hele Tiden i Spænding og Uro.

En af de Enge, der horte til Skolen, laa temmelig længt borte ved Vejen til Solbro. Netop der gik Køerne, og Pigen, som var dansksindet og dansktalende, var gaaet derhen for at malke. Da hun kom tilbage, fortalte hun, at medens hun havde siddet og malket, havde hun hort nogen sige: »God Morgen«! Hun drejede Hovedet og saa en dansk Soldat staa ved Leddet. Han fortalte ganske jævnt og roligt, at nu kom de Danske. Men hun sagde det kun til sit Herskab, og de beholdt det foreløbig alle for sig selv, ja, Burchard Johannsen fandt det endog helt utroligt, at Danskerne allerede skulde være saa nær.

Lidt efter kom der en Snes Vogne, allesammen fulde af Tornystre, kørende gennem Byen. De kom fra Solbro og skulde til Slesvig. Paa den forreste sad en slesvigholstensk Underofficer, der lod Vognene holde paa Pladsen foran Skolen og lod Bondefogeden, Ratje Ratje, kalde. Han fortalte ham, at Danskerne var slaaede, Slesvigholstenerne vilde straks komme, og Sylvestederne havde at sørge for, at de havde noget at leve af. Denne Besked maatte Bondefogeden give videre, og snart havde man i hele Byen travlt med at lave Kaffe og skære Smørrebrød.

Nord for Sylvested kan man se langt ud over Engene imod Jydbæk og Solbro. Mange af Beboerne gik paa Udkig og saa snart, at der kom Militær gaaende i en Kæde. De troede allesammen, at det var Slesvigholstenerne, som Underofficeren havde sagt. Men Johannes, som jo havde hørt Pigens Beretning, kunde ikke tro det og opfordrede Gustav til at gaa med for at se, hvad det var.

Saa sprang de af Sted over Grøfter og Enge for at møde Soldaterne. De havde den danske Indkvartering fra 1848 i Erindring. Den Gang havde Infanteristerne haft røde Trojer, nu var de mørkeblaa. Det vidste Drengene ikke, og derfor varede det noget, før de rigtig turde tro, at det var de danske. De kom dem saa nær, at de kunde høre dem tale. Da greb Johannes Gustav i Armen og udbrød: »Gustav, det er de Danske!« Og nu stormede de tilbage, hjemad, ind i Huset og raabte til Faderen, der endnu opholdt sig paa Loftet: »Fader, nu kan du rolig komme ned, det er Danskerne!«

Lidt efter aabnedes pludselig Døren til Skolen, og en stor Soldat traadte ind. »Naa, Goddag«, sagde han. »her er vi Danske, og her er jeg jo hos en dansk Mand, ikke sandt?«

Men medens man saaledes i Skolen havde faaet det ene Bevis efter det andet for, at det virkelig var Danskerne, der kom, holdt de øvrige Sylvestedere saa længe som muligt fast ved den Anskuelse, at det var Slesvigholstenerne. Ogsaa Underofficeren med sine Vogne blev holdende saa længe, at han blev taget til Fange.

En halv Times Tid efter at de første Soldater var draget ind i Byen, kom Oberst Schepelern ridende ind til Ratje Ratje, hvor han jo havde ligget i Kvarter i 1845. Denne udbrod fuld af Glæde: »Guten Morgen, Herr Oberst!« og Schepelern svarede, ligeledes paa Tysk, da Ratje ikke kunde andet, at det var ham en stor Glæde at komme hertil, hvor han vidste, at han var velkommen.

Imidlertid var snart alle Huse fyldte med Soldater, der i en Fart fortærede det Smørrebrød med Kaffe eller Øl, der havde været bestemt for Slesvigholsterne, og saa forlangte mere. Der maatte koges Grød, og da der ikke var Mælk nok, blev Pigerne sendt ud at malke Køerne, og der blev kogt Grød i nymalket Mælk. I en stor Gaard, hvis Ejer var meget tysksindet, erklærede Folkene, at de ingen Mælk havde i Huset. Det lod jo utroligt, og Soldaterne gav sig til at søge, men kunde virkelig ingen finde. Da opdagede en Soldat fra Gaardspladsen nogle lavtsiddende Vinduer og gjorde sin Løjtnant opmærksom paa, at her maatte være en Kælder. De fandt da ogsaa den godt skjulte Lem og en Mængde Mælk i Kælderen. »Nu tager vi al Mælken, og I faar ingenting derfor«, sagde Løjtnanten, »dersom I havde givet os den godvillig, vilde vi have betalt den«. Denne unge Løjtnant hed Aage Eduard Colding, kom senere til at bo i Flensborg og blev en af Gustav Johannsens bedste Venner.

I Skolen var der en Mængde Officerer, som fik varm Mad. Soldaterne fik Smørrebrød og Kaffe, der skænkedes af Emma, den dansktalende Pige. Snart var alt, hvad der var af spiseligt i Huset, fortæret.

Men det blev givet med Glæde og modtaget med Taknemmelighed.

Der blev holdt saa langt Hvil, at nogle endogsaa lagde sig til at sove. En Scene i Skolens Lø gjorde et stærkt Indtryk paa Gustav. En Officer, som aabenbart var meget afholdt af sit Mandskab, laa og sov i Høet, medens Soldaterne hyggede om ham og dæggede for ham. Men en af dem satte i Spøg sin Fod paa den sovende Officers Bryst.

Nu lod der Kanontorden i nordøstlig Retning, og Folk krøb op paa Tagene og i Træerne for at se, hvad det kunde være. Man kunde dog ikke følge Slagets Gang, men man kunde forstaa, at Schepelern med sine Folk, som nu her holdt Hvil, var paa Vejen til at falde Slesvigholstenerne i Ryggen. I glad Stemning marcherede Soldaterne snart efter i østlig Retning.

Men efter nogle Timers Forløb kom de samme Soldater igen tilbage og marcherede nu gennem Byen uden at gøre Holdt. Lærerfamilien saa dem passere, kunde ikke forstaa, hvad det betød, og begyndte igen at ængstes. Stemningen blandt Soldaterne var ikke saa god som for et Par Timer siden. En af dem gik med en Pikkelhue i Haanden, han holdt den i Hageremmen og slog den af og til mod Brostenene i Arrigskab. Men der var dog ogsaa dem, der havde sat sig ud over det ubehagelige, der maatte have mødt dem, og kunde finde Trøst i en lille Spøg. Der kom f. Eks. nogle af dem forbi, som Emma havde skænket Kaffe for om Morgen, og en af dem raabte, da han saa hende: »Tak for Kaffe, Emma!« Straks var der andre, der stemte i med, og nu blev Ordene: »Tak for Kaffe,

Emma«, gentaget af Rækkerne, efterhaanden som de marcherede forbi, uden at de sidste vidste, hvad Anledningen var, og de morede sig alle kostelig derover.

Burchard Johannsen fik dog Lejlighed til at tale med nogle af Officererne, som han kendte, og af dem fik han at vide, at Schepelern havde faaet Ordre til at trække sig tilbage til Hovedkvarteret, at han havde adlydt, endskønt han allerede havde løstnet nogle Kanonskud og næsten alle hans Folk helst vilde være gaaet fremad.

Iøvrigt mærkede man i Sylvested ikke meget til Slaget, undtagen det ene, at Kanontordenen trak sydpaa. Hen paa Aftenen kom der imidlertid fra Slesvig en privat Efterretning om, at Slaget var vundet, og Lærerfamilien glædede sig, men i Stilhed.

Næste Dag kom en lille Afdeling Dragoner, som indrettede en Vagtpost. Skolestuen blev taget i Brug som Vagtstue, og der blev sat en Skildvagt udenfor Døren, til stor Glæde for Drengene. Ikke mange Dage derefter kom en god Bekendt af Familien, en tysksindet Angelbonde, kørende gennem Byen. Han havde for en Maanedes Tid siden fortalt Burchard Johannsen, hvorledes der taltes meget om, at han var en slem Dansker, og raadet ham til at tage sig i Agt. Nu sad Catharina Johannsen ved Vinduet og saa ham køre forbi og hilse. Hun nikkede igen, men kunde ikke undlade smilende at pege paa Skildvagten udenfor. Hun vilde vise ham, at nu var de godt beskyttede!

Ja, nu var de ovenpaa! Alt var forandret! Det Tryk, der havde hvilet paa dem, var borte, Angsten, Uroen, Spændingen var forbi, og ingen følte det stær-

kere end Drengene. De voksne vidste jo nok, at Kri-gen endnu ikke var helt til Ende, de vidste ogsaa, at der rundt omkring var Modvillie mod de danske, selv om den nu ikke mere vovede sig frem; de vidste, at der var meget, der skulde ordnes, før alt var godt igen, og de kunde ikke undgaa en Gang imellem at skænke disse Ting en Tanke, selv om Glæden var langt overvejende. Men hos Drengene var den ublandet. De var meget sammen med Soldaterne, øvede sig i at tale Dansk og lærte Sangene med de raske Melodier og de jævne, let forstaaelige Ord. Lige siden den Tid har Gustav Johannsen elsket de danske Krigssange, ogsaa dem, der med Hensyn til Poesi ikke var særlig værdifulde, naar de kun udtrykte Glæden over den Sejr, han selv havde været Vidne til. Blot det lød: »Dansken har Sejer vunden! Hurra! Hurra!«, da var han med. Naar det hed: »Ser I, hvem der kommer her? Nu ej Tid det er til at sørge mer«, da kunde det, han og hans Broder havde følt hin Morgen, da de saa de danske Soldater, ikke udtrykkes bedre, og Versets Slutning: »Eders Ven og Kammerat, den tapre Landsoldat« havde i de følgende Dage vist sig at være Sandhed. Han havde oplevet det hele, han havde set, hvorledes »Danskerne kom«, og han havde følt den Befrielse, de bragte. Indtrykket var saa levende, at han længe efter 1864 endnu ikke kunde tænke sig noget andet, end at Danskerne igen maatte komme tilbage ligesom den Gang, og Sangene fra hin Tid kunde altid igen sætte ham i Stemning. Men hvor lystigt de end lød, og hvor frejdig han end kunde synge dem, saa var der for ham dog endnu noget andet over dem, noget

helligt, kunde man næsten sige, noget, der rørte ved Hjertets dybeste Streng, og som han ikke gav til Pris for enhver. Mange Aar derefter, da han som Rigsdagsmand i Berlin en Gang var indbudt til et mindre Aftenselskab hos v. Bötticher, med hvem han stod paa en venskabelig Fod og ofte udvekslede spøgefulde Bemærkninger, blev han opfordret til at synge: »Den Gang jeg drog af Sted«. Han svarede først: »I min Hjemstavn er det forbudt at synge den Sang«. Von Bötticher sagde smilende, at her kunde han rolig gøre det. Men han svarede undvigende og fandt ikke mere den spøgefulde Tone. Han havde en lignende Fornemmelse som den, der beskrives i Salmen, hvor Israels Børn i Babylon opfordres af deres Undertrykkelse til at synge Zions Sang. »Hvorledes skulde vi synge Herrens Sang i et fremmed Land?« svarer de, og den Opfordring, der er bleven rettet til dem, og er kun deres Bitterhed mod Undertrykkerne. De tyske Venners Opfordring var vist ikke udtalt i en ond Mening, men den drog for ham klart og skarpt det Skel, som der var og altid maatte være mellem ham og Tykkerne, selv om han ellers blandt dem kunde finde Venner, der stod ham meget nær.

IV.

De sidste Skolkaar.

(1852—56.)

Naar man blader i Lærerforeningens Konference-Protokol, der førtes af Burchard Johannsen, finder man, som ovenfor nævnt, at Moderne indtil 1845 har været ret regelmæssige. I dette og det følgende Aar er der kun fastsat nogle faa Møder, og enkelte af dem

har endda maattet falde bort, fordi der enten kun var mødt faa Deltagere eller ogsaa slet ingen. I de to følgende Aar fandt der slet ingen Møder Sted, de optoges først igen den 11. August 1852. Burchard Johannsen udtrykker i Protokollen sin Glæde over, at Deltagerne igen kan mødes i Ro og Fred efter den lange Afbrydelse, der var foranlediget ved den sørgelige Krig og de af den hidførte Begivenheder. Han skriver endvidere, at alle glæder sig, ikke alene over Freden, der igen tillader dem uforstyrret og med Alvor at udøve deres vigtige Kald, men tillige derover, at »Skolens nye humane høje Foresatte« ikke alene har ønsket, at Møderne genoptages, men tillige selv ved venlig Opfordring har givet Anledning dertil. Han udtaler det Haab, at Møderne maa blive ret frugtbringende, og at alle maa arbejde sammen i Enighed for at finde Midler og Veje til igen at hæve Skolen, hvor saa meget godt er gaaet tabt eller forsømt i Krigsaarene, der var en Tid fuld af Ubundethed. Saa følger Beretningerne om Møderne, der igen er bleven holdt regelmæssigt og næsten altid blandt Deltagerne ogsaa talte Præsterne Augustiny i Hollingsted og Brasen i Treia, der hver nogle Gange har ladet Mødet afholde i de respektive Præstegaarde. Saaledes saa det ud, som om alt var kommet i god Gænge igen, og dog gik det kun i to Aar. Det sidste Møde er blevet afholdt i Sylvested den 1. September 1854. Deltagelsen var talrig, da altid, naar Mødet var i Sylvested, foruden de egentlige Medlemmer ogsaa Lærerne fra Michaelis Landsogn var til Stede. Efter Protokollen lader det ogsaa til, at Mødet har været vellykket og tilfredsstillende, men til Slut-

ning hed det, et man ikke har bestemt Tid og Sted for det næste Møde, og Burchard Johannsen tilføjede: »Gid Foreningen dog maatte vedblive at bestaa!«

Det var hans sidste Ord som Protokolfører, hans Ønske gik ikke i Opfyldelse. Og skønt han ikke med et eneste Ord har hentydet til, hvad der kunde være Grunden til, at Foreningen gik i Staa, saa er det dog ikke vanskeligt at gætte. Allerede i 1550 havde Regeringen begyndt en Omordning af Sprogforholdene i Slesvig, og i de følgende Aar udkom en Række Love og Forordninger i denne Retning. Derved blev der draget en Skillelinje midt igennem Foreningen, idet nogle af Medlemmerne kom til at bo i de saakaldte blandede Distrikter, hvor Skolesproget fra at være helt tysk gik over til mest dansk, medens andre, som boede i de tysktalende Distrikter, blev fuldstændig uberorte af Forandringen. De havde ikke mere et fælles Maal, fælles Arbejde og Interesser, og selv om Præsterne gjorde, hvad de kunde, for at holde Konferencen i Live og understøttedes i deres Bestræbelser af enkelte Lærere, som f. Eks. Burchard Johannsen, saa gik det dog ikke i Længden.

Sylvested kom ind under Sprogordningen. Burchard Johannsens Arbejde i Skolen undergik en stor Forandring, og Gustav Johannsens sidste Skoleaar faldt netop i denne Periode, saa der er Grund til at gaa nærmere ind paa den saa meget kritiserede Foranstaltning. Hvad Meningen var, er tydelig nok for den, der véd, hvorledes Sprogforholdene den Gang var. Regeringen havde faaet Øjnene op for, at det danske Sprog i Sønderjylland gennem lange Tider

ikke havde faaet Lov til at indtage den Plads, som tilkom det. Man havde ogsaa set, at det efter aarhundredlang Modstand var begyndt at bukke under i de sydligste Egne af dets oprindelige Enemærke, og nu vilde man ikke blot standse den paabegyndte Udvikling, men tillige, om muligt, kalde det danske Sprog til Live igen, hvor det var i Færd med at dø ud. I Princippet kan der vel næppe være noget at indvende imod dette, men Tiden skulde jo først vise, om Udførelsen af Planen var mulig, eller om det var et frugtesløst Forsøg paa at dreje Historiens Hjul tilbage.

Til de blandede Distrikter regnedes nogle Sogne i Tønder Provsti, Landsognene i Flensborg Provsti, nogle enkelte Sogne i Husum og Bredsted Provsti og for Gottorp Provstis Vedkommende ni Sogne, deriblandt Treia. St. Michaelis Landsogn, hvortil Sylvested før havde hørt, regnedes som alt, hvad der laa under Byen Slesvig, til de tysktalende Distrikter, og kun fordi Sylvested i 1546 efter eget Ønske var blevet indlemmet i Treia Sogn, kom det ind under Sprogordningen. Dette skete altsaa egentlig kun ved et Tilfælde. Var Sylvested blevet behandlet som et selvstændigt Distrikt, Da havde man vel maattet regne det med til de tysktalende Egne. Der fandtes der nemlig saa godt som ingen mere, der talte Dansk, medens der i Treia endnu var adskillige, navnlig ældre Folk. Man kan derfor nok sige, at hvis der var nogen, der havde Grund til at beklage sig, maatte det vel være Sylvestederne. Det kan da være ret lærerigt at iagttage Virkningen af Sprogordningen netop her. I de blandede Distrikter skulde Guds-

tjenesten herefter skiftevis holdes paa Dansk og Tysk, dog saaledes, at man lod Menighederne beholde deres tyske Salmebog til Brug ogsaa ved den danske Gødstjeneste. Skolesproget skulde være dansk, saaledes at de mindre Born straks fik fuldstændig dansk Undervisning, medens Undervisningen for de større Børns Vedkommende fortes til Ende paa Tysk, saaledes at de tillige fik nogle danske Sprogtimer. Alle fik dog fire Timers ugentlig Undervisning i Tysk, og efterhaanden som de mindre Born rykkede op, blev disse fire Timer alt det Tysk, der blev tilbage.

En saadan Forandring kunde selvfølgelig ikke foretages, uden at der tillige maatte ske store Forandringer i Besættelsen af Embederne. Burchard Johannsen blev adspurgt, om han mente at kunne paatage sig Undervisningen i det danske Sprog. Han havde jo i sin Barndom talt Angeldansk, men havde siden ikke haft megen Lejlighed dertil. Han havde aldrig faaet nogen som helst Undervisning i Dansk, men han havde lært sig selv at læse og vel ogsaa at skrive det. Han kunde udmærket klare sig med Dansk i alle Forhold, men han stillede store Fordringer til sig selv, mente ikke at kunne paatage sig Undervisningen og bad om at blive forflyttet. Hans Foresatte fandt dog, at han var den rette Mand paa sin Plads, og da Skolen egentlig var alt for stor til en enkelt Lærer, gav de ham en Seminarist til Hjælp ved den danske Undervisning.

Han kunde jo nu have haft det ret bekvemt. Efter nogle Aars Forløb, naar de ældste tre-fire Aar-gange havde forladt Skolen, vilde han, foruden at

have Overopsynet med Skolen, kun behøve at undervise fire Timer i Tysk for hver Afdeling. Men det var ikke efter hans Hoved. Navnlig kunde han ikke finde sig i at lade Religionsundervisningen glide ud af Hænderne paa sig. Han begyndte da ogsaa selv med at undervise paa Dansk; han mærkede snart, at det gik bedre, end han havde tænkt sig, og overtog efterhaanden igen omtrent hele Undervisningen paa de egentlige danske Timer og Sangtimer nær. Og han mærkede ikke alene, at han selv var sin Opgave voksen, men han gjorde tillige en anden Erfaring. Naar han, nu som før, inden den egentlige Skoletids Begyndelse, samlede de mindste om sig for at lære dem at læse, da mærkede han, at Børnene, der aldrig havde hørt andet end deres Hjemstavns Plattysk, havde mindst lige saa let ved at lære at læse og tale Dansk som Højtysk. Han kunde ogsaa til sin Glæde med de større Børn i alle Undervisningsfag opnaa det samme som hidtil. Kun en Ting voldte ham Bekymring: Det var ham ikke mulig i fire Timer ugentlig at bringe Børnene til den Færdighed i Tysk, som de før havde opnaaet, og som han havde set paa med Glæde og Stolthed. Han følte sig ikke selv tilfredsstillet ved det, han nu kunde udrette her, men han tænkte lige saa meget paa Børnene, der altid vilde have alle deres Forbindelser sydpaa og tit vilde komme til af føle det som en Mangel ikke at kunne ordentlig Tysk. Han fandt da paa den Udvej at give gratis Undervisning i Tysk om Aftenen, til hvem der vilde komme, og næsten alle Forældre sendte deres Børn. Han gjorde

dette ganske paa egen Haand uden at spørge Præsten. Da denne, Pastor Brasen i Treia, en Gang havde været i Slesvig og paa Hjemvejen gennem Sylvested saa hele Skolen oplyst, undrede han sig over, hvad det kunde betyde, og spurgte ved næste Lejlighed Læreren derom. Denne forklarede ham Sagen, og da han mærkede, at Præsten ikke rigtig syntes om det, tilføjede han, at det var nødvendigt, at Børnene her kunde Tysk. Pastor Brasen sagde da heller ikke mere dertil, men lod ham gøre, hvad han vilde.

Burchard Johannsen havde, som det kan ses af dette, Arbejde nok med Skolen, men der stilledes rigtignok ogsaa store Fordringer til Børnene. Forældrene syntes undertiden, det var for meget, at de skulde lære Dansk, men naar de udtalte det til ham, svarede han, »Det gør ikke noget, det er udviklende (»bildend«) at lære to Sprog.« Og Flertallet af Børnene beklagede sig ikke, men lærte med Lyst og Iver. Han opnaaede nu med dem, hvad han vilde. Hans Søn Thomas siger i sine efterladte Optegnelser: »En af de tilsynsførende Præster udtalte en Gang: Naar der i Sylvested Skole eksamineres paa Dansk, er man i en fuldstændig dansk Skole, eksamineres der paa Tysk, tror man sig hensat til en fuldstændig tysk Skole.«

Saaledes blev under den nye Sprogordning Forholdene i Sylvested, paa et af de sydligste Punkter, hvor den fik Anvendelse, paa et Sted, hvor det danske Sprog virkelig var saa godt som uddød. Det kan derfor vel ikke kaldes en *Umulighed*, at Regeringens Maal kunde være blevet naaet, og det kan vel ikke nægtes, at det plattyske Sprog, ligesaavel som det

havde dannet Overgangsleddet fra Dansk til Højtysk. kunde være blevet en Bro tilbage.

Men paa den anden Side maa det jo betænkes, at Regeringen vist ikke havde mange Mænd til sin Raadighed, der saaledes kunde udfylde deres Plads, som Burchard Johannsen. Han havde ikke blot Evner, Arbejdskraft og Lyst, men han besad tillige Befolkningens Tillid. Han havde vundet sig Venner, der var fuldstændig enige med ham, og selv hans politiske Modstandere havde Agtelse for ham, da de maatte anerkende hans Dygtighed, hans Upartiskhed og Hjælpsomhed. Han kendte Forholdene nøje og vidste, hvorledes han skulde tage Bønderne. Og han kunde begge Sprog, eller rettere sagt alle tre Sprog, da det ogsaa var af stor Betydning at kunne Plattysk. Mange af de Lærere derimod, som hidindtil kun havde undervist paa Tysk, kunde slet ikke Dansk og maatte forflyttes eller pensioneres, og i deres Sted kom andre, der til Dels ikke kunde meget Højtysk og maa-ske slet ikke Plattysk. De kom som fremmede og havde ikke let ved at blive andet for Befolkningen, der saa med Mistillid paa dem og paa det nye, de bragte, til Dels alene fordi det var nyt. Dette foltes ogsaa som en Ulempe af de Foresatte, navnlig af Provst Aleth Hansen i Grumtofte, der havde alle de blandede Distrikter under sig og arbejdede hen paa efterhaanden overalt at faa Lærere, der var hjemme-hørende i disse Egne og dygtige i Tysk. Men førend han opnaaede dette, kom Krigen 1864 og gjorde Ende paa det begyndte Værk.

Burchard Johannsens Virksomhed blev paaskønnet af Regeringen, og den 5. Oktober 1853, Kongens Fødselsdag, blev han udnævnt til Dannebrogsmænd. Det var en stor Glæde for ham og hele Familien. Han holdt sit Dannebrogskors højt i Ære, men han bar det ikke saa tit, som mangen anden vilde have gjort. Naar han vidste, at han vilde træffe sammen med politiske Modstandere, lod han undertiden Korset blive hjemme, ikke fordi han vilde skjule sin Overbevisning, som enhver jo kendte, men for ikke at støde de andre.

Han havde som ovenfor nævnt i sine første Aar i Sylvested været med til at oprette en Læseforening, selvfølgelig med tyske Bøger. Nu blev han Medlem af »den slesvigske Forening«, der havde til Formaal at udbrede dansk Læsning. Før 1848 havde den maattet indskrænke sin Virksomhed til Nordslesvig, men efterhaanden som der længere sydpaa opvoksende en Slægt, der havde lært Dansk i Skolen, kunde der jo ogsaa her blive Brug for danske Bøger.

Han skrev selv nogle Artikler paa Dansk om Sprog- og Skoleforhold i Sydslesvig i Tidsskrifterne »Den nordiske Folkeskole« og »Almueskolen.« Og da Allen til sit Værk »Det danske Sprogs Historie i Slesvig« samlede Sprogprøver fra Sydslesvig, leverede han to Bidrag: en Prøve paa Dansk, som det taltes i Treia, og en paa Plattysk fra Sylvested. Han valgte i begge Tilfælde at gengive en Samtale, som den virkelig var ført, i Stedet for en Fortælling, som de fleste andre gjorde, og disse smaa Samtaler giver, ved Siden af at vise, hvorledes Sproget var i hine Egne, ret anskuelige Billeder af Folks Maade at tænke og at udtrykke sig paa.

Den eneste af Burchard Johannsens Sønner, der i sin Skoletid kom ind under den nye Sprogordning, var Gustav. Thomas var, som ovenfor nævnt, bleven konfirmeret 1848, Johannes 1851. Begge valgte, ligesom senere Gustav, at blive Lærer. Deres Faders Gerning stod for dem som noget stort og vigtigt og han selv som et Forbillede til Efterfølgelse. Thomas var først Hjælpe lærer i Hollingsted og derefter i Rieseby i Svansen. Derfra kom han i Maj 1851 som Enkelærer til Lille-Rheide, sin Moders Fødeby. Han kunde den Gang ikke meget Dansk, havde først i Rieseby lært sig selv at læse det, til Dels ved Hjælp af en dansk og en tysk Bibel. Men naar han nu snart maatte paa Seminariet, laa det, saaledes som Sprogforholdene nu var bleven, nær for ham at vælge et *dansk* Seminarium. I Slesvig fandtes den Gang endnu intet saadant, og han gik derfor til Skaarup paa Fyn, hvorhen der stadig søgte mange unge Mennesker fra Slesvig og tillige en Del fra Holsten. Han fortæller derom, at mange af dem slet ikke forstod Dansk. Der var ikke faa af dem, der havde været med i Krigen, nogle som Soldater i den slesvigholstenske Armé. Dernæst var der naturligvis paa Skaarup Seminarium mange Fynboer, men ogsaa Folk fra alle andre Dele af Riget. Til Trods for denne brogede Sammensætning var Samlivet for det meste godt, og det var forbavsende, saa hurtigt de tysktalende (d. v. s. fra plattysktalende Egne) lærte at tale Dansk.

Thomas Johannsen var her fra 1852—54, tog saa Afgangseksamen, fik en Ansættelse i Maribo og blev hele sit senere Liv paa Lolland. Det var ikke helt efter

Forældrenes Ønske, at han var kommen saa langt bort. Rejsen til Lolland kunde nemlig den Gang ikke gøres paa mindre end to Dage. Men der kom en Tid, hvor det næsten var det eneste Lyspunkt i Tilværelsen, at han sad velbeholden paa Lolland.

Johannes var i nogle Aar Hjælpelærer i Lyrskov og gik siden ligeledes til Skaarup Seminarium. Han havde heller ikke lært Dansk i Skolen, men han kunde dog noget mere end Thomas, da han drog hjemmefra. Han havde jo endnu været hjemme under Krigen, og i dennes sidste Aar var der blevet talt en Del Dansk i Sylvested Skole.

Men Gustav oplevede i sit tolvte Aar, at Skolesproget blev dansk, og derved fuldstændiggjordes hos ham det, der var begyndt paa Isteddagen, nemlig at han med Bevidsthed følte sig som Dansk. Han tænkte altid med Glæde tilbage paa de sidste fire Skoleaar, og da Skolen for ham stod som det vigtigste, havde han Fornemmelsen af, at Dansk var hans egentlige Modersmaal, skønt han udenfor Skoletiden nu som før mest talte Plattysk. Han havde før hørt paa Tysk, at Danmark var hans Fædreland, nu hørte han det paa Dansk og fandt ikke noget underligt i Forandringen. Denne udgik jo heller ikke fra Faderens Person alene, det Danske mødte ham nu allevegne. Han gik med sin Fader i Kirke og hørte hveranden Søndag en dansk Frædiken. Den nye Præst, Pastor Brasen, der var en elskværdig og omgængelig Mand, vel lidt ogsaa af de tysksindede, talte altid Dansk med ham og med hans Fader. Og saaledes voksede Bevidstheden om at være dansk hos ham ganske jævnt og stille, som den

Slags Ting jo helst skal. Han havde paa intet Punkt Følelsen af at have været paavirket i dansk Retning.

Anderledes var det med Religionsundervisningen. Her stod hans Fader altid for ham som den, han kunde takke for det bedste, han havde, og skønt han havde megen Respekt for Præsten, gjorde hans Prædikener ikke nær saa dybt Indtryk paa ham, som Faderens Undervisning. Denne bragte først og fremmest de bibelske Personer til at staa klart for Børnene, saa de vakte deres levende Sympati eller Antipati. Gustav havde saaledes paa Billederne i sin Bibelhistorie stukket Øjnene ud paa Judas. Derimod elskede han Petrus og havde megen Medlidenhed med Eutychus, om hvem der fortælles, at han sad i et Vindue i Forsamlingshallen i Troas og faldt i en dyb Søvn, fordi der var saa mænge Lamper paa Salen, og Paulus talte saa længe,

og at han faldt ud af Vinduet og slog sig ihjel. Gustav vidste nok, hvorledes det var at sidde i Kirken paa en varm Sommerdag efter at være gaaet en halv Mil, naar Præsten talte længe, og skønt han syntes, at det var en Skam at falde i Søvn i Kirken, kunde han dog føle med den unge Mand og glæde sig over, at Paulus vakte ham til Live igen.

Og han lærte, helt uvilkaarligt, at tage hvert Ord af Bibelen ganske bogstaveligt. Naar han f. Eks. en sjælden Gang mødte en Jøde, saa han undrende paa ham. Thi der fortælles jo, at efter at Jesus var opstanden, blev det Rygte udspreidt blandt Jøderne indtil denne Dag«, at hans Disciple var komne om Natten og havde stjaalet hans Løgene. Saa maatte jo ogsaa den Mand, han her saa for sig, dele den samme Tro, og

Gustav undrede sig over, at et Menneske, der saa ud ligesom andre, kunde være saa indskrænket.

Da han blev større, var det ikke blot de bibelske Personer og Historier, der stod levende for ham, men naangt et Bibelsprog og Vers gjorde Indtryk og prægede sig dybt i Hukommelsen, saa han aldrig glemte det. Naar han senere i sine Taler saa tit brugte bibelske Citater, Sammenligninger og Billeder, kunde det maaske forekomme mangen en lidt søgt. Men det var det ikke, tværtimod, de meldte sig af sig selv, og han havde maattet gøre Vold paa sig for *ikke* at bruge dem.

Dog hans Faders Undervisning gik dybere. Hans Maal var at give Børnene en Forestilling om Menneskets Synd og Afmagt og Guds Naade og Kærlighed. Gustavs Sind var ogsaa paa dette Punkt modtageligt, og naar det senere i hans Liv maaske ikke altid tydeligt var at se, saa laa det, han havde modtaget som Barn, dog altid paa Bunden og var i Virkeligheden det, der gjorde ham til den, han var. Naar der f. Eks. taltes om, at den retfærdige Sag dog tilsidst maatte sejre, betød det for ham, at *Gud* vilde hjælpe dem, paa hvis Side Retten var. Naar han aldrig tabte Modet, hvilke Vanskeligheder han end mølte, naar han ikke var bange for at opgive sit Embede eller sætte sin Formue til i den Sags Tjeneste, der for ham var en hellig Sag, da var det, fordi han inderst inde var fuldt og fast overbevist om, at Gud nok vilde sørge for ham. Naar han kunde vedblive at være beskedent til Trods for al den Virak, der til Tider strøedes saa rigeligt for ham, naar han altid var redebon til at

bære over med og tilgive andre, der havde forset sig imod ham, — da var det, fordi han kendte sig selv som et syndigt Menneske, der havde Tilgivelse behov og havde modtaget alt af Naade.

Ogsaa udenfor Skoletiden vaagede Burchard Johannsen over sine Sønner og kunde undertiden være meget streng. De Sylvested Drengene gjaldt fra gammel Tid for at være meget uartige og kunde endnu somme-tider finde paa gale Streger. Men naar det skete, at nogen af hans Sønner havde været til Stede, hvor der blev udøvet noget, der vidnede om Ondskab eller Raa-hed, revsede han dem, selv om de kunde eftervise, at de ikke havde deltaget i nogetsomhelst. «I maa ikke en Gang være til Stede, hvor noget saadant sker», sagde han til dem. Derimod var han ingen Fjende af Spøg og Munterhed og kunde godt more sig over mere uskyldige Drengestreger. Han var af Naturen temmelig drilløvorn, men da hans Opdragelsestalent aldrig fornægtede sig lige overfor Bornene, brugte han Drilleriet navnlig for at vænne dem af med smaa Unoder, som f. Eks. Gnavenhed. Gustav kunde fortælle adskillige smaa Træk derom. Han var saaledes en Gang med sin Fader paa Besøg hos sin Fuster og hendes Mand, hans Gudfader, Møller Heinrich Dessler i Stubbe. De sov i Gæsteværelset paa Kvisten, og da det var meget varmt, maatte de have Vinduerne aabne. I Skoven lige op til Mollen var der fuldt af Nattergale. Om Dagen havde Gustav glædet sig over at se dem saa dristige, at de kom ganske nær til Huset og saa paa ham med deres klare Øjne. Men nu om Natten, da hele Skoven genlød af deres Sang, blev det ham for meget af det

gode. Han væltede sig frem og tilbage i Sengen og gav af og til en Lyd fra sig, der tydelig viste, hvor misfornøjet han var. »Gustav, sover Du?« lød det da fra hans Fader i en Tone, som han kendte saa godt. »Nej«, svarede han gnavent, »man kan jo ikke sove for de dumme Fugle.« — »Aa, min Søn,« svarede Faderen, »er det dog ikke dejligt med de Fugle? Andre Mennesker glæder sig, naar de blot en Gang kan høre en enkelt, og vi har her saa mange.« Og saaledes vedblev han ubarmhjertigt at spotte over Gnavenheden. — Eller det kunde ske, at Gustav om Eftermiddagen kom ind fra Skolen og hverken fandt sin Moder eller den Mellemmad, hun plejede at smøre til ham, naar hun f. Eks. var gaaet i Byen og var bleven opholdt længere, end hun havde ventet. Naar han intetsteds kunde finde hende, kom han tilsidst ind til Faderen og spurgte i en misfornøjet Tone: »Hvor er Moder?« — »Er hun ikke hjemme, min Søn?« spurgte Faderen i en drillende Tone, »mon hun skulde være gaaet i Byen? Har hun ingen Mellemmad sat af til dig? Men vær rolig, min Søn, du skal derfor ikke sulte! Jeg kan vel ogsaa nok skære et Stykke Brød til dig, naar din Moder ikke er her. Kom du kun med mig ud i Køkkenet!« Gustav fulgte med, ikke rigtig fornøjet, for han vidste nok, at Faderen lavede Mellemmaden til, saaledes som han selv fandt for godt, uden at tage Hensyn til Drengens Ønsker, som Moderen plejede. Han fik da ogsaa et eneste fingertykt Stykke Brød med det drillende Spørgsmaal, om det ikke var godt saaledes, men til Trøst fik han dog ogsaa et tykt Lag Smør derpaa.

Moderen tog som sagt mere Hensyn til hans Ønsker. Hun havde maaske ikke gjort det saa meget lige over for de ældre Sønner, men Gustav var jo den yngste og fra sit ellefte Aar den eneste, der var hjemme. Han har fortalt et Eksempel paa, hvad han kunde faa hende til, der tillige viste hendes Snarraadighed og Dygtighed. Det var et Aar usædvanlig tidligt blevet varmt, Sommertøjet fra ifjor var blevet for smaat for ham, og han døjede meget af Varmen. Navnlig følte han sig generet af de Vadmel's Benklæder og klagede sin Nød for sin Moder. Men hvor skulde hun i en Hast skaffe andre Benklæder fra? Vejen til Slesvig var lang, og var man kommen derhen, kunde man endda ikke saaledes som nu købe færdige Klæder. Dog hun fandt paa Raad. Hun havde et nyt sort og hvidt tærnet Bomulds Forklæde, deraf klippede hun et Par Benklæder, syede dem sammen i Haanden, — Symaskiner gaves der jo endnu ikke —, og samme Eftermiddag løb han fornøjet paa Gaden, iført de nye Benklæder. Hans Legekammerater fandt dem kønne, og han fortalte dem ikke, hvorfra de stammede.

Skønt hans Brødre ikke mere var hjemme, havde han dog Legekammerater nok. Han var meget afholdt af de andre Drengene, da han var en god Kammerat og altid oplagt til Spøg og Løjer. Han kunde endnu i sine senere Aar faa sig en hjertelig Latter, naar han tænkte paa de Spilopper, de havde haft for. Han kunde bl. a. fortælle om en Sport, der var meget yndet blandt Drengene, den at kaste en Sten saaledes, at den faldt ned i en Skorsten. Han kunde udvikle, hvad

der alt hørte til for at opnaa dette: Kendskab til Tyngdelovene, et sikkert Øje og en øvet Haand. Naar en af dem kastede og de andre saa til, kunde der undertiden være delte Meninger, om Stenen virkelig var falden i Skorstenen. Men en Gang fik de et uomstødeligt Bevis for, at det virkelig var Tilfældet: En Kone kom farende ud af Huset, skældende ud paa Drengene. Hun havde staaet og rørt i Grøden, da pludselig en Sten gennem Skorstenen var falden ned i den. Drengene skyndte sig naturligvis bort, men at de just fortrød deres Bedrift, kan ikke paastaas, tværtimod, de morede sig endnu længe derover.

Gustav hørte til dem, der nok kunde gøre det rette Kast, og var ligeledes dygtig til alle andre Løgsøvelser. Om Sommeren badede og svømmede han med de andre i Aaerne, om Vinteren løb de paa Skøjter paa de oversvømmede Enge. Ved Ringriderfesterne var han en af de første, og saa bekendt var han for at være en god Rytter, at han en Gang blev sat paa en farlig Prøve. Han kom meget hos Bondefogeden Ratje Ratje, hvor der var en Søn, Thomas, der var lidt ældre end han, og to Døtre, der var lidt yngre. Da de en Dag legede sammen paa Gaarden, skulde Thomas til Træskomanden for at hente nogle Træsko. Vejen var temmelig lang, og Karlene gjorde da det Forslag, at Drengene sammen skulde tage derhen til hest. De gik naturligvis med Glæde ind derpaa, men Gustav vidste ikke, at der endnu aldrig havde siddet nogen paa den Hest, man gav ham. Paa Henvejen syntes han jo nok, at den var noget urolig, men dog ikke saaledes, at det generede ham. Værre blev det

paa Hjemvejen, for Træskomanden havde givet Drenge Træskoene bundne sammen med et Baand, saa de kunde have dem hængende over Armen. og da Hestene satte sig i Bevægelse, begyndte de at klapre imod hinanden. Derved blev Gustavs Hest bange og gjorde nogle farlige Krumspring, saa han maatte anstrenge sig til det yderste for at holde Styr paa den. Hjemme havde Karlene imidlertid fortrudt, hvad de havde gjort, og var begyndt at ængstes for ham. saa de blev meget glade, da de havde ham velbeholden igen.

Han var ogsaa dygtig til at køre. og i den travle Høsttid vilde Bonderne gerne have ham til Hjælp til at køre ind. Han havde gerne gjort det blot for Fornøjelsens Skyld, men for det meste fik han ogsaa nogle Skillinger derfor. Naar man skulde have et paalideligt Bud ind til Slesvig, og ingen ret havde Tid, tyede man ogsaa til Gustav. Han udrettede Ærinderne godt og havde næsten altid Fornøjelse af Turen. Kun en Gang mødte der ham noget ubehageligt. En ung Bondekarl fra Sylvested var bleven sindssyg og bragt til Anstalten i Slesvig; derfra var han løben bort og kommen tilbage til sit Hjem. Forældrene bad da Gustav gaa ind og melde, at han var der. Gustav kom til Sindssygeanstalten og først ind i Haven, hvor han saa en Del Mænd beskæftigede med at luge, rive Gangene o. l. Han vidste ikke, om han skulde henvende sig til en af dem, da der i det samme kom en Mand, der ikke arbejdede, men lod til at have Opsyn med de andre. Til ham afleverede Gustav sin Melding. »Naa,« svarede han. »er han løben bort?

Det kunde han lige saa godt lade være. for de, der løber bort herfra. bliver dog altid bragt tilbage. Vi har mange underlige Fyre her. og man kan slet ikke altid se paa dem. at der er noget i Vejen. Se nu blot ham. der kommer der henne. Han mener. at han har sit eget Hoved. og saa er det i Virkeligheden mit Hoved. han gaar omkring med.« Forfærdet saa Gustav paa Manden. og da i det samme en virkelig Opsynsmand kom til. vidste han næppe. om han turde tale til ham. eller om han ogsaa skulde antage ham for en sindssyg. Den Forskrækkelse. han her havde faaet. mindedes han længe.

Bønderne beundrede Gustav for hans forskellige Evner. og deres Dom om ham lød: »De Gustav. dat is en hellische Jung! De sünd jo all dree fiks. awer he is doch de düchtigste vun se all!« (Gustav. det er en Pokkers Dreng! De er jo alle tre flinke. men han er dog den dygtigste af dem alle.) De saa med Stolthed paa ham som en af deres egne. og de kunde ikke let blive vrede paa ham. Naar han havde været i Ærinde i Treia eller Slesvig og først kom hjem efter Mørkets Frembrud. havde han Lommerne fulde af Stene for at forsvare sig mod de mange bidske Hunde. som fandtes i Sylvested. og som han altid stod paa Krigsfod med. Naar han havde ramt saa her og saa der. og Folkene indenfor hørte Hundene tude. saa de smilende paa hinanden og sagde: »Nu kommer Gustav!«

Naar han kom udenfor Sylvested. var det selvfølgelig mest til Treia eller Slesvig. Dog kom han ogsaa ret hyppig paa Besog i Lille-Rheide. Hans Moders yngste Søster Margarethe var bleven gift med Thomas

Frahm fra Store-Rheide, de havde overtaget Gaarden, og Thomas Jøns og Hustru var kommen paa Aftægt. Hos Frahms var der tre Børn. Thomas, Claus og Anna, af hvilke Thomas, den ældste, var paa Alder med Gustav. Denne holdt meget af at komme der, baade fordi de voksne var saa hyggelige og elskværdige, og fordi han i Børnene fandt kærkomne Legekammerater. Mangen Gang har de leget ved Dannevirke, og han har hørt alle de Sagn og Historier, som hans Forældre havde hørt før ham; ogsaa dette har bidraget til, at han folte sig som dansk.

Barndomsaarene gik, og Konfirmationstiden nærmede sig. I Vinteren 1855—56 gik Gustav til Præsten. Det kunde ikke være andet, end at Børn, der havde gaaet i Skole hos hans Fader, maatte se noget meget vigtigt og højtideligt i Forberedelsen til Konfirmationen. Men det kunde vel heller ikke være andet, end at en Flok Skolekammerater, der fulgtes ad en halv Mils Vej, havde alle Slags Løjer for. Saalænge de oversvømmede Enge var tilfrosne, var det selvfølgelig, at Vejen skulde lægges, saa den kom til at gaa over Isen saa langt som muligt. Det gav Anledning til megen Morskab, og navnlig Hjemvejen tog undertiden længere Tid end nødvendigt. En Gang, da Gustav kom, opdagede han, at Præsten var kommen før ham og sad inde i Stuen hos hans Fader. Han skammede sig og skyndte sig derefter lidt mere med at komme hjem. En anden Gang var Drengene bleven enige om at spille Pigerne et Puds. Det var begyndt at tø, og Isen var lidt usikker i Kanten. De fik Pigerne lokket ud paa den, idet de hjalp dem over de

usikre Steder. Pigerne anede ikke Uraad, da Drengene ellers altid var hjælpsomme og kammeratlige imod dem. Men nu skyndte de sig efter Aftale i Land og lod Pigerne ene tilbage. Disse havde vanskeligt ved at hjælpe sig selv og undgaa at faa vaade Fødder, det tog derfor nogen Tid for dem at komme fra Isen, og de kom for sent til Præsten, medens Drengene allerede længe havde siddet paa deres Pladser.

I selve Timerne var Bornenes Opførsel næsten altid god, ja næsten, for en Gang maatte Gustav og hans bedste Ven, Peter Carstensen, en Bondeson fra Sylvested, sendes udenfor, fordi de var alt for lattermilde. Det var første Gang, der skulde være dansk Konfirmation i Treia, og Forberedelsen var selvfølgelig ogsaa paa Dansk. Bornene havde i de første Skoleaar faaet tysk og i de sidste fire Aar dansk Religionsundervisning, og dette, der for de begavede Born nok kunde være udviklende og berigende, kunde for de mindre begavede blive forvirrende. I en af Timerne skulde en Pige fortælle Lignelsen om Klinten iblandt Hveden, der paa Tysk har til Overskrift: »Das Unkraut *unter* dem Weizen«. Hun begyndte med at stamme og hakke i det, og da Præsten, for at hjælpe hende paa Gled, spurgte, hvad der saa skete om Natten, svarede hun: »Om Natten kom Djævelen under Hveden«. Peter Carstensen opfattede straks det forkerte i Brugen af Ordet »under« og forestillede sig Sagen saaledes, som hendes Ord efter dansk Sprogbrug ene kunde tydes, nemlig Djævelen under en Hvededyng paa Kornloftet. Han kunde ikke dy sig, men hviskede til Gustav: Minsch, wat hett he dar wull sparkt! (Naada, hvor

har han der vel sparket!) Gustav var straks med, og de brast begge i Latter. Præsten saa det, de skammede sig og prøvede paa at holde Latteren tilbage, men det lykkedes ikke, og det endte med, at Præsten befalede dem at gaa udenfor og blive der, til de var færdige med at le. Det var haardt for de to flinke Drenge, og de blev et Øjeblik helt alvorlige. De mente da ogsaa snart igen at kunne gaa ind, men idet en af dem lagde Haanden paa Dortaget, saa de paa hinanden og brast igen i Latter. Saaledes gik det flere Gange, og de kom ikke mere ind i den Time. Pastor Brasen kunde dog nok tænke sig, at der maatte have været en eller anden særlig Anledning til deres Lattermildhed, og han holdt derfor ikke mindre af dem end før.

Man kan undre sig over, at de to Drenge havde en saadan Forstaaelse af Forskellen i dansk og tysk Sprogbrug, men her som i mange andre Tilfælde var det det Plattyske, der hjalp dem, idet man paa Plattysk lige saa lidt som paa Dansk kan bruge Ordet »under« i den Betydning, som Pigen gjorde. Og saaledes ser vi ogsaa her et Eksempel paa, at Plattysk lige saa vel kunde have lettet Overgangen fra Højtysk til Dansk som omvendt.

Palmesøndag 1856 blev Gustav konfirmeret, og det var som sagt første Gang, der var dansk Konfirmation i Treia Kirke. Der var megen Misfornøjelse derover, navnlig i selve Treia, men de Sylvesteder Konfirmander var i dette Aar lige saa flinke, som de altid havde været.

Idet vi her tager Afsked med Gustav Johannsens Barndom, kunde det maaske være paa sin Plads at

fremdrage et lille Minde fra hans sidste Besøg i Barndomshjemmet. Det var i Sommeren 1901, faa Maaneder før hans Død. Hans Broder Thomas var kommen paa Besøg fra Lolland, og de blev enige om endnu en Gang sammen at gæste Treia og Sylvested. De traf mange gamle Venner og bekendte og havde megen Fornøjelse af Turen.. Blandt dem, som Gustav navnlig var glad ved at hilse paa, var Catharina Ratje, Bondefogedens Datter, nu gift med en Gaardejer i Sylvested, der horte til samme Slægt og bar samme Navn. Hun og Gustav havde været Legekammerater, de havde gaaet i Skole sammen, hun havde siddet øverst blandt Pigerne, som han blandt Drengene, og de var konfirmeret sammen. Siden havde hun fulgt Barndomsvennen, efter 1864 ofte kun gennem de sparsomme og farvede Efterretninger, som stedlige tyske Aviser bragte om ham. Nu saa hun ham igen, og Minderne fra Barndommen vaagnede. Minderne om Forældrene, om Læreren, om de store Begivenheder, de havde været Vidne til, om de Tanker og Følelser, som den Gang havde bevæget Hjerterne, og da hun et Øjeblik var alene med ham, gjorde hun et Spørgsmaal, som i det daglige Liv vel for det meste var trængt tilbage, men nu meldte sig med Styrke: »Gustav, schull dat nich bald warn?« (Gustav, mon det ikke snart skulde ske?) Han forstod hende straks, men blev saa overrasket og rørt over at høre et saadant Spørgsmaal saa langt sydpaa, i en Egn, som slet ikke mere regnedes med i Nordslesvigernes Nationalitetskamp, at han ikke kunde sige andet end: »Ja, ja, det tænker jeg nok,« eller lignende. — Han kendte af Erfaring den Følelse, der

besjælede *alle* danske Sonderjyder i de første Aar efter 1864. da man sang:

Jeg spørger Solen. naar Dagen gryr.
 Naar kommer Dagen dog. den vi mene?
 Jeg spørger Maanen i Nattens Skyer.
 Naar skal det skilte sig genforene?«.

uden at gruble over, hvorledes det skulde gaa til, men i den Forvisning. at det *maatte* ske en Gang. Siden kom man ind i Kampen. der blev stedse flere Omraader. paa hvilke man maatte værgе sig. og mindre Tid til Følelser og Stemninger eller saadanne orkesløse Ting som at spørge Solen og Maanen. ja. den opvoksende Slægt kendte og forstod ikke en Gang altid de gamles Tankegang. Men de faa. der boede spredt i de sydligere Egne. i Angel og andre Steder. de. der kom til at staa udenfor den egentlige Kamp. havde ikke andet at ty til end *Minderne* og *Haabet*. Der var blandt dem mange trofaste. som ved Hjælp deraf bevarede Kærligheden til det gamle Fædreland. og denne kunde undertiden som her give sig uventede Udslag. Gustav Johannsen var en af dem. der tidligst kom ind i Kampen. men Minderne fra Barndommen slovedes aldrig hos ham. han følte det som en Berigelse at have dem at ty til. og han forstod baade den gamle og den nye Slægt. Nu er Catharina Ratje død ligesom han. og hele den gamle Slægt er i Færd med at dø ud. Gid de unge da maatte forstaa. at der er Grund til at holde de gamles Minde i Ære!

De præjssiske Landdagsvalg i Nordslesvig 1867—1913.

At Nikolaj Andersen.

Andet Hovedafsnit. Valgene.

Betragtningen af selve Valgene ordner sig naturligst i to Afdelinger, nemlig:

1. *Valgmandsvalgene*, ved hvilke de aktivt Valgberettigede, de saakaldte Urvælgere, vælger et vist Antal Valgmænd, og

2. *Deputeretvalgene*, ved hvilke de valgte Valgmænd i hver Valgkreds vælger en Deputeret.

Bortset fra en mulig Oplosning af Landdagen har Valgmandsvalgene Gyldighed for hele Lovgivningsperioden, saa at der altsaa, hvis Udfyldningsvalg af en Deputeret bliver fornødent, kun vælges nye Valgmænd i Steden for dem, hvis Pladser er blevne ledige paa Grund af Dødsfald, Bortflyttelse fra Urvalgdistriktet eller af andre Aarsager.

Deputeretkamrets *Valgperiode* havde oprindelig en Varighed af 3 Aar; men ved Lov af 27. Maj 1888 blev den fastsat til 5 Aar.

A.

Valgmandsvalgene.

Der er i Nordslesvig ialt blevet foretaget 13 Valgmandsvalg, nemlig:

a. med treaarige Valgperioder:

1. ca.	1. November*)	1867,
2. den	9. November	1870,
3. »	28. Oktober	1873,
4. »	20. Oktober	1876,
5. »	30. September	1879,
6. »	19. Oktober	1882,
7. »	29. Oktober	1885,

b. med femaarige Valgperioder:

8. den	30. Oktober	1888,
9. »	31. Oktober	1893,
10. »	27. Oktober	1898,
11. »	12. November	1903,
12. »	3. Juni	1908,
13. »	16. Maj	1913.

Resultaterne af disse Valgmandsvalg skal fremlægges baade for de *enkelte Valgdistrikters* og for mere *samlede Omraaders* Vedkommende.

---

*) Det første Valgmandsvalg fandt Sted omkring ved den 1. November 1867. Da jeg imidlertid ved Udarbejdelsen af dette Afsnit midt under Krigen ikke har Adgang til officielle Kilder, og da de danske Blade i Nordslesvig ikke indeholder bestemte Angivelser i den omhandlede Retning, er det mig i Øjeblikket umuligt at fastslaa den nøjagtige Dato for dette Valg.

a. De enkelte Valgdistrikter.

De efterfølgende Opstillinger indeholder i første Vertikalrække de officielle Numre paa de enkelte Valgdistrikter, derefter Navnene paa de i det vedkommende Valgaar til de paagældende Valgdistrikter hørende Kommuner, og endelig i de sidste Vertikalrækker Antallene af de i hvert enkelt Valgdistrikt og i hver af de tre Valgklasser valgte danske og tyske Valgmænd.

I. Første Valgkreds.

1. Valgmandsvalget ca. 1. November 1867.

Valg- Distrikt-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III

Haderslev Amts Landdistrikt.

1.	Bøjskov, Tyrstrup, Hvinderup, Faustrup, Seggelund, Kokjær, Vesterskov	2	2	2	.	.	.
2.	Stepping Sogn	1	2	1	.	.	.
3.	Moltrup og Bjerning Sogne . .	1	2	1	.	.	.
4.	Frørup og Hjerndrup Sogne . .	.	1	2	2	.	.
5.	Aller Sogn	1	1	1	.	.	.
6.	Fjelstrup Sogn	1	2	1	.	.	.
7.	Kristiansfelt, Taarning, Høkelbjerg, Fauervraa, Skovrup	.	2	1	1	.	.
8.	Nørre-Hostrup Sogn	.	.	1	1	1	.
9.	Starup Sogn	.	1	1	1	.	.
10.	Øsby Sogn med Undtagelse af Sverdrup	2	1	2	.	.	.
11.	Grarup Sogn med Sverdrup . .	1	1	1	.	.	.

Valg- Distrikt-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III
12.	Vonsbæk og Aastrup Sogne	2	2	2	.	.	.
13.	Vilstrup Sogn	.	.	.	1	2	.
14.	Halk Sogn	1	2	1	.	.	.
15.	Gl. Haderslev Sogn	1	2	1	.	.	.
16.	Sønder-Hoptrup Sogn	.	2	1	1	.	.
17.	Vedsted Sogn	2	2	2	.	.	.
18.	Skrydstrup Sogn med Hjartbro og Neder-Jersdal	1	2	1	.	.	.
19.	Nustrup Sogn	2	2	2	.	.	.
20.	Jægerup og Maugstrup Sogne	2	1	2	.	.	.
21.	Oksenvad Sogn	.	1	1	1	.	.
22.	Jels Sogn	2	1	2	.	.	.
23.	Sommersted Sogn	.	2	1	1	.	.
24.	Hammelev Sogn	2	1	2	.	.	.
25.	Rødning Kommune og Hjerting Sogn	.	1	2	2	.	.
26.	Skrave Sogn	1	1	1	.	.	.
27.	Østerlindet Sogn	1	1	1	.	.	.
28.	Hygum Sogn	2	1	2	.	.	.
29.	Skodborg Sogn	2	1	2	.	.	.
30.	Lintrup Sogn	2	1	2	.	.	.
31.	Agerskov Sogn med Undtagelse af Bovlund-Vellerup Kommune	2	1	2	.	.	.
32.	Branderup Sogn med Bovlund- Vellerup Kommune	1	1	1	.	.	.
33.	Toftlund Sogn	1	2	1	.	.	.
34.	Bevtoft Sogn (med Undt. af Hjartbro og Neder-Jersdal) og Tirslund Sogn	2	1	2	.	.	.
35.	Arrild Sogn	1	1	1	.	.	.
36.	Brøns Sogn	1	1	1	.	.	.

Valg- Distrikt-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III
37.	Skærbæk Sogn	2	1	2			
38.	Hvidding og Rejsby Sogne . .	1	2	1			
39.	Roager og Vodder Sogne . . .	1	2	1			
40.	Rømø	1	2	1			
41.	Højrup og Spandet Sogne . . .	1	2	1			
42.	Hundebøl, Brændstrup, Vester- Lindet	1	1	1			
43.	Gram og Gramby samt Fol Sogn	1	2	1			
44.	Aalkjær, Kastrop, Tiset, En- drupskov	2	2	2			

Haderslev By.

Haderslev By	I			2	2	2	
»	»	II	2			2	2
»	»	III		1	1	1	
»	»	IV	2			2	2
»	»	V	2			2	2
»	»	VI		2	2	2	

2. Valgmandsvalget den 9. November 1870.*Haderslev Amts Landdistrikt.*

1. Aarø, Hajstrup, Tamdrup, Raad, Aarøsund, Flovt, Hyrup, Øsby	2	2	2			
2. Stevelt, Kvistrup, Sverdrup		1	1	1		
3. Grarup og Halk Sogne	1	2	1			
4. Starup Sogn		1	1	1		
5. Vilstrup Sogn			1	1	2	
6. Nørre-Hostrup Sogn		1	1	1		
7. Sønder-Hostrup Sogn		2	1	1		
8. Gl. Haderslev, Langkjær, Erlev, Søndermark, Ejsbøl, Fredsted, Oksbøl	1	2	1			

Valg- Distrikt-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III
9.	Moltrup og Bjerning Sogne samt Errigsted Distrikt	1	2	1	.	.	.
10.	Vonsbæk Sogn	1	1	1	.	.	.
11.	Aastrup Sogn og Ladegaards- Parcellerne	.	1	1	1	.	.
12.	Vedsted Sogn	2	2	2	.	.	.
13.	Skrydstrup Sogn	1	1	1	.	.	.
14.	Hammelev Sogn	2	1	2	.	.	.
15.	Fjelstrup Sogn med hele Anslet og Sillerup Distrikt	2	1	2	.	.	.
16.	Aller Sogn	1	1	1	.	.	.
17.	Kristiansfelt, Taarning, Høkkel- bjærg, Fauervraa, Skovrup	2	1	2	.	.	.
18.	Bojskov, Tyrstrup, Hvinderup, Faustrup, Sæggelund, Kokjær, Vesterskov	2	1	2	.	.	.
19.	Frørup, Frøruprød og Hjerndrup	1	2	1	.	.	.
20.	Stepping Sogn og Højrup Di- strikt	1	2	1	.	.	.
21.	Sommersted Sogn	.	2	1	1	.	.
22.	Oksenvad Sogn	.	1	1	1	.	.
23.	Nustrup Sogn	2	2	2	.	.	.
24.	Jægerup og Maugstrup Sogne med hele Simmersted	2	2	2	.	.	.
25.	Rødning Kommune	1	.	1	.	1	.
26.	Hygum, Brøstrup, Fæsted, Knorborg og Kalvslund Kom- muner	2	1	2	.	.	.
27.	Tornum, Mejlby, Lintrup, Do- ver og Hjerting Kommuner	2	2	2	.	.	.
28.	Kjøbenhoved, Langetved	1	1	1	.	.	.

Valg Distrikt-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III
29.	Skodborg og Skudstrup Kom- mune	2	2	2	.	.	.
30.	Jels og Gronnebak Kommune .	2	1	2	.	.	.
31.	Øster-Lindet, Stenderup, Terp, Røjhol-Møjbol Kommune . . .	1	1	1	.	.	.
32.	Gram, Føl og Brandstrup Kommune	2	2	2	.	.	.
33.	Vester-Lindet, Kastrup, Tiset, Endrupskov	2	2	2	.	.	.
34.	Agerskov Sogn med Undtagelse af Boylund-Vellerup Kommune	2	1	2	.	.	.
35.	Arrild Sogn med Roost	1	1	1	.	.	.
36.	Bevtoft og Tirslund Sogne med Undt. af Gotterup Kommune saavel som Muspot og Goldbak af Hellevad Sogn	2	2	2	.	.	.
37.	Branderup Sogn med Boylund- Vellerup Kommune	1	1	1	.	.	.
38.	Brons Sogn	1	1	1	.	.	.
39.	Højrup og Spandet Sogne . . .	1	2	1	.	.	.
40.	Hvidding og Rejsby Sogne . .	1	1	1	.	.	.
41.	Roager og Vodder Sogne . . .	2	1	2	.	.	.
42.	Skærbæk Sogn	2	2	2	.	.	.
43.	Toftlund Sogn og Gotterup Kommune	2	1	2	.	.	.
44.	Romo	1	2	1	.	.	.

Haderslev By.

Haderslev By	I	2	2	2	.	.	.
»	» II	.	.	2	2	2	.
»	» III	1	.	1	.	1	.

Valg- distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd						
		danske			tyske			
		i Klasse						
		I	II	III	I	II	III	
»	»	IV	2	2	2	.	.	.
»	»	V	.	2	2	2	.	.
»	»	VI	2	2	2	.	.	.

3. Valgmandsvalget den 28. Oktober 1873.

Haderslev Amts Landdistrikt.

1. Aarø, Hajstrup, Flovt, Hyrup	2	2	2	.	.	.
2. Kvistrup, Grarup	1	1	1	.	.	.
3. Halk, Hejsager, Sod	2	1	2	.	.	.
4. Vandling, Lunding	.	1	1	1	.	.
5. Sønder - Vilstrup, Nørre - Vil- strup, Kjelstrup	.	.	1	1	2	.
6. Mastrup, Kjestrup, Erlev, Søn- der-Otting	.	2	1	1	.	.
7. Hoptrup, Kirkeby, Djernæs, Sønderballe	.	2	1	1	.	.
8. Moltrup, Rougstrup, Bramdrup, Bjerning, Errigsted, Forstdistr. I	.	2	1	1	.	.
9. Vonsbæk, Ørby, Aastrup	2	1	2	.	.	.
10. Gl. Haderslev, Ladegaard I	1	.	.	1	1	.
11. Abkjær, Arnitlund, Høgelund, Over-Jersdal, Skovby, Ustrup, Vejbøl	2	2	2	.	.	.
12. Hammelev, Ladegaard II, Sty- ding, Fredsted, Ejshøl	2	2	2	.	.	.
13. Fjelstrup, Knud, Anslet, Sil- lerup	2	1	2	.	.	.
14. Aller, Skovhus, Stubbyum	1	1	1	.	.	.
15. Kristiansfelt, Skovrup, Taar- ning, Fauervraa	2	1	2	.	.	.
16. Tyrstrup, Bøjskov, Hvinderup, Faustrup, Seggelund	2	2	2	.	.	.

Valg-Distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III
17.	Stepping, Højrup I	1	1	1			
18.	Frørup, Hjerndrup, Bjerndrup, Anderup, Kolstrup	2	2	2			
19.	Kastvraa, Lert, Refsø, Sommersted		2	1		1	
20.	Mølby, Ørsted, Oksenvad, Stursbøl, Forstdistrikt II		1	1		1	
21.	Bæk, Gabøl, Kolsnap, Nustrup, Skibelund	2	2	2			
22.	Jægerup, Vojens, Skrydstrup	2	2	2			
23.	Maugstrup, Simmersted	1	1	1			
24.	Agerskov, Bovlund, Mellerup, Rangstrup, Galsted	2	2	2			
25.	Arrild, Honning, Roost	1	1	1			
26.	Beytoft, Hjartbro, Strandelhjørn, Hyrup II, Aabøl, Tirslund	2	2	2			
27.	Branderup, Rurup, Gestrup	1	1	1			
28.	Astrup, Brons, Havervad	1	1	1			
29.	Højrup II, Spandet, Forstdistrikt III	2	1	2			
30.	Hvidding, Rejsby	1	2	1			
31.	Gaansager, Vodder, Roager, Birkelev, Øster-Aabølling	2	1	2			
32.	Øster-Gasse, Skærbæk, Vester-Gasse	2	1	2			
33.	Allerup, Stenderup I, Tofflund, Gotterup	2	1	2			
34.	Rødding		1	1		1	
35.	Fæsted, Hygum, Hjortvad, Knorborg	2	2	2			

Valg-Distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III
36.	Dover, Lintrup, Mejlbj, Tor-num, Hjerting	2	2	2			
37.	Kjøbenhoved, Langetved	1	1	1			
38.	Skodborg, Skudstrup	2	2	2			
39.	Jels, Grønnebæk	2	1	2			
40.	Øster-Lindet, Mojbøl, Sten-derup II	1	1	1			
41.	Gram, Brændstrup, Fol, Vester-Lindet	2	2	2			
42.	Endrupskov, Tiset, Kastrup, Gramby	2	2	2			

Haderslev By.

43.	Haderslev By	I				2	2	2	
44.	»	»	II				1	1	1
45.	»	»	III	1	1				1
46.	»	»	IV				1	1	1
47.	»	»	V	1	1				1
48.	»	»	VI			1	2	2	1
49.	»	»	VII			2	2	2	

4. Valgmandsvalget den 20. Oktober 1876.

Haderslev Amts Landdistrikt.

1.	Aarø, Hajstrup, Flovt, Hyrup I	2	2	2				
2.	Kvistrup, Grarup, Sod	1	1	1				
3.	Halk, Hejsager	1	2	1				
4.	Vandling, Lunding	1	1	1				
5.	Sønder - Vilstrup, Norre - Vil-strup, Kjelstrup					1	2	1
6.	Mastrup, Kjestrup, Erlev, Son-der-Otting		2	1	1			

Valg-Distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd						
		danske			tyske			
		i Klasse						
		I	II	III	I	II	III	
7.	Hoptrup, Kirkeby, Djernæs, Sønderballe		2	1		1		
8.	Moltrup, Bramdrup, Bjerning, Errigsted, Forstdistr. I	1	2	1				
9.	Vonsbæk, Ørby, Aastrup	2	1	2				
10.	Gl. Haderslev, Ladegaard I . . .			1		1	1	
11.	Abkjær, Arnitlund, Høgelund, Over-Jersdal, Skovby, Ustrup, Vejhol	2	2	2				
12.	Hammelev, Ladegaard II, Styding, Fredsted	2	2	2				
13.	Fjelstrup, Knud, Sillerup . . .	1	2	1				
14.	Aller, Skovhus, Stubbum, Anslet .	1	2	1				
15.	Kristiansfelt, Skovrup, Taarning, Fauervraa	2	1	2				
16.	Tyrstrup, Bøjskov, Hvinderup, Faustrup, Seggelund	2	2	2				
17.	Stepping, Højrup I, Anderup . .	1	1	1				
18.	Frørup, Hjerndrup, Bjerndrup . .		1	2		2		
19.	Kastvraa, Lert, Refsø, Sommersted			2	1		1	
20.	Molby, Ørsted, Oksenvad, Forstdistrikt II			1	1		1	
21.	Bæk, Gabøl, Kolsnap, Nustrup, Skibelund	2	2	2				
22.	Jægerup, Vojens, Skrydstrup . .	2	2	2				
23.	Maugstrup, Simmersted	1	1	1				
24.	Agerskov, Bovlund, Mellerup, Rangstrup	2	2	2				
25.	Arrild, Honning, Roost	1	1	1				
26.	Bevtøft, Hjartbro, Strandelhjørn, Hyrup II, Aabøl, Tirslund .	2	2	2				

Valg- Distrikt-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III
27.	Branderup, Rurup, Gestrup . .	1	1	1			
28.	Astrup, Brøns, Havervad . . .	1	1	1			
29.	Højrup II, Spandet, Forst- distrikt III	1	2	1			
30.	Hvidding, Rejsby	1	1	1			
31.	Gaansager, Vodder, Roager . .	2	1	2			
32.	Øster-Gasse, Skærbæk, Vester- Gasse	2	1	2			
33.	Allerup, Stenderup I, Toftlund, Gøtterup	2	1	2			
34.	Rødding		1	1		1	
35.	Fæsted, Hygum, Hjortvad . .	2	2	2			
36.	Dover, Lintrup, Mejlbj. Tor- num, Hjerting	2	2	2			
37.	Kjøbenhoved, Langetved . .	1	1	1			
38.	Skodborg, Skudstrup . . .	2	1	2			
39.	Jels, Grønnebæk		1	2		2	
40.	Øster-Lindet, Stenderup II . .	1	1	1			
41.	Gram, Brændstrup, Fol, Ve- ster-Lindet	2	2	2			
42.	Endrupskov, Tiset, Kastrup, Gramby	2	2	2			

Haderslev By.

43.	Haderslev By	I				1	1	1
44.	»	»	II	1		1	2	2
45.	»	»	III		1	1		1
46.	»	»	IV	2	2			2
47.	»	»	V			1	1	1
48.	»	»	VI			1	1	1
49.	»	»	VII		2	2	2	

Valg-Distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III

5. Valgmandsvalget den 30. September 1879.

Haderslev Amts Landdistrikt.

1.	Aarø, Hajstrup, Flovt, Hyrup I	2	2	2	.	.	.
2.	Kvistrup, Grarup, Sod	1	1	1	.	.	.
3.	Halk, Hejsager	.	2	1	1	.	.
4.	Vandling, Lunding	.	1	1	1	.	.
5.	Sønder - Vilstrup, Nørre - Vilstrup, Kjelstrup	.	.	.	1	2	1
6.	Mastrup, Kjestrup	.	1	1	1	.	.
7.	Hoptrup, Kirkely, Djernæs, Sønderballe	.	.	.	.	.	.
8.	Moltrup, Bramdrup, Bjerning, Errigsted, Forstdistr. I	1	2	1	.	.	.
9.	Vonsbæk, Ørby, Aastrup	2	1	2	.	.	.
10.	Gl. Haderslev, Ladegaard I, Erlev, Sønder-Otting	.	.	2	2	1	.
11.	Abkjær, Arnitlund, Høgelund, Over-Jersdal, Skovby, Ustrup, Vejbold	2	2	2	.	.	.
12.	Hammelev, Ladegaard II, Styding, Fredsted	2	2	2	.	.	.
13.	Fjelstrup, Knud, Sillerup	1	2	1	.	.	.
14.	Aller, Skovhus, Stubbum, Anslet	1	2	1	.	.	.
15.	Kristiansfelt, Skovrup, Tyrstrup	.	1	2	2	.	.
16.	Taarning, Fauervraa, Bøjskov, Hvinderup, Faustrup, Seggelund	2	2	2	.	.	.
17.	Stepping, Højrup I, Anderup	1	1	1	.	.	.
18.	Frørup, Hjerndrup, Bjerndrup	.	1	2	2	.	.
19.	Kastvraa, Lert, Refsø, Sommersted	.	2	1	1	.	.

Valg-Distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd						
		danske			tyske			
		i Klasse						
		I	II	III	I	II	III	
20.	Molby, Ørsted, Øksenvad, Forst-distrikt II		1	1		1		
21.	Bæk, Gåbol, Kolsnap, Nustrup, Skibelund	2	2	2				
22.	Jægerup, Vøjens, Skrydstrup . .	2	2	2				
23.	Maugstrup, Simmersted		1	1		1		
24.	Agerskov, Bovlund, Mellerup, Rangstrup	2	2	2				
25.	Arrild, Hønning, Roost	1		1		1		
26.	Bevtoft, Hjartbro, Strandelhjørn	1	1	1				
27.	Hyrup II. • Aabøl, Tirslund, Gøtterup	1	1	1				
28.	Brænderup, Kurup, Gestrup . . .	1	1	1				
29.	Astrup, Brons, Havervad	1	1	1				
30.	Højrup II, Spandet, Forst-distrikt III	1	2	1				
31.	Hvidding, Rejsby	1	1	1				
32.	Gaansager, Vødder, Roager . . .	2	1	2				
33.	Øster-Gasse, Skærbæk, Vester-Gasse	2	1	2				
34.	Allerup, Stenderup I, Tofflund . .			1		1	2	
35.	Rødning		1	1		1		
36.	Fæsted, Hygum, Hjortvad	2	2	2				
37.	Dover, Linttrup, Mejlbj, Tor-num, Hjerting	2	2	2				
38.	Kjøbenhoved, Langetved	1	1	1				
39.	Skodborg, Skudstrup	2	1	2				
40.	Jels, Grønnebæk		1	2		2		
41.	Øster-Lindet, Stenderup II	1	1	1				
42.	Gram, Brændstrup, Fol, Ve-ster-Lindet	2	2	2				

Valg- Distrikt-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd						
		danske			tyske			
		i Klasse						
		I	II	III	I	II	III	
43.	Endrupskov. Tiset. Kastrup. Gramby		2	2	2			
<i>Haderslev By.</i>								
44.	Haderslev By I					1	1	1
45.	» » II					2	2	2
46.	» » III		2			2		2
47.	» » IV					2	2	2
48.	» » V					2	2	2
49.	» » VI					1	2	1

6. Valgmandsvalget den 19. Oktober 1882.

Haderslev Amts Landdistrikt.

1.	Aarø. Hajstrup	1	1	1			
2.	Flovt, Hyrup I. Garup, Kvistrup	2	1	2			
3.	Sod. Halk. Hejsager	1	2	1			
4.	Lunding. Vandling	1	1		1		
5.	Norre-Vilstrup. Kjelstrup. Sønder-Vilstrup					1	2
6.	Sønderballe. Djernæs. Hoptrup. Kirkeby	2	1		1		
7.	Hogelund. Vejbol. Mastrup. Kjestrup. Erlev	1	2		2		
8.	Sønder-Otting. Gl. Haderslev			1	1	1	
9.	Bramdrup. Moltrup. Forsidistr. I. Ladegaard I. Aastrup		2	2		2	
10.	Sillerup. Vonsbæk. Ørby	1	2	1			
11.	Fjelstrup. Knud. Anslet	1	2	1			
12.	Stubbum. Skovhus. Aller	1	1	1			
13.	Taarning. Hvinderup. Faustrup. Fauervraa. Seggelund	1	2	1			

Valg-Distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		I	II	III	I	II	III
14.	Bojskov, Bjerning, Errigsted	.	.	1	1	1	.
15.	Kristiansfelt, Tyrstrup, Skovrup	.	1	2	2	.	.
16.	Frørup, Hjerndrup	1	.	1	.	2	.
17.	Bjerndrup, Anderup, Stepping, Højrup I	1	2	1	.	.	.
18.	Lert, Refso, Sommersted, Kastvraa	.	2	1	1	.	.
19.	Simmersted, Maugstrup, Vojens	2	1	2	.	.	.
20.	Styding, Hammelev, Fredsted	1	1	1	.	.	.
21.	Ustrup, Ladegaard II, Arnitlund	.	.	1	1	2	.
22.	Skovby, Abkjær, Over-Jersdal, Strandelhjørn, Bevtoft	2	1	2	.	.	.
23.	Skrydstrup, Kolsnap, Jægerup	2	1	2	.	.	.
24.	Bæk, Nustrup, Gabøl, Skibelund	2	1	2	.	.	.
25.	Vester-Lindet, Stenderup II, Øster-Lindet	1	2	1	.	.	.
26.	Forstdistr. II, Oksenvad, Ørsted	.	1	1	1	.	.
27.	Jels, Grønnebæk	.	1	2	2	.	.
28.	Skodborg	2	1	2	.	.	.
29.	Langetved, Kjøbenhoved	1	1	1	.	.	.
30.	Rødding	1	1	1	.	.	.
31.	Hjerting, Dover	1	1	1	.	.	.
32.	Lintrup, Tornum, Mejlby	1	1	1	.	.	.
33.	Hjortvad, Fæsted, Hygum	2	1	2	.	.	.
34.	Fol, Brændstrup	1	1	1	.	.	.
35.	Gram, Gramby, Endrupskov	1	1	1	.	.	.
36.	Tiset, Kastруп	1	1	1	.	.	.
37.	Aabøl, Hjartbro, Hyrup II, Gøtterup, Tirslund	1	2	1	.	.	.
38.	Stenderup I, Toftlund, Allerup	1	.	1	.	2	.

Valg Distrikt-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
I	II	III	I	II	III		
39.	Rurup, Branderup, Gestrup . . .	1	1	1			
40.	Agerskov, Rangstrup, Mellerup, Bovlund	2	2	2			
41.	Roost, Arrild, Hønning	1	1	1			
42.	Forstdistr. III, Højrup II, Spandet	1	2	1			
43.	Gaansager, Vodder, Roager . . .	2	1	2			
44.	Hvidding, Rejsby	1	2	1			
45.	Havervad, Brøns, Astrup	1	1	1			
46.	Skærbæk, Vester-Gasse, Øster- Gasse	2	1	2			

Haderslev By.

47.	Haderslev By	I				2	2	2
48.	»	»	II			1	1	1
49.	»	»	III		1	1		1
50.	»	»	IV			2	2	2
51.	»	»	V			1	1	1
52.	»	»	VI			2	2	2
53.	»	»	VII			1	2	1

7. Valgmandsvalget den 29. Oktober 1885.*Haderslev Amts Landdistrikt.*

1.	Aarø, Hajstrup	1	1	1			
2.	Flovt, Hyrup I, Grarup, Kvistrup	2	1	2			
3.	Sod, Halk, Hejsager	1	2	1			
4.	Lunding, Vandling	1	1	1			
5.	Nørre-Vilstrup, Kjelstrup, Søn- der-Vilstrup				1	2	1
6.	Sønderballe, Djernæs, Hoptrup, Kirkeby	2	1		1		

Valg Distrikt-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
I	II	III	I	II	III		
7.	Høgelund, Vejhol, Mastrup, Kje- strup, Erlev	1	2	1	1	.	.
8.	Sønder-Otting, Gl. Haderslev . .	1	1	1	1	.	.
9.	Bramdrup, Moltrup, Forstdistr. I, Ladegaard I, Aastrup	.	2	2	2	.	.
10.	Sillerup, Vonsbæk, Ørby	1	2	1	.	.	.
11.	Fjelstrup, Knud, Anslet	1	2	1	.	.	.
12.	Stubbum, Skovhus, Aller	1	1	1	.	.	.
13.	Taarning, Hvinderup-Faustруп, Fauervraa, Soggelund	1	2	1	.	.	.
14.	Bøjskov, Bjerning, Errigsted . . .	.	.	1	1	1	.
15.	Kristiansfelt, Tyrstrup, Skovrup	2	.	2	.	1	.
16.	Frørup, Hjerndrup	1	.	1	.	2	.
17.	Bjerndrup, Anderup, Stepping, Højrup I	1	2	1	.	.	.
18.	Lert, Refsø, Sommersted, Kast- vraa	.	2	1	1	.	.
19.	Simmersted, Maugstrup, Vojens	2	1	2	.	.	.
20.	Styding, Hammelev, Fredsted . .	1	1	1	.	.	.
21.	Ustrup, Ladegaard II, Arnitlund	.	.	1	1	2	.
22.	Skovby, Abkjær, Over-Jersdal, Strandelhjørn, Bevtoft	2	1	2	.	.	.
23.	Skrydstrup, Kolsnap, Jægerup . .	2	1	2	.	.	.
24.	Bæk, Nustrup, Gabøl, Skibelund	2	1	2	.	.	.
25.	Vester-Lindet, Øster-Lindet . . .	1	2	1	.	.	.
26.	Forstdistr. II, Oksenvad, Ørsted	.	1	1	1	.	.
27.	Jels, Grønnebæk	.	1	2	2	.	.
28.	Skodborg	2	1	2	.	.	.
29.	Langetved, Kjøbenhoved	1	1	1	.	.	.
30.	Rødding	1	.	1	.	1	.
31.	Hjerting, Dover	1	1	1	.	.	.

Valg-Distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III
32.	Lintrup, Tornum, Mejlbjy . . .	1	1	1			
33.	Hjortvad, Fæsted, Hygum . . .	2	1	2			
34.	Føl, Brændstrup	1	1	1			
35.	Gram, Gramby, Endrupskov . .	1	1	1			
36.	Tiset, Kastrup	1	1	1			
37.	Aabøl, Hjartbro, Hyrup II. Getterup, Tirslund	1	2	1			
38.	Stenderup I, Toftlund, Allerup .	1				2	1
39.	Rurup, Branderup, Gestrup . . .	1	1	1			
40.	Agerskov, Rangstrup, Melle- rup, Bovlund	2	2	2			
41.	Roost, Arrild, Hønning, Forst- distr. III	1		1			1
42.	Højrup II, Spandet	1	2	1			
43.	Gaansager, Vodder, Roager . . .	2	1	2			
44.	Hvidding, Rejsby	1	2	1			
45.	Havervad, Brons, Astrup	1	1	1			
46.	Skærbæk, Vester-Gasse, Øster- Gasse	2	1	2			

Haderslev By.

17.	Haderslev By	I				2	2	2
48.	»	»	II			2	2	2
49.	»	»	III			2	2	2
50.	»	»	IV			1	1	1
51.	»	»	V			2	2	2
52.	»	»	VI			1	2	1

8. Valgmændsvalget den 30. Oktober 1888.*Haderslev Amts Landdistrikt*

1.	Aarø, Hajstrup, Flovt	1	1	2	
----	---------------------------------	---	---	---	--

Valg-Distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III
2.	Hyrup I. Kvistrup	1	1	.	.	.	1
3.	Halk, Sod, Grarup, Lunding . .	1	2	1	.	.	.
4.	Hejsager, Kjelstrup, Vandling	2	.	2	.	1	.
5.	Sønder-Vilstrup, Nørre-Vilstrup	.	.	.	1	1	1
6.	Sønderballe, Djernæs, Kjestrup	.	1	1	1	.	.
7.	Hoptrup, Kirkeby, Mastrup .	.	.	1	1	1	.
8.	Sønder-Otting, Gl. Haderslev, Erlev	.	.	1	1	1	.
9.	Bramdrup, Moltrup, Forstdistr. I, Ladegaard I. Aastrup .	.	1	2	2	.	.
10.	Sillerup, Vonsbæk, Ørby	1	2	1	.	.	.
11.	Fjelstrup, Knud, Anslet	1	2	1	.	.	.
12.	Stubbum, Skovhus, Aller	1	1	1	.	.	.
13.	Taarning, Hvinderup-Faustrup, Fauervraa	1	1	1	.	.	.
14.	Seggelund, Bojskov, Bjerning, Errigsted	.	.	1	1	1	.
15.	Kristiansfelt, Tyrstrup, Skovrup	1	2	1	.	.	.
16.	Frørup, Hjerndrup	.	.	1	1	1	.
17.	Bjerndrup, Anderup, Stepping, Højrup I, Lert	2	1	2	.	.	.
18.	Refsø, Sommersted, Kastvraa, Simmersted, Jægerup	2	2	2	.	.	.
19.	Maugstrup, Vojens	.	2	.	1	1	.
20.	Styding, Hammelev, Fredsted .	1	1	1	.	.	.
21.	Ustrup, Vejbøl, Høgelund, Arnitlund	.	.	1	1	1	.
22.	Skovby, Abkjær, Over-Jersdal, Strandelhjørn, Bevtoft	2	1	2	.	.	.
23.	Skrydstrup, Kolsnap, Ladegaard II	.	1	2	2	.	.
24.	Nustrup, Gabøl, Skibelund . . .	1	1	1	.	.	.

Valg distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse			I	II	III
		I	II	III	I	II	III
25.	Vester-Lindet. Øster-Lindet . . .	1	2	1			
26.	Ørsted, Oksenvad, Bæk, Forst- distr. II		2	1		1	
27.	Jels, Grønnebæk		1	2		2	
28.	Skodborg	2	1	2			
29.	Langetved, Kjobenhoved, Hjerting	1	2	1			
30.	Rødding		1	1		1	
31.	Lintrup, Tornum, Mejlby, Dover	1	2	1			
32.	Hjortvad, Fæsted, Hygum	2	1	2			
33.	Fol, Brandstrup		1	1		1	
34.	Gram, Gramby, Endrupskov . . .	1	1	1			
35.	Tiset, Kastrup	1	1	1			
36.	Aabol, Hjartbro, Hyrup II, Tirslund	1	1	1			
37.	Gotterup, Stenderup, Toftlund, Allerup	2		2			1
38.	Rurup, Branderup, Gestrup . . .	1	1	1			
39.	Agerskov, Rangstrup, Mellerup, Bovlund	2	2	2			
40.	Roost, Arrild, Honning	1		1			1
41.	Højrup II, Spandet, Forstdistr. III	1	2	1			
42.	Gaansager, Vødder, Roager	2	1	2			
43.	Hvidding, Rejsby	1	1	1			
44.	Havervad, Brøns, Astrup	1	1	1			
45.	Skærbæk, Vester-Gasse, Øster- Gasse	2	1	2			

Haderslev Bg.

46.	Haderslev By I (Hus-Nr. 1-139)		2	2	2		
47.	» II (» 140-220)		1	1	1		
48.	» III (» 221-366)		2	2	2		

Vagl- Distri.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III
49.	» » IV (« 367-508)	.	.	.	2	2	2
50.	» » V (» 509-680)	.	.	.	2	2	2
51.	» » VI (» 691-754)	.	.	.	1	1	1

9. Valgmandsvalget den 31. Oktober 1893.

Haderslev Amts Landdistrikt.

1.	Aarø, Hajstrup, Flovt	1	2	1	.	.	.
2.	Hyrup I, Kvistrup	.	1	1	1	.	.
3.	Halk, Sod, Grarup, Lunding	1	2	1	.	.	.
4.	Hejsager, Vandling	1	1	1	.	.	.
5.	Sønder-Vilstrup, Nørre-Vilstrup, Kjelstrup	.	.	.	1	2	1
6.	Sønderballe, Djernæs, Kjestrup	1	1	1	.	.	.
7.	Hoptrup, Kirkeby, Mastrup	.	.	1	1	1	.
8.	Sønder-Otting, Gl. Haderslev, Erlev	.	.	.	1	1	1
9.	Moltrup, Forstdistr. I, Lade- gaard I, Aastrup	.	2	1	1	.	.
10.	Sillerup, Vonsbæk, Ørby	1	1	1	.	.	.
11.	Fjelstrup, Knud, Anslet	1	2	1	.	.	.
12.	Stubbum, Skovhus, Aller, Taar- ning	1	1	1	.	.	.
13.	Hvinderup - Faustrup, Fau- vraa, Bøjskov	1	1	1	.	.	.
14.	Seggelund, Bjerning, Errigsted, Bramdrup	1	1	1	.	.	.
15.	Kristiansfelt, Tyrstrup, Skovrup	.	.	1	1	2	.
16.	Frørup, Hjerndrup	1	.	1	.	1	.
17.	Bjerndrup, Anderup, Stepping, Højrup I, Lert	2	1	2	.	.	.
18.	Refsø, Sommersted, Kastvraa, Simmersted, Jægerup	2	2	2	.	.	.

Valg-Distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III
19.	Maugstrup, Vojens	1	1	1	.	.	.
20.	Styding, Hammelev, Fredsted	1	1	1	.	.	.
21.	Ustrup, Vejbol, Høgelund, Arnitlund	1	1	1	.	.	.
22.	Skovby, Abkjær, Over-Jersdal, Strandelhjørn, Bevtoft	2	1	2	.	.	.
23.	Skrydstrup, Kolsnap, Ladegaard II	.	2	1	1	.	.
24.	Nustrup, Gabøl, Skibelund	1	1	1	.	.	.
25.	Vester-Lindet, Øster-Lindet	1	2	1	.	.	.
26.	Ørsted, Oksenvad, Bæk, Forstdistr. II	.	2	1	1	.	.
27.	Jels, Grønnebæk	.	2	1	1	.	.
28.	Skodborg	1	2	1	.	.	.
29.	Langetved, Kjøbenhoved, Hjeriting	1	2	1	.	.	.
30.	Rødding	.	1	1	1	.	.
31.	Lintrup, Tornum, Mejlbj, Dover	.	2	1	1	.	.
32.	Hjortvad, Fæsted, Hygum	2	1	2	.	.	.
33.	Føl, Brændstrup	1	1	1	.	.	.
34.	Gram, Gramby, Endrupskov	1	1	1	.	.	.
35.	Tiset, Kastrup	1	1	1	.	.	.
36.	Aabøl, Hjartbro, Hyrup II, Tirslund	1	1	1	.	.	.
37.	Götterup, Stenderup, Toftlund, Allerup	2	1	2	.	.	.
38.	Rurup, Branderup, Gestrup	1	1	1	.	.	.
39.	Agerskov, Rangstrup, Mellerup, Bovlund	2	2	2	.	.	.
40.	Roost, Arrild, Hønning	1	1	1	.	.	.
41.	Højrup II, Spandet, Forstdistr. III	1	2	1	.	.	.

Valg- distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		I	II	III	I	II	III
42.	Gaansager, Vodder, Roager .	2	1	2			
43.	Hvidding, Rejsby	1	1	1			
44.	Havervad, Brøns, Astrup . .	1	1	1			
45.	Skærbæk, Vester-Gasse, Øster- Gasse	2	1	2			
<i>Haderslev By.</i>							
46.	Haderslev By I				2	2	2
47.	» » II				1	1	1
48.	» » III				2	2	2
49.	» » IV		2		2		2
50.	» » V				2	2	2
51.	» » VI				2	2	2

10. Valgmandsvalget den 27. Oktober 1898.

Haderslev Amts Landdistrikt.

1.	Aarø, Hajstrup, Flovt	1	2	1			
2.	Øsby, Kvistrup		1	1		1	
3.	Grarup, Halk, Sod, Hejsager . .		1	2		2	
4.	Erlev, Vandling, Lunding . . .	1	1	1			
5.	Sønder - Vilstrup, Nørre - Vil- strup, Kjelstrup					1	1
6.	Sønderballe, Djernæs, Kjestrup .	1	1		1		
7.	Hoptrup, Mastrup, Ustrup . . .			1	1	2	
8.	Sønder-Otting, Gl. Haderslev . .				1	1	1
9.	Errigsted, Forstdistr. I, Lade- gaard I, Aastrup, Bjerning . . .				2	1	2
10.	Sillerup, Vonsbæk, Ørby	1	1	1			
11.	Fjelstrup, Knud, Anslet	1	1	1			
12.	Stubbum, Skovhus, Aller, Taar- ning	1	1	1			

Valg Distrikt-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III
13.	Hvinderup - Faustrup, Fauervraa, Bøjskov	1	1	1			
14.	Seggelund, Moltrup, Kastvraa, Bramdrup, Simmersted	1	2	1			
15.	Kristiansfelt, Tyrstrup	1	2	1			
16.	Frørup, Hjerndrup	1	1	1			
17.	Bjerndrup, Anderup, Stepping, Højrup I	1	2	1			
18.	Refsø, Sommersted, Jægerup, Lert		1	2		2	
19.	Maugstrup, Vojens	1	2	1			
20.	Styding, Hammelev, Fredsted	1	1	1			
21.	Vejbøl, Høgelund, Arnitlund, Abkjær, Skovby	1	1	1			
22.	Over - Jersdal Strandelhjørn, Bevtoft	1	1	1			
23.	Skrydstrup, Kolsnap, Ladegaard II	1	2	1			
24.	Nustrup, Gabøl, Skibelund	1	1	1			
25.	Vester-Lindet, Øster-Lindet	1	2	1			
26.	Ørsted, Oksenvad, Bæk, Forstdistr. II		2	1		1	
27.	Jels, Grønnebæk		2	1		1	
28.	Skodborg	1	2	1			
29.	Langetved, Kjøbenhoved, Hjertring	1	2	1			
30.	Rødning	1	1	1			
31.	Lintrup, Tornum, Dover	1	1	1			
32.	Hjortvad, Fæsted, Mejlby	1	1	1			
33.	Føl, Brændstrup, Hygum	2	1	2			
34.	Gram, Gramby, Endrupskov	1	1	1			

Valg-Distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III
35.	Tiset, Kastrup	1	1	1			
36.	Aabøl, Hjartbro, Hyrup II. Tirsland, Götterup	1	1	1			
37.	Stenderup, Toftlund, Allerup . .	2	1	2			
38.	Rurup, Branderup, Gestrup . . .	1	1	1			
39.	Agerskov, Rangstrup, Melle- rup, Bovlund	2	2	2			
40.	Roost, Arrild, Hønning	1	1	1			
41.	Højrup II, Spandet, Forst- distr. III	1	2	1			
42.	Gaansager, Roager	1	1	1			
43.	Hvidding, Rejsby	1	2	1			
44.	Havervad, Brøns, Astrup	1	1	1			
45.	Skærbæk	1	2	1			
46.	Vodder, Øster-Gasse, Vester- Gasse	1	1	1			

Haderslev By.

47.	Haderslev By	I			1		2		2
48.	»	»	II				1	2	1
49.	»	»	III				2	2	2
50.	»	»	IV			2	2	2	
51.	»	»	V			2	2		2
52.	»	»	VI				2	2	2

11. Valgmandsvalget den 12. November 1903.

Haderslev Amts Landdistrikt.

1	Aarø, Hajstrup	1	1	1			
2.	Øsby, Kvistrup, Flovt, Halk. Sod		2	2	2		
3.	Grarup, Vandling, Lunding, Hejsager		1	2	2		

Valg- Distrikt-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte danske			Valgmænd tyske		
		i Klasse			I	II	III
		I	II	III			
4.	Sonder - Vilstrup. Norre - Vil- strup, Kjelstrup	.	.	.	1	1	1
5.	Sønderballe. Djernæs. Kjestrup .	1	1	1	.	.	.
6.	Hoptrup. Mastrup. Ustrup . . .	.	.	1	1	2	.
7.	Erlev. Gl. Haderslev. Fredsted .	.	.	.	1	2	1
8.	Errigsted. Forstdistr. I. Lade- gaard I. Sonder-Otting	.	.	.	1	2	1
9.	Aastrup. Sillerup. Bjerning . . .	1	.	1	.	2	.
10.	Fjelstrup. Vonsbæk. Ørby	1	2	1	.	.	.
11.	Knud. Anslet. Stubbum. Skov- hus. Aller	1	2	1	.	.	.
12.	Hvinderup - Faustrup. Fau- vraa. Bøjskov. Seggelund	1	2	1	.	.	.
13.	Moltrup. Kastvraa. Bramdrup. Simmersted	1	1	1	.	.	.
14.	Kristiansfelt. Taarning	.	.	.	1	1	1
15.	Frørup. Tyrstrup	.	1	1	1	.	.
16.	Bjerndrup. Anderup. Stepping. Hjerndrup	1	2	1	.	.	.
17.	Refsø. Sommersted. Lert, Høj- rup I	1	1	2	1	.	.
18.	Maugstrup. Styding. Hammelev .	1	2	1	.	.	.
19.	Ladegaard II. Vojens	1	2	.	.	.	1
20.	Vejbøl. Høgelund. Arnitlund. Abkjær. Skovby	1	1	1	.	.	.
21.	Over - Jersdal. Strandelhjørn. Bevtoft	1	1	1	.	.	.
22.	Skrydstrup. Jægerup	1	1	1	.	.	.
23.	Nustrup. Gabøl. Skibelund, Kolsnap	1	1	1	.	.	.
24.	Vester-Lindet, Øster-Lindet . . .	1	2	1	.	.	.

Valg- Distrikt-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III
25.	Ørsted, Oksenvad, Bæk, Forst- distr. II	.	.	1	1	2	.
26.	Jels, Gronnebæk	.	1	2	2	.	.
27.	Skodborg	1	2	1	.	.	.
28.	Langetved, Kjøbenhoved, Hjer- ting	1	2	1	.	.	.
29.	Rødding	1	2	1	.	.	.
30.	Lintrup, Dover, Tornum	1	.	1	.	1	.
31.	Hjortvad, Fæsted, Mejlbj	1	1	1	.	.	.
32.	Fol, Brændstrup, Hygum	2	1	2	.	.	.
33.	Gram, Gramby, Endrupskov, Forstdistr. IV.	1	1	1	.	.	.
34.	Tiset, Kastrup	1	1	1	.	.	.
35.	Aabøl, Hjartbro, Hyrup II, Tirs- lund, Gotterup, Stenderup I	2	1	2	.	.	.
36.	Toftlund, Allerup	.	2	.	1	.	1
37.	Rurup, Branderup, Gestrup	1	1	1	.	.	.
38.	Agerskov, Rangstrup, Melle- rup, Bovlund	2	2	2	.	.	.
39.	Roost, Arrild, Honning	1	1	1	.	.	.
40.	Højrup II, Spandet, Forstdistr. III	.	.	1	1	2	.
41.	Gaansager, Roager	1	1	1	.	.	.
42.	Hvidding, Rejsby	1	2	1	.	.	.
43.	Havervad, Brons, Astrup	1	1	1	.	.	.
44.	Skærbæk	2	1	2	.	.	.
45.	Vodder, Øster-Gasse, Vester- Gasse	1	1	1	.	.	.

Haderslev By.

46.	Haderslev By	I	.	.	.	2	2	2
47.	»	»	II	.	.	2	2	2
48.	»	»	III	.	.	2	2	2

Valg-Distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner			Antal valgte Valgmænd							
				danske			tyske				
				i Klasse							
	I	II	III	I	II	III					
49.	»	v	IV					2	2	2	
50.	»	v	V					2	2	2	
51.	»	v	VI					2	2	2	

12. Valgmandsvalget den 3. Juni 1908.

Haderslev Amts Landdistrikt.

1.	Aarø, Hajstrup	1	1	1				
2.	Øsby, Kvistrup, Flovt, Halk, Sød	2	1	2				
3.	Grarup, Vandling, Lunding, Hejsager		1	2	2			
4.	Sønder - Vilstrup, Nørre - Vilstrup, Kjelstrup				1	1	1	
5.	Sønderballe, Djernæs, Kjestrup	1	1		1			
6.	Hoptrup, Mastrup, Ustrup		1	2	2			
7.	Erley, Gl. Haderslev, Fredsted	1		2	1	1		
8.	Brigsted, Førstdistr. I, Ladegaard I, Sønder-Otting				2	2	2	
9.	Aastrup, Sillerup, Bjerning	1	2	1				
10.	Fjelstrup, Vonsbæk, Ørby	1	2	1				
11.	Knud, Anslet, Stubbum, Skovhus, Aller	1	2	1				
12.	Hvinderup - Faustrup, Fauervraa, Bøjskov, Seggelund	1	1	1				
13.	Moltrup, Kastvraa, Bramdrup, Simmersted	1	1	1				
14.	Kristiansfelt, Taarning			1	1	1		
15.	Frørup, Tyrstrup		2	1	1			
16.	Bjerndrup, Anderup, Stepping, Hjerndrup	1	2	1				
17.	Refsø, Sommersted, Lert, Højrup I		1	2	2			

Valg-Distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte danske			Valgmænd tyske		
		i Klasse			I	II	III
		I	II	III			
15.	Maugstrup. Styding. Hammelev	1	2	1	.	.	.
19.	Ladegaard II, Vøjens	1	2	.	.	.	1
20.	Vejbøl. Høgelund. Arnitlund, Abkjær. Skovby	1	1	1	.	.	.
21.	Over - Jersdal. Strandelhjørn. Bøvtoft	1	2	1	.	.	.
22.	Skrydstrup. Jægerup	1	2	1	.	.	.
23.	Nustrup. Gabøl. Skibelund. Kolsnap	1	2	1	.	.	.
24.	Vester-Lindet. Øster-Lindet . .	1	2	1	.	.	.
25.	Ørsted. Oksenvad. Bæk. Forstdistr. II	.	2	1	1	.	.
26.	Jels. Grønnebæk	.	1	2	2	.	.
27.	Skodlborg	2	1	2	.	.	.
28.	Langetved. Kjøbenhoved. Hjerting	1	2	1	.	.	.
29.	Rødling	1	2	1	.	.	.
30.	Lintrup. Dover, Tornum	1	1	1	.	.	.
31.	Hjortvad. Fæsted. Mejlbj	1	1	1	.	.	.
32.	Fol. Brændstrup. Hygum	2	2	2	.	.	.
33.	Gram. Gramby. Endrupskov. Forstdistr. IV.	1	2	1	.	.	.
34.	Tiset. Kastrup	1	1	1	.	.	.
35.	Aabøl. Hjartbro. Hyrup II. Tirs-lund. Gøtterup. Stenderup I . . .	2	1	2	.	.	.
36.	Toftlund. Allerup	.	2	1	1	.	.
37.	Rurup. Branderup. Gestrup . . .	1	1	1	.	.	.
38.	Agerskov. Rangstrup. Mellerup. Bovlund	2	2	2	.	.	.
39.	Roost. Arrild. Hønning	1	1	1	.	.	.
40.	Højrup II, Spandet. Forstdistr. III.	1	2	1	.	.	.

Valg-Distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III
41.	Gaansager, Roager	1	2	1			
42.	Hvidding, Rejsby	1	2	1			
43.	Havervad, Brøns, Astrup	1	1	1			
44.	Skærbæk	2	1	2			
45.	Vodder, Øster-Gasse, Vester-Gasse	1	2	1			
<i>Haderslev By.</i>							
46.	Haderslev By I		2		2		2
47.	» » II				2	2	2
48.	» » III				2	2	2
49.	» » IV				2	2	2
50.	» » V	2				2	2
51.	» » VI				2	2	2

13. Valgmandsvalget den 16. Maj 1913.

Haderslev Amts Landdistrikt.

1.	Aarø, Hajstrup	1	1	1			
2.	Øsby, Kvistrup, Flovt, Halk, Sod	2	2	2			
3.	Grarup, Vandling, Lunding, Hejsager	1	2		2		
4.	Sønder - Vilstrup, Nørre - Vilstrup, Kjelstrup		1	1		1	
5.	Sønderballe, Djernæs, Kjestrup	1	1	1			
6.	Hoptrup, Mastrup, Ustrup, Erlev		2	2		2	
7.	Aastrup, Errigsted, Forstdistrikt I, Ladegaard I		1	1		1	
8.	Fjelstrup, Vonsbæk, Ørby, Sil-lerup	2	1	2			
9.	Knud, Anslet, Stubbum, Skovhus, Aller	1	2	1			

Valg-Distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III
10.	Hvinderup - Faustrup. Fauervraa, Bojskov, Seggelund . . .	1	1	1	.	.	.
11.	Moltrup. Kastvraa. Bramdrup, Simmersted. Bjerning. Gl. Haderslev, Fredsted	2	1	2	.	.	.
12.	Kristiansfelt. Taarning	1	.	1	.	1	.
13.	Frørup, Tyrstrup	1	2	1	.	.	.
14.	Bjerndrup. Anderup. Stepping, Hjerndrup. Højrup I	2	1	2	.	.	.
15.	Refsø, Sommersted. Lert	.	2	1	1	.	.
16.	Maugstrup. Styding. Hammelev	1	2	1	.	.	.
17.	Ladegaard II, Vojens	2	1	2	.	.	.
18.	Vejbøl. Høgelund. Arnitlund, Abkjær. Skovby	1	2	1	.	.	.
19.	Over - Jersdal. Strandelhjørn, Bevtøft	1	2	1	.	.	.
20.	Skrydstrup. Jægerup	1	2	1	.	.	.
21.	Nustrup. Gabel. Skibølund, Kolsnap. Bæk	2	1	2	.	.	.
22.	Vester-Lindet. Øster-Lindet	1	2	1	.	.	.
23.	Ørsted, Oksenvad, Forstdistr. II	.	1	1	1	.	.
24.	Jels. Grønnebæk	.	1	2	2	.	.
25.	Skodborg	2	1	2	.	.	.
26.	Langetved. Kjøbenhoved, Hjeriting	1	2	1	.	.	.
27.	Rødding	2	1	2	.	.	.
28.	Lintrup. Dover, Tornum	1	1	1	.	.	.
29.	Hjortvad. Fæsted. Mejlby	1	2	1	.	.	.
30.	Føl. Brændstrup, Hygum	2	2	2	.	.	.
31.	Gram. Gramby, Endrupskov	2	1	2	.	.	.
32.	Tiset. Kastrup	1	1	1	.	.	.

Valg-Distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III
33.	Aabøl, Hjartbro, Hyrup II. Tirslund, Götterup	1	2	1			
34.	Toftlund, Allerup	2	1	2			
35.	Rurup, Branderup, Gestrup. Bovlund	1	2	1			
36.	Agerskov, Rangstrup, Mellerup	2	2	2			
37.	Roost, Arrild, Hønning	1	1	1			
38.	Højrup II, Stenderup I, Forst- distrikt III, Forstdistrikt IV	1	2	.			1
39.	Gaansager, Roager, Spandet . .	2	2	2			
40.	Hvidding, Rejsby	1	2	1			
41.	Havervad, Brons, Astrup	1	1	1			
42.	Skærbæk	2	1	2			
43.	Vodder, Øster-Gasse, Vester- Gasse	1	2	1			

Haderslev Ry.

44.	Haderslev By	I	.	.	.	2	2	2
45.	» »	II	.	.	.	2	2	2
46.	» »	III	.	.	2	2	1	.
47.	» »	IV	.	.	2	2	1	.
48.	» »	V	.	.	1	.	2	2
49.	» »	VI	.	.	.	2	2	.
50.	» »	VII	.	.	.	.	2	2
51.	» »	VIII	.	.	.	.	2	2
52.	» »	IX	.	.	.	1	2	2

II. Anden Valgkreds.**1. Valgmændsvalget den 28. Oktober 1873.****a. Aabenraa Amt.***Aabenraa Amts Landdistrikt.*

1.	Barsmark, Barsø, Høgehjærg, Skovby, Stollig	1	2	2	.
----	--	---	---	---	---

Valg-Distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse			I	II	III
2.	Løjt kirkeby, Bodum, Nørby . . .	2	2	2	.	.	.
3.	Øster-Løgum, Andholm, Gjenner, Hovslund, Nørre-Hjarup, Rugbjærg	2	2	2	.	.	.
4.	Ris, Lunderup, Mjøs, Ris-Hjarup, Søst	.	2	1	1	.	.
5.	Jordkjær, Aarslev, Alslev, Kassø, Sønder-Ønlev, Nørre-Ønlev, Nybøl, Søderup	1	2	1	.	.	.
6.	Kolstrup, Aabenraa, Forstdistr., Brunde	.	1	1	1	.	.
7.	Hønkys, Horsbyg, Nørre-Hostrup, Øbening, Hellevad, Klovtoft, Hydevad	1	2	1	.	.	.
8.	Bedsted, Arndrup, Maarbæk, Øster-Terp, Hinderup, Ørslev, Svejlund	1	1	1	.	.	.
9.	Bjolderup, Bolderslev, Gaaskjær, Jolderup, Møllerup, Raved, Todsbøl, Smedager, Vollerup	2	1	2	.	.	.
10.	Uge, Lautrup, Røllum	1	1	1	.	.	.
11.	Støbbæk, Sønder-Hostrup	1	1	1	.	1	.
12.	Felsted, Felstedskov, Tumbøl, Grøngrøft	2	1	2	.	.	.
13.	Traasbøl, Skovbolgaard, Svejrup	1	1	1	.	.	.
14.	Varnæs, Borup	2	1	2	.	.	.
15.	Adsbøl, Ladegaardskov, Graasten, Graasten Godsdistr.	2	1	2	.	.	.
16.	Ringnæs, Bækken	.	1	2	2	.	.
17.	Holebøl, Hokkerup, Kjelstrupskov, Forstdistrikt Kjelstrup, Øster-Gejl, Vester-Gejl, Vilsbæk	1	1	1	.	1	.

Valg-Distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd						
		danske			tyske			
		i Klasse						
		I	II	III	I	II	III	
18.	Kværs, Ladegaard, Tyrsbøl . .		1	1	1	.	.	.
19.	Søgaard, Bjerndrup, Perbøl, Visgaarde, Kliplew. Lundtoft, Undelev	2	2	2	.	.	.	
<i>Aabenraa By.</i>								
20.	Aabenraa By I	2	.	.	.	1	2	
21.	» » II	2	.	2	.	2	.	
22.	» » III	.	.	.	2	1	2	
23.	» » IV	2	2	2	.	.	.	

b. Sønderborg Amt.

Sønderborg Amts Landdistrikt.

1.	Broager, Molmark	1	2	1	.	.	.
2.	Skelle, Dynt, Gammelgab, Iller	2	2	2	.	.	.
3.	Egernsund, Smøl, Skodsbøl	2	1	2	.	1	.
4.	Avnbøl, Bøjskov	1	1	1	.	.	.
5.	Ullerup, Blans	2	1	2	.	.	.
6.	Sottrup, Snogbæk, Godsdistr. Sandbjerg, Stavgaard, Rage- bøl	2	2	2	.	.	.
7.	Dybbøl, Nybøl, Stenderup	2	1	2	.	.	.
8.	Hjortholm, Nygaard, Sønderby- Østerby	1	1	1	.	.	.
9.	Lysabild, Mommark, Sarup, Skovby, Viby-Fjelby	2	2	2	.	.	.
10.	Tandslet, Ærtebjerg	1	2	1	.	.	.
11.	Hørup, Lambjærg, Mjang, Majbøl, Lebøl, Mintebjærg	2	1	2	.	.	.
12.	Vollerup, Sundsmark, Klinting	1	1	1	.	.	.
13.	Ulkebøl, Kjær	1	2	1	.	.	.
14.	Ketting, Sebbeløv, Bro	1	2	1	.	.	.

Valg- distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III
15.	Adserballe, Adserballeskov, Ket- tingskov	1	2	1			
16.	Notmark, Almsted, Hundslev, Helved	2	1	2			
17.	Egen, Dyrneved, Guderup- Sjellerup, Elstrup	2	2	2			
18.	Svenstrup, Stevning, Stollbro .	2	1	2			
19.	Havnbjærg, Brandsbøl, Lun- den-Elsmark, Lauensby		2	1	1		
20.	Oksbøl, Broballe, Mels	1	2	1			
21.	Holm, Pol	2	1	2			
22.	Nordborg	2	1	2			
23.	Avgustenberg				1	2	1

Sønderborg By.

Sønderborg By	I	2	2	2			
»	II			2	2	2	
»	» III	1		2	1	1	
»	» IV*)					1	1

2. Valgmandsvalget den 20. Oktober 1876.

a. Aabenraa Amt.

Aabenraa Amts Landdistrikt.

1.	Barsmark, Barsø, Høgebjærg, Skovby, Stollig			1	1	2	
2.	Løjtkirkeby, Bodum, Nørby . . .	2	2	2			
3.	Øster-Løgum, Andholm, Gjenner, Hovslund, Nørre-Hjarup, Rug- bjærg	2	2	2			
4.	Ris, Lunderup, Mjøs, Ris-Hja- rup, Sost		2	1	1		

*) I 4. Valgdistrikt blev der ingen Valgmand valgt i 1. Klasse.

Valg- distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III
5.	Jordkjær, Aarslev, Alslev, Kasso, Sønder-Ønlev, Nørre-Ønlev, Ny- bol, Søderup	1	2	1			
6.	Kolstrup, Aabenraa Forstdistr., Brunde			1	1	2	
7.	Hønkys, Hørsbyg, Nørre-Ho- strup, Øbening, Hellevad, Klov- toft, Hydevad		2	1	1		
8.	Bedsted, Arndrup, Maarbæk, Øster-Terp, Hinderup, Ørslev, Svejlund		1	1	1		
9.	Bjolderup, Bolderslev, Gaaskjær, Jolderup, Mellerup, Raved, Todsbøl, Smedager, Vollerup	2	1	2			
10.	Uge, Lautrup, Røllum	1	1	1			
11.	Stobbæk, Sønder-Hostrup	1	1	1			
12.	Felsted, Felstedskov, Tumbøl	2	1	2			
13.	Grøngroft, Traasbøl, Skovbøl- gaard, Svejrup	1	1	1			
14.	Varnæs, Borup	2	1	2			
15.	Adsbøl, Ladegaardskov, Graa- sten Godsdistr., Graasten By		2	2	2		
16.	Ringenæs, Bækken	1			2	2	
17.	Holebøl med Undelev, Hokke- rup, Kjelstrupskov, Kjelstrup Forstdistr., Øster-Gejl, Vester- Gejl, Vilsbæk		2	1	1		
18.	Kværs, Ladegaard, Tyrnbøl	1	1	1			
19.	Sogaard, Bjerndrup, Perbøl, Klipleve, Lundtoft	2	2	2			

Valg- Distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner		Antal valgte Valgmænd					
			danske tyske					
	i Klasse			I	II	III		
	<i>Aabenraa By.</i>							
Aabenraa By	I	. . . . .	. . .			2	2	2
»	II	. . . . .	2	. . .	2	. . .	2	.
»	III	. . . . .	. . .	. . .	. . .	2	2	2
»	IV	. . . . .	1	2	1	. . .	.	.
	b. Sønderborg Amt.							
	<i>Sønderborg Amts Landdistrikt.</i>							
1.	Broager, Molmark	. . . . .	1	.	1	.	2	.
2.	Skelle. Dynt. Gammelgab. Iller	. . . . .	1	2	2	1	.	.
3.	Egersund	. . . . .	. . .	. . .	. . .	1	2	1
4.	Skodsbøl, Smøl	. . . . .	. . .	1	1	1	.	.
5.	Avnbøl, Bojskov	. . . . .	1	1	1	.	.	.
6.	Ullerup. Blans	. . . . .	2	1	2	.	.	.
7.	Sottrup, Snogbæk, Sandbjærg Godsdistr., Stavgaard, Ragebøl	. . . . .	2	2	2	.	.	.
8.	Dybbøl, Nybøl, Stenderup	. . . . .	2	1	2	.	.	.
9.	Hjortholm, Nygaard, Sønderby- Østerby	. . . . .	1	2	1	.	.	.
10.	Lysabild, Mommark, Sarup, Skovby, Viby-Fjelby	. . . . .	2	2	2	.	.	.
11.	Tandslet, Ærtebjærg	. . . . .	1	2	1	.	.	.
12.	Klinting, Horup, Lambjærg, Mjang, Majbøl, Lebøl, Minte- bjærg	. . . . .	2	2	2	.	.	.
13.	Ulkebøl, Vollerup, Sundsmark, Kjær	. . . . .	2	2	2	.	.	.
14.	Ketting, Sebbelov, Lro	. . . . .	1	1	1	.	.	.
15.	Adserballe, Adserhalleskov, Ket- tingskov	. . . . .	1	1	1	.	.	.
16.	Notmark, Almsted, Hundslev, Helved	. . . . .	2	1	2	.	.	.

Valg-Distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III
17.	Egen, Dymeved, Guderup-Sjellerup, Elstrup	2	1	2			
18.	Svenstrup, Stevning, Stolbro	2	1	2			
19.	Havnbjærg, Brandsbøl, Lunden-Elsmark, Lauensby		2	1		1	
20.	Oksbøl, Broballe, Mels		2	1		1	
21.	Holm, Pøl	2	1	2			
22.	Nordborg		1	2		2	
23.	Avgustenburg					1	2 1

Sonderborg By.

Sonderborg By I	1	1	1			
» » II			1	1	1	
» » III				2	2	2
» » IV			2	2	2	
» » V	1			1		1

3. Valgmandsvalget den 30. September 1879.**a. Aabenraa Amt.***Aabenraa Amts Landdistrikt.*

1. Barsmark, Barsø, Høgebjærg, Skovby, Stollig		2	1	1		
2. Løjt kirkeby, Bodum, Norby		2	2	2		
3. Øster-Løgum, Andholm, Gjerner, Hovslund, Norre-Hjarup, Rugbjærg	2	2	2			
4. Ris, Lunderup, Mjols, Ris-Hjarup, Søst	1	2	1			
5. Jordkjær, Aarslev, Alslev, Kassø, Sønder-Ønlev, Norre-Ønlev, Nybøl, Søderup	1	2	1			

Valg-Distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd							
		danske			tyske				
		i Klasse							
		I	II	III	I	II	III		
6.	Kolstrup, Aabenraa Forstdistr., Brunde					1	2	1	
7.	Hønkys, Horsbygd, Nørre-Ho- strup, Øbening, Hellevad, Kløv- toft, Hydevad	1	2	1					
8.	Bedsted, Arndrup, Maarbæk, Øster-Terp, Hinderup, Ørslev, Svejlund	1					1	1	
9.	Bjolderup, Bolderslev, Gaas- kjær, Jolderup, Mellerup, Ra- ved, Todsbøl, Smedager, Vol- lerup	2	1	2					
10.	Uge, Lautrup, Røllum		1	1		1			
11.	Støbbæk, Sønder-Hostrup	1	1	1					
12.	Felsted, Felstødskov, Tumbøl	2	1	2					
13.	Grøngrøft, Traasbøl, Skovbøl- gaard, Svejrups	1	1	1					
14.	Varnæs, Borup	2	1	2					
15.	Adsbøl, Ladegaardskov, Graa- sten Godsdistr., Graasten By		2	2		2			
16.	Ringenæs, Bækken		1			2		2	
17.	Holebøl med Undelev, Hokke- rup, Kjelstruskov, Kjelstrup Forstdistr., Øster-Gejl, Vester- Gejl, Vilsbæk						1	2	1
18.	Kværs, Ladegaard, Tyrsebøl		1	1		1			
19.	Søgaard, Bjerndrup, Perbøl, Kliplev, Lundtoft		2	2		2			
<i>Aabenraa By.</i>									
	Aabenraa By I					2	2	2	
	» » II		2				2	2	

Valg-Distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III
»	» III				2	2	2
»	» IV	1	2	1			
b. Sønderborg Amt.							
<i>Sønderborg Amts Landdistrikt.</i>							
1.	Broager, Molmark, Iller		1	2		2	
2.	Skelle, Dynt, Gammelgab	1	2	1			
3.	Egernsund				1	2	1
4.	Skodsbøl, Smøl, Nybøl, Stenderup	2	2	2			
5.	Avnbøl, Bøjskov		1	1		1	
6.	Blans, Snogbæk, Ullerup	2	2	2			
7.	Sottrup, Sandbjærg Godsdistr., Stavgaard, Ragebøl, Dybbøl	2	2	2			
8.	Hjortholm, Nygaard, Sønderby-Osterby, Skovby, Viby	2	2	2			
9.	Lysabild, Mommark, Sarup	1	1	1			
10.	Tandslet, Ærtebjærg, Lebøl, Kettingskov, Mintebjærg	2	2	2			
11.	Klinting, Horup, Lambjærg, Mjang, Majbøl	1	2	1			
12.	Ulkebøl, Vollerup, Sundsmark, Kjær	2	2	2			
13.	Ketting, Sebbeløv, Bro		1	1		1	
14.	Almsted, Adserballe, Adserballe-skov	1	1	1			
15.	Notmark, Hundslev, Helved	1	2	1			
16.	Egen, Dynneved, Guderup, Elstrup, Stolbro	2	2	2			
17.	Svenstrup, Stevning	1	2	1			
18.	Havnbjærg, Brandsbøl, Lunden, Lauensby		2	1			

Valg- Dist.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd						
		danske			tyske			
		i Klasse						
		I	II	III	I	II	III	
19.	Okshol. Broballe, Mels		2	1		1	.	.
20.	Holm, Pøl		1	2		2	.	.
21.	Nordborg		.	.	2	2	1	.
22.	Augustenborg		.	.	.	1	2	1

Sønderborg By.

Sønderborg By	I	.	.	.	1	1	1	.	.	.
»	»	II	.	.	1	.	1	.	1	.
»	»	III	.	.	.	.	.	2	2	2
»	»	IV	.	.	.	.	.	2	2	2
»	»	V	.	.	.	.	.	1	1	1

4. Valgmandsvalget den 19. Oktober 1882.

a. Aabenraa Amt.

Aabenraa Amts Landdistrikt.

1.	Barsmark, Barso, Høgebjerg, Skovby, Stollig	.	.	.	1	1	2	.	.
2.	Løjt kirkeby, Bodum, Nørby	2	1		2		1		
3.	Øster-Løgum, Andholm, Gjen- ner, Hovslund, Nørre-Hjarup, Rugbjerg	2	2	2	.	.	.	.	.
4.	Ris, Ris-Hjarup, Mjols, Lunde- rup, Søst	.	2	1		1			
5.	Jordkær, Alslev, Aarslev, Kassø, Sønder-Ønlev, Nørre-Ønlev, Ny- hø, Søderup	1	2	1	.	.	.	.	.
6.	Kolstrup, Aabenraa Forstdistr., Brunde	.	.	.	.	.	1	1	1
7.	Hønkys, Hørshyng, Nørre-Ho- strup, Øbening, Hellevad, Klov- toft, Hydevad	2	1	2	.	.	.	.	.

Valg Distrikt-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II · III	
8.	Bedsted, Arndrup, Maarbæk, Øster-Terp, Hinderup, Orslev, Svejlund		1	1		1	
9.	Bjolderup, Bolderslev, Gaaskjær, Jolderup, Møllerup, Raved, Todsøl, Smedager, Vollerup . .	2	1	2			
10.	Uge, Lautrup, Rollum		1	1		1	
11.	Stobbæk, Sønder-Hostrup	1	1	1			
12.	Felsted, Felstedskov, Tumbøl . .	2	1	2			
13.	Grøngroft, Traasbøl, Skovbøl- gaard, Svejrup	1	1	1			
14.	Varnæs, Borup	2	1	2			
15.	Adsbøl, Ladegaardskov, Graa- sten Gods, Graasten		2		2	2	
16.	Ringnæs, Bækken	1	2		2		
17.	Holebøl, Høkkerup, Kjelstrup- skov, Lyksborg, Forstdistr., Øster Gejl, Gejlaa, Vilsbæk . . .				1	2 · 1	
18.	Kværs, Ladegaard, Tyrsbøl		1	1	1		
19.	Sogaard, Bjerndrup, Perbøl, Kliplev, Lundtoft		2	2	2		

Aabenraa By.

Aabenraa By	I				1	2	1
»	»	II	2	2			2
»	»	III			2	2	2
»	»	IV	2		2		2

b. Sønderborg Amt.*Sønderborg Amts Landdistrikt.*

1. Broager, Iller, Molmark		2	2		2		
2. Skelle, Dynt, Gammelgab	1	2	1				
3. Egersund					1	2	1

Valg- distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III
4.	Skodsbøl, Smøl, Nybøl, Sten- derup	2	2	2	.	.	.
5.	Avnbøl, Bøjskov, ...	1	1	1	.	.	.
6.	Ullerup, Blans	2	1	2	.	.	.
7.	Sottrup, Snogbæk	.	1	2	2	.	.
8.	Sandbjerg Godsdistr., Stav- gaard, Ragebøl, Dybbøl	1	1	1	.	.	.
9.	Hjortholm, Nygaard, Sonderby- Østerby, Skovby, Viby-Fjellby .	2	2	2	.	.	.
10.	Lysabild, Mommark, Sarup . .	1	1	1	.	.	.
11.	Tandslet, Ærtebjerg, Lebøl, Kettingskov, Mintebjærg . . .	2	2	2	.	.	.
12.	Klinting, Hørup, Lambjærg, Mjang, Majbøl	1	2	1	.	.	.
13.	Ulkebøl, Sundsmark, Kjær . .	.	1	2	2	.	.
14.	Ketting, Sebbeløv, Bro	1	1	1	.	.	.
15.	Almsted, Adserballe, Adserballe- skov	1	1	1	.	.	.
16.	Notmark, Hundslev, Helved .	1	2	1	.	.	.
17.	Egen, Dynneved, Guderup- Sjellerup, Elstrup, Stolbro, Forstdistr. Nørreskov	2	2	2	.	.	.
18.	Svenstrup, Stevning	1	2	1	.	.	.
19.	Havnbjærg, Brandsbøl, Lunden- Elsmark, Lauensby	.	2	1	1	.	.
20.	Oksbøl, Broballe, Mels . . .	1	2	1	.	.	.
21.	Holm, Pøl	.	1	2	2	.	.
22.	Nordborg	.	1	2	2	.	.
23.	Augustenborg, Vollerup, Son- derborg Forstdistr.	.	.	.	1	2	1

Valg. Distri.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III

Sønderborg By.

Sønderborg By I	.	.	.	1	2	1	.	.
» » II	.	.	.	.	.	1	1	1
» » III	.	.	.	.	.	.	2	2
» » IV	.	.	.	.	.	.	2	2
» » V	.	.	.	.	.	.	1	1

5. Valgmandsvalget den 29. Oktober 1885.**a. Aabenraa Amt.***Aabenraa Amts Landdistrikt.*

1. Barsmark, Barso, Høgebjærg, Skovby, Stollig				2	1	1		
2. Løjt kirkeby, Bodum, Nørby . .				2	2	2		
3. Øster-Løgum, Andholm, Gjen- ner, Hovslund, Nørre-Hjarup, Rugbjærg	2	2	2					
4. Ris, Ris-Hjarup, Mjols, Lunde- rup, Søst	2	1	1					
5. Jordkær, Alslev, Aarslev, Kassø, Sønder-Ønlev, Nørre-Ønlev, Ny- bol, Søderup	.	2	1	1				
6. Kolstrup, Aabenraa Forstdistr., Brunde							1	2
7. Honkyns, Hørsby, Nørre-Ho- strup, Øbening, Hellevad, Klov- toft, Hydevad	2	1	2					
8. Bedsted, Arndrup, Maarbæk, Øster-Terp, Hinderup, Ørslev, Svejlund	1	1	1					
9. Bjolderup, Bolderslev, Gaaskjær, Jolderup, Mellerup, Raved, Tudsbøl, Smedager, Vøllerup .	2	1	2					

Valg- Distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd						
		danske			tyske			
		i Klasse			I	II	III	
		I	II	III	I	II	III	
10.	Uge, Lautrup, Røllum				1	1	1	
11.	Støbæk, Sønder-Høstrup	1	1	1				
12.	Felsted, Felstedskov, Tumbøl	2	1	2				
13.	Grøngroft, Traasbøl, Skovbøl- gaard, Svejrup	1	1	1				
14.	Varnæs, Borup	2	1	2				
15.	Adsbøl, Ladegaardskov, Graa- sten Gods, Graasten					2	2	2
16.	Ringenaes, Bækken		1			2		2
17.	Holebøl, Høkkerup, Kjelstrup- skov, Lyksborg Forstdistrikt, Øster-Gejl, Gejlaa, Vilsbæk					1	2	1
18.	Kværs, Ladegaard, Tyrsbøl	1	1		1			
19.	Sogaard, Bjerndrup, Perbøl, Kliplev, Lundtoft		2	2		2		
<i>Aabenraa By.</i>								
	Aabenraa By	I				2	2	2
	»	»	II		2			2
	»	»	III				2	2
	»	»	IV			2		2
b. Sønderborg Amt.								
<i>Sønderborg Amts Landdistrikt.</i>								
1.	Broager, Iller, Mølmark		2	2		2		
2.	Skelle, Dynt, Gammelgab	1	2	1				
3.	Egernsund					1	2	1
4.	Skodsbøl, Smøl, Nybøl, Sten- derup	2	2	2				
5.	Avnbøl, Bojskov	1	1	1				
6.	Ullerup, Blans	2	1	2				
7.	Sottrup, Snøgbæk	2	1	2				
8.	Sandbjerg Godsdistr., Stav-							

Valg- Distrikt-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III
	gaard, Rugebøl, Dybbøl	1	1	1			
9.	Hjortholm, Nygaard, Sonderby- Østerby, Skovby, Viby-Fjelby	2	2	2			
10.	Lysabild, Mømmark, Sarup	1	1	1			
11.	Tandslet, Ærtebjerg, Lebol, Køtingskov, Mintebjerg	2	2	2			
12.	Klinting, Horup, Lambjærg, Mjærg, Majbøl	1	2	1			
13.	Ulkebøl, Sundsmark, Kjær	2	1	2			
14.	Ketting, Sebbelov, Bro			1	1	1	
15.	Almsted, Adserballe, Adserballe- skov	1	1	1			
16.	Notmark, Hundsløv, Helved	1	2	1			
17.	Egen, Dynneved, Guderup- Sjellerup, Elstrup, Stolbro, Forstdistr. Norreskov	2	2	2			
18.	Svenstrup, Stevning	1	2	1			
19.	Havnbjærg, Brandsbøl, Lunden- Elsmark, Lauensby		2	1	1		
20.	Oksbøl, Broballe, Mels		2	1	1		
21.	Holm, Pøl	1	2	2			
22.	Nordborg				2	1	2
23.	Augustenborg, Volierup, Son- derborg Forstdistr.				1	2	1
<i>Sonderborg By.</i>							
	Sonderborg By I	1	1			2	
	» » II			1	1	1	
	» » III				2	2	2
	» » IV				2	2	2
	» » V*)				1		1

*) I 5. Valgdistrikt blev der ingen Valgmænd valgt i 2. Klasse.

Valg- distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III

6. Valgmandsvalget den 30. Oktober 1888.

a. Aabenraa Amt.

Aabenraa Amts Landdistrikt.

1.	Baismark, Barso, Høgebjærg, Skovly, Stollig	2	1	1			
2.	Løjkirkeny, Bodum, Nørby	1	2	2			
3.	Oster-Løgum, Andholm, Gjen- ner, Hovslund, Nørre-Hjarup, Rugbjærg	2	2	2			
4.	Ris, Ris-Hjarup, Mjols, Lunde- rup, Sost	2	1	1			
5.	Jordkær, Alslev, Aarslev, Kasso, Sønder-Ønlev, Nørre-Ønlev, Ny- bøl, Søderup	1	1	1			
6.	Kolstrup, Aabenraa Forst- distrikt, Brunde				1	1	1
7.	Honkys, Horsbyg, Nørre-Ho- strup, Øbening, Hellevad, Kløv- toft, Hydevad	2	1	1			
8.	Bedsted, Arndrup, Maarbæk, Oster-Terp, Hinderup, Ørslev, Svejlund	1	1	1			
9.	Bjolderup, Bolderslev, Gaas- kjær, Jolderup, Mellerup, Ra- ved, Todsbøl, Smedager, Vol- lerup	2	1	2			
10.	Uge, Lautrup, Røllum	1	1	1			
11.	Stobbæk, Sønder-Hostrup	1	1	1			
12.	Felsted, Felstedskov, Tumbøl	2	1	2			
13.	Grøngrøft, Traashøl, Skovbøl- gaard, Svejrups	1	1	1			

Valg- Distrikt-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III
14.	Varnæs, Borup	2	1	2			
15.	Adsbøl, Ladegaardskov, Graa- sten Gods, Graasten By		2		2		2
16.	Ringenæs, Bækken	1			1	1	2
17.	Holebøl, Hokkerup Kjelstrup- skov, Lyksborg, Øster - Gejl. Gejlau, Vilsbæk				1	2	1
18.	Kværs, Ladegaard, Tyrnbøl	1	1		1		
19.	Sogaard, Bjerndrup, Perbøl. Kliplev, Lundtoft		1	2	2		

Aabenraa By.

Aabenraa By	I				2	2	2
»	» II	2			2		2
»	» III				2	2	2
»	» IV				2	1	2

b. Sønderborg Amt.*Sønderborg Amts Landdistrikt.*

1.	Broager, Iller, Molmark	2	2		2		
2.	Skelle, Dynt, Gammelgab	1	2	1			
3.	Egernsund				1	2	1
4.	Skodsbøl, Smøl, Nybøl Sten- derup	2	2	2			
5.	Avnbøl, Bøjskov	1	1		1		
6.	Ullerup, Blans	1	1	2	1		
7.	Sottrup, Snogbæk		2	1	1		
8.	Sandbjærg Godsdistr., Stav- gaard, Ragebøl, Dybbøl	1	1		1		
9.	Hjortholm, Nygaard, Sønderby- Østerby, Skovby, Viby-Fjelby	2	2	2			
10.	Lysabild, Mommark, Sarup	1	1		1		

Valg- distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III
11.	Tandslet, Ærtebjerg, Løbøl, Kettingskov, Mintebjærg . . .	2	2	2			
12.	Klinting, Hørup, Lambjærg, Mjang, Majbøl	1	2	1			
13.	Ulkebøl, Sundsmark, Kjær . .		2	1	1		
14.	Ketting, Sebbelov, Bro		1	1	1		
15.	Almsted, Adserballe, Adser- balleskov	1	1	1			
16.	Notmark, Hundslev, Helved . .	1	1	1			
17.	Egen, Dyrneved, Guderup- Sjellerup, Elstrup, Stølbø, Forstdistr. Nørreskov	2	2	2			
18.	Svenstrup, Stevning	1	2	1			
19.	Havnbjærg, Brandsbøl, Lun- den-Elsmark, Lauensby		2	1	1		
20.	Oksbøl, Broballe, Mels	1	2	1			
21.	Holm, Pol	2	1	2			
22.	Nordborg				1	2	1
23.	Augustenborg, Vollerup, Son- derborg Forstdistr.				1	1	1
<i>Sonderborg By.</i>							
	Sonderborg By I	1					1
	» II			1	1	1	
	» III				2	2	2
	» IV				2	1	2
	» V				1	1	1

7. Valgmandsvalget den 31. Oktober 1893.

a. Aabenraa Amt.

Aabenraa Amts Landdistrikt.

1. Barsmark, Barsø, Høgebjærg, Skovby, Støllig	2	1	1
---	---	---	---

Valg- Distrikt-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd						
		danske			tyske			
		i Klasse						
		I	II	III	I	II	III	
2.	Løjt kirkeby, Bodum, Norby . .	.	1	2	2	.	.	.
3.	Øster-Løgum, Andholm, Gjen- ner, Hovslund, Nørre-Hjarup, Rughjærg	2	2	2	.	.	.	
4.	Ris, Mjøl, Lunderup, Søst . .	.	1	1	1	.	.	
5.	Jordkjær, Alslev, Aarslev, Kasso, Sønder-Ønlev, Nørre-Ønlev, Ny- bøl, Søderup	.	1	1	1	.	.	
6.	Kolstrup, Aabenraa Forstdistr., Ris-Hjarup, Brunde	.	.	.	1	2	1	
7.	Honkys, Horsbyg, Nørre-Ho- strup, Obening, Hellevad, Klov- toft, Hydevad	1	2	1	.	.	.	
8.	Bedsted, Arndrup, Maarbæk, Øster-Terp, Hinderup, Orslev, Svejlund	.	1	1	1	.	.	
9.	Bjolderup, Bolderslev, Gaas- kjær, Jolderup, Mellerup, Ra- ved, Todsbøl, Smedager, Vol- lerup	2	1	2	.	.	.	
10.	Uge, Lautrup, Røllum	.	.	.	1	1	1	
11.	Stobbæk, Sønder-Hostrup . .	1	1	1	.	.	.	
12.	Felsted, Felstedskov, Tumbøl .	1	2	1	.	.	.	
13.	Grøngroft, Traasbøl, Skøvbøl- gaard, Svejrup	1	1	1	.	.	.	
14.	Varnæs, Borup	2	1	2	.	.	.	
15.	Adsbøl, Ladegaardskov, Graa- sten Gods, Graasten By	.	.	.	2	2	2	
16.	Ringnæs, Bækken	.	.	.	2	1	2	
17.	Holebøl, Høkkerup, Kjelstrup- skov, Lyksborg Forstdistr., Øster-Gejl, Gejlåa, Vilsbæk . .	.	.	.	1	2	1	

Valg- Distrikt-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		I	II	III	I	II	III
18.	Kværs, Ladegaard, Tyrstøl . . .			1		1	1
19.	Sogaard, Bjærndrup, Perbøl, Kliplev, Lundtoft	1	1	2		1	
	<i>Aabenraa By.</i>						
	Aabenraa By I					2	2 2
	" " II	2					2 2
	" " III					2	2 2
	" " IV					1	1 1
	b. Sønderborg Amt.						
	<i>Sønderborg Amts Landdistrikt.</i>						
1.	Broager, Iller, Molmark			2		2	2
2.	Skelle, Dynt, Gammelgab		2	1		1	
3.	Egernsund	1					2 1
4.	Skodsbøl, Smøl, Nybøl		2	2		2	
5.	Stenderup, Avnbøl, Bøjskov	1	2	1			
6.	Ullerup, Blans	2	1	2			
7.	Sottrup, Snogbæk	1	2	1			
8.	Sandbjærg Godsdistr., Stav- gaard, Ragebøl, Dybbøl	1	1	1			
9.	Hjortholm, Nygaard, Sønderby- Østerby, Skovby, Viby-Fjelby	2	2	2			
10.	Lysabild, Mommark, Sarup		1	1		1	
11.	Tandslet, Ærtebjærg, Lebøl, Kettingskov, Mintøbjærg	2	2	2			
12.	Klinting, Hørup, Lambjærg, Mjang, Majbøl	1	2	1			
13.	Ulkebøl, Kjar		2	1		1	
14.	Ketting, Sebbeløv, Bro		1	1		1	
15.	Almsted, Adserballe, Adser- balleskov	1	1	1			
16.	Notmark, Hundslev, Helved	1	1	1			

Valg- Distrikt-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III
17.	Egen. Dyrneved. Guderup- Sjellerup. Elstrup. Stolbro. Forstdistr. Norreskov	2	2	2			
18.	Svenstrup. Stevning	1	2	1			
19.	Havnbjærg. Brandsbøl. Lunden- Elsmark. Lauensby		2	1	1		
20.	Oksbøl. Broballe. Mels	1	2	1			
21.	Holm. Pøl	1	2	1			
22.	Nordborg			1	1	2	
23.	Augustenborg. Vollerup. Sunds- mark. Sønderborg Forstdistr.				1	2	1
<i>Sønderborg By.</i>							
	Sønderborg By I	1	1	1			
	» » II	1		1		1	
	» » III	1		2	1	2	
	» » IV				2	1	2
	» » V				1	1	1

8. Valgmandsvalget den 27. Oktober 1898.

a. Aabenraa Amt.

Aabenraa Amts Landdistrikt.

1.	Barsmark. Barsø. Skovby. Stol- lig	1	1	1		
2.	Løjt kirkeby. Bodum	1	2	2		
3.	Øster-Løgum. Andholm. Gjen- ner. Hovslund. Norre-Hjarup. Rugbjærg	2	2	2		
4.	Ris. Mjøl. Lunderup. Sost				1	1
5.	Jordkær. Alslev. Aarslev. Kasso. Sønder-Ønlev. Norre-Ønlev. Ny- bøl. Søderup	2	1	1		

Valg- Distrikt-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd						
		danske			tyske			
		i Klasse						
		I	II	III	I	II	III	
6.	Kolstrup, Aabenraa Forstdistr., Høgebjerg, Ris-Hjarup, Brunde	.	.	.	2	1	2	
7.	Honkys, Horsbyg, Nørre-Ho- strup, Øbening, Høllevad, Ørslev, Hydevad	1	2	1	.	.	.	
8.	Bedsted, Maarbæk, Øster-Terp, Klovtoft	.	1	.	1	.	1	
9.	Bjolderup, Bolderslev, Gaas- kjær, Jolderup, Møllerup, Ra- ved, Todsbøl, Smedager, Volle- rup	2	1	2	.	.	.	
10.	Uge, Lautrup, Rollum	.	.	.	1	1	1	
11.	Stolbæk, Sønder-Hostrup	1	.	1	.	1	.	
12.	Felsted, Felstedskov	1	1	1	.	.	.	
13.	Tumbøl, Grøngroft, Traasbøl, Skovbolgaard, Svejrup	.	2	1	1	.	.	
14.	Varnæs, Borup	2	1	2	.	.	.	
15.	Adsbøl, Ladegaardskov, Graa- sten Gods, Graasten By	.	.	.	2	2	2	
16.	Ringnæs, Bakken	.	.	.	2	1	2	
17.	Holebøl, Høkkerup, Kjelstrup- skov, Lyksberg Forstdistrikt, Øster-Gejl, Gejlåa, Vilsbæk	.	.	.	1	2	1	
18.	Kværs, Ladegaard, Tyrbøl	.	.	1	1	1	.	
19.	Sogaard, Bjærndrup, Perbøl, Klipleve, Lundtoft	.	1	2	2	.	.	
<i>Aabenraa By.</i>								
	Aabenraa By	I	.	.	.	2	2	2
	»	II	.	2	.	2	.	2
	»	III	.	.	.	2	2	2
	»	IV	.	.	.	1	2	1

Valg-Distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III

b. Sønderborg Amt.

Sønderborg Amts Landdistrikt.

1.	Broager, Iller, Mølmark	2	2	.	.	.	2
2.	Skelle, Dynt, Gammelgab	2	1	.	1	.	.
3.	Egernsund	1	1	.	1	.	.
4.	Skodsbøl, Smøl, Nybøl	.	1	2	.	2	.
5.	Stenderup, Avnbøl, Bojskov	1	2	1	.	.	.
6.	Ullerup, Blans	1	2	1	.	.	.
7.	Sottrup, Snogbæk	1	2	1	.	.	.
8.	Sandbjærg Godsdistr., Stav- gaard, Ragebøl, Dybbøl	1	1	1	.	.	.
9.	Hjortholm, Nygaard, Sønderby- Østerby, Skovby, Viby-Fjelby	2	2	2	.	.	.
10.	Lysabild, Mommark, Sarup	1	1	1	.	.	.
11.	Tandslet, Ærtebjærg, Lebøl, Kettingskov, Mintebjærg	2	2	2	.	.	.
12.	Klinting, Horup, Lambjærg, Mjang, Majbøl	1	2	1	.	.	.
13.	Ulkebøl, Kjar	1	2	1	.	.	.
14.	Ketting, Sebbelev, Bro	.	.	1	1	1	.
15.	Almsted, Adserballe, Adser- balleskov	1	1	1	.	.	.
16.	Notmark, Hundslev, Helved	1	1	1	.	.	.
17.	Egen, Dynneved, Guderup-Sjel- lerup, Elstrup, Stolbro, Forst- distr. Norreskov	2	2	2	.	.	.
18.	Svenstrup, Stevning	1	2	1	.	.	.
19.	Havnbjærg, Brandsbøl, Lunden- Elsmark, Lauensby	.	.	1	1	2	.
20.	Oksbøl, Broballe, Mels	1	2	1	.	.	.
21.	Holm, Pøl	1	2	1	.	.	.

Valg- Dist.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III
22.	Nordborg				1	2	1
23.	Augustenborg, Vollerup, Sunds- mark, Sønderborg Forstdistr. . .	2	1		1		
<i>Sønderborg By.</i>							
	Sønderborg By I	1	1				1
	» » II				1	1	1
	» » III				2	2	2
	» » IV*)					1	2
	» » V				1	1	1

9. Valgmandsvalget den 12. November 1903.

a. Aabenraa Amt.

Aabenraa Amts Landdistrikt.

1.	Barsmark, Barsø, Skovby, Stol- lig				1	2	1
2.	Løjt kirkeby, Bodum		2		2	1	
3.	Øster-Løgum, Andholm, Gjen- ner, Hovslund, Nørre-Hjarup, Rugbjærg	2	2	2			
4.	Ris, Mjøl, Lunderup, Søst . . .	1				2	1
5.	Jordkjær, Alslev, Aarslev, Kassø, Sønder-Ønlev, Nørre-Ønlev, Ny- bøl, Søderup		2	1		1	
6.	Brunde, Ris-Hjarup, Høgebjærg, Aabenraa Forstdistr.					1	1
7.	Hønkys, Horsbyg, Nørre-Ho- strup, Øbening, Hellevad, Ørs- lev, Hydevad	1	2	1			

*) I 4. Valgdistrikt var en tysk Købmand eneste Vælger i 1. Klasse, men han deltog ikke i Valget, skønt han var udsat for en meget stærk Pression fra tysk Side. Tyskerne mistede derved 2 Valgmænd.

Valg-Distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III
5.	Bedsted, Maarbæk, Øster-Terp. Klovtoft	.	1		1		1
9.	Bjolderup, Bolderslev, Jolderup. Møllerup, Raved, Smedager. Vollerup	1	2	1	.		
10.	Uge, Lautrup, Rollum, Gaas- kjær, Todsbøl	.	.	.	1	2	1
11.	Støbæk, Sønder-Hostrup	1	.	1		1	.
12.	Felsted, Felstedskov	1	1	1	.	.	.
13.	Tumbøl, Traasbøl, Skovbøl- gaard, Svejrup	1	2	1			
14.	Varnæs, Borup	2	1	2			
15.	Adsbøl, Ladegaardskov, Graa- sten Gods, Ladegaard, Grøn- groft			1		1	1
16.	Graasten By				2	1	2
17.	Ringenæs, Bækken				2	1	2
18.	Holebøl, Kjelstrupskov, Lyks- borg Forstdistr., Øster-Gejl, Gejlå, Vilsbæk			1	1	1	
19.	Kværs, Tyrsebøl, Hokkerup			1	1	2	
20.	Kliplev, Sogaard, Perbøl, Bjern- drup, Lundtoft			2	2	1	
	<i>Aabenraa By.</i>						
	Aabenraa By I				2	1	2
	» » II				2	2	2
	» » III				1	1	1
	» » IV				2	2	2
	» » V				2	2	2

b. Sønderborg Amt.

Sønderborg Amts Landdistrikt.

1. Broager, Iller, Mølmark	2	2	2	.
--------------------------------------	---	---	---	---

Valg- Distrikt-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd						
		danske			tyske			
		i Klasse						
		I	II	III	I	II	III	
2.	Skelle, Dynt, Gammelgab	.	2	1		1	.	.
3.	Egersund	.	.	.	.	1	2	1
4.	Skodsbøl, Smøl, Nybøl	.	2	2		2		
5.	Stenderup, Avnbøl, Bøjskov	1	2	1				
6.	Ullerup, Sottrup	2	1	2		.		
7.	Blans, Snogbæk	.	2	1		1		
8.	Sandbjærg Godsdistr., Stav- gaard, Ragebøl, Dylbøl	1	1	1				.
9.	Hjortholm, Nygaard, Sonderby- Østerby	1	2	1				.
10.	Skovby, Viby - Fjellby, Løbøl, Lysabild, Sarup	.	2	2		2	.	
11.	Mommark, Tandslet, Minte- bjærg, Majbøl, Mjang	2	1	2				.
12.	Klinting, Hørup, Lambjærg	1	1	1				.
13.	Ulkebøl, Kjær	1	2	1		.	.	
14.	Ketting, Sebbelov, Bro				1	1	1	
15.	Ærtebjærg, Kettingskov, Adser- balleskov, Adserballe, Hundslev	.	1	2		2		
16.	Notmark, Helved, Almsted	1	1	1				
17.	Egen, Dynneved, Guderup-Sjel- lerup, Elstrup, Stolbro, Forst- distr. Norreskov	2	2	2				.
18.	Svenstrup, Stevning	1	2	1				.
19.	Havnbjærg, Brandsbøl, Lunden- Elsmark, Lauensby	1	2	1		.	.	.
20.	Okshøl, Broballe, Mels	.	2	1		1	.	.
21.	Holm, Pøl	1	2	1		.	.	.
22.	Nordborg	.	2	.		1		1
23.	Augustenborg, Vollerup, Sunds- mark, Sønderborg Forstdistr.					2	1	2

Valg-Distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III

Sonderborg By.

Sonderborg By I	. . . . .	1	. 1	. 1	. .	. .
» » II	. . . . .	. . .	. . .	. . .	1 1 1	. . .
» » III	. . . . .	. . .	. . .	. . .	2 2 2	. . .
» » IV	. . . . .	. . .	. . .	. . .	2 1 2	. . .
» » V	. . . . .	. . .	. . .	. . .	1 1 1	. . .

10. Valgmandsvalget den 3. Juni 1908.**a. Aabenraa Amt.***Aabenraa Amts Landdistrikt.*

1. Barsmark, Barsø, Skovby, Stollig	. . . . .	. . .	. . .	. . .	1 2 1	. . .
2. Varnæs, Borup	. . . . .	2 2 2	. . .	. . .	. . .	. . .
3. Bedsted, Maarbæk, Hydevad, Klovtoft, Øster-Terp	. . . . .	. . .	. . .	. . .	1 1 1	. . .
4. Bjolderup, Bolderslev, Jolderup, Mellerup, Raved, Smedager, Vollerup	. . . . .	1 2 1	. . .	. . .	. . .	. . .
5. Bodum, Andholm, Gjenner	. . . . .	1 1 1	. . .	. . .	. . .	. . .
6. Brunde, Ris-Hjarup, Høgebjærg, Aabenraa Forstdistr.	. . . . .	. . .	. . .	. . .	1 1 1	. . .
7. Felsted, Felstedskov	. . . . .	1 1	. . .	. . .	1 . .	. . .
8. Adsbøl, Ladegaardskov, Graasten Gods, Ladegaard, Grongrøft	. . . . .	. . .	1	. . .	1 1 .	. . .
9. Graasten	. . . . .	. . .	. . .	. . .	2 2 2	. . .
10. Hønkys, Horsbyg, Nørre-Hostrup, Øbening, Hellevad, Ørslev	. . . . .	1 2 1	. . .	. . .	. . .	. . .
11. Holebøl, Kjelstrupskov, Øster-Gejl, Gejlåa, Vilsbæk	. . . . .	. . .	. . .	. . .	1 1 1	. . .

Valg-Distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III
12.	Jordkjær. Alslev. Aarslev, Kasso. Sønder-Ønlev. Norre-Ønlev. Nybøl. Søderup	1	2	1			
13.	Kliplev. Sogaard. Perbøl. Bjern- drup. Lundtoft. Lyksborg Forst- distrikt					2	2 2
14.	Løjtkirkeby					1	2 1
15.	Øster-Løgum. Hovslund. Norre- Hjarup. Rugbjærg			2	1	1	.
16.	Kværs. Tyrnbøl. Hokkerup			2	1	1	.
17.	Ris. Mjøs. Lunderup. Sost	1	.	1		.	2 .
18.	Ringenæs. Bækken					2	1 2
19.	Skovbølgaard. Svejrup. Tumbøl. Traasbøl			2	1	1	.
20.	Sønder-Hostrup. Stobbæk	1	1	1		.	.
21.	Uge. Gaaskjær. Lautrup. Rol- lum. Todsbøl					1	2 1
<i>Aabenraa By.</i>							
	Aabenraa By I					2	2 2
	» » II					2	2 2
	» » III					1	2 1
	» » IV			2		2	2 .
	» » V					2	2 2

b. Sønderborg Amt.

Sønderborg Amts Landdistrikt.

1.	Broager. Iller	2	2	2		
2.	Mølmark. Skelle. Dynt. Gam- melgab	2	1	1		
3.	Egernsund			1	2	1
4.	Skodsbøl. Smøl. Nybøl	2	2	2		
5.	Stenderup. Avnbøl. Bojskov	1	2	1		

Valg. Distri.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III
6.	Ullerup, Blans	2	1	2	.	.	.
7.	Sottrup, Snogbæk	2	1	2	.	.	.
8.	Sandbjærg Godsdistr., Stav- gaard, Ragebøl, Dybbøl	1	1	1	.	.	.
9.	Hjortholm, Nygaard, Sonderby- Østerby	1	2	1	.	.	.
10.	Skovby, Viby-Pjølby, Lysabild, Sarup	2	1	2	.	.	.
11.	Løbol, Mommark, Tandslet, Mintebjærg, Majbøl, Mjang . .	2	2	2	.	.	.
12.	Klinting, Horup, Lambjærg . .	1	1	1	.	.	.
13.	Ulkebøl, Kjær	1	2	1	.	.	.
14.	Ketting, Sebbelov, Bro, Stolbro .	1	1	1	.	.	.
15.	Ærtebjærg, Kettingskov, Adser- ballekov, Adserballe, Hundslev	2	1	2	.	.	.
16.	Notmark, Helved, Almsted . .	1	1	1	.	.	.
17.	Egen, Dynneved, Guderup-Sjel- lerup, Elstrup, Forstdistr., Nørreskov	2	2	2	.	.	.
18.	Svenstrup, Stevning	1	2	1	.	.	.
19.	Havnbjærg, Brandbøl, Lun- den-Elsmark, Lauensby	1	1	1	.	.	.
20.	Oksbøl, Broballe, Mels	1	2	1	.	.	.
21.	Holm, Pol	1	2	1	.	.	.
22.	Nordborg	.	2	.	1	.	1
23.	Augustenborg, Vollerup, Sunds- mark, Sonderborg Forstdistr.	.	2	2	2	.	.

Sonderborg By.

Sonderborg By I	.	.	.	1	1	1
" " II	.	.	.	2	2	2
" " III	.	.	.	1	2	1

Valg-Distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		i Klasse					
		I	II	III	I	II	III
»	» IV				2	2	2
»	» V				2	2	2

11. Valgmandsvalget den 16. Maj 1913.

a. Aabenraa Amt.

Aabenraa Amts Landdistrikt.

1.	Barsmark, Barsø, Skovby, Stollig, Høgebjerg				1	2	1
2.	Borup, Varnæs	2	2	2			
3.	Bedsted, Hydevad, Klovtoft, Maarbæk, Øster-Terp		2		1		1
4.	Bjolderup, Bolderslev, Jolderup, Mellerup, Raved, Smedager, Vollerup	2	1	2			
5.	Andholm, Bodum, Gjenner	1	1	1			
6.	Brunde, Ris-Hjarup, Aabenraa Forstdistr.				1	1	1
7.	Felsted, Felstedskov		1	1	1		
8.	Adsbøl, Ladegaardskov, Graasten Gods, Grøngroft, Ladegaard		1	1	1		
9.	Graasten		2	2	2		
10.	Hellevad, Honkys, Norre-Hostrup, Øbening, Ørslev, Horsbyg	2	1	2			
11.	Gejlaa, Holebøl, Hokkerup, Kjelstrupskov, Øster-Gejl, Vilsbæk, Lyksborg Forstdistr.				2	2	1
12.	Alslev, Aarslev, Jordkjær, Kassø, Norre - Ønlev, Nybøl, Søderup, Sønder-Ønlev	2	1	2			
13.	Bjerndrup, Kliplev, Perbøl, Søgaard		2		2		2

Valg-Distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd						
		danske			tyske			
		i Klasse						
		I	II	III	I	II	III	
14.	Løjtkirkeby		1	2		2		
15.	Hovslund, Nørre - Hjarup, Øster-Løgum, Rugbjærg	1	2	1				
16.	Kværs, Tyrshøl, Lundtoft		1	1		1		
17.	Lunderup, Mjøl, Ris, Søst	1		1			2	
18.	Bækken, Ringenæs			2		2	1	
19.	Skovhølgaard, Svejrup, Tum- bøl, Traashøl	1	2	1				
20.	Sønder-Hostrup, Støbbæk	1	1	1				
21.	Gaaskjær, Lautrup, Røllum, Tødsbøl, Uge			1		1	2	
<i>Aabenraa Bj.</i>								
	Aabenraa By I					2	2	2
	» » II					2	2	2
	» » III					2	2	2
	» » IV					2	2	2
	» » V					1	2	1
	» » VI					1	1	1

b. Sønderborg Amt.

Sønderborg Amts Landdistrikt.

1.	Broager, Iller	2	2		2		
2.	Mølmark, Skelle, Dynt, Gam- melgab	2	1	2			
3.	Egersnund				1	2	1
4.	Skodsbøl, Nybøl		1	2	2		
5.	Smøl, Dybbøl, Stavgaard	1	2	1			
6.	Sandbjærg Godsdistr., Ragebøl, Stenderup, Sottrup	2	1	2			
7.	Blans	1	1	1			
8.	Snogbæk, Ullerup	1	2	1			
9.	Bøjskov, Avnbøl		1	1	1		

Valg-Distr.-Nr.	De til Valgdistriktet hørende Kommuner	Antal valgte Valgmænd					
		danske			tyske		
		I	II	III	i Klasse		
			I	II	III		
10.	Hjortholm, Nygaard, Sonderby-Østerby	1	1	1	.	.	.
11.	Skovby, Viby-Fjelby, Lebøl . .	1	1	1	.	.	.
12.	Lysabild, Sarup, Mommark, Ærtebjærg	2	1	2	.	.	.
13.	Tandslet, Mintebjærg	1	1	1	.	.	.
14.	Ketting, Bro, Hundslev, Adserballe, Kettingskov	.	2	2	2	.	.
15.	Hørup, Mjang, Majbøl	1	1	1	.	.	.
16.	Vollerup, Kjær, Ulkebøl	2	2	2	.	.	.
17.	Sundsmark, Sonderborg Forstdistr., Klinting, Lambjærg . .	1	1	1	.	.	.
18.	Almsted, Notmark, Helved, Adserballeskov	1	2	1	.	.	.
19.	Augustenborg	.	.	.	1	2	1
20.	Sebbelov, Stolbro, Egen, Dynneved, Guderup-Sjellerup	2	1	2	.	.	.
21.	Elstrup, Forstdistr. Nørreskov, Stevning, Svenstrup	2	2	2	.	.	.
22.	Havnbjærg, Brandsbøl, Lundensmark, Lauensby	1	1	1	.	.	.
23.	Oksbøl, Broballe, Mels	1	2	1	.	.	.
24.	Holm, Pøl	1	2	1	.	.	.
25.	Nordborg	.	2	.	1	.	1

Sonderborg By.

Sonderborg By I	2	.	.	.	2	2
» » II	1	.	.	.	1	2
» » III	2	.	.	.	.	2
» » IV	.	.	.	.	2	2
» » V	.	.	.	.	2	2
» » VI	.	.	.	.	2	2
» » VII	1	.	.	.	.	1

b. Samlede Omraader.

Den efterfølgende Fremstilling vil atter dele sig i to naturlige Afsnit, idet der først vil blive hidsat en Række *absolute Tal*, nemlig Antallene af de virkelig valgte danske og tyske Valgmænd, og der derpaa vil følge en Del *relative Tal*, d. v. s. Antallene af de valgte danske og tyske Valgmænd i Hundredfoldsforhold til Summen af de paagældende valgte Valgmænd.

A. Absolute Tal.

For at lette Overskueligheden i forskellige Retninger vil jeg foretage en dobbelt Gruppering af Valgresultaterne, nemlig:

1. en *Gruppering efter Tiden*, hvorved Resultaterne i de to Valgkredse med deres forskellige Omraader samles under de enkelte *Valgaar* som Hovedafdelinger, og
2. en *Gruppering efter Stedet*, hvorved Resultaterne i de forskellige Valgaar samles under de enkelte *Omraader* som Hovedafdelinger.

I. Gruppering efter Tidsfølgen.

De i dette Afsnit fremlagte Tabeller vil altsaa for *hvert Valgaars* Vedkommende indeholde Antallet af de i de enkelte mindre og større Omraader valgte danske og tyske Valgmænd, og da baade i hver af de tre Valgklasser for sig og i de tre Klasser tilsammen.

For Pladsens Skyld er der paa sine Steder brugt et Par Afkortelser, nemlig:

H. Ø.	betyder	Haderslev Østeramt,
H. V.	»	Haderslev Vesteramt,
A. A.	»	Aabenraa Amt,
S. A.	»	Sønderborg Amt, og
L.	»	Landdistriktet.

I anden Valgkreds foreligger Resultaterne jo først fra 1873 af.

1. Valgmandsvalget i 1867.

Omraade	Antal valgte Valgmænd i Klasse						til- sammen d. 1 t.
	I danske	II	III	I tyske	II	III	

Første Valgkreds.

H. Ø.	1. Søndenfjordssognene	4	7	7	4	3	1	18	8
"	2. Nordenfjordssognene	9	16	12	3	.	.	37	3
"	3. Jærnvejssognene	11	12	13	2	.	.	36	2
	Haderslev Østeramt: L.	24	35	32	9	3	1	91	13
H. V.	1. Røddingegnen	12	11	14	2	.	.	37	2
"	2. Toftlundegnen	6	5	6	.	.	.	17	.
"	3. Vesterogden	8	11	8	.	.	.	27	.
	Haderslev Vesteramt	26	27	28	2	.	.	81	2
	Landsdistrikterne tilsammen	50	62	60	11	3	1	172	15
	Haderslev By	6	2	5	5	9	6	13	20
Hele	anden Valgkreds	56	64	65	16	12	7	155	35

2. Valgmandsvalget den 9. November 1870.

Første Valgkreds.

H. Ø.	1. Søndenfjordssognene	3	9	8	5	2	.	20	7
"	2. Nordenfjordssognene	12	14	13	1	.	.	39	1
"	3. Jærnvejssognene	11	12	13	2	.	.	36	2
	Haderslev Østeramt: L.	26	35	34	8	2	.	95	10
H. V.	1. Røddingegnen	13	11	13	.	1	.	37	1
"	2. Toftlundegnen	7	5	7	.	.	.	19	.
"	3. Vesterogden	9	10	9	.	.	.	28	.
	Haderslev Vesteramt	29	26	29	.	1	.	84	1
	Landsdistrikterne tilsammen	55	61	63	8	3	.	179	11
	Haderslev By	1	6	11	10	6	.	18	15
Hele	første Valgkreds	56	67	74	18	9	.	197	26

3. Valgmandsvalget den 28. Oktober 1873.

Omraade	Antal valgte Valgmænd i Klasse						til- sammen d. t.
	I danske	II	III	I tyske	II	III	
I. Første Valgkreds.							
H. O. 1. Sondenfjordssognene . . .	5	9	9	4	2	.	23 6
2. Nordenfjordssognene . . .	13	11	13	1	1	1	37 3
3. Jernvejssoegnene	11	13	13	2	.	.	37 2
Haderslev Østeramt: L.	29	33	35	7	3	1	97 11
H. V. 1. Roddingegnen	12	13	13	1	.	.	38 1
2. Toftlundegnen	7	6	7	.	.	.	20
3. Vesteregnen	9	7	9	.	.	.	25 .
Haderslev Vesteramt	28	26	29	1	.	.	83 1
Landdistrikterne tilsammen	57	59	64	8	3	1	180 12
Haderslev By	2	4	3	8	6	7	9 21
Hele første Valgkreds	59	63	67	16	9	8	189 33
II. Anden Valgkreds.							
A. A. 1. Den nordvestlige Del	4	5	4	.	.	.	13 .
2. Den mellemste Del	5	9	9	4	.	.	23 4
3. Den sydøstlige Del	12	11	15	3	2	.	38 5
Aabenraa Amt: L.	21	25	28	7	2	.	74 9
S. A. 1. Sundved	12	10	12	.	1	.	34 1
2. Als Sønderherred	12	14	12	1	2	1	38 4
3. Als Norreherred	9	9	10	1	.	.	28 1
Sønderborg Amt: L.	33	33	34	2	3	1	100 6
Landdistrikterne tilsammen	54	58	62	9	5	1	174 15
Aabenraa By	6	2	4	2	4	4	12 10
Sønderborg By	3	2	6	3	4	1	11 8
Begge Byer tilsammen	9	4	10	5	8	5	23 18
Hele Aabenraa Amt	27	27	32	9	6	4	86 19
Hele Sønderborg Amt	36	35	40	5	7	2	111 14
Hele anden Valgkreds	63	62	72	14	13	6	197 33

4. Valgmandsvalget den 20. Oktober 1876.

Område	Antal valgte Valgmænd i Klasse						til-	
	I	II	III	I	II	III	sammen	d. t.
	danske			tyske				
I. Første Valgkreds.								
H. O. 1. Søndenfjordssognene . . .	5	10	7	3	2	1	22	6
2. Nordenfjordssognene . . .	10	12	13	3	1	.	35	4
3. Jernvejssognene . . .	9	13	13	4	.	.	35	4
Haderslev Østeramt: L.	24	35	33	10	3	1	92	14
H. V. 1. Røddingegnen . . .	12	12	13	1	.	.	37	1
2. Toftlundegnen . . .	7	6	7	.	.	.	20	.
3. Vesteregnet . . .	8	7	8	.	.	.	23	.
Haderslev Vesteramt . . .	27	25	28	1	.	.	80	1
Landdistrikterne tilsammen . . .	51	60	61	11	3	1	172	15
Haderslev By . . .	3	3	2	7	7	8	8	22
Hele første Valgkreds . . .	54	63	63	18	10	9	190	37
II. Anden Valgkreds.								
A. A. 1. Den nordvestlige Del . . .	2	5	4	2	.	.	11	2
2. Den mellemste Del . . .	5	7	8	3	4	.	20	7
3. Den sydøstlige Del . . .	9	13	13	6	.	2	35	8
Aabenraa Amt: L. . . .	16	25	25	11	4	2	66	17
S. A. 1. Sundeved . . .	9	8	11	3	4	1	25	8
2. Als Sønderherred . . .	12	13	12	1	2	1	37	4
3. Als Nørreherred . . .	6	8	10	4	.	.	24	4
Sønderborg Amt: L. . . .	27	29	33	8	6	2	89	16
Landdistrikterne tilsammen . . .	43	54	58	19	10	4	155	33
Aabenraa By . . .	3	2	3	4	6	4	8	14
Sønderborg By . . .	1	2	4	6	5	3	7	14
Begge Byer tilsammen . . .	4	4	7	10	11	7	15	28
Hele Aabenraa Amt . . .	19	27	28	15	10	6	74	31
Hele Sønderborg Amt . . .	28	31	37	14	11	5	96	30
Hele anden Valgkreds . . .	47	58	65	29	21	11	170	61

5. Valgmandsvalget den 30. September 1879.

Område	Antal valgte Valgmænd i Klasse						til-	
	I danske	II	III	I	II	III	d.	t.
I. Første Valgkreds.								
H. Ø. 1. Søndenfjordssognene	3	7	7	5	4	1	17	10
» 2. Nordenfjordssognene	6	12	14	6	1	.	34	7
» 3. Jernvejssognene	8	13	13	5	.	.	34	5
Haderslev Østeramt: L.	19	32	34	16	5	1	85	22
II V. 1. Røddingegnen	12	12	13	1	.	.	37	1
» 2. Toftlundegnen	5	5	6	1	2	.	16	3
» 3. Vesteregnet	8	6	8	.	1	.	22	1
Haderslev Vesteramt	25	23	27	2	3	.	75	5
Landdistrikterne tilsammen	44	55	61	18	8	1	160	27
Haderslev By	.	2	.	10	9	10	2	29
Hele første Valgkreds	44	57	61	28	17	11	162	56
II. Anden Valgkreds.								
A. A. 1. Den nordvestlige Del	4	4	3	.	1	1	11	2
» 2. Den mellemste Del	4	9	7	4	2	1	20	7
» 3. Den sydøstlige Del	6	11	12	9	2	3	29	14
Aabenraa Amt: L.	14	24	22	13	5	5	60	23
S. A. 1. Sundeved	7	10	10	4	2	1	27	7
» 2. Als Sønderherred	10	13	11	2	2	1	34	5
» 3. Als Nørreherred	3	9	9	6	1	.	21	7
Sønderborg Amt: L.	20	32	30	12	5	2	82	19
Landdistrikterne tilsammen	34	56	52	25	10	7	142	42
Aabenraa By	3	2	1	4	6	6	6	16
Sønderborg By	2	1	2	5	6	5	5	16
Begge Byer tilsammen	5	3	3	9	12	11	11	32
Hele Aabenraa Amt	17	26	23	17	11	11	66	39
Hele Sønderborg Amt	22	33	32	17	11	7	87	35
Hele anden Valgkreds	39	59	55	34	22	18	153	74

6. Valgmandsvalget den 19. Oktober 1882.

Område	Antal valgte Valgmænd						til- sammen d. t.
	i Klasse						
	I danske	II tyske	III	I	II	III	

I. Første Valgkreds.

H. Ø. 1. Søndenfjordssognene . . .	4	8	8	5	2	1	20	9
» 2. Nordenfjordssognene . . .	6	12	12	6	4	.	30	10
» 3. Jernvejssognene . . .	9	9	14	5	2	.	32	7
Haderslev Østeramt: L.	19	29	34	16	8	1	52	25
H. V. 1. Røddingegnen . . .	12	11	12	.	.	.	35	.
» 2. Toftlundegnen . . .	5	5	5	.	2	.	15	2
» 3. Vesteregnet . . .	8	6	5	.	.	.	24	.
Haderslev Vesteramt . . .	25	24	25	.	2	.	74	2
Landdistrikterne tilsammen	44	53	59	16	10	1	156	27
Haderslev By . . .	.	1	.	10	10	10	1	30
Hele første Valgkreds . . .	44	54	59	26	20	11	157	57

II. Anden Valgkreds.

A. A. 1. Den nordvestlige Del . . .	4	4	5	1	.	.	13	1
» 2. Den mellemste Del . . .	3	7	6	5	4	2	16	11
» 3. Den sydøstlige Del . . .	6	11	12	9	2	3	29	14
Aabenraa Amt: L.	13	22	23	15	6	5	58	26
S. A. 1. Sundeved . . .	7	10	11	5	2	1	25	6
» 2. Als Sønderherred . . .	9	12	11	3	2	1	32	6
» 3. Als Nørreherred . . .	4	10	9	5	.	.	23	6
Sønderborg Amt: L.	20	32	31	13	4	2	63	19
Landdistrikterne tilsammen . . .	33	54	54	28	10	7	141	45
Aabenraa By . . .	2	4	.	5	4	7	6	16
Sønderborg By . . .	1	2	2	6	6	5	5	17
Begge Byer tilsammen . . .	3	6	2	11	10	12	11	33
Hele Aabenraa Amt . . .	15	26	23	20	10	12	64	42
Hele Sønderborg Amt . . .	21	34	33	19	10	7	98	36
Hele anden Valgkreds . . .	36	60	56	39	20	19	152	74

7. Valgmandsvalget den 29. Oktober 1885.

Område	Antal valgte Valgmænd						til-	
	i Klasse						sammen	
	I	II	III	I	II	III	d.	t.

I. Første Valgkreds.

II. Ø. 1. Søndenfjordssognene	6	7	9	3	3	1	21	7
» 2. Nordenfjordssognene	9	11	12	3	5	.	32	8
» 3. Jernvejsso-gnene	9	9	14	5	2	.	32	7
Haderslev Østeramt: L.	24	27	34	11	10	1	55	22
H. V. 1. Røddingegnen	12	10	12	.	1	.	34	1
» 2. Toftlundegnen	5	5	4	.	2	1	14	3
» 3. Vestereg- nen	8	7	8	.	1	.	23	1
Haderslev Vesteramt	25	22	24	.	4	1	71	5
Landdistrikterne tilsammen	49	49	58	11	14	2	156	27
Haderslev By	.	.	.	10	11	10	.	31
Hele første Valgkreds	49	49	58	21	25	12	156	58

II. Anden Valgkreds.

A. A. 1. Den nordvestlige Del	4	4	5	1	.	.	13	1
» 2. Den mellemste Del	2	9	7	6	2	1	18	9
» 3. Den sydøstlige Del	6	8	9	9	5	6	23	20
Aabenraa Amt: L.	12	21	21	16	7	7	54	30
S. A. 1. Sundeved	9	10	11	3	2	1	30	6
» 2. Als Sønderherred	10	11	11	2	3	1	32	6
» 3. Als Nørreherred	3	9	7	0	1	2	19	9
Sønderborg Amt: L.	22	30	29	11	6	4	81	21
Landdistrikterne tilsammen	34	51	50	27	13	11	135	51
Aabenraa By	2	2	.	6	6	8	4	20
Sønderborg By	1	.	2	6	7	5	3	18
Begge Byer tilsammen	3	2	2	12	13	13	7	38
Hele Aabenraa Amt	14	23	21	22	13	15	58	50
Hele Sønderborg Amt	23	30	31	17	13	9	84	39
Hele anden Valgkreds	37	53	52	39	26	24	142	89

8. Valgmandsvalget den 30. Oktober 1888.

Omraade	Antal valgte Valgmænd						til-	
	i Klasse			i Klasse			d.	t.
	I	II	III	I	II	III	summen	
	danske			tyske				
I. Første Valgkreds.								
H. O. 1. Søndenfjordssognene . . .	5	4	0	3	5	2	15	10
» 2. Nordenfjordssognene . . .	7	10	12	5	3	.	29	8
» 3. Jernvejsso-gnene . . .	5	11	12	7	1	1	29	9
Haderslev Østeramt: L. . .	18	25	30	15	9	3	73	27
H. V. 1. Røddingegnen . . .	9	12	11	2	.	.	32	2
» 2. Toftlundegnen . . .	6	4	6	.	1	.	16	1
» 3. Vesteregnet . . .	6	6	9	.	1	.	22	1
Haderslev Vesteramt . . .	23	22	25	2	2	.	70	4
Landdistrikterne tilsammen . . .	41	47	55	17	11	3	143	51
Haderslev By . . .	.	.	.	10	10	10	.	30
Hele første Valgkreds . . .	41	47	55	27	21	13	143	61
II. Anden Valgkreds.								
A. A. 1. Den nordvestlige Del . . .	2	5	4	2	.	.	11	2
» 2. Den mellemste Del . . .	2	7	7	6	1	1	16	8
» 3. Den sydøstlige Del . . .	7	9	10	8	3	5	26	16
Aabenraa Amt: L. . .	11	21	21	16	4	6	53	26
S. A. 1. Sundeved . . .	4	11	10	7	2	1	25	10
» 2. Als Sønderherred . . .	7	12	10	4	1	1	29	6
» 3. Als Nørreherred . . .	6	9	7	2	2	1	22	5
Sønderborg Amt: L. . .	17	32	27	13	5	3	76	21
Landdistrikterne tilsammen . . .	28	53	48	29	9	9	129	47
Aabenraa By . . .	2	.	8	5	8	2	21	
Sønderborg By . . .	1	.	6	6	6	2	18	
Begge Byer tilsammen . . .	1	2	14	11	14	4	39	
Hele Aabenraa Amt . . .	11	23	21	24	9	14	55	47
Hele Sønderborg Amt . . .	18	32	28	19	11	9	75	39
Hele anden Valgkreds . . .	29	55	49	43	20	23	133	56

9. Valgmandsvalget den 31. Oktober 1893.

Område	Antal valgte Valgmænd						til-	
	i Klasse						summen	
	I	II	III	I	II	III	d.	t.

I. Første Valgkreds.

H. O. 1. Søndenfjordssognene	4	7	6	3	3	1	17	7
2. Nordenfjordssognene	8	9	11	3	4	.	28	7
3. Jernvejssognene	6	13	11	3	.	.	32	3
Haderslev Østeramt: L.	20	29	28	9	7	1	77	17
H. V. 1. Røddingegnen	6	13	10	2	.	.	31	2
2. Toftlundegnen	6	5	6	.	.	.	17	.
3. Vesterøgnen	6	7	8	.	.	.	23	.
Haderslev Vesteramt	22	25	24	2	.	.	71	2
Landdistrikterne tilsammen	42	54	52	11	7	1	148	19
Haderslev By	2	.	11	9	11	2	31	.
Hele første Valgkreds	42	56	52	22	16	12	150	50

II. Anden Valgkreds.

A. A. 1. Den nordvestlige Del	3	5	4	1	.	.	12	1
» 2. Den mellemste Del	2	6	7	6	2	1	15	9
3. Den sydøstlige Del	6	6	5	8	7	6	20	21
Aabenraa Amt: L.	11	17	19	15	9	7	47	31
S. A. 1. Sundeved	6	10	10	5	4	1	26	19
» 2. Als Sønderherred	7	12	10	4	2	1	29	7
» 3. Als Nørreherred	5	10	7	2	2	.	22	4
Sønderborg Amt: L.	18	32	27	11	8	2	77	21
Landdistrikterne tilsammen	29	49	46	26	17	9	124	52
Aabenraa By	2	.	.	5	7	7	2	19
Sønderborg By	3	1	4	4	5	3	8	12
Begge Byer tilsammen	5	1	4	9	12	10	10	31
Hele Aabenraa Amt	13	17	19	20	16	14	49	50
Hele Sønderborg Amt	21	33	31	15	13	5	65	33
Hele anden Valgkreds	34	60	50	35	29	19	134	83

10. Valgmandsvalget den 27. Oktober 1898.

Område	Antal valgte Valgmænd						til- sammen d. t.
	i Klasse						
	I	II	III	I	II	III	
	danske			tyske			

I. Første Valgkreds.

H. Ø. 1. Søndenfjordssognene	2	6	7	6	3	1	15	10
» 2. Nordenfjordssognene	8	11	8	3	2	5	27	8
» 3. Jernvejssognene	5	12	9	4	.	.	26	4
Haderslev Østeramt: L.	15	29	24	13	5	4	68	22
H. V. 1. Røddingegnen	10	12	10	.	.	.	32	.
2. Toftlundegnen	7	6	7	.	.	.	20	.
3. Vesteregnet	7	10	7	.	.	.	24	.
Haderslev Vesteramt	24	28	24	.	.	.	76	.
Landdistrikterne tilsammen	39	57	48	13	5	4	144	22
Haderslev By	3	2	11	8	9	5	28	
Hele første Valgkreds	39	60	50	24	13	13	149	50

II. Anden Valgkreds.

A. A. 1. Den nordvestlige Del	3	5	3	1	.	1	11	2
2. Den mellemste Del	2	5	6	7	2	3	13	12
» 3. Den sydøstlige Del	4	5	8	10	8	6	17	24
Aabenraa Amt: L.	9	15	17	18	10	10	41	28
S. A. 1. Sundeved	6	13	8	4	.	2	27	6
» 2. Als Sønderherred	9	13	11	2	1	.	33	3
» 3. Als Nørreherred	5	8	6	2	4	1	19	7
Sønderborg Amt: L.	20	34	25	8	5	3	79	16
Landdistrikterne tilsammen	29	49	42	26	15	13	120	54
Aabenraa By	2	.	7	6	7	2	20	
Sønderborg By	1	1	.	4	5	7	16	
Begge Byer tilsammen	1	3	.	11	11	14	36	
Hele Aabenraa Amt	9	17	17	25	16	17	43	58
Hele Sønderborg Amt	21	35	25	12	10	10	81	32
Hele anden Valgkreds	30	52	42	37	26	27	124	90

11. Valgmandsvalget den 12. November 1903.

Omraade	Antal valgte Valgmænd						til-	
	i Klasse						sammen	
	I	II	III	I	II	III	d.	t.

I. Første Valgkreds.

Hi. O	1. Sondenfjordsognene	2	5	7	6	3	1	14	10
»	2. Nordenfjordsognene	6	10	7	4	7	3	23	14
»	3. Jernvejssognene	6	9	9	4	2	1	24	7
	Haderslev Østeramt: L.	14	24	23	14	12	5	61	31
H V	1. Røddingegnen	10	12	10	.	1	.	32	1
»	2. Toftlundegnen	6	7	6	1	.	1	19	2
»	3. Vestereggen	7	7	8	1	2	.	22	3
	Haderslev Vesteramt	23	26	24	2	3	1	73	6
	Landdistrikterne tilsammen	37	50	47	16	15	6	134	37
	Haderslev By	.	.	.	12	12	12	.	36
	Hele første Valgkreds	37	50	47	28	27	18	134	73

II. Anden Valgkreds.

A. A.	1. Den nordvestlige Del	3	5	3	1	.	1	11	2
»	2. Den mellemste Del	2	4	4	5	6	3	10	14
»	3. Den sydøstlige Del	5	5	9	10	9	6	19	25
	Aabenraa Amt: L.	10	14	16	16	15	10	40	41
S. A.	1. Sundeved	4	12	10	7	2	1	26	10
»	2. Als Sønderherred	6	10	11	7	2	2	27	11
»	3. Als Nørreherred	5	12	6	2	.	1	23	3
	Sønderborg Amt: L.	15	34	27	16	4	4	76	24
	Landdistrikterne tilsammen	25	48	43	32	19	14	116	65
	Aabenraa By	.	.	.	9	8	9	.	26
	Sønderborg By	1	.	1	6	6	6	2	16
	Begge Byer tilsammen	1	.	1	15	14	15	2	41
	Hele Aabenraa Amt	10	14	16	25	23	19	40	67
	Hele Sønderborg Amt	16	34	28	22	10	10	78	42
	Hele anden Valgkreds	26	48	44	47	33	29	118	109

12. Valgmandsvalget den 3. Juni 1908.

Omraade	Antal valgte Valgmænd						til-		
	i Klasse						sammen		
	I	II	III	I	II	III	d.	t.	
I. Første Valgkreds.									
H. Ø. 1. Søndenfjordssognene . . .	3	5	8	6	1	1	16	8	
» 2. Nordenfjordssognene . . .	7	12	10	5	4	2	20	11	
» 3. Jernvejssognene . . .	5	13	9	5	.	1	27	6	
Haderslev Østeramt: L. . . .	15	30	27	16	5	4	72	25	
H. V. 1. Røddingegnen	11	14	11	.	.	.	36	.	
» 2. Toftlundegnen	6	8	7	1	.	.	21	1	
» 3. Vesteregnet	8	11	8	.	.	.	27	.	
Haderslev Vesteramt	25	33	26	1	.	.	84	1	
Landdistrikterne tilsammen . . .	40	63	53	17	5	4	156	26	
Haderslev By	2	2	.	10	10	12	4	32	
Hele første Valgkreds	42	65	53	27	15	16	160	58	
II. Anden Valgkreds.									
A. A. 1. Den nordvestlige Del . . .	2	5	3	2	1	1	10	4	
» 2. Den mellemste Del	3	4	3	3	7	3	10	13	
» 3. Den sydøstlige Del	3	8	7	12	9	4	18	20	
Aabenraa Amt: L.	8	17	13	17	17	12	38	46	
S. A. 1. Sundeved	6	9	11	6	4	1	26	11	
» 2. Als Sønderherred	11	13	13	2	.	.	37	2	
» 3. Als Nørreherred	6	11	6	1	.	1	23	2	
Sønderborg Amt: L.	23	33	30	9	4	2	96	15	
Landdistrikterne tilsammen . . .	31	50	43	26	21	14	124	61	
Aabenraa By	.	.	.	2	9	10	7	2	26
Sønderborg By	.	.	.	.	8	9	8	.	25
Begge Byer tilsammen	.	.	.	2	17	19	15	2	51
Hele Aabenraa Amt	8	17	15	26	27	19	40	72	
Hele Sønderborg Amt	23	33	30	17	13	10	86	40	
Hele anden Valgkreds	31	50	45	43	40	20	126	112	

13. Valgmandsvalget den 16. Maj 1913.

Område	Antal valgte Valgmænd i Klasse						til-	
	I danske	II	III	I	II	III	sammen d.	t.
I. Første Valgkreds.								
H. Ø. 1. Søndenfjordssognene . . .	4	6	9	5	.	.	21	3
› 2. Nordenfjordssognene . . .	10	9	11	1	1	.	30	2
› 3. Jernvejssognene . . .	7	12	11	4	.	.	30	4
Haderslev Østeramt: L.	21	29	31	10	1	.	51	11
H. V. 1. Røddingegnen . . .	13	13	13	.	.	.	39	.
› 2. Toftlundegnen . . .	7	9	7	.	.	.	39	.
› 3. Vesteregnet . . .	9	11	5	.	.	1	28	1
Haderslev Vesteramt	29	33	28	.	.	1	90	1
Landdistrikterne tilsammen . . .	50	62	59	10	1	1	171	12
Haderslev By	1	.	7	17	16	11	4	44
Hele første Valgkreds	51	62	66	27	17	12	179	56
II. Anden Valgkreds.								
A. A. 1. Den nordvestlige Del . . .	4	6	4	1	.	1	14	2
› 2. Den mellemste Del . . .	5	3	7	4	5	2	15	11
› 3. Den sydøstlige Del . . .	4	12	14	12	4	2	30	18
Aabenraa Amt: L.	13	21	25	17	9	5	69	31
S. A. 1. Sundeved	7	11	12	6	2	1	30	9
› 2. Als Sønderherred . . .	10	12	12	3	2	1	34	6
› 3. Als Nørreherred . . .	7	10	7	1	.	1	24	2
Sønderborg Amt: L.	24	33	31	10	4	3	68	17
Landdistrikterne tilsammen . . .	37	54	56	27	13	8	147	45
Aabenraa By	.	.	.	10	11	10	.	31
Sønderborg By	6	.	.	7	13	13	6	33
Begge Byer tilsammen	6	.	.	17	24	23	6	64
Hele Aabenraa Amt	13	21	25	27	20	15	59	62
Hele Sønderborg Amt	30	33	31	17	17	16	94	50
Hele anden Valgkreds	43	54	56	44	37	31	153	112

Den forestaaende Gruppering vil være bekvemmest at benytte, naar man for et bestemt Valgaars Vedkommende vil sammenligne de absolute Valgresultater i de forskellige større eller mindre Omraader.

Tager v. f. Eks. Valgaaret 1898.

Vi ser da uden videre, at Røddingegnen, Toftlundegnen og Vesteregnet, altsaa hele Haderslev Vesteramt, har klaret sig bedst med lutter danske Valgmænd. Dernæst kommer den nordvestlige Del af Aabenraa Amt med kun 2, Als Sonderherred med kun 3 tyske Valgmænd o. s. v. Daarligst staar selvfølgelig Byerne: Haderslev med kun 5 og Aabenraa og Sønderborg med kun hver 2 danske Valgmænd.

Hvad Valgklasserne angaar, da vil det navnlig ses, at de tyske Valgmænd, bortset fra Byerne, er langt stærkere repræsenteret i første end i anden og tredje Klasse, medens det omvendte gælder for de danske Valgmænd.

Forholdet mellem de i hver af de tre Klasser valgte danske og tyske Valgmænd vil bedst kunne bedømmes efter de senere følgende Tabeller med relative Valgresultater.

II. Gruppering efter Omraader.

De efterfølgende Tabeller vil for hvert af de betragtede mindre og større *Omraaders* Vedkommende indeholde Antallet af de i de enkelte Valgaar valgte danske og tyske Valgmænd, og da ligeledes i hver af de tre Valgklasser for sig og i alle tre Klasser tilsammen.

Valg- Aar	Antallet af de valgte Valgmænd i Klasse						
	I	II	III	I	II	III	tilsammen
	danske			tyske			danske tyske

A. Byerne.

a. De enkelte Byer.

1. Haderslev By.

1867	6	2	5	5	9	6	13	20
1870	1	6	11	10	5	.	15	15
1873	2	4	3	6	6	7	9	21
1876	3	3	2	7	7	8	8	22
1879	.	2	.	10	9	10	2	29
1882	.	1	.	10	10	10	1	30
1885	.	.	.	10	11	10	.	31
1888	.	.	.	10	10	10	.	30
1893	.	2	.	11	9	11	2	31
1898	.	3	2	11	8	9	5	28
1903	.	.	.	12	12	12	.	36
1908	2	2	.	10	10	12	4	32
1913	1	.	7	17	16	11	8	44
	15	25	30	131	122	116	70	369

2. Aabenraa By.

1873	6	2	4	2	4	4	12	10
1876	3	2	3	4	6	4	8	14
1879	3	2	1	4	6	6	6	16
1882	2	4	.	5	4	7	6	16
1885	2	2	.	6	6	8	4	20
1888	.	2	.	5	5	8	2	21
1893	2	.	.	5	7	7	2	19
1896	.	2	.	7	6	7	2	20
1903	.	.	.	9	5	9	.	26
1908	.	.	2	9	10	7	2	26
1913	.	.	.	10	11	10	.	31
	15	16	10	69	73	77	41	219

Valg- Aar	Antallet af de valgte Valgmænd i Klasse						tilsammen danske tyske	
	I	II danske	III	I	II tyske	III		

3. Sønderborg By.

1873	3	2	6	3	4	1	11	3
1876	1	2	4	6	5	3	7	14
1879	2	1	2	5	6	5	5	16
1882	1	2	2	6	6	5	5	17
1885	1	.	2	6	7	5	3	15
1888	1	.	1	6	6	6	2	15
1893	3	1	4	4	5	3	8	12
1898	1	1	.	4	5	7	2	16
1903	1	.	1	6	6	6	2	19
1908	.	.	.	5	9	5	.	25
1913	6	.	.	7	13	13	6	33
	20	9	22	61	72	62	51	195

b. Byerne tilsammen.

1. Aabenraa og Sønderborg tilsammen.

1873	9	4	10	5	9	5	23	19
1876	4	4	7	10	11	7	15	25
1879	5	3	3	9	12	11	11	32
1882	3	6	2	11	10	12	11	33
1885	3	2	2	12	13	13	7	39
1888	1	2	1	14	11	14	4	39
1893	5	1	4	9	12	10	10	31
1898	1	3	.	11	11	14	4	36
1903	1	.	1	15	14	15	2	44
1908	.	.	2	17	19	15	2	51
1913	6	.	.	17	24	23	6	64
	38	25	32	130	146	139	96	414

Valg- Aar	Antallet af de valgte Valgmænd i Klasse						
	I	II danske	III	I	II tyske	III	tilsammen danske tyske
<i>2. Alle 3 Byer tilsammen.</i>							
1873	11	8	13	13	14	12	32 39
1876	7	7	9	17	16	15	23 50
1879	5	5	3	19	21	21	13 61
1882	3	7	2	21	20	22	15 63
1885	3	2	2	22	24	23	7 69
1888	1	2	1	24	21	24	4 69
1893	5	3	4	20	21	21	12 62
1898	1	6	2	22	19	23	9 64
1903	1	.	1	27	26	27	2 60
1908	2	2	2	27	20	27	6 63
1913	7	.	7	34	40	34	14 108
	46	42	46	246	253	249	134 748

B. Landet.**a. Mindre Omraader.****1. Første Valgkreds.***A. Haderslev Østeramt.***1. Søndenfjordssognene.**

1867	4	7	7	4	3	1	18 8
1870	3	9	8	5	2		20 7
1873	5	9	9	4	2	.	23 6
1876	5	10	7	3	2	1	22 6
1879	3	7	7	5	4	1	17 10
1882	4	8	8	5	2	1	20 8
1885	6	7	8	3	3	1	21 7
1888	5	4	6	3	5	2	15 10
1893	4	7	6	3	3	1	17 7
1898	2	6	7	6	3	1	15 10
1903	2	5	7	6	3	1	14 10
1908	3	5	8	6	1	1	16 8
1913	4	8	9	5	.		21 8
	50	92	97	58	33	11	239 102

Valg- Aar	Antallet af de valgte Valgmænd i Klasse						tilsammen	
	I	II danske	III	I	II tyske	III	danske	tyske

2. Nordenfjordssognene.

1867	9	16	12	3	.	.	37	9
1870	12	14	13	1	.	.	39	1
1873	13	11	13	1	1	1	37	3
1876	10	12	13	3	1	.	35	4
1879	8	12	14	6	1	.	34	7
1882	6	12	12	6	4	.	30	10
1885	9	11	12	3	5	.	32	8
1888	7	10	12	5	3	.	29	8
1893	6	9	11	3	4	.	28	7
1898	8	1	8	3	2	3	27	8
1903	6	10	7	4	7	3	23	14
1908	7	12	10	5	4	2	29	11
1913	10	9	11	1	1	.	30	2
	<u>113</u>	<u>149</u>	<u>149</u>	<u>44</u>	<u>33</u>	<u>9</u>	<u>410</u>	<u>56</u>

3. Jernvejssognene.

1867	11	12	13	2	.	.	36	2
1870	11	12	13	2	.	.	36	2
1873	11	13	13	2	.	.	37	2
1876	9	13	13	4	.	.	35	4
1879	8	13	13	5	.	.	34	5
1882	9	9	14	5	2	.	32	7
1885	9	9	14	5	2	.	32	7
1888	6	11	12	7	1	1	29	9
1893	8	13	11	3	.	.	32	3
1898	5	12	9	4	.	.	26	4
1903	6	9	9	4	2	1	24	7
1908	5	13	9	5	.	1	27	6
1913	7	12	11	4	.	.	30	4
	<u>105</u>	<u>151</u>	<u>154</u>	<u>62</u>	<u>7</u>	<u>3</u>	<u>410</u>	<u>62</u>

Valg- Aar	Antallet af de valgte Valgmænd i Klasse							tilsammen	
	I	II danske	III	I	II tyske	III	danske	tyske	

B. Haderslev Vesteramt.

1. Røddingegnen.

1867	12	11	14	2	.	.	37	2
1870	13	11	13	.	1	.	37	1
1873	12	13	13	1	.	.	38	1
1876	12	12	13	1	.	.	37	1
1879	12	12	13	1	.	.	37	1
1882	12	11	12	.	.	.	35	.
1885	12	10	12	.	1	.	34	1
1888	9	12	11	2	.	.	32	2
1893	8	13	10	2	.	.	31	2
1896	10	12	10	.	.	.	32	.
1903	10	12	10	.	1	.	32	1
1908	11	14	11	.	.	.	36	.
1913	13	13	13	.	.	.	39	.
	146	156	155	9	3	.	457	12

2. Toftlundegnen.

1867	6	5	6	.	.	.	17	.
1870	7	5	7	.	.	.	19	.
1873	7	6	7	.	.	.	20	.
1876	7	6	7	.	.	.	20	.
1879	5	5	6	1	2	.	18	3
1882	5	5	5	.	2	.	15	2
1885	5	5	4	.	2	1	14	3
1888	6	4	6	.	1	.	18	1
1893	6	5	6	.	.	.	17	.
1896	7	6	7	.	.	.	20	.
1903	6	7	6	1	.	1	19	2
1908	6	8	7	1	.	.	21	1
1913	7	9	7	.	.	.	23	.
	60	76	81	3	7	2	237	12

Valg- Aar	Antallet af de valgte Valgmænd i Klasse						tilsammen	
	I	II danske	III	I	II tyske	III	danske	tyske
1867	8	11	8	.	.	.	27	.
1870	9	10	9	.	.	.	28	.
1873	9	7	9	.	.	.	25	.
1876	8	7	8	.	.	.	23	.
1879	8	6	8	.	1	.	22	1
1882	8	6	6	.	.	.	24	.
1885	8	7	8	.	1	.	23	1
1888	8	6	8	.	1	.	22	1
1893	8	7	8	.	.	.	23	.
1898	7	10	7	.	.	.	24	.
1903	7	7	8	1	2	.	22	3
1908	8	11	8	.	.	.	27	.
1913	9	11	8	.	.	1	28	1
	<u>105</u>	<u>106</u>	<u>105</u>	<u>1</u>	<u>5</u>	<u>1</u>	<u>318</u>	<u>7</u>

II. Anden Valgkreds.

A. Aabenraa Amt.

1. Den nordvestlige Del.

1873	4	5	4	.	.	.	13	.
1876	2	5	4	2	.	.	11	2
1879	4	4	3	.	1	1	11	2
1882	4	4	5	1	.	.	13	1
1885	4	4	5	1	.	.	13	1
1888	2	6	4	2	.	.	11	2
1893	3	6	4	1	.	.	12	1
1896	3	5	3	1	.	1	11	2
1903	3	6	3	1	.	1	11	2
1908	2	5	3	2	1	1	10	4
1913	4	6	4	1	.	1	14	2
	<u>35</u>	<u>53</u>	<u>42</u>	<u>12</u>	<u>2</u>	<u>6</u>	<u>130</u>	<u>19</u>

Valg- Aar	Antallet af de valgte Valgmænd i Klasse							tilsammen danske tyske	
	I	II danske	III	I	II tyske	III			

2. Den mellemste Del.

1673	5	9	9	4	.	.	23	4
1676	5	7	8	3	4	.	20	7
1679	4	9	7	4	2	1	20	7
1682	3	7	6	5	4	2	16	11
1685	2	9	7	6	2	1	18	9
1688	2	7	7	6	1	1	16	6
1693	2	6	7	6	2	1	15	9
1695	2	5	6	7	2	3	13	12
1698	2	4	4	5	6	3	10	14
1698	3	4	3	3	7	3	10	13
1693	5	2	7	4	5	2	15	11
	35	70	71	53	35	17	176	105

3. Den sydøstlige Del.

1573	12	11	15	3	2	.	38	5
1578	9	13	13	6	.	2	35	8
1579	6	11	12	9	2	3	29	14
1582	6	11	12	9	2	3	29	14
1685	6	8	9	9	5	6	23	20
1686	7	9	10	6	3	5	26	16
1693	6	6	6	6	7	6	20	21
1696	4	5	8	10	8	6	17	24
1903	5	5	9	10	9	6	19	25
1908	3	8	7	12	9	8	18	29
1913	4	12	14	12	4	2	30	18
	68	99	117	96	51	47	284	104

Valg- Aar	Antallet af de valgte Valgmænd i Klasse						tilsammen danske'tyske	
	I	II danske	III	I	II tyske	III		

B. Sønderborg Amt.

1. Sundeved.

1873	12	10	12	.	1	.	34	1
1876	9	8	11	3	4	1	23	9
1879	7	10	10	4	2	1	27	7
1882	7	10	11	5	2	1	28	6
1885	9	10	11	3	2	1	30	6
1888	4	11	10	7	2	1	25	10
1893	6	10	10	5	4	1	26	10
1898	6	13	8	4	.	2	27	6
1903	4	12	10	7	2	1	26	10
1908	6	9	11	6	4	1	26	11
1913	7	11	12	6	2	1	30	9
	77	114	116	50	25	11	307	86

2. Als Sønderherred.

1873	12	14	12	1	2	1	38	4
1876	12	13	12	1	2	1	37	4
1879	10	13	11	2	2	1	34	5
1882	9	12	11	3	2	1	32	6
1885	10	11	11	2	3	1	32	6
1888	7	12	10	4	1	1	29	6
1893	7	12	10	4	2	1	29	7
1898	9	13	11	2	1	.	33	3
1903	6	10	11	7	2	2	27	11
1908	11	13	13	2	.	.	37	2
1913	10	12	12	3	2	1	34	6
1913	103	135	124	31	19	10	362	60

Valg- Aar	Antallet af de valgte Valgmænd i Klasse							tilsammen danske tyske	
	I	II danske	III	I	II tyske	III			
5. Als Nørreherred.									
1873	9	9	10	1	.	.	28	1	
1876	6	8	10	4	.	.	24	4	
1879	3	9	9	6	1	.	21	7	
1882	4	10	9	5	.	.	23	6	
1885	3	9	7	6	1	2	19	9	
1888	6	9	7	2	2	1	22	5	
1893	5	10	7	2	2	.	22	4	
1898	5	8	6	2	4	1	19	7	
1903	5	12	6	2	.	1	23	3	
1908	6	11	6	1	.	1	23	2	
1913	7	10	7	1	.	1	24	2	
59	106	84	32	10	7	7	248	49	

b. Større Omraader.**1. Amtene.****1. Første Valgkreds.****A. Haderslev Østeramt.**

1667	24	35	32	9	3	1	91	13
1870	26	35	34	8	2	.	95	10
1873	29	33	35	7	3	1	97	11
1876	24	35	33	10	3	1	92	14
1879	19	32	34	16	5	1	85	22
1882	19	29	34	16	8	1	82	25
1885	24	27	34	11	10	1	85	22
1888	18	25	30	15	9	3	73	27
1893	20	29	28	9	7	1	77	17
1898	15	29	24	13	5	4	68	22
1903	14	24	23	14	12	5	61	31
1908	15	30	27	16	5	4	72	25
1913	21	29	31	10	1	.	61	11
268	392	399	154	73	23	23	1069	250

Valg- Aar	Antallet af de valgte Valgmænd i Klasse						
	I	II danske	III	I	II tyske	III	tilsammen danske tyske
<i>B. Haderslev Vesteramt.</i>							
1867	26	27	28	2	.	.	61 2
1870	29	26	20	.	1	.	64 1
1873	28	26	29	1	.	.	68 1
1878	27	25	28	1	.	.	60 1
1879	25	23	27	2	3	.	75 5
1882	25	24	25		2	.	74 2
1885	25	22	24		4	1	71 5
1888	23	22	25	2	2	.	70 4
1893	22	25	24	2	.	.	71 2
1898	24	28	24	.	.	.	76 .
1903	23	26	24	2	3	1	73 6
1908	25	33	26	1	.	.	64 1
1913	29	33	28	.	.	1	90 1
	331	340	341	13	15	3	1012 31

II. Anden Valgkreds.

A. Aabenraa Amt.

1873	21	25	28	7	2	.	74 9
1876	16	25	25	11	4	2	60 17
1879	14	24	22	13	5	5	60 23
1882	13	22	23	15	6	5	56 26
1885	12	21	21	16	7	7	54 30
1888	11	21	21	16	4	6	53 26
1893	11	17	19	15	9	7	47 31
1898	9	15	17	18	10	10	41 38
1903	10	14	16	16	15	10	40 41
1908	8	17	13	17	17	12	38 46
1913	13	21	25	17	9	5	59 31
	138	222	230	161	65	69	590 318

Valg- Aar	Antallet af de valgte Valgmænd i Klasse						tilsammen danske tyske	
	I	II danske	III	I	II tyske	III		
<i>B. Sønderborg Amt.</i>								
1873	33	33	34	2	3	1	100	6
1876	27	29	33	6	6	2	89	16
1879	20	32	30	12	5	2	62	19
1882	20	32	31	13	4	2	63	19
1885	22	30	29	11	6	4	91	21
1888	17	32	27	13	6	3	76	21
1893	18	32	27	11	6	2	77	21
1896	20	34	25	8	5	3	79	16
1903	15	34	27	16	4	4	70	24
1908	23	33	30	9	4	2	86	15
1913	24	33	31	10	4	3	88	17
239	354	324	324	113	64	28	917	195

2. Valgekredsene.

I. Første Valgekreds.

Haderslev Amts Landdistrikt.

1867	50	62	60	11	3	1	172	15
1870	55	61	63	8	3	.	179	11
1873	57	59	64	8	3	1	180	12
1876	51	60	61	11	3	1	172	15
1879	44	55	61	15	8	1	160	27
1882	44	53	59	16	10	1	156	27
1885	49	49	56	11	14	2	156	27
1888	41	47	55	17	11	3	143	31
1893	42	54	52	11	7	1	148	19
1896	39	57	48	13	5	4	144	22
1903	57	50	47	16	15	6	134	37
1908	40	63	53	17	5	4	156	26
1913	50	62	59	16	1	1	171	12
	599	732	740	167	89	26	2071	251

Valg- Aar	Antallet af de valgte Valgmænd i Klasse						
	I	II danske	III	I	II tyske	III	tilsammen danske tyske ¹

II. Anden Valgkreds.*Aabenraa og Sønderborg Amters Landdistrikt*

1873	54	55	62	9	5	1	174	15
1876	43	54	58	19	10	4	155	33
1879	34	56	52	25	10	7	142	42
1882	33	54	54	28	10	7	141	45
1885	34	51	50	27	13	11	135	51
1888	28	53	48	20	9	9	129	47
1893	29	49	46	26	17	9	124	52
1898	29	49	42	26	15	13	120	54
1903	25	48	43	32	19	14	116	65
1906	31	50	43	26	21	14	124	61
1913	37	54	50	27	13	8	147	49
	377	576	554	274	142	97	1507	513

C. By og Land.**I. Første Valgkreds.***Hele første Valgkreds.*

1867	56	64	65	16	12	7	165	35
1870	56	67	74	18	8	.	197	26
1873	59	63	67	16	9	8	169	33
1876	54	63	63	18	10	9	180	37
1879	44	57	61	28	17	11	162	56
1882	44	54	59	26	20	11	157	57
1885	49	49	58	21	25	12	156	58
1888	41	47	55	27	21	13	143	61
1893	42	56	52	22	16	12	150	50
1898	39	60	50	24	13	13	149	50
1903	37	50	47	28	27	18	134	73
1908	42	65	53	27	15	16	160	58
1913	51	62	66	27	17	12	179	56
	614	757	770	208	210	142	2141	650

Valg- Aar	Antallet af de valgte Valgmænd i Klasse						
	I	II danske	III	I	II tyske	III	tilsammen danske tyske

II. Anden Valgkreds.**A. Anterne.****1. Hele Aabenraa Amt.**

1873	27	27	32	9	6	4	86	19
1876	19	27	28	15	10	6	74	31
1879	17	26	23	17	11	11	66	39
1882	15	26	23	20	10	12	64	42
1885	14	23	21	22	13	15	58	50
1888	11	23	21	24	9	14	55	47
1893	13	17	19	20	16	14	49	50
1898	9	17	17	25	16	17	43	58
1903	10	14	16	25	23	19	40	67
1908	8	17	15	26	27	19	40	72
1913	13	21	25	27	20	15	59	62
	156	235	240	230	161	146	634	537

2. Hele Sønderborg Amt.

1873	30	35	40	5	7	2	111	14
1876	28	31	37	14	11	5	96	30
1879	22	33	32	17	11	7	67	35
1882	21	34	33	19	10	7	86	36
1885	23	30	31	17	13	9	84	39
1888	16	32	28	19	11	9	78	39
1893	21	33	31	15	13	5	85	33
1898	21	35	25	12	10	10	81	32
1903	16	34	26	22	10	10	78	42
1908	23	33	30	17	13	10	86	40
1913	30	33	31	17	17	16	94	50
	259	363	346	174	126	90	968	390

Valg- Aar	Antallet af de valgte Valgmænd i Klasse							Tilsammen danske tyske
	I	II danske	III	I	II tyske	III		
<i>b. Hele anden Valgkreds.</i>								
1873	63	62	72	14	13	6	197	33
1876	47	58	65	29	21	11	170	61
1879	39	59	55	34	22	18	153	74
1882	36	60	56	39	20	19	152	75
1885	37	53	52	39	26	24	142	89
1886	29	55	49	43	20	23	133	66
1893	34	50	50	35	29	19	134	53
1898	30	52	42	37	26	27	124	90
1903	26	48	44	47	33	20	118	109
1908	31	50	45	43	40	29	126	112
1913	43	54	56	44	37	31	153	112
	415	601	586	404	287	236	1602	927

Den foranstaaende Gruppering finder bedst Anvendelse, naar man for et bestemt Omraades Vedkommende vil sammenligne de absolute Valgresultater i de forskellige Valgaar.

Betragter vi f. Eks. Vesteregnen i Haderslev Vesteramt (Hvidding Herred), saa finder vi, at der i alle 13 Valgaar tilsammen kun er blevet valgt 7 tyske Valgmænd imod 318 danske; i 8 af de 13 Valgaar er der slet ingen tyske Valgmænd blevet valgt. Af de nævnte 7 tyske Valgmænd falder de fleste, nemlig 5, paa anden Klasse, medens der kun falder hver 1 paa første og tredje Klasse.

Et andet Billede faas af Tabellen over Aabenraa og Sønderborg Amters Landdistrikter. Her daler Antallet af de danske Valgmænd fra 174 i Aaret 1873 først hurtigt og derpaa langsommere ned til 116 i 1903, hvorefter det atter stiger til 124 i 1908 og til 147 i 1913. — De tyske Valgmænd er hele Tiden mest repræsenterede i første Klasse, dernæst i anden, og mindst i tredje Klasse.

B. Relative Tal.

De relative Valgresultater, d. v. s. Antallene af de i et givet Valgaar i et bestemt Omraade valgte danske og tyske Valgmænd i Hundrefoldsforhold til Summen af de paagældende valgte Valgmænd, skal ligesom de absolute Valgresultater grupperes baade efter Tidsfølgen og efter Omraader.

I. Gruppering efter Tidsfølgen.

De i denne Gruppe følgende Tabeller vil altsaa for hvert *Valgaars* Vedkommende vise, hvor mange Procent af de i de enkelte mindre og større Omraader valgte Valgmænd der har været danske, og hvor mange der har været tyske, og det da baade i hver af de tre Valgklasser for sig og i alle tre Valgklasser tilsammen.

For Pladsens Skyld er der, ligesom tidligere, paa sine Steder brugt et Par Afkortelser, nemlig:

H. O.	betyder	Haderslev Østeramt,
H. V.	..	Haderslev Vesteramt,
A. A.	..	Aabenraa Amt.
S. A.	..	Sønderborg Amt, og
L.	..	Landdistriktet.

1. Valgmandsvalget i 1867.

Omraade	Antal valgte Valgmænd								
	i Klasse						til-		summen
	I	II	III	I	II	III	d.	t.	
o/0	o/0	o/0	o/0	o/0	o/0	o/0	o/0	o/0	
Første Valgkreds.									
H. Ø. 1. Søndenfjordssognene	15.4	26.9	26.9	15.4	11.6	3.8	69.2	30.5	
» 2. Nordenfjordssognene	22.5	40.0	30.0	7.5	0.0	0.0	92.5	7.5	
3. Jernvejssognene	28.9	31.6	34.2	5.3	0.0	0.0	94.7	5.3	
Haderslev Østeramt: L.	23.1	33.6	30.8	5.6	2.9	1.0	87.5	12.5	
H. V. 1. Røddingegnen	30.8	29.2	35.9	3.1	0.0	0.0	94.9	5.1	
» 2. Toftlundegnen	35.3	29.4	35.3	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	
3. Vesteregnet	29.7	40.7	29.6	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	
Haderslev Vesteramt	31.3	32.5	33.8	2.4	0.0	0.0	97.6	2.4	
Landdistrikterne tilsammen	26.7	33.2	32.1	5.9	1.6	0.5	92.0	8.0	
Haderslev By	18.2	6.1	15.1	15.1	27.3	18.2	39.4	60.6	
Hele første Valgkreds	25.5	29.1	29.5	7.3	5.4	3.2	84.1	15.9	

2. Valgmandsvalget den 9. November 1870.

Første Valgkreds.

H. Ø. 1. Søndenfjordssognene	11.1	33.3	29.7	18.5	7.4	0.0	74.1	25.9	
» 2. Nordenfjordssognene	30.0	35.0	32.5	2.5	0.0	0.0	97.5	2.5	
» 3. Jernvejssognene	26.9	31.6	34.2	5.3	0.0	0.0	94.7	5.3	
Haderslev Østeramt: L.	24.8	33.3	32.4	7.6	1.9	0.0	90.5	9.5	
H. V. 1. Røddingegnen	34.2	29.0	34.2	0.0	2.6	0.0	97.4	2.6	
» 2. Toftlundegnen	36.9	26.3	36.8	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	
» 3. Vesteregnet	32.1	35.7	32.2	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	
Haderslev Vesteramt	34.1	30.6	34.1	0.0	1.2	0.0	98.8	1.2	
Landdistrikterne tilsammen	28.9	32.1	33.2	4.2	1.6	0.0	94.2	5.8	
Haderslev By	3.0	18.2	33.3	30.3	15.2	0.0	54.5	45.5	
Hele første Valgkreds	25.1	30.0	33.2	8.1	3.6	0.0	88.3	11.7	

3. Valgmandsvalget den 28. Oktober 1873.

Område	Antal valgte Valgmænd									
	i Klasse						til-			
	I	II	III	I	II	III	sammen	d.	t.	
o/o	o/o	o/o	o/o	o/o	o/o	o/o	o/o	o/o	o/o	
I. Første Valgkreds.										
H. Ø. 1. Søndenfjordssognene	17.3	31.0	31.0	13.8	6.9	0.0	79.3	20.7		
» 2. Nordenfjordssognene	32.5	27.5	32.5	2.5	2.5	2.5	92.5	7.5		
» 3. Jernvejsognene	28.2	33.3	33.4	5.1	0.0	0.0	94.9	5.1		
Haderslev Østeramt: L.	26.8	30.6	32.4	6.5	2.8	0.9	89.8	10.2		
H. V. 1. Roddingegnen	30.8	33.3	33.3	2.6	0.0	0.0	97.4	2.6		
» 2. Toftlundegnen	35.0	30.0	35.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0		
» 3. Vesteregnet	36.0	28.0	36.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0		
Haderslev Vesteramt	33.3	31.0	34.5	1.2	0.0	0.0	98.8	1.2		
Landdistrikterne tilsammen	29.7	30.7	33.3	4.2	1.6	0.5	93.7	6.3		
Haderslev By	6.7	13.3	10.0	26.7	20.0	23.3	30.0	70.0		
Hele første Valgkreds	26.6	28.3	30.2	7.2	4.1	3.6	85.1	14.9		
II. Anden Valgkreds.										
A. A. 1. Den nordvestlige Del	30.8	38.4	30.8	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0		
» 2. Den mellemste Del	18.5	33.3	33.4	14.8	0.0	0.0	85.2	14.8		
» 3. Den sydøstlige Del	27.9	25.6	34.9	7.0	4.6	0.0	88.4	11.6		
Aabenraa Amt: L.	25.3	30.1	33.8	8.4	2.4	0.0	89.2	10.8		
S. A. 1. Sundeved	34.3	28.5	34.3	0.0	2.9	0.0	97.1	2.9		
» 2. Als Sønderherred	28.6	33.3	28.6	2.4	4.7	2.1	90.5	9.5		
» 3. Als Norreherred	31.0	31.0	34.5	3.5	0.0	0.0	96.5	3.5		
Sønderborg Amt: L.	31.1	31.1	32.1	1.9	2.9	0.9	94.3	5.7		
Landdistrikterne tilsammen	28.6	30.7	32.8	4.8	2.6	0.5	92.1	7.9		
Aabenraa By	27.2	9.1	18.2	9.1	18.2	18.2	54.5	45.5		
Sønderborg By	15.8	10.5	31.6	15.8	21.0	5.3	57.9	42.1		
Begge Byer tilsammen	21.9	9.8	24.4	12.2	19.5	12.2	56.1	43.9		
Hele Aabenraa Amt	25.7	25.7	30.5	8.6	5.7	3.8	91.9	8.1		
Hele Sønderborg Amt	28.8	28.0	32.0	4.0	5.6	1.6	88.8	11.2		
Hele anden Valgkreds	27.4	27.0	31.3	6.1	5.6	2.6	85.7	14.3		

4. Valgmandsvalget den 20. Oktober 1876.

Omraade	Antal valgte Valgmænd									
	i Klasse						til-			
	I	II	III	I	II	III	sammen	d.	t.	
%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	
I. Første Valgkreds.										
H. Ø. 1. Søndenfjordssognene	17.9	35.7	25.0	10.7	7.1	3.6	78.6	21.4		
» 2. Nordenfjordssognene	25.6	30.8	33.3	7.7	2.6	0.0	89.7	10.3		
» 3. Jernvejsognene . . .	23.1	33.3	33.3	10.3	0.0	0.0	89.7	10.3		
Haderslev Østeramt: L.	22.7	33.0	31.1	9.4	2.8	1.0	86.8	13.2		
H. V. 1. Roddingegnen . . .	31.6	31.6	34.2	2.6	0.0	0.0	97.4	2.6		
» 2. Toftlundegnen . . .	35.0	30.0	35.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0		
» 3. Vestereggen	34.8	30.4	34.8	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0		
Haderslev Vesteramt . . .	33.3	30.9	34.6	1.2	0.0	0.0	98.8	1.2		
Landdistrikterne tilsammen	27.3	32.1	32.6	5.9	1.6	0.5	92.0	8.0		
Haderslev By	10.0	10.0	6.7	23.3	23.3	26.7	26.7	73.3		
Hele første Valgkreds . . .	24.9	29.0	29.0	8.3	4.6	4.2	82.9	17.1		
II. Anden Valgkreds.										
A. A. 1. Den nordvestlige Del	15.4	38.4	30.8	15.4	0.0	0.0	84.6	15.4		
2. Den mellemste Del . . .	18.5	25.9	29.7	11.1	14.8	0.0	74.1	25.9		
3. Den sydøstlige Del . . .	21.0	30.2	30.2	14.0	0.0	4.6	81.4	18.6		
Aabenraa Amt: L.	19.3	30.1	30.1	13.3	4.8	2.4	79.5	20.5		
S. A. 1. Sundeved	25.0	22.2	30.6	8.3	11.1	2.8	77.5	22.2		
2. Als Sønderherred	29.3	31.7	29.3	2.4	4.9	2.4	90.3	9.7		
3. Als Norreherred	21.4	28.6	35.7	14.3	0.0	0.0	85.7	14.3		
Sønderborg Amt: L.	25.7	27.6	31.5	7.6	5.7	1.9	84.8	15.2		
Landdistrikterne tilsammen	22.9	28.7	30.9	10.1	5.3	2.1	82.5	17.5		
Aabenraa By	13.6	9.1	12.6	18.2	27.3	18.2	36.3	63.7		
Sønderborg By	4.8	9.5	19.0	25.6	23.8	14.3	33.3	66.7		
Begge Byer tilsammen . . .	9.3	9.3	16.3	23.2	25.6	16.3	34.9	65.1		
Hele Aabenraa Amt	18.1	25.7	26.7	14.3	9.5	5.7	79.5	20.5		
Hele Sønderborg Amt	22.2	24.6	29.4	11.1	8.7	4.0	76.2	23.8		
Hele anden Valgkreds	20.4	25.1	28.1	12.5	9.1	4.8	73.6	26.4		

5. Valgmandsvalget den 30. September 1879.

Område	Antal valgte Valgmænd								
	i Klasse						til-		sammen
	I	II	III	I	II	III	d.	t.	
0/0	0 0	0 0	0,0	0/0	0%	0/0	0,0	0,0	
I. Første Valgkreds.									
H. O. 1. Søndenfjordssognene	11.1	25.9	26.0	18.5	14.5	3.7	63.0	37.0	
» 2. Nordenfjordssognene	19.5	29.3	34.1	14.7	2.4	0.0	82.9	17.1	
» 3. Jernvejssognene	20.5	33.4	33.3	12.8	0.0	0.0	87.2	12.8	
Haderslev Østeramt: L.	17.7	29.9	31.8	15.0	4.7	0.9	79.4	20.6	
H. V. 1. Røddingegnen	31.6	31.6	34.2	2.6	0.0	0.0	97.4	2.6	
2. Toftlundegnen	26.3	26.3	31.6	5.3	10.5	0.0	84.2	15.8	
3. Vesteregnet	34.8	26.1	34.8	0.0	4.3	0.0	95.7	4.3	
Haderslev Vesteramt	31.2	28.8	33.7	2.5	3.5	0.0	93.7	6.3	
Landdistrikterne tilsammen	23.6	29.4	32.6	9.6	4.3	0.5	85.6	14.4	
Haderslev By	0.0	6.5	0.0	32.3	29.0	32.2	6.5	93.5	
Hele første Valgkreds	20.2	26.1	28.0	12.8	7.8	5.1	74.3	25.7	
II. Anden Valgkreds.									
A. A. 1. Den nordvestlige Del	30.8	30.7	23.1	0.0	7.7	7.7	84.6	15.4	
» 2. Den mellemste Del	14.8	33.3	26.0	14.8	7.4	3.7	74.1	25.9	
» 3. Den sydøstlige Del	13.9	25.6	27.9	20.9	4.7	7.0	67.4	32.6	
Aabenraa Amt: L.	16.9	28.9	26.5	15.7	6.0	6.0	72.3	27.7	
S. A. 1. Sundeved	20.6	29.4	29.4	11.8	5.9	2.9	79.4	20.6	
» 2. Als Sønderherred	25.7	33.3	28.2	5.1	5.1	2.6	87.2	12.8	
» 3. Als Norreherred	10.7	32.2	32.1	21.4	3.6	0.0	75.0	25.0	
Sønderborg Amt: L.	19.8	31.7	29.7	11.9	4.9	2.0	81.2	18.8	
Landdistrikterne tilsammen	18.5	30.4	28.3	13.6	5.4	3.8	77.2	22.8	
Aabenraa By	13.6	9.1	4.6	18.2	27.3	27.2	27.3	72.7	
Sønderborg By	9.5	4.8	9.5	23.8	28.6	23.8	23.8	76.2	
Begge Byer tilsammen	11.6	7.0	7.0	20.9	27.9	25.6	25.6	74.4	
Hele Aabenraa Amt	16.2	24.8	21.9	16.2	10.5	10.4	62.9	37.1	
Hele Sønderborg Amt	18.0	27.1	26.2	14.0	9.0	5.7	71.3	28.7	
Hele anden Valgkreds	17.2	26.0	24.2	15.0	9.7	7.9	67.4	32.6	

6. Valgmandsvalget den 19. Oktober 1882.

Omraade	Antal valgte Valgmænd								
	i Klasse						til-		
	I	II	III	I	II	III	sammen	d. t.	
o/o	o/o	o/o	o/o	o/o	o/o	o/o	o/o	o/o	
I. Første Valgkreds.									
H. Ø. 1. Søndenfjordssognene	14.3	28.6	28.5	17.9	7.1	3.6	71.4	28.6	
» 2. Nordenfjordssognene	15.0	30.0	30.0	15.0	10.0	0.0	75.0	25.0	
3. Jernvejsognene	23.1	23.1	35.9	12.8	5.1	0.0	82.1	17.9	
Haderslev Østeramt: L.	17.7	27.1	31.8	15.0	7.5	0.9	76.6	23.4	
H. V. 1. Roddingegnen	34.3	31.4	34.3	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	
» 2. Toftlundegnen	29.4	29.4	29.4	0.0	11.5	0.0	88.2	11.8	
3. Vesteregnet	33.3	33.4	33.3	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	
Haderslev Vesteramt	32.9	31.6	32.9	0.0	2.6	0.0	97.4	2.6	
Landdistrikterne tilsammen	24.0	29.0	32.2	8.7	5.5	0.6	85.2	14.8	
Haderslev By	0.0	3.2	0.0	32.3	32.3	32.2	3.2	96.8	
Hele første Valgkreds	20.6	25.2	27.6	12.2	9.3	5.1	73.4	26.6	
II. Anden Valgkreds.									
A. A. 1. Den nordvestlige Del	28.6	28.6	35.7	7.1	0.0	0.0	92.9	7.1	
2. Den mellemste Del	11.1	26.0	22.2	18.5	14.8	7.4	59.3	40.7	
3. Den sydligste Del	13.9	25.6	27.9	20.9	4.7	7.0	67.4	32.6	
Aabenraa Amt: L.	15.5	26.1	27.4	17.9	7.1	6.0	69.0	31.0	
S. A. 1. Sundeved	19.4	27.5	30.6	13.9	5.5	2.8	77.5	22.2	
» 2. Als Sønderherred	23.7	31.6	28.9	7.9	5.3	2.6	84.2	15.8	
3. Als Nørreherred	14.3	35.7	32.1	17.9	0.0	0.0	82.1	17.9	
Sønderborg Amt: L.	19.6	31.4	30.3	12.7	3.9	2.0	81.4	18.6	
Landdistrikterne tilsammen	17.8	29.0	29.0	15.0	5.4	3.8	75.8	24.2	
Aabenraa By	9.1	18.2	0.0	22.7	18.2	31.8	27.3	72.7	
Sønderborg By	4.5	9.1	9.1	27.3	27.3	22.7	22.7	77.3	
Byerne tilsammen	6.8	13.7	4.5	25.0	22.7	27.3	25.0	75.0	
Hele Aabenraa Amt	14.2	24.5	21.7	18.9	9.4	11.3	60.4	39.6	
Hele Sønderborg Amt	17.0	27.4	26.6	15.3	8.1	5.6	71.0	29.0	
Hele anden Valgkreds	15.7	26.1	24.3	17.0	9.7	8.2	66.1	33.9	

7. Valgmandsvalget den 29. Oktober 1885.

Område	Antal valgte Valgmænd							til-	
	i Klasse						sammen		
	I	II	III	I	II	III	d.	t.	
o/o	o/o	o/o	o/o	o/o	o/o	o/o	o/o	o/o	
I. Første Valgkreds.									
H. O. 1. Sondenfiordssognene	21.4	25.0	28.6	10.7	10.7	3.6	75.0	25.0	
» 2. Nordenfiordssognene	22.5	27.5	30.0	7.5	12.5	0.0	80.0	20.0	
3. Jernvejsognene	23.1	23.1	35.9	12.8	5.1	0.0	82.1	17.9	
Haderslev Østeramt: L.	22.4	25.2	31.8	10.3	9.4	0.9	79.4	20.0	
H. V. 1. Røddingegnen	34.3	28.5	34.3	0.0	2.9	0.0	97.1	2.9	
» 2. Toftlundegnen	29.4	29.4	23.5	0.0	11.8	5.9	62.3	17.7	
» 3. Vesterognten	33.3	29.2	33.3	0.0	4.2	0.0	95.5	4.2	
Haderslev Vesteramt	32.9	28.9	31.6	0.0	5.3	1.3	93.4	6.6	
Landdistrikterne tilsammen	26.8	26.7	31.7	6.0	7.7	1.1	85.2	14.5	
Haderslev By	0.0	0.0	0.0	32.3	35.5	32.2	0.0	100.0	
Hele første Valgkreds	22.9	22.9	27.1	9.8	11.7	5.6	72.9	27.1	
II. Anden Valgkreds.									
A. A. 1. Den nordvestlige Del	28.6	28.6	35.7	7.1	0.0	0.0	92.9	7.1	
2. Den mellemste Del	7.4	33.3	26.0	22.2	7.4	3.7	66.7	33.3	
3. Den sydøstlige Del	13.9	18.6	21.0	20.9	11.6	14.0	53.5	46.5	
Aabenraa Amt: L.	14.3	25.0	25.0	19.1	8.3	8.3	64.3	35.7	
S. A. 1. Sundeved	25.0	27.8	30.5	8.3	5.6	2.5	83.3	16.7	
2. Als Sønderherred	26.3	29.0	28.9	5.3	7.9	2.6	84.2	15.8	
3. Als Nørreherred	10.7	32.2	25.0	21.4	3.6	7.1	67.9	32.1	
Sønderborg Amt: L.	21.6	29.4	28.4	10.8	5.9	3.9	79.4	20.6	
Landdistrikterne tilsammen	16.3	27.4	26.9	14.5	7.0	5.9	72.6	27.4	
Aabenraa By	8.3	8.4	0.0	25.0	25.0	33.3	16.7	83.3	
Sønderborg By	4.8	0.0	9.5	28.6	33.3	23.6	14.3	55.7	
Begge Byer tilsammen	6.7	4.5	4.4	26.6	28.9	28.9	15.6	54.4	
Hele Aabenraa Amt	13.0	21.3	19.4	20.4	12.0	13.9	53.7	46.3	
Hele Sønderborg Amt	18.7	24.4	25.2	13.8	10.6	7.3	68.3	31.7	
Hele anden Valgkreds	16.0	23.0	22.5	16.9	11.2	10.4	61.5	38.5	

8. Valgmandsvalget den 30. Oktober 1888.

Omraade	Antal valgte Valgmænd									
	i Klasse						til-			
	I	II	III	I	II	III	sammen	d.	t.	
o/o	o/o	o/o	o/o	o/o	o/o	o/o	o/o	o/o	o/o	
I. Første Valgkreds.										
H. Ø. 1. Søndenfjordssognene	20.0	16.0	24.0	12.0	20.0	8.0	60.0	40.0		
» 2. Nordenfjordssognene	18.9	27.0	32.5	13.5	8.1	0.0	78.4	21.6		
» 3. Jernvejsognene	15.8	28.0	31.6	18.4	2.7	2.6	76.3	23.7		
Haderslev Østeramt: L.	18.0	25.0	30.0	15.0	9.0	3.0	73.0	27.0		
H. V. 1. Røddingegnen	26.5	35.3	32.3	5.9	0.0	0.0	94.1	5.9		
» 2. Toftlundegnen	35.3	23.5	35.3	0.0	5.9	0.0	94.1	5.9		
» 3. Vesteregnet	34.8	26.1	34.8	0.0	4.3	0.0	95.7	4.3		
Haderslev Vesteramt	31.1	29.7	33.6	2.7	2.7	0.0	94.6	5.4		
Landdistrikterne tilsammen	23.6	27.0	31.6	9.8	6.3	1.7	62.2	17.5		
Haderslev By	0.0	0.0	0.0	33.3	33.4	33.3	0.0	100.0		
Hele første Valgkreds	20.1	23.0	27.0	13.2	10.3	6.4	70.1	29.6		
II. Anden Valgkreds.										
A. A. 1. Den nordvestlige Del	15.4	38.4	30.8	15.4	0.0	0.0	54.6	15.4		
» 2. Den mellemste Del	8.3	29.2	29.2	25.0	4.2	4.1	66.7	33.3		
» 3. Den sydøstlige Del	16.7	21.4	23.8	19.1	7.1	11.9	61.9	38.1		
Aabenraa Amt: L.	13.9	26.6	26.6	20.2	5.1	7.6	67.1	32.9		
S. A. 1. Sundevad	11.4	31.4	28.6	20.0	5.7	2.9	71.4	28.6		
» 2. Als Sønderherred	20.0	34.3	28.6	11.4	2.9	2.5	82.9	17.1		
» 3. Als Nørreherred	22.2	33.3	26.0	7.4	7.4	3.7	81.5	18.5		
Sønderborg Amt: L.	17.5	33.0	27.9	13.4	5.1	3.1	78.4	21.6		
Landdistrikterne tilsammen	15.9	30.1	27.3	16.5	5.1	5.1	73.3	26.7		
Aabenraa By	0.0	8.7	0.0	34.8	21.7	34.8	8.7	91.3		
Sønderborg By	5.0	0.0	5.0	30.0	30.0	30.0	10.0	90.0		
Begge Byer tilsammen	2.3	4.7	2.3	32.6	25.6	32.5	9.3	90.7		
Hele Aabenraa Amt	10.8	22.5	20.6	23.5	8.9	13.7	53.9	46.1		
Hele Sønderborg Amt	15.4	27.4	23.9	16.2	9.4	7.7	66.7	33.3		
Hele anden Valgkreds	13.2	25.1	22.4	19.6	9.2	10.5	60.7	39.3		

9. Valgmandsvalget den 31. Oktober 1893.

Omraade	Antal valgte Valgmænd								
	i Klasse						til-		
	I	II	III	I	II	III	sammen	d. t.	
0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
I. Første Valgkreds.									
H. O. 1. Søndenfjordssognene	16.7	29.1	25.0	12.5	12.5	4.2	70.8	29.2	
» 2. Nordenfjordssognene	22.0	25.7	31.4	8.6	11.4	0.0	80.0	20.0	
» 3. Jernvejssognene . .	22.9	37.1	31.4	8.6	0.0	0.0	91.4	8.6	
Haderslev Østeramt: L.	21.3	30.8	29.5	9.0	7.4	1.1	81.9	19.1	
H. V. 1. Roddingegnen . .	24.2	39.4	30.3	6.1	0.0	0.0	93.0	6.1	
2. Toftlundegnen . .	35.3	29.4	35.3	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	
» 3. Vesteregnen . . .	34.8	30.4	34.8	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	
Haderslev Vesteramt .	30.1	34.3	32.9	2.7	0.0	0.0	97.3	2.7	
Landdistrikterne tilsammen	25.2	32.3	31.1	6.6	4.2	0.6	85.6	11.4	
Haderslev By	0.0	6.1	0.0	33.3	27.3	33.3	6.1	93.9	
Hele første Valgkreds . . .	21.0	28.0	26.0	11.0	8.0	6.0	75.0	25.0	
II. Anden Valgkreds.									
A. A. 1. Den nordvestlige Del	23.1	35.4	30.8	7.7	0.0	0.0	92.3	7.7	
» 2. Den mellemste Del .	8.3	25.0	29.2	25.0	8.3	4.2	62.5	37.5	
» 3. Den sydøstlige Del .	14.6	14.7	19.5	19.5	17.1	14.0	48.8	51.2	
Aabenraa Amt: L. . . .	14.1	21.8	24.4	19.2	11.5	9.0	60.3	39.7	
S. A. 1. Sundevad	16.6	27.8	27.9	13.0	11.1	2.9	72.2	27.8	
» 2. Als Sønderherred . .	19.5	33.3	27.9	11.1	5.5	2.8	80.6	19.4	
» 3. Als Nørreherred . .	19.2	38.5	26.0	7.7	7.7	0.0	64.6	15.4	
Sønderborg Amt: L. . .	18.4	32.6	27.6	11.2	9.2	2.0	78.6	21.4	
Landdistrikterne tilsammen	16.5	27.8	26.1	14.9	9.7	5.1	70.4	29.6	
Aabenraa By	9.5	0.0	0.0	23.8	33.4	33.3	9.5	90.5	
Sønderborg By	15.0	5.0	20.0	20.0	25.0	15.0	40.0	60.0	
Begge Byer tilsammen . .	12.2	2.5	9.7	21.9	29.3	24.4	24.4	75.0	
Hele Aabenraa Amt . . .	13.1	17.2	19.2	20.2	16.2	14.1	49.5	50.5	
Hele Sønderborg Amt . .	17.6	27.9	26.3	12.7	11.0	4.3	72.0	28.0	
Hele anden Valgkreds . . .	15.6	23.1	23.1	16.1	13.4	8.7	61.8	38.2	

10. Valgmandsvalget den 27. Oktober 1898.

Område	Antal valgte Valgmænd									
	i Klasse						til-			
	I	II	III	I	II	III	sammen	d.	t.	
	danske			tyske						
	o/o	o/o	o/o	o/o	o/o	o/o	o/o	o/o	o/o	
I. Første Valgekreds.										
H. Ø. 1. Søndenfjordssognene	8.0	24.0	28.0	24.0	12.0	4.0	60.0	40.0		
» 2. Nordenfjordssognene	22.8	31.4	22.9	8.6	5.7	5.6	77.1	22.9		
» 3. Jernvejssognene	16.7	40.0	30.0	13.3	0.0	0.0	66.7	13.3		
Haderslev Østeramt: L.	16.7	32.2	20.7	14.4	5.6	4.4	75.6	24.4		
H. V. 1. Røddingegnen . . .	31.2	37.5	31.3	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0		
» 2. Toftlundegnen . . .	35.0	30.0	35.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0		
» 3. Vesteregnet . . .	29.2	41.7	29.1	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0		
Haderslev Vesteramt . . .	31.6	36.8	31.6	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0		
Landdistrikterne tilsammen	23.5	24.3	28.9	7.9	3.0	2.4	66.7	13.3		
Haderslev By	0.0	9.1	6.1	33.3	24.2	27.3	15.2	54.8		
Hele første Valgekreds . . .	19.6	30.2	25.1	12.1	6.5	6.5	74.9	25.1		
II. Anden Valgekreds.										
A. A. 1. Den nordvestlige Del	23.1	38.4	23.1	7.7	0.0	7.7	64.6	15.4		
» 2. Den mellemste Del . . .	8.0	20.0	24.0	28.0	8.0	12.0	52.0	48.0		
» 3. Den sydøstlige Del . . .	9.8	12.2	19.5	24.4	19.5	14.6	41.5	58.5		
Aabenraa Amt: L.	11.4	19.0	21.5	22.8	12.7	12.6	51.9	48.1		
S. A. 1. Sundeved	18.2	39.4	24.2	12.1	0.0	6.1	81.6	18.2		
» 2. Als Sønderherred . . .	25.0	36.1	30.6	5.5	2.8	0.0	91.7	8.3		
» 3. Als Nørreherred . . .	19.2	30.8	23.1	7.7	15.4	3.8	73.1	26.9		
Sønderborg Amt: L.	21.1	35.8	26.3	8.4	5.3	3.1	63.2	16.5		
Landdistrikterne tilsammen	16.7	28.2	24.1	14.9	8.6	7.5	69.0	31.0		
Aabenraa By	0.0	9.1	0.0	31.8	27.3	31.8	9.1	90.0		
Sønderborg By	5.5	5.6	0.0	22.2	27.8	38.9	11.1	88.9		
Begge Byer tilsammen . . .	2.5	7.5	0.0	27.5	27.5	35.0	10.0	90.0		
Hele Aabenraa Amt	8.9	16.8	16.9	24.8	15.6	16.8	42.6	57.4		
Hele Sønderborg Amt	18.6	31.0	22.1	10.6	8.9	8.6	71.7	28.3		
Hele anden Valgekreds . . .	14.0	24.3	19.6	17.3	12.2	12.6	57.9	42.1		

11. Valgmandsvalget den 12. November 1903.

Område	Antal valgte Valgmænd									
	i Klasse						til-			
	I	II	III	I	II	III	sammen	d.	t.	
%	%	%	%	%	%	%	%	%		
I. Første Valgkreds.										
H. Ø. 1. Søndenfjordssognene	8.3	20.8	20.2	25.0	12.5	4.2	56.3	41.7		
» 2. Nordenfjordssognene	18.2	27.1	18.9	10.8	18.9	8.1	62.2	37.8		
» 3. Jernvejssognene . . .	19.4	29.0	29.0	12.9	6.5	3.2	77.4	22.6		
Haderslev Østeramt: L.	15.2	26.1	25.0	15.2	13.1	5.4	66.3	33.7		
H. V. 1. Røddingegnen . . .	30.3	36.4	30.3	0.0	3.0	0.0	97.0	3.0		
» 2. Toftlundegnen . . .	28.6	35.3	28.6	4.8	0.0	4.7	90.5	9.5		
» 3. Vesteregnet	28.0	28.0	32.0	4.0	8.0	0.0	85.0	12.0		
Haderslev Vesteramt . . .	29.1	32.9	30.4	2.5	3.8	1.3	92.4	7.6		
Landdistrikterne tilsammen	21.6	29.3	27.5	9.3	8.8	3.5	78.4	21.6		
Haderslev By	0.0	0.0	0.0	33.3	33.4	33.3	0.0	100.0	0.0	
Hele første Valgkreds . . .	17.9	24.1	22.7	13.5	13.1	6.7	64.7	35.3		
II. Anden Valgkreds.										
A. A. 1. Den nordvestlige Del	23.1	38.4	23.1	7.7	0.0	7.7	94.6	15.4		
» 2. Den mellemste Del . .	8.3	16.7	16.7	20.8	25.0	12.5	41.7	58.3		
» 3. Den sydøstlige Del . .	11.4	11.4	20.4	22.7	20.5	13.6	43.2	56.8		
Aabenraa Amt: L.	12.3	17.3	19.8	19.8	18.5	12.3	49.4	50.6		
S. A. 1. Sundeved	11.1	33.3	27.8	19.4	5.6	2.8	72.2	27.8		
» 2. Als Sønderherred . . .	15.8	26.3	29.0	18.4	5.3	5.2	71.1	28.9		
» 3. Als Norreherred . . .	19.2	46.2	23.1	7.7	0.0	3.8	88.5	11.5		
Sønderborg Amt: L.	15.0	34.0	27.0	16.0	4.0	4.0	76.0	24.0		
Landdistrikterne tilsammen	13.8	26.5	23.8	17.7	10.5	7.7	64.1	35.9		
Aabenraa By	0.0	0.0	0.0	34.6	30.8	34.6	0.0	100.0	0.0	
Sønderborg By	5.0	0.0	5.0	30.0	30.0	30.0	10.0	90.0	0.0	
Begge Ryer tilsammen . . .	2.2	0.0	2.1	32.6	30.5	32.6	4.3	95.7	0.3	
Hele Aabenraa Amt	9.3	13.1	15.0	23.4	21.5	17.7	37.4	62.8		
Hele Sønderborg Amt . . .	13.3	28.4	23.3	18.3	8.4	8.3	65.0	35.0		
Hele anden Valgkreds . . .	11.5	21.1	19.4	20.7	14.5	12.8	52.0	48.0		

12. Valgmandsvalget den 3. Juni 1908.

Område	Antal valgte Valgmænd								
	i Klasse						til-		sammen
	I	II	III	I	II	III	d.	t.	
0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	
I. Første Valgkreds.									
II. Ø. 1. Sondenfjordssognene	12.5	20.8	33.4	25.0	4.2	4.1	66.7	33.7	
2. Nordenfjordssognene	17.5	30.0	25.0	12.5	10.0	5.0	72.5	27.5	
3. Jernvejssognene	15.1	36.4	27.3	15.2	0.0	3.0	51.8	18.2	
Haderslev Østeramt: L.	15.5	30.9	27.8	16.5	5.2	4.1	74.2	25.9	
H. V. 1. Røddingegnen	30.5	38.9	30.6	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	
2. Toftlundegnen	27.3	36.4	31.8	4.5	0.0	0.0	95.5	4.5	
3. Vesteregnet	29.7	40.7	29.6	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	
Haderslev Vesteramt	29.4	38.8	30.6	1.2	0.0	0.0	98.8	1.2	
Landdistrikterne tilsammen	22.0	34.6	29.1	9.3	2.8	2.2	85.7	14.3	
Haderslev By	5.5	5.6	0.0	27.8	27.8	33.3	11.1	88.9	
Hele første Valgkreds	19.3	29.8	24.3	12.4	6.9	7.3	73.4	26.6	
II. Anden Valgkreds.									
A. A. 1. Den nordvestlige Del	14.3	35.7	21.4	14.3	7.2	7.1	71.4	28.6	
2. Den mellemste Del	13.1	17.4	13.0	13.1	30.4	13.0	43.5	56.5	
3. Den sydøstlige Del	6.4	17.0	14.9	25.5	19.2	17.0	38.3	61.7	
Aabenraa Amt: L.	9.5	20.2	15.5	20.2	20.3	14.3	45.2	54.8	
S. A. 1. Sundeved	16.2	24.3	29.8	16.2	10.8	2.7	70.3	29.7	
2. Als Sønderherred	28.2	33.3	33.4	5.1	0.0	0.0	94.9	5.1	
3. Als Norreherred	24.0	44.0	24.0	4.0	0.0	4.0	92.0	8.0	
Sonderborg Amt: L.	22.7	32.7	29.7	8.9	4.0	2.0	85.1	14.9	
Landdistrikterne tilsammen	16.8	27.0	23.2	14.1	11.3	7.6	67.0	33.0	
Aabenraa By	0.0	0.0	7.1	32.2	35.7	25.0	7.1	92.9	
Sonderborg By	0.0	0.0	0.0	32.0	36.0	32.0	0.0	100.0	
Begge Byer tilsammen	0.0	0.0	3.8	32.1	35.8	28.3	3.8	96.2	
Hele Aabenraa Amt	7.1	15.2	13.4	23.2	24.1	17.0	35.7	64.3	
Hele Sonderborg Amt	18.3	26.2	23.8	13.5	10.3	7.9	68.3	31.7	
Hele anden Valgkreds	13.0	21.0	18.9	18.1	16.8	12.2	52.9	47.1	

13. Valgmandsvalget den 16. Maj 1913.

Område	Antal valgte Valgmænd						til-	
	i Klasse							
	I	II	III	I	II	III	d.	t.
0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	

I. Første Valgekreds.

H. O. 1. Søndenjordssognene	15.4	30.8	34.6	19.2	0.0	0.0	80.8	19.2
„ 2. Nordenjordssognene	31.3	28.1	34.4	3.1	3.1	0.0	93.8	6.2
„ 3. Jernvejssognene	20.6	35.3	32.3	11.8	0.0	0.0	88.2	11.8
Haderslev Østeramt: L.	22.8	31.5	33.7	10.9	1.1	0.0	88.0	12.0
H. V. 1. Roddingegnen	33.3	33.3	33.4	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0
„ 2. Toftlundegnen	30.4	39.2	30.4	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0
„ 3. Vesteregnet	31.0	38.0	27.6	0.0	0.0	3.4	96.6	3.4
Haderslev Vesteramt	31.9	36.2	30.8	0.0	0.0	1.1	98.9	1.1
Landdistrikterne tilsammen	27.3	33.9	32.2	5.5	0.5	0.6	93.4	6.6
Haderslev By	1.9	0.0	13.5	32.7	30.8	21.1	15.4	84.6
Hele første Valgekreds	21.7	26.4	28.1	11.5	7.2	5.1	76.2	23.8

II. Anden Valgekreds.

A. A. 1. Den nordvestlige Del	25.0	37.5	25.0	6.3	0.0	6.2	87.5	12.5
„ 2. Den mellemste Del	19.2	11.6	26.9	15.4	19.2	7.7	77.7	22.3
„ 3. Den sydøstlige Del	8.3	25.0	29.2	25.0	8.3	4.2	62.5	37.5
Aabenraa Amt: L.	14.4	23.3	27.8	18.9	10.0	5.6	65.5	34.5
S. A. 1. Sundeved	17.9	28.2	30.8	15.4	5.1	2.6	76.9	23.1
„ 2. Als Sønderherred	25.0	30.0	30.0	7.5	5.0	2.5	85.0	15.0
„ 3. Als Nørreherred	26.9	38.5	26.9	3.9	0.0	3.8	92.3	7.7
Sønderborg Amt: L.	22.9	31.4	29.5	9.5	3.8	2.9	83.8	16.2
Landdistrikterne tilsammen	19.0	27.7	28.7	13.8	6.7	4.1	75.4	24.6
Aabenraa By	0.0	0.0	0.0	32.3	35.5	32.2	0.0	100.0
Sønderborg By	15.4	0.0	0.0	18.0	33.3	33.3	15.4	84.6
Begge Byer tilsammen	8.6	0.0	0.0	24.3	34.3	32.8	8.6	91.4
Hele Aabenraa Amt	10.7	17.4	20.7	22.3	16.5	12.4	48.5	51.2
Hele Sønderborg Amt	20.9	22.9	21.5	11.6	11.5	11.1	65.3	34.7
Hele anden Valgekreds	16.2	20.4	21.1	16.6	14.0	11.7	57.7	42.3

De i nærværende Afsnit fremlagte Tabeller finder særlig Anvendelse, naar man for et bestemt Valgaars Vedkommende vil sammenligne de relative Valgresultater i de forskellige mindre og større Omraader.

Ser vi f. Eks. paa Valgaaret 1882.

I Haderslev Amts Landomraader skifter Antallet af de danske Valgmænd mellem 71.4 og 100 Procent og er gennemsnitlig 85.2 Procent; i Aabenraa og Sønderborg Amters Landomraader derimod skifter det mellem 59.3 og 92.9 Procent og er gennemsnitlig 75.8 Procent. I Haderslev By er Antallet af de danske Valgmænd sunket ned til 3.2 Procent, medens det i Aabenraa endnu staar paa 27.3 og i Sønderborg paa 22.7 Procent.

Hvad de enkelte Valgklasser angaar, da ser vi, naar vi holder os til Landdistrikterne alene, at de danske Valgmænd i de fleste Omraader er langt svagere repræsenterede i første end i anden og tredje Valgklasse. Dette er saaledes Tilfældet i alle tre Omraader i Haderslev Østeramt, i den mellemste og den sydøstlige Del af Aabenraa Amt og i Sundeved og Als Nørreherred i Sønderborg Amt. I Als Sønderherred gaar Forskellen i samme Retning, men er næppe saa paafaldende, medens Fordelingen er nogenlunde ligelig i hele Haderslev Vesteramt og den nordvestlige Del af Aabenraa Amt. Kun i ét Omraade, nemlig Røddingegnen, er der flere danske Valgmænd i første end i anden Valgklasse, og i intet Omraade er der flere i første end i tredje Valgklasse.

II. Gruppering efter Omraader.

Endelig skal der fremlægges en Række Tabeller, hvori der for de enkelte *Omraaders* Vedkommende vil blive vist, hvor mange Procent af de i de enkelte Valgaar valgte Valgmænd der har været danske og hvor mange Procent der har været tyske, og det da baade i hver af de tre Valgklasser for sig og i alle tre Klasser tilsammen.

Valg- Aar	Antallet af de valgte Valgmænd							
	i Klasse			i Klasse			tilsammen	
	I	II	III	I	II	III	danske	tyske
o. o	o/o	o. o	o. o	tyske o/o	o. o	o/o	o/o	o/o

A. Bverne.**a. De enkelte Byer.***1. Hadersløn By.*

1867	18.2	6.1	15.1	15.1	27.3	18.2	39.4	60.6
1870	3.0	18.2	33.3	30.3	15.2	0.0	54.5	45.5
1873	6.7	13.3	10.0	26.7	20.0	23.3	30.0	70.0
1876	10.0	10.0	6.7	23.3	23.3	26.7	26.7	73.3
1879	0.0	6.5	0.0	32.3	29.0	32.2	6.5	93.5
1882	0.0	3.2	0.0	32.3	32.3	32.2	3.2	96.9
1885	0.0	0.0	0.0	32.3	35.5	32.2	0.0	100.0
1888	0.0	0.0	0.0	33.3	33.4	33.3	0.0	100.0
1893	0.0	6.1	0.0	33.3	27.3	33.3	6.1	93.9
1898	0.0	9.1	6.1	33.3	24.2	27.3	15.2	84.8
1903	0.0	0.0	0.0	33.3	33.4	33.3	0.0	100.0
1908	5.5	5.6	0.0	27.8	27.8	33.3	11.1	88.9
1913	1.9	0.0	13.5	32.7	30.8	21.1	15.4	84.6

2. Aabenraa By.

1873	27.2	9.1	18.2	9.1	18.2	18.2	54.5	45.5
1876	13.6	9.1	13.6	18.2	27.3	18.2	36.3	63.7
1879	13.6	9.1	4.6	18.2	27.3	27.2	27.3	72.7
1882	9.1	18.2	0.0	22.7	18.2	31.8	27.3	72.7
1885	8.3	8.4	0.0	25.0	25.0	33.3	16.7	83.3
1888	0.0	8.7	0.0	34.8	21.7	34.8	8.7	91.3
1893	9.5	0.0	0.0	23.8	33.4	33.3	9.5	90.5
1898	0.0	9.1	0.0	31.8	27.3	31.8	9.1	90.9
1903	0.0	0.0	0.0	34.6	30.8	34.6	0.0	100.0
1908	0.0	0.0	7.1	32.2	35.7	25.0	7.1	92.9
1913	0.0	0.0	0.0	32.3	35.5	32.2	0.0	100.0

Valg- Aar	Antallet af de valgte Valgmænd							
	i Klasse						tilsammen	
	I	II	III	I	II	III	danske	tyske
%	danske %	%	%	tyske %	%	%	%	%

3. Sønderborg By.

1873	15.8	10.5	31.6	15.3	21.0	5.3	57.9	42.1
1876	4.8	9.5	19.0	28.8	23.8	14.3	33.3	66.7
1879	9.5	4.8	9.5	23.8	28.6	23.8	23.8	76.2
1882	4.5	9.1	9.1	27.3	27.3	22.7	22.7	77.3
1885	4.8	0.0	9.5	28.6	33.3	23.6	14.3	85.7
1888	5.6	0.0	5.0	30.0	30.0	30.0	10.0	90.0
1893	15.0	5.0	20.0	20.0	25.0	15.0	40.0	60.0
1898	5.5	5.6	0.0	22.2	27.5	38.9	11.1	88.9
1903	5.0	0.0	5.0	30.0	30.0	30.0	10.0	90.0
1908	0.0	0.0	0.0	32.0	36.0	32.0	0.0	100.0
1913	15.4	0.0	0.0	18.0	33.3	33.3	15.4	84.6

b. Byerne tilsammen.

1. Aabenraa og Sønderborg tilsammen.

1873	21.9	9.8	24.4	12.2	19.5	12.2	56.1	43.9
1876	9.3	9.3	16.3	23.2	25.6	16.3	34.9	65.1
1879	11.6	7.0	7.0	20.9	27.9	25.6	25.6	74.4
1882	6.8	13.7	4.5	25.0	22.7	27.3	25.0	75.0
1885	6.7	4.5	4.4	26.6	28.9	28.9	15.6	84.4
1888	2.3	4.7	2.3	32.6	25.6	32.5	9.3	90.7
1893	12.2	2.5	9.7	21.9	29.3	24.4	24.4	75.6
1898	2.5	7.5	0.0	27.5	27.5	35.0	10.0	90.0
1903	2.2	0.0	2.1	32.8	30.5	32.6	4.3	95.7
1908	0.0	0.0	3.6	32.1	35.8	28.3	3.8	96.2
1913	8.6	0.0	0.0	24.3	34.3	32.8	5.6	94.4

Valg- Aar	Antallet af de valgte Valgmænd							
	i Klasse						tilsammen	
	I %	II danske %	III %	I %	II tyske %	III %	danske %	tyske %

2. Alle 3 Byer tilsammen.

1873	15.5	11.3	18.3	18.3	19.7	16.0	45.1	54.9
1876	9.6	9.6	12.3	23.3	24.7	20.5	31.5	68.5
1879	6.8	6.5	4.0	25.7	28.4	28.3	17.6	82.4
1882	4.0	9.3	2.7	28.0	27.7	29.3	16.0	84.0
1885	4.0	2.6	2.6	28.9	31.6	30.3	9.2	90.9
1889	1.4	2.7	1.4	32.9	28.7	32.9	5.5	94.5
1893	6.8	4.0	5.4	27.0	28.4	28.4	16.2	83.8
1898	1.4	8.2	2.7	30.2	26.0	31.5	12.3	87.7
1903	1.2	0.0	1.2	32.9	31.7	33.0	2.4	97.6
1908	2.2	2.2	2.3	30.3	32.6	30.4	6.7	93.3
1913	5.7	0.0	5.8	27.9	32.8	27.8	11.5	88.5

B. Landet.

a. Mindre Omraader.

i. Første Valgkreds.

A. Huderstev Østeramt.

1. Søndenfjordssoffene.

1867	15.4	26.9	26.9	15.4	11.6	3.9	69.2	30.9
1870	11.1	33.3	29.7	18.5	7.4	0.0	74.1	25.9
1873	17.3	31.0	31.0	13.8	6.9	0.0	79.3	20.7
1876	17.9	35.7	25.0	10.7	7.1	3.6	78.6	21.4
1879	11.1	25.9	26.0	18.5	14.8	3.7	63.0	37.0
1882	14.3	28.6	28.5	17.9	7.1	3.6	71.4	28.6
1885	21.4	25.0	28.6	10.7	10.7	3.6	75.0	25.0
1888	20.0	16.0	24.0	12.0	20.0	8.0	60.0	40.0
1893	16.7	29.1	25.0	12.5	12.5	4.2	70.8	29.2
1898	8.0	24.0	28.0	24.0	12.0	4.0	60.0	40.0
1903	8.3	20.8	29.2	25.0	12.5	4.2	58.3	41.7
1908	12.5	20.8	33.4	25.0	4.2	4.1	66.7	33.3
1913	15.4	30.8	34.6	19.2	0.0	0.0	80.8	19.2

Valg- Aar	Antallet af de valgte Valgmænd							
	i Klasse						tilsammen	
	I %	II danske %	III %	I %	II tyske %	III %	danske %	tyske %

2. Nordenfjordssognene.

1867	22.5	40.0	30.0	7.5	0.0	0.0	92.5	7.5
1870	30.0	35.0	32.5	2.5	0.0	0.0	97.5	2.5
1873	32.5	27.5	32.5	2.5	2.5	2.5	92.5	7.5
1876	25.6	30.8	33.3	7.7	2.6	0.0	89.7	10.3
1879	19.5	29.3	34.1	14.7	2.4	0.0	82.9	17.1
1882	15.0	30.0	30.0	15.0	10.0	0.0	75.0	25.0
1885	22.5	27.5	30.0	7.5	12.5	0.0	80.0	20.0
1888	18.9	27.0	32.5	13.5	8.1	0.0	78.4	21.6
1893	22.9	25.7	31.4	8.6	11.4	0.0	80.0	20.0
1896	22.8	31.4	22.9	8.6	5.7	8.6	77.1	22.9
1903	16.2	27.1	18.9	10.8	18.9	8.1	62.2	37.8
1908	17.5	30.0	25.0	12.5	10.0	5.0	72.5	27.5
1913	31.3	28.1	34.4	3.1	3.1	0.0	93.8	6.2

5. Jernvejssognene.

1867	28.9	31.6	34.2	5.3	0.0	0.0	94.7	5.3
1870	26.9	31.6	34.2	5.3	0.0	0.0	94.7	5.3
1873	28.2	33.3	33.4	5.1	0.0	0.0	94.9	5.1
1876	23.1	33.3	33.3	10.3	0.0	0.0	89.7	10.3
1879	20.5	33.4	33.3	12.8	0.0	0.0	87.2	12.8
1882	23.1	23.1	35.9	12.8	5.1	0.0	82.1	17.9
1885	23.1	23.1	35.9	12.8	5.1	0.0	82.1	17.9
1888	15.8	28.9	31.6	18.4	2.7	2.6	76.3	23.7
1893	22.9	37.1	31.4	8.6	0.0	0.0	91.4	8.6
1895	16.7	40.0	30.0	13.3	0.0	0.0	86.7	13.3
1903	19.4	29.0	29.0	12.9	6.5	3.2	77.4	22.6
1908	15.1	39.4	27.3	15.2	0.0	3.0	81.8	18.2
1913	20.6	35.3	32.3	11.8	0.0	0.0	88.2	11.8

Valg- Aar	Antallet af de valgte Valgmænd							
	i Klasse						tilsammen	
	I	II	III	I	II	III	danske	tyske
%	danske %	%	%	%	tyske %	%	%	%

B. Haderslev Vesteramt.

1. Røddingegnen.

1867	30.8	28.2	35.9	5.1	0.0	0.0	94.9	5.1
1870	34.2	29.0	34.2	0.0	2.6	0.0	97.4	2.6
1873	30.8	33.3	33.3	2.6	0.0	0.0	97.4	2.6
1876	31.6	31.6	34.2	2.6	0.0	0.0	97.4	2.6
1879	31.6	31.6	34.2	2.6	0.0	0.0	97.4	2.6
1882	34.3	31.4	34.3	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0
1885	34.3	28.5	34.3	0.0	2.9	0.0	97.1	2.9
1888	26.5	35.3	32.3	5.9	0.0	0.0	94.1	5.9
1893	24.2	39.4	30.3	6.1	0.0	0.0	93.9	6.1
1898	31.2	37.5	31.3	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0
1903	30.3	36.4	30.3	0.0	3.0	0.0	97.0	3.0
1908	30.5	38.9	30.6	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0
1913	33.3	33.3	33.4	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0

2. Toftlundegnen.

1867	35.3	29.4	35.3	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0
1870	36.9	26.3	36.8	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0
1873	35.0	30.0	35.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0
1876	35.0	30.0	35.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0
1879	26.3	26.3	31.6	5.3	10.5	0.0	84.2	15.8
1882	29.4	29.4	29.4	0.0	11.8	0.0	88.2	11.8
1885	29.4	29.4	23.5	0.0	11.8	5.9	82.3	17.7
1888	35.3	23.5	23.3	0.0	5.9	0.0	91.1	5.9
1893	35.3	29.4	35.3	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0
1898	35.0	30.0	35.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0
1903	26.6	33.3	28.6	4.8	0.0	4.7	90.5	9.5
1908	27.3	36.4	31.8	4.5	0.0	0.0	95.5	4.5
1913	30.4	39.2	30.4	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0

Valg- Aar	Antallet af de valgte Valgmænd							
	i Klasse						tilsammen	
	I	II	III	I	II	III	danske	tyske
o/o	o/o	o/o	o/o	o/o	o/o	o/o	o/o	o/o

5. Vesteregnet.

1867	29.7	40.7	29.6	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0
1870	32.1	35.7	32.2	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0
1873	36.0	28.0	36.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0
1876	34.8	30.4	34.8	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0
1879	34.8	26.1	34.8	0.0	4.3	0.0	95.7	4.3
1882	33.3	33.4	33.3	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0
1885	33.3	29.2	33.3	0.0	4.2	0.0	95.8	4.2
1888	34.8	26.1	34.8	0.0	4.3	0.0	95.7	4.3
1893	34.8	30.4	34.8	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0
1898	29.2	41.7	29.1	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0
1903	28.0	28.0	32.0	4.0	8.0	0.0	88.0	12.0
1908	29.7	40.7	29.6	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0
1913	31.0	38.0	27.6	0.0	0.0	3.4	96.6	3.4

II. Anden Valgkreds.

A. Aabenraa Amt.

1. Den nordvestlige Del.

1873	30.8	38.4	30.8	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0
1876	15.4	38.4	30.8	15.4	0.0	0.0	84.6	15.4
1879	30.8	30.7	23.1	0.0	7.7	7.7	84.6	15.4
1882	28.6	28.6	35.7	7.1	0.0	0.0	92.9	7.1
1885	28.6	28.6	35.7	7.1	0.0	0.0	92.9	7.1
1888	15.4	38.4	30.8	15.4	0.0	0.0	84.6	15.4
1893	23.1	38.4	30.8	7.7	0.0	0.0	92.3	7.7
1898	23.1	38.4	23.1	7.7	0.0	7.7	84.6	15.4
1903	23.1	38.4	23.1	7.7	0.0	7.7	84.6	15.4
1908	14.3	35.7	21.4	14.3	7.2	7.1	71.4	28.6
1913	25.0	37.5	25.0	6.3	0.0	6.2	87.5	12.5

Valg- Aar	Antallet af de valgte Valgmænd							
	i Klasse						tilsammen	
	I	II	III	I	II	III	danske	tyske
0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0

2. Den mellemste Del.

1873	18.5	33.3	33.4	14.8	0.0	0.0	85.2	14.8
1876	18.5	25.9	29.7	11.1	14.8	0.0	74.1	25.9
1879	14.8	33.3	26.0	14.8	7.4	3.7	74.1	25.9
1882	11.1	26.0	22.2	18.5	14.8	7.4	59.3	40.7
1885	7.4	33.3	26.0	22.5	7.4	3.7	66.7	33.3
1888	8.3	29.2	29.2	25.0	4.2	4.1	66.7	33.3
1893	8.3	25.0	29.2	25.0	8.3	4.2	62.5	37.5
1898	8.0	20.0	24.0	28.0	8.0	12.0	52.0	48.0
1903	8.3	16.7	16.7	20.8	25.0	12.5	41.7	58.2
1908	13.1	17.4	13.0	13.1	30.4	13.0	43.5	56.5
1913	19.2	11.6	26.9	15.4	19.2	7.7	57.7	42.3

3. Den sydøstlige Del.

1873	27.9	25.6	34.9	7.0	4.6	0.0	88.4	11.6
1876	21.0	30.2	30.2	14.0	0.0	4.6	81.4	18.6
1879	13.9	25.6	27.9	20.9	4.7	7.0	67.4	32.6
1882	13.9	25.6	27.9	20.9	4.7	7.0	67.4	32.6
1885	13.9	15.6	21.0	20.9	11.6	14.0	53.5	46.5
1888	16.7	21.4	23.8	19.1	7.1	11.9	61.9	38.1
1893	14.6	14.7	19.5	19.5	17.1	14.6	48.8	51.2
1898	9.5	12.2	19.5	24.4	19.5	14.6	41.5	58.5
1903	11.4	11.4	20.4	22.7	20.5	13.6	43.2	56.8
1906	6.4	17.0	14.0	25.5	19.2	17.0	38.3	61.7
1913	6.3	25.0	29.2	25.0	8.3	4.2	62.5	37.5

Valg- Aar	Antallet af de valgte Valgmænd							
	i Klasse						tilsammen	
	I %	II danske %	III %	I %	II tyske %	III %	danske %	tyske %

B. Sønderborg Amt.

1. Sundeved.

1873	34.3	26.5	34.3	0.0	2.9	0.0	97.1	2.9
1876	25.0	22.2	30.6	8.3	11.1	2.6	77.9	22.2
1879	20.6	29.4	29.4	11.8	5.9	2.9	79.4	20.6
1882	19.4	27.8	30.6	13.9	5.5	2.8	77.8	22.2
1885	25.0	27.8	30.5	8.3	5.6	2.9	83.3	16.7
1888	11.4	31.4	28.6	20.0	5.7	2.9	71.4	28.6
1893	16.6	27.8	27.8	13.9	11.1	2.8	72.2	27.9
1898	18.2	39.4	24.2	12.1	0.0	6.1	81.8	18.2
1903	11.1	33.3	27.8	19.4	5.6	2.9	72.2	27.9
1906	16.2	24.3	29.8	16.2	10.8	2.7	70.3	29.7
1913	17.9	28.4	30.8	15.4	5.1	2.6	76.9	23.1

2. Als Sønderherred.

1873	28.6	33.3	28.6	2.4	4.7	2.4	90.5	9.5
1876	29.3	31.7	29.3	2.4	4.9	2.4	90.3	9.7
1879	25.7	33.3	28.2	5.1	5.1	2.6	87.2	12.8
1882	23.7	31.6	28.9	7.9	5.3	2.6	84.2	15.8
1885	26.3	29.0	28.9	5.3	7.9	2.6	84.2	15.8
1888	20.0	34.3	28.6	11.4	2.9	2.9	82.9	17.1
1893	19.5	33.3	27.8	11.1	5.5	2.8	80.6	19.4
1898	25.0	36.1	30.6	5.5	2.8	0.0	91.7	8.3
1903	15.8	26.3	29.0	18.4	5.3	5.2	71.1	28.9
1908	26.2	33.3	33.4	5.1	0.0	0.0	94.9	5.1
1913	25.0	30.0	30.0	7.5	5.0	2.5	85.0	15.0

Valg- Aar	Antallet af de valgte Valgmænd							
	i Klasse						tilsammen	
	I	II	III	I	II	III	danske	tyske
o	o	o	o	o	o	o	o	o

3. Als Nørreherred.

1873	31.0	31.0	34.5	3.5	0.0	0.0	96.5	3.5
1876	21.4	25.6	35.7	14.3	0.0	0.0	55.7	14.3
1879	10.7	32.2	32.1	21.4	3.6	0.0	75.0	25.0
1882	14.3	35.7	32.1	17.9	0.0	0.0	82.1	17.9
1885	10.7	32.2	25.0	21.4	3.6	7.1	67.9	32.1
1888	22.2	33.3	26.0	7.4	7.4	3.7	81.5	18.5
1893	19.2	36.5	26.9	7.7	7.7	0.0	84.6	15.4
1896	19.2	30.5	23.1	7.7	15.4	3.8	73.1	26.9
1903	19.2	46.2	23.1	7.7	0.0	3.5	84.5	11.5
1905	24.0	44.0	24.0	4.0	0.0	4.0	92.0	8.0
1913	26.9	35.5	26.9	3.9	0.0	3.5	92.3	7.7

b. Større Omraader.

1. Amtene.

I. Første Valgkreds.

A. Haderslev Østeramt.

1867	23.1	33.6	30.5	8.0	2.0	1.0	87.5	12.5
1870	24.5	33.3	32.4	7.6	1.9	0.0	90.5	9.5
1873	26.8	30.6	32.4	6.5	2.5	0.9	69.8	10.2
1876	22.7	33.0	31.1	9.4	2.5	1.0	86.8	13.2
1879	17.7	29.1	31.5	15.0	4.7	0.9	79.4	20.6
1882	17.7	27.1	31.8	15.0	7.5	0.9	76.6	23.4
1885	22.4	25.2	31.8	10.3	9.4	0.9	79.4	20.6
1888	18.0	25.0	30.0	15.0	9.0	3.0	73.0	27.0
1893	21.3	30.8	29.8	9.6	7.4	1.1	81.9	18.1
1898	16.7	32.2	26.7	14.4	5.6	4.4	75.6	24.4
1903	15.2	26.1	25.0	15.2	13.1	5.4	66.3	33.7
1908	15.5	30.9	27.9	16.5	5.2	4.1	74.2	25.8
1913	22.5	31.5	33.7	10.9	1.1	0.0	93.0	12.0

Valg- Aar	Antallet af de valgte Valgmænd							
	i Klasse						tilsammen	
	I	II	III	I	II	III	danske	tyske
o/o	danske o/o	o/o	o/o	tyske o/o	o/o	o/o	o/o	o/o

B. Haderslev Vesterramt.

1867	31.3	32.5	33.5	2.4	0.0	0.0	97.6	2.4
1870	34.1	30.6	34.1	0.0	1.2	0.0	98.5	1.2
1873	33.3	31.0	34.5	1.2	0.0	0.0	98.5	1.2
1876	33.3	30.9	34.6	1.2	0.0	0.0	98.9	1.2
1879	31.2	28.8	33.7	2.5	3.8	0.0	93.7	6.3
1882	32.9	31.6	32.9	0.0	2.6	0.0	97.4	2.6
1885	32.9	28.9	31.6	0.0	5.3	1.3	93.4	6.6
1888	31.1	29.7	33.8	2.7	2.7	0.0	94.6	5.4
1893	30.1	34.3	32.9	2.7	0.0	0.0	97.3	2.7
1898	31.6	36.8	31.6	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0
1903	29.1	32.9	30.4	2.5	3.8	1.3	92.4	7.6
1908	29.4	38.8	30.6	1.2	0.0	0.0	98.8	1.2
1913	31.9	36.2	30.8	0.0	0.0	1.1	98.9	1.1

II. Anden Valgkreds.

A. Aabenraa Amt.

1873	25.3	30.1	33.8	8.4	2.4	0.0	89.2	10.2
1876	19.3	30.1	30.1	13.3	4.8	2.4	79.5	20.5
1879	16.9	28.9	26.5	15.7	6.0	6.0	72.3	27.7
1882	15.5	26.1	27.4	17.9	7.1	6.0	69.0	31.0
1885	14.3	25.0	25.0	19.1	8.3	8.3	64.3	35.7
1888	13.9	26.6	26.6	20.2	5.1	7.6	67.1	32.9
1893	14.1	21.5	24.4	19.2	11.5	9.0	60.3	39.7
1896	11.4	19.0	21.5	22.8	12.7	12.6	51.9	48.1
1903	12.3	17.3	19.8	19.8	18.5	12.3	49.4	50.6
1908	9.5	20.2	15.5	20.2	20.3	14.3	45.2	54.8
1913	14.4	23.3	27.8	18.9	10.0	5.6	65.5	34.5

Valg- Aar	Antallet af de valgte Valgmænd							
	i Klasse						tilsammen	
	I	II	III	I	II	III	danske	tyske
%	danske %	%	%	%	tyske %	%	%	%

B. Sønderborg Amt.

1873	31.1	31.1	32.1	1.9	2.9	0.9	94.3	5.7
1876	25.7	27.6	31.5	7.6	5.7	1.9	84.8	15.2
1879	19.8	31.7	29.7	11.9	4.9	2.0	81.2	18.8
1882	19.6	31.4	30.4	12.7	3.9	2.0	81.4	18.6
1885	21.6	29.4	28.4	10.8	5.9	3.9	79.4	20.6
1888	17.5	33.0	27.9	13.4	5.1	3.1	78.4	21.6
1893	18.4	32.6	27.6	11.2	8.2	2.0	78.6	21.4
1898	21.1	35.8	26.3	8.4	5.3	3.1	83.2	16.8
1903	15.0	34.0	27.0	16.0	4.0	4.0	76.0	24.0
1908	22.7	32.7	29.7	8.9	4.0	2.0	85.1	14.9
1913	22.9	31.4	29.5	9.5	3.8	2.9	83.8	16.2

2. Valgkredsene.

I. Første Valgkreds.

Haderslev Amts Landdistrikt.

1867	26.7	33.2	32.1	5.9	1.6	0.5	92.0	8.0
1870	28.0	32.1	33.2	4.2	1.6	0.0	94.2	5.8
1873	29.7	30.7	33.3	4.2	1.6	0.5	93.7	6.3
1876	27.3	32.1	32.6	5.9	1.6	0.5	92.0	8.0
1879	23.6	29.4	32.6	9.6	4.3	0.5	85.6	14.4
1882	24.0	29.0	32.2	6.7	5.5	0.6	85.2	14.8
1885	26.8	26.7	31.7	6.0	7.7	1.1	85.2	14.8
1888	23.6	27.0	31.6	9.6	6.3	1.7	82.2	17.8
1893	25.2	32.3	31.1	6.6	4.2	0.6	88.6	11.4
1898	23.5	24.3	28.9	7.0	3.0	2.4	86.7	13.3
1903	21.6	29.3	27.5	9.3	6.8	3.5	78.4	21.6
1908	22.0	34.6	29.1	9.3	2.8	2.2	85.7	14.3
1913	27.3	33.9	32.2	5.5	0.5	0.6	93.4	6.6

Valg- Aar	Antallet af de valgte Valgmænd							
	i Klasse						tilsammen	
	I	II	III	I	II	III	danske	tyske
%	danske %	%	%	tyske %	%	%	%	%

II. Anden Valgkreds.

Aabenraa og Sønderborg Amters Landdistrikt.

1873	26.6	30.7	32.8	4.8	2.6	0.5	92.1	7.9
1876	22.9	28.7	30.9	10.1	5.3	2.1	82.5	17.5
1879	18.5	30.4	28.3	13.6	5.4	3.8	77.2	22.8
1882	17.8	29.0	29.0	15.0	5.4	3.8	75.8	24.2
1885	18.3	27.4	26.9	14.5	7.0	5.9	72.6	27.4
1888	15.9	30.1	27.3	16.5	5.1	5.1	73.3	26.7
1893	16.5	27.6	26.1	14.8	9.7	5.1	70.4	29.6
1898	16.7	26.2	24.1	14.9	8.6	7.5	69.0	31.0
1903	13.8	26.5	23.8	17.7	10.5	7.7	64.1	35.9
1908	16.6	27.0	23.2	14.1	11.3	7.6	67.0	33.0
1913	19.0	27.7	26.7	13.8	6.7	4.1	75.4	24.6

C. By og Land.

I. Første Valgkreds.

Hele første Valgkreds.

1867	25.5	29.1	29.5	7.3	5.4	3.2	84.1	15.9
1870	25.1	30.0	33.2	8.1	3.6	0.0	88.3	11.7
1873	26.6	28.3	30.2	7.2	4.1	3.6	85.1	14.9
1876	24.9	29.0	29.0	8.3	4.6	4.2	82.9	17.1
1879	20.2	26.1	26.0	12.8	7.8	5.1	74.3	25.7
1882	20.6	25.2	27.6	12.2	9.3	5.1	73.4	26.6
1885	22.9	22.9	27.1	9.8	11.7	5.6	72.9	27.1
1888	20.1	23.0	27.0	13.2	10.3	6.4	70.1	29.9
1893	21.0	28.0	26.0	11.0	8.0	6.0	75.0	25.0
1898	19.6	30.2	25.1	12.1	6.5	6.5	74.9	25.1
1903	17.9	24.1	22.7	13.5	13.1	8.7	64.7	35.3
1906	19.3	29.8	24.3	12.4	6.9	7.3	73.4	26.6
1913	21.7	26.4	28.1	11.5	7.2	5.1	76.2	23.8

Valg- Aar	Antallet af de valgte Valgmænd							
	i Klasse						tilsammen	
	I	II	III	I	II	III	danske	tyske
o/o	danske o/o	o/o	o/o	tyske o/o	o/o	o/o	o/o	o/o

II. Anden Valgekreds.

a. Amterne.

1. Hele Aabenraa Amt.

1873	25.7	25.7	30.5	8.6	5.7	3.8	81.9	18.1
1876	18.1	25.7	26.7	14.3	9.5	5.7	70.5	29.5
1879	16.2	24.8	21.9	16.2	10.5	10.4	62.9	37.1
1882	14.2	24.5	21.7	18.9	9.4	11.3	60.4	39.6
1885	13.0	21.3	19.4	20.4	12.0	13.9	53.7	46.3
1888	10.8	22.5	20.6	23.5	8.9	13.7	53.9	46.1
1893	13.1	17.2	19.2	20.2	16.2	14.1	49.5	50.5
1898	8.9	16.8	16.9	24.8	15.8	16.8	42.6	57.4
1903	9.3	13.1	15.0	23.4	21.5	17.7	37.4	62.6
1908	7.1	15.2	13.4	23.2	24.1	17.0	35.7	64.3
1913	10.7	17.4	20.7	22.3	16.5	12.4	48.8	51.2

2. Hele Sønderborg Amt.

1873	28.8	28.0	32.0	4.0	5.6	1.6	68.8	11.2
1876	22.2	24.6	29.4	11.1	8.7	4.0	76.2	23.8
1879	18.0	27.1	26.2	14.0	9.0	5.7	71.3	28.7
1882	17.0	27.4	26.6	15.3	8.1	5.6	71.0	29.0
1885	18.7	24.4	25.2	13.8	10.6	7.3	68.3	31.7
1888	15.4	27.4	23.9	16.2	9.4	7.7	66.7	33.3
1893	17.8	27.9	26.3	12.7	11.0	4.3	72.0	28.0
1898	18.6	31.0	22.1	10.6	8.9	8.8	71.7	28.3
1903	13.3	28.4	23.3	18.3	8.4	8.3	65.0	35.0
1908	18.3	26.2	23.8	13.5	10.3	7.9	68.3	31.7
1913	20.9	22.9	21.5	11.8	11.8	11.1	65.3	34.7

Vælg- Aar	Antallet af de valgte Valgmænd							
	i Klasse						tilsammen	
	I	II	III	I	II	III	danske	tyske
%	danske %	%	%	%	tyske %	%	%	%

b. Hele anden Valgkreds.

1873	27.4	27.0	31.3	6.1	5.6	2.6	85.7	14.3
1876	20.4	25.1	28.1	12.5	9.1	4.8	73.6	26.4
1879	17.2	26.0	24.2	15.0	9.7	7.9	67.4	32.6
1882	15.7	26.1	24.3	17.0	8.7	8.2	66.1	33.9
1885	16.0	23.0	22.5	16.9	11.2	10.4	61.5	38.5
1888	13.2	25.1	22.4	19.6	9.2	10.5	60.7	39.3
1893	15.6	23.1	23.1	16.1	13.4	8.7	61.8	38.2
1894	14.0	24.3	19.6	17.3	12.2	12.6	57.9	42.1
1903	11.5	21.1	19.4	20.7	14.5	12.8	52.0	48.0
1908	13.0	21.0	18.9	16.1	16.8	12.2	52.9	47.1
1913	16.2	20.4	21.1	16.6	14.0	11.7	57.7	42.3

De foran opstillede Tabeller er i Særdleshed anvendelige, naar man for et bestemt Omraades Vedkommende vil sammenligne, hvor mange danske eller tyske Valgmænd af hvert Hundrede valgte Valgmænd i det paagældende Omraade der er blevet valgt i de forskellige Valgaar.

Vi vil nøjes med at se paa et Par Eksempler.

I Als Nørreherred er Antallet af de danske Valgmænd i Aaret 1873 oppe paa 96.5 Procent af samtlige i Herredet valgte Valgmænd, men i 1876 synker det ned til 85,7 og i 1879 til 75.0 Procent, stiger derpaa i 1882 til 82,1 Procent for saa i 1885 at synke til 67.9 Procent, stiger i 1888 atter til 81,5 og i 1893 til 84.6 Procent, synker i 1898 ned til 73,1 Procent og stiger derefter i 1903 til 85,5, i 1908 til 92,0 og i 1913 til 92,3 Procent. — De danske Valgmænd er helt igen-

nem svagest repræsenterede i første, stærkest i anden Valgklasse. De tyske Valgmænd derimod er paa en enkelt Undtagelse nær hele Tiden stærkest repræsenterede i første og gennemgaaende svagest i tredje Klasse.

I hele første Valgkreds er Antallet af de danske Valgmænd i det første Valgaaar 84,1 Procent af samtlige valgte Valgmænd i Valgkredsen, og det stiger i 1870 til 89,3 Procent, men synker derefter hvert Valgaaar, indtil det i 1888 er naaet ned til 70,1 Procent; i 1893 stiger det til 75,0 Procent, synker i 1898 til 74,9 og i 1903 til 64,7 Procent, hvorefter det atter stiger: i 1908 til 73,4 og i 1913 til 76,2 Procent. — De danske Valgmænd er helt igennem noget svagere repræsenterede i første end i anden og tredje Valgklasse, hvorimod de tyske Valgmænd er iøjnefaldende stærkest repræsenterede i første og svagest i tredje Klasse.

B. Deputeretvalgene.

Ved samtlige prøjsiske Landdagsvalg i Nordslesvig er der baade i første og i anden Valgkreds blevet valgt dansk-sindede Deputerede. For saa vidt er altsaa Forholdet simpelt nok. Men da Vælgernes og de valgte Deputeredes Syn paa selve Mandatets Betydning i Tidernes Løb har undergaaet en ikke uvæsentlig Forandring, turde det vel være formaalstjenligt at give en kort almindelig Oversigt over den paagældende Udvikling, inden jeg fremlægger en udførligere Fortegnelse over de enkelte Valgresultater.

a. Almindelig Oversigt.

I Modsætning til det tyske Riges Forfatning kræver den preussiske Statsgrundlov, at de Deputerede skal aflægge Ed paa Forfatningen. I Henhold til de dansksindede Nordslesvigeres og de af dem valgte Landdagsmænds Stilling til dette Edsspørgsmaal kan man dele Tiden fra 1867 til nu i tre Perioder, nemlig en Edsnægtelses-Periode, en Overgangs-Periode og en Edsaflæggelses-Periode.

1. Edsnægtelses-Perioden.

Ved det første Deputeretvalg, den 7. November 1867, blev Gaardejer og Kromand Hans Andersen *Krüger* i Bevtøft valgt til Deputeret for første og Godsejer Nicolai *Ahl-*

mann i Augustenborg for anden Valgkreds. Da de imidlertid ikke uden videre vilde aflægge den foreskrevne Ed paa den projsiske Forfatning, indsendte de i Fællesskab følgende Erklæring til Landdagen:

Naar det af os undertegnede — skont den Landsdel, vi repræsenterer, ifølge Prag-Fredens Art. 5 ikke definitivt kan være indlemmet i det projsiske Monarki, og der traktatmæssig tilkommer Befolkningen Ret til ved fri Afstemning at vælge sin statsretslige Stilling — alligevel forlanges, at vi skal aflægge en Ed, i Kraft af hvilken vi definitivt vilde indtræde i det projsiske Statsforbund, saa kan vi kun herved erklære, at vi alene under Forbehold af den ved Prag-Freden Befolkningen i Slesvigs nordlige Distrikter tilsikrede Ret til fri Afstemning og Valg af deres undersaatlige Stilling kan aflægge Ed som Landdagsmænd.

Dette Forbehold blev ved Deputeretkamrets Møde den 7. December 1867 erklæret for uhjemlet, og Krüger og Ahlmann opfordredes til ubetinget Aflæggelse af den forskriftsmæssige Ed; men de vilde vedblivende ikke gaa ind derpaa, og Kamret kasserede derfor deres Mandater.

Der blev saa udskrevet nye Valg, og Krüger og Ahlmann valgtes paany; men da de atter nægtede at aflægge Eden, forholdtes det dem stadig at indtage Sæde i Landdagen.

Denne Valgfærd gentog sig derpaa Gang efter Gang i en længere Aarrække: først valgtes Krüger og Ahlmann, og efter at den sidstnævnte i Aaret 1875 havde forladt Sønderjylland, Krüger og Gaardejer Hans *Lassen* i Lysabild, men da de bestandig nægtede at aflægge Eden, stod deres Pladser i Landdagen vedvarende tomme.

2. Overgangs-Perioden.

Imidlertid fremstod der i den dansk-nordslesvigske Befolkning efterhaanden en stærk Meningsforskel med Hensyn til det formaalstjenlige i »de tomme Stoles Politik«.

Allerede midt i Halvfjerdserne udtalte ansete Mænd som Monrad i Flensborg og Junggreen i Aabenraa sig skarpt imod denne Politik, og da Valgmændene i anden Valgkreds i Efteraaret 1879 vilde genvælge Hans Lassen til Landdagsmand, afgav denne en Erklæring om, at det af Hensyn til Traktaten af 11. Oktober 1878 ikke blot varkløgest, men ligefrem tvingende nødvendigt, at de nordslesvigske Repræsentanter indtog deres Sæde i Landdagen »for overalt og ved enhver Lejlighed at værne om det, hvorpaa vort Fremtidshaab nu maa bygges: vor Nationalitet, vort Sprog og den almindelige Folkeret«; i Henhold til denne Opfattelse af Stillingen vilde han kun mødtage Valget paa den udtrykkelige Betingelse, at man gav ham fuld Frihed med Hensyn til Edsspørgsmaalet.

Paa dette Program blev Hans Lassen enstemmig genvalgt: men da Krüger fastholdt Proteststandpunktet, bojede han sig foreløbig for ham som den ældre Repræsentant. Først efter Krügers Dod i 1881 aflagde han Eden og indtog sit Sæde i Landdagen.

I første Valgkreds valgtes i 1881 efter Krügers Dod Protestmanden og Edsnægteren Gaardejer og Landmaaler Dons *Hörlück* i Rurup, men ved første Omgang kun med 80 Stemmer, medens de øvrige 74 dansksindede Valgmænd stemte paa den af Proteststadets Modstandere opstillede Kandidat, Gaardejer Peder Skau paa Bukshave. Hörlück genvalgts 1882 og 1885, og da begge Gange atter som Edsnægter.

3. Edsaflæggelses-Perioden.

Ved det næstpaafølgende Valg, i 1888, blev man imidlertid ogsaa i første Valgkreds enig om at vælge en Deputeret, der vilde aflægge Eden paa Forfatningen. Valgt blev Agent og Politiker *Gustav Johannsen* i Flensborg, der allerede i Forvejen var Rigsdagsmand. Siden den Tid har da begge de danske Landdagsmænd givet Mode i det projsiske Deputeretkammer.

Hans Lassen og Gustav Johannsen genvalgtes ved de følgende Landdagsvalg, saa længe de levede. Efter Hans Lassens Død den 20. Januar 1896 blev Redaktør *H. P. Hanssen* i Aabenraa ved et Udfyldningsvalg den 31. Marts samme Aar valgt til Deputeret for anden Valgkreds, og efter Gustav Johannsens Død den 25. Oktober 1901 blev Grosserer *Julius Nielsen* i Haderslev ved et Udfyldningsvalg den 13. Marts 1902 valgt til Deputeret for første Valgkreds.

H. P. Hanssen genvalgtes 1898 og 1903, og Julius Nielsen genvalgtes ligeledes 1903. Men da H. P. Hanssen, der efter Redaktør Jessens Død 1906 ogsaa var bleven Rigsdagsmand, ikke holdt det for hensigtsmæssigt, at han vedblivende sad inde med begge Mandater, og da Julius Nielsen ønskede at trække sig helt tilbage, maatte der ved Landdagsvalget i 1908 vælges nye Mænd i begge Valgkredse. Valget faldt i første Kreds paa Gaardejer *H. D. Kloppenborg Skrumtsager* i Københoved, og i anden paa Gaardejer *Nis Nissen* i Viby, og disse to Mænd har siden da repræsenteret den nordslesvigske Befolkning i den projsiske Landdag, idet de begge blev genvalgte ved Landdagsvalget i 1913.

---

b. De enkelte Valgresultater.

I. Første Valgkreds.

1. Første Valgperiode.

1867—1870.

Ved det første Valgmandsvalg omkring 1. November 1867 var der blevet valgt 195 danske og 35 tyske, tilsammen altsaa 220 Valgmænd. Disse mødte dog ikke helt fuldtallige ved de paafølgende Deputeretvalg.

a. Deputeretvalget den 7. November 1867.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa			
Gaardejer H. A. Krüger i Bevtoft	174		
udeblevne var	11	185	
2 Af de tyske Valgmænd stemte paa			
Jernst. A. P. Bonnichsen i Haderslev	31		
spredt stemte og udeblevne var	4	35	
		tilsammen	220

b. Deputeretvalget den 1. Oktober 1868.

1 Af de danske Valgmænd stemte paa			
Gaardejer H. A. Krüger i Bevtoft	170		
udeblevne var	15	185	
2 Af de tyske Valgmænd stemte paa			
Jernst. A. P. Bonnichsen i Haderslev	34		
Gaardejer P. Dam i Nørre-Vilstrup	1	35	
		tilsammen	220

c. Deputeretvalget den 15. September 1869.

1 Af de danske Valgmænd stemte paa			
Gaardejer H. A. Krüger i Bevtoft	173		
udeblevne var	12	185	
2 Af de tyske Valgmænd stemte paa			
Jernst. A. P. Bonnichsen i Haderslev	32		
udeblevne var	3	35	
		tilsammen	220

2. *Anden Valgperiode.*

1870—1873.

Ved Valgmandsvalget den 9. November 1870 var der blevet valgt 197 danske og 26 tyske, tilsammen altsaa 223 Valgmænd. Heller ikke disse modte helt fuldtallige ved de paafølgende Deputeretvalg.

a. Deputeretvalget den 16. November 1870.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa		
Gaardejer H. A. Krüger i Bevtoft	189	
udeblevne var	8	197
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa		
Rektor, Prof. P. H. Jessen i Haderslev	26	26
-		
	tilsammen	223

b. Deputeretvalget den 27. Oktober 1871.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa		
Gaardejer H. A. Krüger i Bevtoft	185	
udeblevne var	12	197
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa		
Rektor, Prof. P. H. Jessen i Haderslev	23	
udeblevne var	3	26
	tilsammen	223

c. Deputeretvalget den 28. November 1871.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa		
Gaardejer H. A. Krüger i Bevtoft	183	
udeblevne var	14	197
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa		
Rektor, Prof. P. H. Jessen i Haderslev	23	
udeblevne var	3	26
	tilsammen	223

d. Deputeretvalget den 4. Januar 1872.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa		
Gaardejer H. A. Krüger i Bevtoft	165	
udeblevne var	29	197
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa		
Rektor, Prof. P. H. Jessen i Haderslev	21	
udeblevne var	5	26
	tilsammen	223

e. Deputeretvalget den 14. Oktober 1872.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa			
Gaardejer H. A. Krüger i Bevtoft	185		
udeblevne var	12	197	
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa			
Rektor, Prof. P. H. Jessen i Haderslev	25		
udebleven var	1	26	
		tilsammen	223

3 Tredje Valgperiode.

1873—1876.

Ved Valgmandsvalget den 28. Oktober 1873 var der blevet valgt 189 danske og 33 tyske, tilsammen altsaa 222 Valgmænd. Deres Stemmer faldt ved de paafølgende Deputeretvalg saaledes:

a. Deputeretvalget den 4. November 1873.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa			
Gaardejer H. A. Krüger i Bevtoft	185		
udebleven var	1	189	
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa			
Regeringsraad K. C. Lüders i Slesvig	32		
udebleven var	1	33	
		tilsammen	222

b. Deputeretvalget den 20. Oktober 1875.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa			
Gaardejer H. A. Krüger i Bevtoft	177		
udeblevne var	12	189	
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa			
Regerings-Vice-Præsident C. H. Bit-			
ter i Slesvig	29		
udeblevne var	4	33	
		tilsammen	222

4. Fjerde Valgperiode.

1876—1879.

Ved Valgmandsvalget den 20. Oktober 1876 var der blevet valgt 180 danske og 37 tyske, tilsammen altsaa 217 Valgmænd. I denne Periode er der kun ét Deputeretvalg:

Deputeretvalget den 27. Oktober 1876.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa		
Gaardejer H. A. Krüger i Bevtoft	178	
udeblevne var	2	180
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa		
Kredsdm. P. B. Hansen i Flensborg	37	37
tilsammen		217

5. Femte Valgperiode.

1879—1882.

Ved Valgmandsvalget den 30. September 1879 var der blevet valgt 162 danske og 56 tyske, tilsammen altsaa 218 Valgmænd. Disse stemte ved de inden for Perioden faldende Deputeretvalg paa følgende Maade:

a. Deputeretvalget den 7. Oktober 1879.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa		
Gaardejer H. A. Krüger i Bevtoft	162	162
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa		
Raadmand P. J. Petersen i Haderslev	55	
Gaardejer Jacob Bruhn i Brøndrup	1	56
tilsammen		218

Krüger nægtede denne Gang at tage mod Valget, og der blev derfor i første Valgkreds udskrevet et nyt Deputeretvalg Maanedsdagen efter.

b. Deputeretvalget den 7. November 1879.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa			
Gaardejer H. A. Krüger i Bevtoft	157		
udeblevne var	6	162	
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa			
Raadmand P. J. Petersen i Haderslev	53		
Gaardejer Jacob Bruhn i Bramdrup	1		
udeblevne var	2	56	
			tilsammen 218

Da Krüger afgik ved Døden den 27. August 1881, blev der udskrevet et Erstatningsvalg i Efteraaret samme Aar, nemlig

c. Deputeretvalget den 11. Oktober 1881*A. Første Valg.*

1. Af de danske Valgmænd stemte paa			
Gaardejer A. D. Hørlück i Rurup	89		
Gaardejer Peder Skau paa Bukshave	74		
udeblevne var	8	162	
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa			
Gaardejer A. Ohlsen paa Stendetgaard	55		
udeblevne var	1	56	
			tilsammen 218

Da saaledes ingen af de tre Kandidater havde faaet absolut Flertal, blev der samme Dag foretaget

B. Omvalg.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa			
Gaardejer A. D. Hørlück i Rurup	117		
Gaardejer Peder Skau paa Bukshave	31		
udeblevne var	14	162	
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa			
Gaardejer A. Ohlsen paa Stendetgaard	52		
udeblevne var	4	56	
			tilsammen 218

6. Sjette Valgperiode.

1882—1885.

Ved Valgmandsvalget den 19. Oktober 1882 var der blevet valgt 157 danske og 57 tyske, tilsammen altsaa 214 Valgmænd.

Deputeretvalget den 26. Oktober 1882.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa		
Gaardejer A. D. Hørlück i Rurup	137	
Gaardejer Peder Skau paa Bukshave	16	
Gdr. J. N. H. Skrumsager i Kø-		
benhoved	1	
udeblevne var	3	157
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa		
Gaardejer A. Ohlsen paa Stendetgaard	57	57
tilsammen		214

7. Syvende Valgperiode.

1885—1888.

Ved Valgmandsvalget den 29. Oktober 1885 var der blevet valgt 156 danske og 58 tyske, tilsammen altsaa 214 Valgmænd.

Deputeretvalget den 5. November 1885.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa		
Gaardejer A. D. Hørlück i Rurup	155	
udebleven var	1	156
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa		
Gaardejer A. Ohlsen paa Stendetgaard	56	
kasseret blev	1	
udebleven var	1	58
tilsammen		214

8. Ottende Valgperiode.

1888—1893.

Ved Valgmandsvalget den 30. Oktober 1888 var der blevet valgt 143 danske og 61 tyske, tilsammen altsaa 204 Valgmænd.

Deputeretvalget den 6. November 1888.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa		
Rigsdagsmand Gustav Johansen		
i Flensborg	143	143
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa		
Gaardejer A. Ohlsen paa Stendetgaard	61	61
	<hr/>	<hr/>
	tilsammen	204

9. Niende Valgperiode.

1893—1895.

Ved Valgmandsvalget den 31. Oktober 1893 var der blevet valgt 150 danske og 50 tyske, tilsammen altsaa 200 Valgmænd.

Deputeretvalget den 7. November 1893.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa		
Rigsdagsmand Gustav Johansen i		
Flensborg	150	150
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa		
Gaardejer A. Ohlsen paa Stendetgaard	50	50
	<hr/>	<hr/>
	tilsammen	200

10. Tiende Valgperiode.

1898—1903.

Ved Valgmandsudvalget den 27. Oktober 1898 var der blevet valgt 149 danske og 50 tyske, tilsammen altsaa 199 Valgmænd.

a. Deputeretvalget den 3. November 1898.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa			
Rigsdagsmand Gustav Johannsen i			
Flensborg		146	
kasseret blev		1	
udeblevne paa Grund af Sygdom var	2	149	
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa			
Amtsretsraad C. N. Bachmann i			
Haderslev		50	50
			tilsammen 199

Da Gustav Johannsen afgik ved Døden den 25. Oktober 1901, blev der foretaget et Udfyldningsvalg i Foraaret 1902:

b. Deputeretvalget den 13. Marts 1902.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa			
Grosserer Julius Nielsen i Haderslev	142		
sygemeldte var	5	147	
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa			
Amtsretsraad C. N. Bachmann i			
Haderslev		51	
udebleven var		1	52
			tilsammen 199

Da der ved Valgmandsvalget i 1898 var blevet valgt 149 danske og 50 tyske Valgmænd, medens der ved Depu-

52 tyske Valgmænd, maa der ved et Erstatningsvalg være kommet 2 tyske Valgmænd til i Steden for 2 i Mellemtiden bortrejste eller afdøde danske; men der foreligger i Øjeblikket hverken officielle eller private Meddelelser om, hvornaar eller hvor det er sket.

11. Ellefte Valgperiode.

1903—1908.

Ved Valgmandsvalget den 12. November 1903 var der blevet valgt 134 danske og 73 tyske, tilsammen altsaa 207 Valgmænd.

Deputeretvalget den 20. November 1903.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa		
Grosserer Julius Nielsen i Haderslev	134	134
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa		
Amtsretsraad C. N. Bachmann i		
Haderslev	73	73
	tilsammen	207

12. Tolyte Valgperiode.

1908—1913.

Ved Valgmandsvalget den 3. Juni 1908 var der blevet valgt 160 danske og 58 tyske, tilsammen altsaa 218 Valgmænd.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa		
Gaardejer H. D. Kloppenborg		
Skrumsager i Kjøbenhoved	160	160
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa		
Landraad Becherer i Haderslev	57	
udebleven var	1	58
	tilsammen	218

13. Trettende Valgperiode.

1913—1918.

Ved Valgmandsvalget den 16. Maj 1913 var der blevet valgt 179 danske og 56 tyske, tilsammen altsaa 235 Valgmænd.

Deputeretvalget den 3. Juni 1913.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa		
Gaardejer H. D. Kloppenborg		
Skrumsager i Kjøbenhoved	179	179
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa		
Sanitetsr. Dr. Chr. Martens i Haderslev	54	
Hospitalsforstander Jens Johansen		
i Haderslev	1	
udebleven var	1	56
	tilsammen	235

II. Anden Valgkreds.*1. Første Valgperiode.*

1867—1870.

a. Deputeretvalget den 7. November 1867.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa			
Godsejer N. Ahlmann i Avgustenburg		193	193
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa			
Teglbrænder H. C. Richelsen i Alnor	34		34
		tilsammen	227

b. Deputeretvalget den 1. Oktober 1868.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa			
Godsejer N. Ahlmann i Avgustenburg		184	184
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa			
Teglbrænder H. C. Richelsen i Alnor	28		28
		tilsammen	212

Deputeretvalget den 15. September 1869.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa			
Godsejer N. Ahlmann i Avgustenburg		189	189
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa			
Teglbrænder H. C. Richelsen i Alnor	27		27
		tilsammen	216

2. Anden Valgperiode.

1870—1873.

Ved Valgmandsvalget den 9. November 1870 var der blevet valgt 104 danske og 42 tyske, tilsammen altsaa 236 Valgmænd.

a. Deputeretvalget den 16. November 1870.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa			
Godsejer N. Ahlmann i Avgustenburg	188		
kasserede blev	3		
sygemeldte var	2		
for sent mødt	1	194	
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa			
Teglbrænder H. C. Richelsen i Alnor	39		
udeblevne var	4	42	
		tilsammen	236

b. Deputeretvalget den 27. Oktober 1871.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa			
Godsejer N. Ahlmann i Avgustenburg	188		
udeblevne var	6	194	
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa			
Teglbrænder H. C. Richelsen i Alnor	29		
udeblevne var	13	42	
		tilsammen	236

c. Deputeretvalget den 28. November 1871.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa			
Godsejer N. Ahlmann i Avgustenburg	175		
udeblevne var	19	194	
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa			
Teglbrænder H. C. Richelsen i Alnor	25		
udeblevne var	17	42	
		tilsammen	236

d. Deputeretvalget den 4. Januar 1872.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa			
Godsejer N. Ahlmann i Avgustenburg	175		
udeblevne var	19	194	
2. Af de tyske Valgmænd stemte			
udeblevne var alle	0		
		tilsammen	236

e. Deputeretvalget den 14. Oktober 1872.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa			
Godsejer N. Ahlmann i Avgustenburg	192		
udeblevne var	12	194	
			<hr/>
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa			
Teglbrænder H. C. Richelsen i Alnor	28		
udeblevne var	14	42	
			<hr/>
		tilsammen	236

3. Tredje Valgperiode.

1873—1876.

Ved Valgmandsvalget den 29. Oktober 1873 var der blevet valgt 197 danske og 33 tyske, tilsammen altsaa 230 Valgmænd.

a. Deputeretvalget den 4. November 1873

1. Af de danske Valgmænd stemte paa			
Godsejer N. Ahlmann i Avgustenburg	197	197	
udeblevne var	0		
			<hr/>
2. Af de tyske Valgmænd stemte			
udeblevne var alle	33	33	
			<hr/>
		tilsammen	230

b. Deputeretvalget den 20. Oktober 1875.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa			
Gaardejer Hans Lassen i Lysabild	190		
udeblevne var	7	197	
			<hr/>
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa			
Regerings-Vice-Præsident C. H. Bitter			
i Slesvig	25		
udeblevne var	8	33	
			<hr/>
		tilsammen	230

4. Fjerde Valgperiode.

1876—1879.

Ved Valgmandsvalget den 20. Oktober 1876 var der blevet valgt 170 danske og 61 tyske, tilsammen altsaa 231 Valgmænd.

Deputeretvalget den 27. Oktober 1876.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa		
Gardejer Hans Lassen i Lysabild	167	
udeblevne var	3	170
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa		
Kredsdommer P. B. Hansen i Flensborg	61	61
		tilsammen 231

5. Femte Valgperiode.

1879—1882.

Ved Valgmandsvalget den 30. September 1879 var der blevet valgt 153 danske og 74 tyske, tilsammen altsaa 227 Valgmænd.

Deputeretvalget den 7. Oktober 1879.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa		
Gardejer Hans Lassen i Lysabild	149	
Tobaksfabrikant J. P. Junggreen i Aabenraa	1	
udeblevne var	3	153
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa		
Amtsretsraad C. N. Bachmann i Haderslev	74	74
		tilsammen 227

6. Sjette Valgperiode.

1882—1885.

Ved Valgmandsvalget den 19. Oktober 1882 var der blevet valgt 152 danske og 78 tyske, tilsammen altsaa 230 Valgmænd.

Deputeretvalget den 26. Oktober 1882.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa		
Gardejer Hans Lassen i Lysabild	152	152
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa		
Molleforpagter A. Wommelsdorf paa Munkmølle	76	
kasserede blev	2	78
		tilsammen 230

7. Syvende Valgperiode.

1885—1888.

Ved Valgmandsvalget den 29. Oktober 1885 var der blevet valgt 142 danske og 89 tyske, tilsammen altsaa 231 Valgmænd.

Deputeretvalget den 5. November 1885.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa		
Gaardejer Hans Lassen i Lysabild	142	142
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa		
Molleforp. A. Wommelsdorf paa Munkmølle 89		
udebleven var	1	89
	tilsammen	231

8. Ottende Valgperiode.

1888—1893.

Ved Valgmandsvalget den 30. Oktober 1888 var der blevet valgt 133 danske og 86 tyske, tilsammen altsaa 219 Valgmænd.

Deputeretvalget den 6. November 1888.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa		
Gaardejer Hans Lassen i Lysabild	133	133
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa		
Molleforp. A. Wommelsdorf paa Munkmølle 86		86
	tilsammen	219

9. Niende Valgperiode.

1893—1898.

Ved Valgmandsvalget den 31. Oktober 1893 var der blevet valgt 134 danske og 83 tyske, tilsammen altsaa 217 Valgmænd.

a. Deputeretvalget den 7. November 1893.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa		
Gaardejer Hans Lassen i Lysabild	133	
Gaardejer Jep Hinrichsen i Østerterp	1	134
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa		
Gaardejer Jep Hinrichsen i Østerterp	53	53
	tilsammen	217

En af de danske Valgmænd, der var Kommuneforstander, lod sig af Tyskerne overtale til at stemme paa deres Kandidat, Gaardejer Jep Hinrichsen, hvorved denne altsaa fik 54 Stemmer.

Da Gaardejer Hans Lassen i Lysabild afgik ved Døden den 20. Januar 1896, blev der udskrevet et Udfyldningsvalg et Par Maaneder senere.

b. Deputeretvalget den 31. Marts 1896.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa		
Redaktør H. P. Hanssen i Aabenraa	134	134
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa		
Gaardejer Jep Hinrichsen i Østerterp	53	53
	tilsammen	217

10. Tiende Valgperiode.

1898—1903.

Ved Valgmandsvalget den 27. Oktober 1898 var der blevet valgt 124 danske og 90 tyske, tilsammen altsaa 214 Valgmænd.

Deputeretvalget den 3. November 1898.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa		
Redaktør H. P. Hanssen i Aabenraa	124	124
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa		
Gaardejer Jep Hinrichsen i Østerterp	57	
for sent kom	3	90
	tilsammen	214

11. Ellefte Valgperiode.

1903—1909.

Ved Valgmandsvalget den 12. November 1903 var der blevet valgt 118 danske og 109 tyske, tilsammen altsaa 227 Valgmænd.

Deputeretvalget den 20. November 1903.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa		
Redaktør H. P. Hanssen i Aabenraa	118	118
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa		
Gaardejer Jop Hinrichsen i Osterterp	108	
udebleven var	1	109
		tilsammen 227

12. Tolvte Valgperiode.

1908—1913.

Ved Valgmandsvalget den 3. Juni 1908 var der blevet valgt 126 danske og 112 tyske, tilsammen altsaa 238 Valgmænd.

Deputeretvalget den 16. Juni 1908.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa		
Gaardejer Nis Nissen i Visby	126	126
2. Af de tyske Valgmænd stemte paa		
Landsretsdommer Dr. Hahn i Flensborg	112	112
		tilsammen 238

13. Trettende Valgperiode.

1913—1918.

Ved Valgmandsvalget den 16. Maj 1913 var der blevet valgt 153 danske og 112 tyske, tilsammen altsaa 265 Valgmænd.

Deputeretvalget den 3. Juni 1913.

1. Af de danske Valgmænd stemte paa			
Gaardejer Nis Nissen i Viby	153	153	
2. Af de tyske Valgmænd stemte		0	
udeblevne var alle	112	112	
			tilsammen 265

Slutnings-Oversigt.

Til Slutning skal der endnu gives en Oversigt over samtlige baade *Valgmandsvalgs* og *Deputeretvalgs* Resultater i de to omhandlede Valgkredse.

Aar	Valg- Dag	I første Valgkreds		I anden Valgkreds					
		valgtes ved Valgmands- valget følgende Antal danske tyske Valgmænd	stemte ved Deputeret- valget følgende Antal Valg- mænd paa den danske tyske Kandidat	valgtes ved Valgmands- valget følgende Antal danske tyske Valgmænd	stemte ved Deputeret- valget følgende Antal Valg- mænd paa den danske tyske Kandidat				
1867	ca. 1. 11.	185	35	—	—	2	2	—	—
1867	7. 11.	185	35	174	31	185	0	193	34
1868	1. 10.	185	35	170	34	185	0	184	29
1869	15. 9.	185	35	173	32	185	0	189	27
1870	9. 11.	187	26	—	—	194	42	—	—
1870	16. 11.	187	26	189	26	187	0	188	39
1871	27. 10.	187	26	185	23	187	0	188	29
"	28. 11.	187	26	183	23	187	0	175	25
1872	4. 1.	187	26	168	21	187	0	175	0
"	14. 10.	187	26	185	25	187	0	182	28
1873	28. 10.	189	33	—	—	197	33	—	—
1873	4. 11.	189	33	188	32	189	0	197	0
1875	20. 10.	189	33	177	29	189	0	190	25
1876	20. 10.	189	33	—	—	170	61	—	—
1876	27. 10.	189	33	178	37	189	0	167	61
1879	30. 9.	162	56	—	—	153	74	—	—
1879	7. 10.	162	56	162	55	162	0	149	74
"	7. 11.	162	56	157	53	162	0	—	—
1881	11. 10.	162	56	117	52	162	0	—	—

Aar	Valg- Dag	I første Valgkreds				I anden Valgkreds			
		valgtes ved Valgmands- valget følgende Antal danske tyske Valgmænd		stemte ved Deputeret- valget følgende Antal Valg- mænd paa den danske tyske Kandidat		valgtes ved Valgmands- valget følgende Antal danske tyske Valgmænd		stemte ved Deputeret- valget følgende Antal Valg- mænd paa den danske tyske Kandidat	
1882	19. 10.	157	57	—	—	152	75	—	—
1882	26. 10.	»	»	137	57	»	»	152	76
1885	29. 10.	156	58	—	—	142	89	—	—
1885	5. 11.	»	»	155	56	»	»	142	88
1888	30. 10.	143	61	—	—	133	86	—	—
1888	6. 11.	»	»	143	61	»	»	133	86
1893	31. 10.	150	50	—	—	134	83	—	—
1893	7. 11.	»	»	150	50	»	»	133	84
1896	31. 3.	»	»	—	—	»	»	134	83
1898	27. 10.	149	50	—	—	124	90	—	—
1898	3. 11.	»	»	146	50	»	»	124	87
1902	13. 3.	»	»	142	51	»	»	—	—
1903	12. 11.	134	73	—	—	118	109	—	—
1903	20. 11.	»	»	134	73	»	»	118	109
1908	3. 6.	160	58	—	—	126	112	—	—
1908	16. 6.	»	»	160	57	»	»	126	112
1913	16. 5.	179	56	—	—	153	112	—	—

Aarsmødet 1914.

Aarsmødet 1914 blev afholdt i Haderslev den 13. og 14. Juni. Det var begunstiget af Vejret og samlede allerede om Lørdagen flere Tusinde Deltagere. Om Søndagen voksede Forsamlingen yderligere. Friluftsmødet, hvor Rigsdagsmand H. P. Hanssen talte, samlede saaledes rundt 10,600 Tilhørere.

Sprogforeningens Generalforsamling.

Lørdag Eftermiddag Kl. 3 aabnedes Mødet af Redaktør Lebeck. Derefter afholdt Sprogforeningen Generalforsamling. Det fremgik af Aarsberetningen, at Foreningen talte 6354 Medlemmer. Medlemsantallet var vokset med 181. Der var i Aarets Løb oprettet 15 nye Kredse, saa at Foreningen ved Aarets Udgang ialt talte 244 Kredse. Endvidere var der i 1913 oprettet 8 nye Bogsamlinger, saaledes at Sprogforeningen nu ialt havde 170 selvstændige Bogsamlinger med 30 Filialer. Til Hjælp ved Biblioteksarbejdet havde Bestyreren ansat to unge Mænd, Jakob Petersen fra Varnæs og Kristen Andersen fra Ullerup, efter at begge havde faaet fagmæssig Uddannelse i Biblioteksvæsenet. Der var i Aarets Løb udsendt 20,770 Bøger og Julehefter til gratis Uddeling, deriblandt 1250 Eksemplarer af A. D. Jørgen-

sens »Fyrretyve Fortællinger af Fædrelandets Historie«, over 1500 Stave- og Læsebøger, 1606 Eksemplarer af Konfirmationsbogen »Gennem 1500 Aar« og henved 10,000 Julehefter. Endvidere var der i Aarets Løb udsendt 3449 Bøger som Stilepræmier og 7365 Bøger — det største Antal, der hidtil var udsendt i et enkelt Aar — til Indlemmelse i Bogsamlingerne, som ved Aarets Slutning tilsammen talte over 85,000 Bind. Sprogforeningen havde endvidere værnet om den danske Religionsundervisning i Skolerne og i betydelig Udstrækning ydet Hjælp til Anskaffelse af danske Bibelhistorier og Katekismer.

Indtægterne og Udgifterne balancerede med 34,779,70 Mk. Af Indtægterne var 12,337,45 Mk. Medlemsbidrag, 15,664,80 Mk. frivillige Bidrag.

Sekretæren, N. Andersen, genvalgtes ved Kaaring. Til Medlemmer af Tilsynsraadet valgtes Rentier P. Skau, Bukshave, Redaktør P. Simonsen, Flensborg, Gaardejer P. Kjær, Arrild, Redaktør N. Svendsen, Haderslev, og Fru H. Lorenzen, Ballum.

Skoleforeningens Generalforsamling.

Skoleforeningens Generalforsamling aabnedes af Sekretæren, Redaktør A. Lebeck. Formanden, Gaardejer H. Jepsen Christensen, aflagde Aarsberetningen. Skoleforeningen havde i Forretningssaaret haft en Tilgang af 1319 og en Afgang af 469 Medlemmer. Medlemsantallet var saaledes i 1913 vokset med 850 og var den 31. December 1913 10,853.

Foreningen havde i 1913 ydet Støtte til 465 unge Sønderjyder til Ophold paa Skoler i Danmark. Deraf havde 300 været paa Skole i Vinterhalvaaret og 165 i Sommerhalvaaret. Desuden var der gennem Skoleforeningen bleven indmeldt 20 selvbetalende Elever paa danske Skoler. Af Eleverne var 270 fra Haderslev Amt, 72 fra Tønder Amt, 60 fra Sønderborg Amt, 51 fra Aabenraa Amt og 12 fra Flensborg Amt. Indtil 1. November 1913 havde Skoleforeningen ialt ydet Hjælp til 5673 Elevers Ophold paa Skoler i Danmark, deraf var 3421 fra Haderslev Amt, 864 fra Tønder Amt, 803 fra Sønderborg Amt, 492 fra Aabenraa Amt og 93 fra Flensborg Amt.

Siden Nytaar 1914 havde Foreningen yderligere haft en Tilgang af 898 og en Afgang af 320 Medlemmer. Medlemsantallet var saaledes nu naaet op paa 11,431.

Indtægter og Udgifter balancerede med 48,113,17 Mk. Af Indtægterne var 15,537,65 Mk. Medlemsbidrag, 29,836,65 frivillige Bidrag og Gaver og 530,00 Mark. Tilbagebetaling af modtagen Hjælp.

Foreningens Sekretær og Kasserer, Redaktor A. Lebeck, genvalgtes ved Kaaring. Til Medlemmer af Tilsynsraadet valgtes Gaardejer Johan Andersen, Ullerup, Aftægtsmand Hans Smidemand, Stolbro, Gaardejer Hans Clausen, Hagenbjerg, Møller Lydik Jacobsen, Brøns Mølle, Frk. Bothilde Skjold, Haderslev, og Møller Alnor, Varnæs.

Vælgerforeningens Generalforsamling.

Vælgerforeningens Generalforsamling blev Søndag Eftermiddag Kl. 2¹/₂ aabnet af Formanden, Gaardejer J. N. H. Skrum s a g e r, som derefter paa Grund af et Halsonde overgav Ledelsen af Generalforsamlingen til Næstformanden, Gaardejer P. G r a u. Sekretæren, Gaardejer Martin S i m o n s e n, Flovt, aflagde Beretning. Der havde i Aarets Løb været en Tilgang af 417 Medlemmer, saaledes at Foreningen nu ialt talte 821¹/₂ Medlemmer, deraf 4012 i Haderslev Amt, 1024 i Aabenraa Amt, 2189 i Sønderborg Amt, 767 i Tønder Amt og 222 i Flensborg Amt.

Efter at Udførelsesbestemmelserne til Bindeloven var traadt i Kraft, havde Vælgerforeningen den 21. Oktober paa et Møde i Aabenraa, hvortil ogsaa Nordslesvigsk Kreditforenings Tilsynsraad var indbudt, oprettet en ny dansk Organisation: L a n d e v æ r n e t, hvis Forgøeninger allerede nu i Form af Sogneværn omspænder hele Nordslesvig. Den nye Organisations Formaal er: Bevarelsen af fri Jord paa fri Mands Haand.

Iøvrigt havde Foreningen været virksom ved Kommuneraadsvalgene og søgt at gennemføre en mere retfærdig Valgret til Kreds dagene.

Foreningens Indtægter og Udgifter balancerede med 21,736,37 Mk. Jernfondet ejede ved Aarets Slutning 69,552,00 Mk. Det var i Aarets Løb vokset med ca. 8000 Mk.

Arbejdersekretariatets Leder, Kr. R. T h o m s e n aflagde Beretning om Sekretariatets Virksomhed. Vælgerforeningens 5. social-politiske Kursus havde

været godt besøgt. Foredragene var særligt valgte med Henblik paa de Spørgsmaal, som Lovgivningen paa dette Tidspunkt befattede sig med, saaledes Lovene om Statstilhørsforholdet, om Tvangsefterskolerne og de nye Skattelove. Regeringens Angreb paa vor Jord havde stillet Jordspørgsmaalet saaledes i Forgrunden, at det prægede Kursuset.

Der var i Aarets Løb indgivet en Massepetition til Rigsdagen angaaende de Hjemløses Stilling. I Løbet af 8 Dage havde denne Petition samlet 33,000 Underskrifter.

Løvrigt havde Sekretariatet som sædvanlig ydet gratis Retshjælp, specielt i Sager vedrørende den sociale Lovgivning. Foreningens Konsulent i kommunale Anliggender, Tandlæge Smith, afgav Beretning om den Hjælp og Vejledning, der var ydet i forskellige kommunale Sager.

Det bestemtes, at de følgende Aarsmøder skulde afholdes i 1915 i Aabenraa og i 1916 i Sønderborg.

Friluftsmødet.

Derefter blev der afholdt et Friluftsmøde hvor H. P. Hansen under stærkt Bifald holdt følgende Tale:

Det Aar, der skiller os fra vort sidste Aarsmøde, har været et Mindeaar, et Kampaar, et Arbejdsaar.

Der er allerede blevet henvist til Mindeaarets Betydning, — men jeg vil endnu føje nogle Ord til, hvad der lige er blevet sagt i Teltet.

Vore Modstandere fejrer Hertugdømmernes Løsrivelse fra Danmark med megen Brask og Bram, med Fakkeltog, Kommers og Halløj.

Det falder ikke os ind at nægte dem Ret og Adkomst til at holde Sejrsfester til Minde om de Sejre, som de faktisk vandt for halvtreds Aar siden, men vi finder, at de kunde fejre dem paa en hensynsfuldere og værdigere Maade.

Og hvad vi i Dag vil paatale og paatale skarpt, hvad vi i Dag vil protestere imod og protestere energisk imod, det er den paa deres Fester atter og atter tilbagevendende hule Tale om, at vi i 1864 er bleven befriet fra et dansk Aag, et dansk Voldsregimente eller, som Byraadet i Slesvig har udtrykt det, fra dansk Trældom.

Vi vil i Dag — her hvor vi staar samlede i Tusindtal fra alle Strøg af Nordslesvig — stemple denne Tale som en løs, falsk og uvederheftig Paastand. Vi vil i Dag vidne, saa det kan høres over hele Norden og dybt ned i Tyskland:

Den nordslesvigske Befolkning har aldrig følt sig tynget af et dansk Aag, den nordslesvigske Befolkning har aldrig sukket under et dansk Voldsregimente, den nordslesvigske Befolkning har aldrig baa-ret dansk Trældomsmærke!

Vore Fædre har tværtimod haft blide Kaar under det milde danske Regimente. Det kunde Preusserne ved deres Ankomst se af vor Landsdels høje Kultur, dens sunde sociale Forhold, dens betydelige Velstand.

Vore Fædre har kunnet glæde sig ved stor personlig Frihed i den danske Tid. Det kan de indvandrede preussiske Bureaukrater den Dag i Dag spore i vore ranke Rygge og vore stive Sind, i vor kraftige Vilje og vort høje Mod.

Vore Fædre følte sig derfor ogsaa lykkelige under det danske Styre. Og de følte for halvtredsindstyve Aar siden Løsrivelsen fra Danmark, som de følte sig knyttede til med Modersmaalets Baand, med tusindaarige Minder og med Hjertets dybeste Følelser, som den største Ulykke, der kunde times vort Land.

- Dette er den historiske Sandhed, som ingen tyske Festtalere uimodsagt skal faa Lov til at tilsløre.

Aaret har været et **K a m p a a r**. Voldspolitikken er bleven skærpet i alle Retninger. Hver Dag har bragt nye Udvisninger, hver Uge nye Forbud. Ungdomsforeningerne er lyste i Ban. Gymnastikforeningerne forfølges. Foredragsforeningerne hemmes og hindres i deres Virksomhed. Domæneforpagter Lempelius' Ideal: en Gendarm posteret ved hvert Forsamlingshus i Nordslesvig er ved at blive virkeliggjort. Statsadvokaterne har faaet Ordre til at føre skarpere Kontrol med den danske Presse. Fængseldørene staar vidt aabne for danske Journalister. Præsternes Mundkurv er bleven spændt strammere. Pastor Tonnesens opbyggelige Møder forbydes eller opløses. Og alt dette efter den bekendte Recept: en streng, retfærdig og konsekvent Politik — uden Naalestik!

Streng har det sidste Aars Politik været. Det skal vi villigt indrømme. Men retfærdig har den ikke været. Den har tværtimod været skrigende uretfærdig. Med hvilken Kousekvens den vil blive gennemført i de kommende Aar, det vil vi ganske rolig afvente.

Ingen Naalestikspolitik? Ja hvad hører og ser vi? Den ene Dag udvises en dansk Kok, fordi han lærer tyske Damer at koge, den næste en Opvartningspige,

fordi hun har overværet en dansk Dilettantforestilling, den følgende maa en Farversvend forlade Landet, fordi han har været Medlem af en Fodboldklub, og der gaar ikke en Uge, uden at vi hører om Tjenestekarle, der udvises, fordi de har været i danske Forsamlingshuse. Om Morgenen forbyder Politimynderne et Foredrag om Flueplagen, om Middagen straffer de Folk, fordi de har sunget Sangen: »Jeg er en simpel Bondemand«, om Aftenen hindrer de unge Folk under 21 Aar i at drive Gymnastik. Ja, hvis dette ikke er Udslag af en smaalig, ussel og uværdig Naalestikspolitik, saa ved jeg ikke, hvad Naalestikspolitik er.

Men hvad der især har tildraget sig almindelig Opmærksomhed i det sidste Aar, det er dog vore Modstanderes fnysende Harmе, deres ubeherskede Angreb paa den danske Stat, deres Raseri over vor Fremgang, deres ynkelige Klager over Tyskhedens Nød, deres høje Skrig efter Vold, deres hæse Raab efter Guld.

Hvad har fremkaldt dette Raserianfald? Hvad er det for Kendsgerninger, der foranlediger dem til at føre et saadant Sprog? Spinder vi maaske Rænker imod det tyske Rige? Forbereder vi Oprør imod den preussiske Stat? Nægter vi at give Kejseren, hvad Kejserens er?

De svarer med et tusindstemmigt Nej, og Svaret kan kun være et klart og tydeligt Nej. I 50 Aar har vi nu staaet under tysk Regimente. Men i dette lange Tidsrum har vore Modstandere, Politimynderne og Statsadvokaterne ikke kunnet samle Stof

til en eneste Højforræderiproces, en eneste Landsforræderiproces, en eneste Spionageproces, i de sidste 30 Aar heller ikke til en eneste Majestætsfornærmelsesproces. Saa pligttopfyldende og loyal er den danske Befolkning i Nordslesvig.

Er det da maaske Faren for en mildere Kurs, der har sat dem i Oprør? Nej, det kan der heller ikke være Tale om. Rigskansler Fyrst Bülow havde i Efteraaret 1906 planlagt en mildere, humanere og retfærdigere nordslesvigsk Politik. Den signaliseredes gennem Overpræsident v. Bülows bekendte Haderslevtale, men den blev aldrig udført. Med Fyrst Bülows Fald som tysk Rigskansler blev den atter sat af Dagsordenen. Overpræsidenten kapitulerede hurtigt for Grev Rantzau og Konsorter, stillede sig allerede i Efteraaret 1907 paa Rødeprogrammet og har for nogle Uger siden erklæret, at han nu i alt væsentligt deler det Standpunkt, som Regeringspræsident Uckert præciserede her i Haderslev ved Afskedsfesten for Landraad Dryander. Alle Tidens Tegn peger i Retning af Voldspolitikken Skærpelse. Det kan derfor heller ikke være Faren for en mildere Kurs, der har ophidset vore Modstandere. Der er i Virkeligheden kun en eneste Kendsgerning af Rang, som forklarer deres Nervøsitet, Ophidselse og Raseri: Det er Voldspolitikken nær forestaaende Bankerot!

Vore Modstandere overbyder hinanden i Klager over Tyskhedens Tilbagegang. De konstaterer selv ved enhver given Lejlighed, at Voldspolitikken er resultatløs. Og som Klagerne lyder her ved det tyske Riges Nordgrænse, saa lyder de ogsaa ved dets

Vestgrænse, saa lyder de især ved dets Østgrænse. Og saaledes lyder Magthavernes Klager ogsaa i Rusland, i Østerrig, i Ungarn, paa Balkanhalvøen. Den historiske Udvikling viser Dag for Dag tydeligere, at de undertrykte Nationaliteter ikke gaar til Grunde, men at de lever og trives, at deres Folkeliv styrkes og højnes under Tvangsregimentet. Men en Politik, som ikke blot er skrigende uretfærdig og moralsk forkastelig men ogsaa resultatløs, kan ikke opretholdes i Længden. Derfor er Voldspolitikens Bankerot uundgaaelig.

Vore Modstandere lukker endnu krampagtig Øjnene for denne Kendsgerning. De forkynder den Lære, at Voldsregimentet blot er resultatløst, fordi det ikke er haardt nok, ikke er brutalt nok. Og det former deres Klager og Krav.

De har især fremsat deres Klager og Krav paa Demonstrationsmødet i Flensborg og under Debatterne i Deputeretkamret og Herrehuset. Jeg forbigaar deres ynkelige og uværdige Klynken over Tyskhedens indbildte Nød og Elendighed og agter i det hele ikke at polemisere imod Flensborgmødets Talere. Kun en enkelt Bemærkning til Hovedtaleren, Professor Reuter i Lybæk.

»Endog danske Agitatorer«, paastod Professor Reuter i Flensborg, »har aabent erklæret, at hvis Køllerpolitikken blot var bleven fortsat i tre Aar til, saa havde det nordslesvigske Spørgsmaal været løst.«

Denne Paastand minder mig om et lille karakteristisk Træk. I 1889 fik den gamle Provst Gøttig i Aabenraa Besøg af en Skoleraad fra Flensborg.

Provsten ytrede sine Betænkeligheder ved Anvisningen af 18. Decbr. 1888, som lige var traadt i Kraft. Skoleraaden forsvarede den med megen Iver. »Om 20 Aar er det nordslesvigske Spørgsmaal løst,« udbød han. »Setzen Sie nur ruhig ein Nul hinzu«, svarede den gamle Provst tørt! Og som en af de mest udskegnede danske Agitatorer fra Køllerpolitikens Dage vil jeg gerne benytte Lejligheden til at tilraabe Hr. Professor Reuter et: Sæt kun ganske rolig et Par Nuller bag Deres Tretal, Hr. Professor!

Hvad Debatterne i Landdagen angaar, studser man især over Hovedtalernes bristende Sagkundskab. Debatten i Herrehuset bragte ikke meget nyt, og det, der var nyt, er misvisende, urigtigt og usandt. Saaledes Grev Rantzaus Paastand om, at den nordslesvigske Kvindeforening i 1910 med en Bekostning af 34,000 Mk. har sendt 419 Elever paa danske Højskoler. Saaledes Hertug Ernst Gynthers latterlige Paastand, at de danske Højskoler i de sidste 5—6 Aar har haft 30,000 Elever fra Tyskland, som oven i Købet næsten alle er vendt tilbage som danske Agitatorer! Saaledes Overborgmester Todsens Krøniker om vore to Kreditforeninger og vore Blade. Kun Repræsentanten for Universitetet i Kiel, den gamle Dr. Neuber, var klog nok til ikke at opvarte med Tal, han fortalte i Stedet for Anekdoter fra gamle Dage. Det var endog forekommet, fortalte han bl. a., at en Guvernante den Gang er bleven straffet med en Bøde paa 10 Daler, fordi hun bar et Halsbaand i mistænkelige Farver!

Jeg vil trøste den gamle Herre med, at det ikke altid gik saa strengt til i den danske Tid. Da Hans Helgesen sad som Kommandant i Frederikstad, meldte Adjudanten en Dag, at en Del unge Piger, tre og tre Arm i Arm, klædte i røde, hvide og blaa Dragter, demonstrativt spadserede frem og tilbage foran hans Bolig, idet han samtidig spurgte, hvad Forholdsregler han havde at tage: »Byd de blaa Pige-børn op til en Kop Chokolade«, svarede Hans Helgesen, »og lad de røde og hvide rolig fortsætte deres Spadseregang«! Jeg stiller Historien, som viser, at Danskerne ogsaa kunde være ridderlige og galante imod demonstrerende Damer, til Dr. Neubers Raadighed i kommende Tilfælde.

Vi tager Notits af disse Taler, fordi de viser, med hvilken Fanatisme, med hvilken Hadefuldhed Agitationen imod os, og vi kan tilføje tillige imod det danske Folk og den danske Stat, for Tiden drives i visse tyske Kredse. Iøvrigt lønner det sig ikke at opholde sig ved dem, da de kun fremtræder som et tarveligt Opkog af Redaktør Strackerjans Skrifter og Artikler.

I Modsætning dertil har den Tale, som Rigskansleren, Rigets første Embedsmand, forleden holdt i Herrehuset, selvfølgelig Krav paa vor fulde Opmærksomhed.

Hr. v. Bethmann-Hollweg har sikkert ikke uden Betænkelighed opgivet den mildere, humanere og retfærdigere Politik, som det var hans Forgængers Hensigt at føre overfor Nordtyskland. Han er for god en Iagttager og for meget af en Tænker til udelukkende at stole paa den raa Magt og det blanke Guld.

Det viser tydeligt nok det Brev, som Rigskansleren den 21. Juni 1912 skrev til den berømte tyske Historiker *Lamprecht*, og som *Lamprecht* ved Juletid offentliggjorde i »*Vossische Zeitung*«.

I dette Brev henviser han til den betydningsfulde Kulturpropaganda, som England og Frankrig driver i Udlandet, og betegner det som nødvendigt for Tyskland at følge deres Eksempel. »Vi er et ungt Folk«, fortsætter han derpaa, »har maaske alt for meget af den naive *Tropaa Magten*, undervurderer de finere Midler og ved endnu ikke, at det, som *Magten* erhverver, vil den aldrig ene kunne bevare.« Disse Ord giver Manden og hans Standpunkt overfor de ikke-tyske Nationaliteter.

I sin *Herrrehustale* betegnede han det som Hovedsagen at støtte Provinsen økonomisk og kulturelt og at vise enhver imod Tyskheden rettet Agitation rolig men energisk tilbage. Hvad Forholdet til Danmark angaar, betoner han meget stærkt, at Danmark og Tyskland er ligeberettigede Stater. Han konstaterer videre, at den danske Regering altid er optraadt korrekt og ønsker, at Forholdet mellem de to Stater stadig maa forbedres, advarer i al Almindelighed imod en skadelig Chauvinisme og bringer til Slut de ophidsede Interpellanter vore Hjemløse som et Slags Forsoningsoffer. — Talen bringer ingen Overraskelser. Indtrykket er, at de senere Aars Politik vil blive fortsat med Tendens i Retning af Politiregimentets Skær-

pelse. Men Rigskansleren er for klog til at vente sig store Resultater deraf.

Økonomiske Foretagender som Vesterhavsdiget og Østkystbanen vinder ogsaa Danskernes Bifald paa de Strøg, der har Fordel deraf, og vi er kun Modstandere af tyske kulturelle Bestræbelser, naar de er forbunden med Voldsforholdsregler og Kulturtvang overfor os. Udadtil skaber Talen større Klarhed. At Danmark og Tyskland er ligeberettigede Stater, overser vore Modstandere kun altfor tidt. Rigskanslerens stærke Betonning af Ligeberettigelsen berører derfor behageligt. Hans Advarsel imod en skadelig Chauvinisme er ikke blot rettet udadtil men ogsaa indadtil og derfor paa sin Plads. At det var lykkedes den vilde tyske Agitation at faa Forhandlingerne om en Hjenløshedstraktat til at strande, har længe været klart.

Vigtigere endnu end det, Rigskansleren sagde, er det, som han ikke sagde ved denne Lejlighed. Grev Rantzaus Paastand om, at Danmark var forpligtet til at praktisere den preussiske Udvisningspraksis, har Rigskansleren ignoreret, og Indenrigsminister Løbell ligefrem afvist. Danske Statsborgeres Ret til privat at støtte vore Bestræbelser for at opretholde vort Modersmaal, vor Nationalitet og vor Kultur har Rigskansleren ikke bestridt. Paa dette Omraade, hvor vore Angribere i Landdagen ikke har villet anerkende Ligeberettigelsen, har de lidt et afgørende Nederlag.

Og det kunde jo ikke være anderledes! Hvorledes skulde Tyskland overfor en ligeberettiget Stat

kunne paatale Bestræbelser, som det selv holder for ønskelige og berettigede, naar de udfoldes til bedste for Tyskerne i Udlandet?

Der bestaar som bekendt i Tyskland en »Forening for Tyskheden i Udlandet«, som lige har udsendt sin Aarsberetning for 1913. Det fremgaar deraf, at Foreningen i det sidste Aar har ydet Understøttelser til et samlet Beløb af 255,000 Mark, hvoraf over 95,000 Mark er ydet til Tyskere i Østerrig, i Landsdele, hvor de maa kæmpe paa lignende Vis for deres nedarvede Nationalitet, som vi her i Nordslesvig. Og mellem denne Forenings 56,000 Medlemmer findes der ikke blot talrige Officerer og høje Embedsmænd, men ogsaa et Antal regerende tyske Fyrster, mens over 200 tyske Kommuner hører til dens faste Bidragydere og det preussiske Kultusministerium regelmæssig er repræsenteret paa dens Aarsmøder! Kun vildt ophidsede altskye Hjerner kan tro, at en Regering, som ikke blot taaler men ogsaa støtter og fremmer den Slags Bestræbelser i Indlandet, med Virkning kan paatale, hæmme, ja undertrykke tilsvarende Bestræbelser i Udlandet.

Rigskanslerens Tale har fremkaldt Forhandlinger i det danske Folketing, som yderligere klarlægger Forholdet mellem Danmark og Tyskland paa en Maade, som vi i alt væsentligt kan billige og godkende. Vi fører og har altid ført vor Politik paa egen Haand. Vi kræver ingen Støtte af, men ønsker heller ingen Indblanding i vore politiske Bestræbelser. Vore Venner i Danmark forstaar og respekterer fuldtud dette saavel for os som for den danske Stat

eneste korrekte og forsvarlige Standpunkt. Dette udelukker ganske vist ikke, at der nu og da, især i stærkt bevægede, paa Udfordringer rige Tider stundom kan falde mindre vel overvejede Ytringer. Men i denne Henseende har Tyskland virkelig ikke noget at lade andre Nationer høre. Hvad de Ytringer, der tillægges danske Officerer, angaar, er de f. Eks. ganske intetsigende i Sammenligning med det udfordrende Sprog, som de for Flaade- og Værneforeningen agiterende tyske Generaler tillader sig overfor Udlandet. Og hvad denne eller hin danske Embedsmand lejlighedsvis skal have tilladt sig at sige, er, sammenholdt med de Taler, som Dr. H a h n og nu sidst Borgmester D o h r n har holdt, den sidste tilmed i Overpræsidentens Paahør, som Kattekillingers fredelige Mjaven imod Løvers krigeriske Brøl.

Ligesaa bestemt, som vi frabeder os enhver Indblanding i vore politiske Forhold, ligesaa taknemmelige er vi for ethvert venligt Ord, ethvert trofast Haandtryk, enhver Sympatitilkendegivelse, enhver Støtte af de Bestræbelser, som vi udfolder for at bevare vort Modersmaal og vor nedarvede Nationalitet.

Vi vil derfor ogsaa her i Dag udtale vor varmtfulte Tak for de mange venlige Ord, der er talte om os og til os i Mindeaaet. Og særlig vil vi takke alle dem, der har undertegnet eller understøttet Opraa-bene om at yde Bidrag til dansk Sprogs, dansk Kulturs og dansk Kirkelivs Fremme i Nordslesvig. En særlig Tak vil vi bringe de varmtfolende højsindede Venner i Holland, der, ihukommende deres eget

Folks Lidelser og herømmelige Kampe for dets Frihed, dets Tro og dets nedarvede Nationalitet, i Aar har bevidnet os deres varme Sympati og rakt os en trofast Vennehaand.

Aaret har endelig været et Arbejdsaar. Aarsmødets Tal har i disse Dage talt deres klare og tydelige Sprog om vore store nationale Foreningers Vækst og Virke. »Nordslesvigsk Kreditforening«s, »Landeværnet«s og »Nordslesvigsk Kvindeforening«s Generalforsamlinger har givet andre Talrækker, som peger i samme Retning. Ved Siden af Arbejdet i alle disse store nationale Foreninger og i vore Forsamlingshuse har vi fortsat vor Byggevirksomhed. Vi har indviet nye Forsamlingshuse i Dybbøl, i Vonsbæk og i Sønderborg. Vi bygger videre i Nustrup og i Tinglev og forbereder yderligere Oprettelsen af Forsamlingshuse i Ravsted og i Løjt kirkeby.

Vi har i Aarets Løb oprettet danske Sparekasser, til Dels i nye tidssvarende Former i Fol, Jejsing og Møgeltønder. Oprettelsen af flere andre Sparekasser er under Forberedelse. Vi har gennemført Sygekassevalgene paa en heldig Maade og dermed sikret os en værdifuld Indflydelse paa de store Sygekassers Administration. Vi har endvidere i Aarets Løb opsøgt nye Arbejdsmarker og udfoldet betydningsfulde sociale, humane og kirkelige Bestræbelser. I denne Forbindelse vil jeg blot ganske kort pege paa Oprettelsen af Børnernes Helsehjem og Stiftelsen af Kirkeligt Lægmandsforbund, som sikkert i de kommende Aar vil øve stærk

Indflydelse paa Udviklingen af vore kirkelige Forhold.

Det er dog fremfor alt **K a m p e n o m J o r d e n**, der i det forløbne Aar har lagt Beslag paa vor Opmærksomhed. Staten har i de senere Aar skærpet vore Modstanderes Angrebskraft med Tvangslove og Millionbevillinger. Vi har derfor siden sidste Aarsmøde opført **L a n d e v æ r n e t** som et nyt Hovedfort i vor Forsvarslinje og flankeret det med over 80 **S o g n e v æ r n**. Mens vi paa denne Vis søger at afvise vore Modstanderes Angreb paa vor fri Jord, meldes der især her fra Haderslev Amt, at danske Landmænd viser stigende Tilbøjelighed til at sælge deres Ejendomme for derefter at gaa til Kongeriget med deres Kapitaler. Det bør siges her i Dag klart og skarpt fra dette Sted: De Mænd, der handler saaledes, svækker vor Stilling og paatager sig et tungt Ansvar overfor vor Folkesag!

Med Landeværnets Oprettelse synes vor Organisation endnu ikke at skulle afsluttes. Vi staar allerede overfor hidsige Angreb af anden Art. Vore Modstandere har i Kiel nedsat et **s t a a e n d e A g i t a t i o n s u d v a l g** med **D r. H a h n**, **G r e v R a n t z a u** og **D r. S c h i f f e r e r** i Spidsen. Vi sporer ikke blot disse Agitatorers Virksomhed i Flensborgmødet og Landdagsdebatterne, men ogsaa i den Aktion, der med Mænd som **J o h a n n s e n**, **S o p h i e n h o f**, og **H e r t u g E r n s t G y n t h e r** som fremskudte Personer er indledt imod Kirkestyrelsen og Gejstligheden, og i de Boykotningsbestræbelser, som **D r. S c h i f f e r e r** gjorde

sig til Talsmand for i Landdagen, og som senere er bleven udfoldet fra Kiel.

Kirkestyrelsen har bragt Statsmagten store, altfor store Ofre i nyere Tid. Jeg behøver kun at henviser til dens Stilling overfor Statens ukirkelige Forsøg paa at afskaffe Modersmaalet som Grundlag for Religionsundervisningen, eller paa at hindre, fortrænge og afskaffe danske Guds'tjenester i Nordslesvig. Navne som Augustenborg og Tinglev fylder sørgelige Blade i vor nyere Kirkehistorie. Navne som Holebøl og Hoptrup viser, hvor ringe Værn nordslesvigske Præster finder hos Kirkestyrelsen, naar de forfølges af opfanatiserede Politikere. Kirkegaardsforbudet og Præstemundkurven viser, hvor utaalsom og frihedsfjendsk den Aand er, der raader i Konsistoriet.

Biskop K a f t a n træder atter stærkere frem; han føler øjensynlig, at en alvorlig Krise er uundgaaelig. Biskoppen kender fra sin Barndom, Ungdom og første Manddomstid Nordslesvig. Men han begik for 25 Aar siden en helt utilgivelig Fejl, idet han i Modstrid med al Tradition bosatte sig udenfor sit Bispedømme. Siden da har han staaet i løsere Rapport til Nordslesvig og været under stærkere Paavirkning baade af det preussiske Kirkelegimentes centraliserende Tendenser og af Statsmagtens rent hedenske, national-politiske Synspunkter end heldigt er. Biskoppen har nylig i et tysk kirkeligt Blad givet den danske Presse Skylden for, at saa faa danske Nordslesvigere føler sig kaldede til at træde i Statskirkens Tjeneste. Hr. K a f t a n bør ikke gaa over Aaen efter Vand. Et Kirke-

regimente, der villigt følger sig efter Hertug Ernst Gynthers Ønsker, men forbyder Pastor Tonnesen at afholde opbyggelige Møder, hvor han holder det for tjenligt til Guds Riges Fremme, bør ikke undre sig over, at Statskirken mister sin Tiltrækningskraft. Dets Holdning overfor den sidste fra Kiel indledede Aktion imod den nordslesvigske Gejstlighed vil kunne forhale, men ogsaa fremskynde en Krise, som Konsistoriets frihedsfjendske og utaalsomme Holdning overfor de kirkelige Strømninger i Nordslesvig synes at gøre uundgaaelig, og hvis Følger maa betegnes som helt uberegnelige.

Agitationsudvalget i Kiel har, som antydet, endvidere indledt den af Dr. Schifferer i Landdagen signaliserede Aktion, der har ført til, at Kreditforeningen i Kiel har boykottet danske Laansøgere. Om Tilsynsmyndighederne, Overpræsidenten og Regeringspræsidenten godkender Kreditforeningens Fremgangsmaade, er endnu ikke klart. Gør de det, har Administrationen dermed indført den økonomiske Boykotning som politisk Vaaben i Nordslesvig.

Vi har præciseret vor Stilling overfor den økonomiske Boykotning i Vælgerforeningens bekendte Erklæring. Vi holder den for et daarligt Vaaben i det lange Løb og agter derfor ikke letsindigt og overilet at følge vore Modstandere paa den anviste Vej. Men vi har taget Notits af deres Forholdsregler og raabt et kraftigt: Varsko! Vi har ingen Ønsker om at bryde et Samarbejde, som i et kvart Aarhundrede er blevet ført til begge Parters Tilfredshed og i begge

Parters Interesse. Derfor afventer vi rolig Forholdenes videre Udvikling.

Men bryder vore Modstandere ogsaa paa dette Omraade Samarbejdet. Nuvel! Saa gaar vi frejdigt vor egen Vej. Vore Prioriteter er gode, sikre og attraaværdige for Kapitalen, den tyske saavel som den internationale. At drage den til Nordslesvig er derfor kun et Organisationsspørgsmaal. Opgaven er ikke større, end at den kan løses. Og den vil blive løst paa en forstandig og for Befolkningen nyttebringende Maade, hvis det viser sig nødvendigt.

Vore Modstandere har nu Ordet. De kan faa Samarbejde eller Skilsmisse, ganske som de ønsker det. Men vælger de Skilsmissen, saa frabeder vi os bestemt deres Klager over Konsekvenserne.

Erfaringen lærer dem, at der staar Mænd bag ved vore Ord. Statsmagtens Angreb har fremkaldt vore store nationale Foreninger. Hr. v. Köller spærrede de offentlige Lokaler for os. Svaret fra vor Side har været Rejsningen af 50 Forsamlingshuse. Grev Rantzau vilde med Nybyggerforeningen rejse en Vold af tyske Kolonister tværs over Nordslesvig. Svaret var Nordslesvigsk Kreditforening. I Fjor satte Bestræbelserne for at binde vor nedarvede frie Jord i System. Svaret var Landeværnets Oprettelse. Saadan har vi Gang efter Gang givet vore Modstandere Svar paa Tiltale, og det agter vi ogsaa at gøre i Fremtiden.

Vi har megen Virketrang, vi har Kræfter nok til vor Raadighed. Administrationen har lukket os ude fra Selvforvaltningen overalt, hvor det er muligt.

Men her gælder Ordet: De Sten, Administrationen vragede, er bleven til Hovedhjørnesten i vore frie, Landet omspændende Organisationer. Og vi har endnu Sten, Hjørnesten og Hovedhjørnesten nok til fortsat Byggearbejde.

Vi er en ældgammel, men endnu sund og livskraftig Folkestamme. Vi har mer end tusindaarig Odelsret her, hvor vi bor og bygger. Og som vor Kamp imod Storrinfloden sydfra gaar langt tilbage i Tiden, saaledes vil den ogsaa strække sig langt ud i Fremtiden, thi vi har Liv til Sag og Kraft til Kamp. Vi har Virkelyst og Virketrang. Vi har Varme og Begejstring. Vi har Tro paa vor Folkestammes Fremtid.

Og derfor vil vi som Svar paa vore Modstanderes larmende Sejersfester tilraabe dem Slutningsstroferne af det storslaaede Digt, som Hostrup for 50 Aar siden skrev til Fjenden:

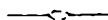
»Du kan vel kro Dig af Døgnets Kaar
og af Sejren, de har Dig skabt;
Men Du fører en Kamp imod Tusind Aar,
Og i den har Du visselig tabt!«

Aarsmødet, det største, der var bleven afholdt, sluttedes med et Folkemøde i det store Telt.

Fortegnelse

OVER

Indholdet af Sønderjydske Aarbøger 1889—1914.

- N. Andersen: Digte i sønderjydske Maal. 1889, 44—57.
1890, 294—316.
Bidrag til Skolevæsenets Historie i Haderslev Amt.
1897, 82—95.
Gennem 600 Aar. 1899. 1—58.
Sproglige Ændringer. 1901, 1—40. 1902, 161—240.
Foreningen til det danske Sprogs Bevarelse i Nordslesvig. 1905. 282—93.
En matematikkyndig Bonde (Jørgen Hansen i Slyngsten 1757—1849.) 1909, 79—148.
De tyske Rigsdagsvalg i Nordslesvig 1871—1912. 1912, 173—207.
De preussiske Landdagsvalg i Nordslesvig 1867—1913. 1913, 271—316.
De preussiske Landdagsvalg i Nordslesvig. 1914, 72—98.
De preussiske Landdagsvalg i Nordslesvig 1867—1913. 1914, 159—301.
- C. Appel: »Det er slet ikke lige for lige«. En kort Redegørelse for Forholdet mellem dansk og preussisk Politik paa det nationale Omraade i Sønderjylland. 1893, 51—88.
- Fr. Barfod: P. H. Lorenzens danske Tale. 1894, 245—46.
- H. R. Baumann: Tre Sønderjyder i den danske Kunst. C. V. Eckersberg, H. V. Bissen, Heinr. Hansen. 1892, 213—28.

- Francis Beckett: Middelalderlige Andagtbilleder i Slesvig og i Holsten. 1902, 121—42.
- Ivar Berendsen: Et Folk og et Statskup. 1902, 36—74.
Efterskrift til et Folk og et Statskup. 1902, 156—57.
- Poul Bjerger: H. F. Fejlberg. 1902, 1—21.
- Louis Bobé: Et Bidrag til Modersmaalets Historie i Sundeved. 1905, 91—98.
Bidrag til Tønder Bys og Hostrup Sogns Historie 1540—1692. 1905, 99—109.
- C. D. Kirstein: Stemninger og Tilstande i Sønderjylland 1848 51. 1912, 1 45. (Meddelt af Louis Bobé.)
- Georg Brandes: Hr. v. Koller og Fyrst Imeritinski. 1899, 164—84.
- H. V. Clausen: Folkesproget i Sønderjylland. En Anmeldelse af »Die Volkssprache in dem Herzogthum Schleswig seit 1864, von J. G. C. Adler«. 1892, 182—212. 1893, 89 105.
Nordslesvig 1863—93. Den nationale Stilling paa Landet. 1894, 33 146.
- Kr. Erslev: Tildragelserne i 1721 og Danmarks historiske Ret til Slesvig. 1902, 75—107.
Hertug Adolfs Klenodier i 1450. 1902, 143—47.
- Morten Eskesen: Karsten Thomsen fra Frøslev. 1891, 82—108.
Den sønderjydske Digterinde Anna (Anna Kristiane Lautrup). 1893, 191—252.
- J. Fausbøl: Polakkerne i Nordslesvig. 1895, 178—89.
En Slægts Historie i Rurup og Mandbjerg samt Fortællinger om Forholdene der. 1909, 23—78.
Efterskrift til En Slægts Historie o. s. v. 1909, 240—46.
- H. F. Fejlberg: Erindringer fra et dansk Præsteliv i Mellemslesvig 1895, 1—44.
Barndomsliv i Vesteregnet. 1897, 165—216.
- Elfride Fibiger: Flensborg i Martsdagene 1848. 1902, 147—56.
- G. Friis: Herredsfoged Nis Henriksen paa Hajstrupgaard og hans Slægt. 1891, 213—43.
- Josef Gruber: Den økonomiske Udvikling hos Tjekkerne og Tyskere i Bøhmen. 1903, 40—62.
- Aksel Hansen: Da Sønderjylland vaagnede. (Anmeldelse). 1909, 247 73.

- Biskop Jørgen Hansens efterladte Optegnelser om sit Levned og sit Forhold til Tidens Begivenheder. 1904, 1—215.
- I. S. Hansen: Mine Oplevelser i Olderup i den nærmeste Tid efter Dannevirkes Rømning den 5. Februar 1864. 1903, 161—195.
- N. Hansen: Forsamlingshusene i Nordslesvig. 1912, 46—128.
- Statiskirkens Fortyskning i Nordslesvig. 1913, 16—252.
- Nis Hansen: Allerunderdanigst Fremstilling af nogle Jagttagelser paa en Rejse gennem det østlige Slesvig. 1895, 207—24.
- II. P. Hanssen: De nordslesvigske Optanter. 1889, 137—51.
- Nis Hansen: Allerunderdanigst Indberetning til Hans Majestæt Kongen angaaende Sprogforholdene i Slesvig. Udg. af ———. 1889, 297—310.
- Nis Hansen Bondesøn. 1889, 311—13.
- Biskop Jørgen Hansen. 1890, 21—26.
- Chr. F. Monrad. 1890, 27—28.
- Karsten Thomsen. 1890, 32.
- Tysk Gudstjeneste i Nordslesvig. 1890, 274—93.
- Nicolaj Ahlmann. 1891, 20—27.
- A. C. C. Holdt. 1891, 27—29.
- Sonderjylland efter sidste Folketælling. 1891, 244—51.
- Om vor Bondestands Købeevne og Salgstrang. 1891, 312—20.
- Jes Jørgensen Bjørnshauge, Hans Peter Rosenbom, Christen Hansen. 1892, 17—19.
- J. P. Junggreen (Med »Udtalelser om Nordslesvigs nationale Ret 1868—77«.) 1892, 105—34.
- Bidrag til Oplysning om vore Skoleforhold. 1892, 150—57.
- Småa statistiske Meddelelser. I. Udvandringen i Aarene 1880 og 91. II. Prioritetsgælden i Hertugdømmerne. III. Statens Kolonisationsforsøg i de polske Landsdele. IV. Gaardkøb i Nordslesvig af sydfrå indvandrede fra 1865—90. 1892, 307—16.
- Thomas With. 1893, 9—11.
- Rigsdagsvalget 15. Juni 1893. 1893, 158—73.
- Landdagsvalget. 1893, 329—33.
- Statiskirkens Fortyskning i Nordslesvig. 1897, 138—64.

- Tyske Opkøb af Landejendomme i Nordslesvig. 1897, 249—71.
- Tyske Højesteretskendelser vedrørende Optantspørgsmaalet. 1902, 298—313.
- Rigsdagsvalget den 8. Marts 1902. 1902, 157—60.
- Gustav Johannsen som Parlamentariker. 1902, 264—97.
- Køllerpolitikken. 1903, 254 300. 1904, 274 312. 1905, 220—281. 1907, 295—360.
- Det nordslesvigske Landbrugs Gæld. 1906, 214—57.
- De danske Sønderjyder. (Uddrag af den officielle tyske Statistik). 1913, 1—44.
- H. R. H j o r t L o r e n z e n : En Episode af Foreningslivet i Nordslesvig. 1889, 125—36.
- Den slesvigske Forening. 1890, 120 237.
- Christian VIII og Slesvig Stænder 1842. 1891, 129—212.
- Frederik den VI og Bevægelsen i Holsten 1830. 1901, 169—229.
- Krüger i Berlin. 1907, 207 94. 1908, 198—270.
- A. C. C. H o l d t : Minder fra Flensborgs Kirkegaard. 1889, 202—17.
- J. B. H ø y e r : En Rejse gennem Overgangsegnene fra dansk til tysk. 1905, 1—42.
- De sproglige og nationale Tilstande paa Mellemslesvigs Højderyg ved det 20. Aarhundredes Begyndelse. 1908, 96—152. 165—97.
- C h r. H ü b b e : Det nordslesvigske Pengevæsen. 1910, 82—121.
- Vore Kreditforhold. 1912, 129—72.
- F r a n z v. J e s s e n : Bidrag til et berømt Ords Historie. 1901, 41—45.
- Manuel historique de la question du Slesvig. (Anmeldt af M. Mackeprang.) 1906, 309—14.
- A l e x a n d r a J o h a n n s e n : Gustav Johannsens Slægt. 1913, 45—76.
- Gustav Johannsens Barndom (Fortsættelse af Gustav Johannsens Slægt). 1914, 99—158.
- G u s t a v J o h a n n s e n : Nordslesvig i 1888. 1889, 152 60.
- Nordslesvig i 1889. 1890, 1—20.
- » 1890. 1891, 1—19.
- Nationalejendommeligheder. 1891, 305—11.
- Nordslesvig i 1891. 1892, 1—16.
- » 1892. 1893, 1—8.
- » 1893. 1894, 1—16.

- » 1894, 95 og 96. 1897, 2—32.
 » 1897, 98 og 99. 1900, 293—314 og 1901,
 300—21.
- A. D. Jørgensen : Graastens ældre Historie. 1889, 1 43.
 Den ældste lutherske Kirkeordinans i den danske
 Kirkeprovins (Haderslev 1528). 1889, 218—45.
 En berømt svensk Slægt fra Nordslesvig (Rudbæk).
 1890, 264—73.
 Ullerup Sogns ældre Historie. 1891, 30 81.
 Kong Kristian den II. paa Sønderborg. 1892, 241 75.
 To gamle Herregaarde paa Haderslev Næs. I Bård-
 skov (Keldstrup) II. Vandlinggård (Grågård, Gram-
 gård.) 1893, 149—57.
 Ved Kongens Ligfærd gennem Flensborg. Ved. 1893.
 174—76.
 Frisernes Indvandring i Sønderjylland. 1893, 177—90.
 Markær Kloster i Angel. 1894, 147—56.
 Kong Kristian VIII. og den danske Sag i Nordslesvig.
 1894, 249—83.
 Kristian VIII. og Nordslesvig. 1895, 45—176.
 Herregaardene paa Als i det 16. Aarhundrede. 1897.
 96 137.
- August Jørgensen : Nogle Meddelelser om min Em-
 bedsvirksomhed i Staden Slesvig fra 1856—64.
 1906, 258—301.
- Fr. Jørgensen West : Den tønderiske Kniplingsindu-
 stris Blomstringstid. 1901, 104—41.
 Statistik over Valgene til den tyske Rigsdag i 1., 2. og
 4. slesvigske Valgkreds 1871 1907 med særligt Hen-
 syn til de sidste Valg 1902 1907. 1908, 40—84.
 Den tønderiske Kniplingsindustri 1800. 1909, 206—39.
 De kongelige Statholdere i Hertugdømmerne Slesvig og
 Holsten. 1909, 274—87.
- J. Jørgensen : Forfattere, der har skrevet om Haders-
 lev. 1892, 135 49.
 Om Haderslevs Tilstand som Købstad for 100 Aar siden.
 To Artikler i »Schleswig-Holsteinische Provinzial-
 Berichte«. Meddelte i Oversættelse. 1892, 229—40.
- K. Karstensen : Dybbøl Sogn i Krigsaarene 1848—50.
 1902, 241—63.
- C. L. Kirstein : Stemninger og Tilstande i Sønderjylland
 1848 51. (Meddelte af Louis Bobé) 1912, 1—45.

- K. Knudsen Lysholm: En alsisk Bylov. Meddelt af — , (fra Elstrup, 1686). 1880, 116—19.
- M. Kristensen: Lidt sprogligt. 1900, 238—52.
- Axel Larsen: Danmark og de suveræne gottorpske Hertuger. Felittoget i Ejdersted 1700. 1900, 185—228.
- P. Lauridsen: Den danske Kongemagt og den nordslesvigske Bondestand i forrige Aarhundrede. 1889, 87—124.
- Bidrag til Haderslev Amts Historie og Beskrivelse. I. Om Adel og adeligt Bondegods i Amtet samt om Kongernes Køb af samme. 1889, 161—201. II, Waltensteins Hær i Nordslesvig fra 1627—29. 1891, 264—304.
- Vort Folks Sydgrænse. 1893, 28—50, og 106—48 og 253—89.
- Mellem Slagene. En Fremstilling af den civile Kamp om Sønderjylland 1849—50. 1899, 181—277. 1900, 62—163.
- Da Sønderjylland vaagnede. (Anmeldelse.) 1909, 247—73.
- Johs. Lindbæk: Oversigt over historisk Litteratur vedrørende Sønderjylland fra Aarene 1896—1900. 1903, 108—57.
- Fra Aarene 1901—03. 1906, 177—213.
- Fra Aarene 1904—1907. 1910, 223—70.
- M. Mækeprang: Oversigt over historisk Litteratur vedrørende Sønderjyllands Historie for 1889—91 i 1892, 276—306; for 1892 i 1893, 290—328; for 1893 i 1894, 284—304; for 1894 og 95 i 1897, 33—81.
- En Luksusforordning for Haderslev for 1566. 1897, 217—35.
- Anmeldelse af Kr. Erslev: Erik af Pommern og Haandbog i det nordslesvigske Spørgsmaals Historie. 1901, 282—99.
- Tiende og Boghvededyrkingen i Nordslesvig. 1902, 30—35.
- Anmeldelse af Die mittelalterlichen Taufsteine der Provinz Schleswig-Holstein, von Dr. Sauermann. 1905, 294—302.
- Søren Abildgaards Dagbog fra hans Rejser i Nordslesvig 1775—76. 1906, 98—175.
- Anmeldelse af Fr. v. Jessen: Manuel historique de la question du Slesvig. 1906, 309—14.

- Nordslesvigsk Litteratur. (Blade af L. Skaus Livs-
historie. Anmeldelse.) 1908, 310—17.
- Hennig Matzen: Om Betydningen af en Løsning fra
Undersaatsforholdet efter dansk Statsret. 1905,
43—90.
- Gensvar til Hr. Regeringsassessor P. v. Hedemann.
1905, 110—58.
- Andet Gensvar til Regeringsassessor v. Hedemann.
1906, 1—29.
- Indfødsretten i Wienerfreden. 1907, 1—142.
- R. Mejbørg: Nogle Uddrag af R. Mejbørgs Bog: Slesvig-
ske Bondegaardene (1500—1800.) Ved Forfatteren.
1894, 161—244.
- P. Moos: Sønderjyllands Kirkesalmebøger. 1909, 153—78.
- C. Mule: Minder fra den yderste Sproggrænse i Sønder-
jylland. 1891, 256—63.
- P. Munch: Sønderjydsk Historie. 1899, 59—90.
Skandinavismen. 1901, 245—72.
- Niels Møller: Sange ved Afsløringen af Mindesmærket
for A. D. Jørgensen. 1901, 279—81.
- H. L. Møller: Redaktør J. Jessen. 1907, 143—76.
- Robert Neie nd a m: Dansk Teaterhistorie i Nordsles-
vig 1864—1910. 1910, 1—81.
- M. H. Nielsen: Godske Rantzov og Selvejerne i Løg
Herred. Et Bidrag til den vestslesvigske Bonde-
stands Historie. 1895, 225—50.
Vestslesvigsk Grandevilkaar. 1897, 236—45.
Stormfloden 1634 og dens Virkninger paa Sønderjyl-
lands Vestkyst 1900, 253—92. 1901, 57—103.
Et alsisk Karlelav. 1902, 63—107.
- Hans Nissen: Evangelisk-luthersk Psalmebog for de
dansktalende Menigheder i Slesvig. En Anmel-
delse. 1889, 314—20.
Det danske Sprog paa vore Synoder. 1890, 102—15.
- C. Nyrop: St. Knudsgildet i Flensborg. 1903, 63—107.
- F. Ohrt: Fra Østgrænsen. Træk af Nationalitetskampen
mellem Finner og Russere. 1910, 122—57.
Finner og Svenske i Finland. 1912, 208—325.
- Axel Olrik: Folkeviser fra Sønderjylland. 1889,
58—84.
Prøve af sønderjydsk Lydskrift. 1889, 85—86.
Om Sønderjyllands Folkeviser. 1889, 246—96.

- Iver Ottosen og Hr. Buske. En Vise fra Middelalderen. 1895, 190—96.
- Prøve af Sønderjyllands Folkesagn. 1900, 229—37.
- Hans Orlrik: Festtale ved Afsløringen af Mindesmærket for A. D. Jørgensen. 1901, 273—81.
- Johan Ottosen: Skaane og Sønderjylland. 1890, 33 71.
- Niels Chr. Nissen. (Breve fra Flor.) 1892, 20—62.
- Et Bidrag til Kundskab om Stemningen i Holsten og Slesvig 1813. (Uddrag af Løjtnant H. J. Bloms Dagbog.) 1892, 158—59.
- P. Hjort Lorenzens Besøg i København ved Nyaarstid 1843. 1894, 17—32.
- A. D. Jørgensen. Nogle Mindeord. 1899, 278—324.
- Bidrag til Gustav Johannsens Historie: 1902, 108—20.
- Holger Pedersen: Sprogvidenskaben. 1899, 114—79.
- L. Petersen: Ungdomsminder fra vort Modersmaals sydligste Grænseegne. 1895, 251—74.
- Thade Petersen, Rømø: Et Bidrag til Øens Historie og Beskrivelse. 1913, 196—253. 1904, 217 73. 1905, 159 219. 1906, 30—97.
- De danskes Aarsmøde i Aabenraa 1902—3. 1903, 301—10.
- Det danske Aarsmøde i 1904. 1904, 313—16; i 1905. 1905, 303—8; i 1906. 1906, 302—8; i 1907. 1908, 85—95; i 1908. 1908, 303—9; i 1909. 1909, 288—92; i 1910. 1910, 271—82.
- Aarsmodet i Toflund 1912, 326—32.
- Vore Aarsmøder 1912 og 13. 1913, 317—26.
- Aarsmodet 1914, 302—323.
- C. R.: N. J. Ravn. 1895, 205—6.
- N. J. Ravn: Jens Lauritzen Skau. 1895, 197—204.
- M. Refslund Povlsen: Laust Arnum. 1909, 149—52.
- Kammerherre Rosens Optegnelser fra Flensborg 1864. 1908, 271—302.
- S. v. Rosen: Mine og min Families Oplevelser under Krigen 1864. 1919, 179—205.
- Ludvig Schrøder: Konsulent Peter Jessen. Født 1. Februar 1846, død 9. August 1885. 1891, 63—104.
- Christian Flor. 1892, 63—104.
- Ludvig Schrøder og Sønderjylland. 1909, 1—22.
- Gudmund Schütte: Var Anglerne Tyskere? 1899, 1—61.
- Den irske Nationalitetsbevægelse. 1903, 1—39.

- P. Ska u : I. P. Friis. 1890, 29 31.
 De danske Landdagsmænds Stilling og Virksomhed i
 Provi nslanddagen. 1890, 72—101.
 Degn og Lærer, Dannebrogsmænd A. Kloster i Sommer-
 sted og hans Slægt. 1892, 161—81.
- P. Skov rø y : Optanternes Retsstilling. 1899, 91—107.
- P. Sve i s t r u p : Sønderjylland under det preussiske Her-
 redømme. I. Folkemængden i 1867—85. II. Den
 sønderjydske Befolknings Kulturtrin. 1890,
 238—63.
- Thy g e s e n : To Dokumenter vedkommende Tyreholdet i
 Stendrup By i det 16. Aarh. 1895, 278 81.
- I d e n k o T o h o l k a : Den tjekkisk-tyske Nationalitets-
 kamp. 1909, 230—44.
- J. Ulrik : Vort Folks Sydgrænse. 1894, 247 48.
- II. We i t e m e y e r : Af Præsteindberetningerne fra Ribe
 Stift i det attende Aarhundrede. 1910, 158 222.
 1913, 77 160 og 253 70.
- Fr. J ü r g e n s e n W e s t : Den tonsderiske Kniplingsindu-
 stris Blomstringstid. 1901, 104—41.
 Statistik over Valgene til den tyske Rigsdag i 1., 2. og
 4. slesvigske Valgkreds 1871—1907 med særlig Hen-
 syn til de sidste Valg 1902—07. 1908, 40—84.
 Den tonsderiske Kniplingsindustri 1800. 1909, 206 39.
 De kongelige Statholdere i Hertugdømmerne Slesvig og
 Holsten. 1909, 272 87.
- C. P. W o l f f : Om Landbrugets Kreditforhold. 1893, 12—27.
- X: Optanternes Retsstilling. 1899, 108—13.
 De »47«. 1894, 157—60.
- En Preussisk Dom fra Anno 1895. (Angaaende Brugen af
 Navnet Sønderjylland). 1895, 282—88.
- En prussisk Dom. (Angaaende Ophævelsen af Aarhogernes
 Beslaglæggelse.) 1897, 246—49.
- D a g s h i s t o r i e for 1901, 1902. 314—19, for 1902 1903.
 311—16, for 1903 i 1904. 317 24, for 1904 i 1905.
 309—18, for 1905 i 1906. 315 23, for 1906 i 1907.
 361 68, for 1907 i 1908. 153—64, for 1908 i 1909.
 293—308, for 1909 i 1910. 283—302.
- Konventionen af 11. Januar 1907. 1907, 177—206.
- Konventionen af 11. Januar. (Forhandlingerne i den dan-
 ske Rigsdag) 1908. 1—39.
- Rigsdagsvalget den ottende Marts 1902. 1902, 157—60.

To nationalkulturelle Tidsskrifter (Nordisk Revue Stockholm og L'Europeen.) 1903, 158—60.

Kr. Refslund Thomsen: Økonomiske Organisationer. 1914, 1—47.

Nybyggerforeningen for det vestlige Slesvig. 1914, 48—64.

De danske Sonderjyder. 1914, 65 71.

Historisk Samfund for Sønderjylland

fortsætter fra 1923

Udgivelsen

af

Sønderjydske Aarbøger

Indmeldelser

modtages af Bestyrelsen.

Medlemsbidraget er 5 Kr. aarlig.
Alle Medlemmer faar Aarbøgerne frit.

Indhold af II. Halvbind 1914.

Alexandra Johannsen: Gustav Johannsens Barndom (Fortsættelse af Gustav Johannsens Slægt)	Side 99—155
Nikolaj Andersen: De sprogske Landdagsvalg i Nordslesvig 1867—1913 ...	„ 159—301
Aarsmodet 1914.....	„ 302—323
Fortegnelse over Indholdet af Sønderjydske Aarbøger 1859—1914	„ 324—333
